

Univerza v Ljubljani
Fakulteta *za gradbeništvo in geodezijo*

PROJEKT V6-1731

Celovita demografska analiza s projekcijami za podeželska in urbana območja

Končno poročilo

Vodja projekta: dr. Janez Nared, ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika

Sodelavci:

ZRC SAZU

Peter Repolusk
dr. Majda Černič Istenič
Anja Trobec

UL FGG

dr. Alma Zavodnik Lamovšek
dr. Samo Drobne
dr. Mojca Foški
dr. Gašper Mrak
Uroš Rozman

Zunanji sodelavci:

Jakob Ercegović, študent UP FHŠ
Vanja Korenč, študentka UP FHŠ

Klemen Krušec, študent UP FHŠ
Veronika Turnšek, študentka UP FHŠ

Sofinancerja projekta:

- **Agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije**
- **Ministrstvo za okolje in prostor**

Vsebinski spremljevalec:

mag. Tomaž Miklavčič

Ljubljana 2019

KAZALO VSEBINE

POVZETEK	4
1 UVOD	5
1.1 Nameni in cilji	6
1.2 Struktura poročila	7
2 METODE	7
2.1 Demografsko-naselbinski tipi	9
2.2 Prostorske ravni	10
2.3 Metodologija izdelave projekcij	11
3 DEMOGRAFSKE SPREMEMBE – TEORETSKI PREGLED	13
4 OPIS DEMOGRAFSKO-ASELBINSKIH TIPOV	17
4.1 Urbane občine z rastočim številom prebivalcev	20
4.2 Urbane občine s padajočim številom prebivalcev	20
4.3 Ruralne občine z rastočim številom prebivalcev	20
4.4 Ruralne občine s padajočim številom prebivalcev	20
5 DEMOGRAFSKE PROJEKCIJE	21
5.1 Osnovna projekcija za obdobje 2018/2038	21
5.2 Projekcija brez selitev 2018/2038	23
5.3 Rezultati osnovne projekcije po demografsko-naselbinskih tipih	25
5.4 Rezultati osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih	29
5.5 Rezultati osnovne projekcije po statističnih regijah	38
5.6 Rezultati osnovne projekcije za napoved gibanja števila gospodinjstev po statističnih regijah	42
5.7 Rezultati projekcije za obmejna problemska območja	43
5.8 Projekcija potrebnega priseljevanja iz tujine za ohranjanje kontingenta aktivnega prebivalstva	44
5.9 Varianta demografske projekcije (projekcija 2) s spremenjenima predpostavkama o rodnosti in notranjih selitvah	45
6 ANALIZA IN OPREDELITEV DEMOGRAFSKO PROBLEMSKIH OBMOČIJ IN KLJUČNIH IZZIVOV	47
6.1 Demografsko-naselbinski tipi in dostopnost do priključkov na avtocesto in hitro cesto	47
6.2 Demografsko-naselbinski tipi in dostopnost do storitev splošnega pomena	50
6.3 Demografsko-naselbinski tipi in dostopnost do bančnih avtomatov	56
6.4 Funkcionalna urbana območja in demografsko-naselbinski tipi	57
6.5 Gospodarski profil občin	59
6.6 Zaposlitvena središča in delovna mobilnost	60
6.7 Potrebe po stanovanjih	62
6.8 Obmejna, gorska območja in območja z naravnimi in posebnimi omejitvami	62
6.9 Demografsko najbolj ogrožena območja Slovenije po osnovni projekciji prebivalstva 2018/2038 in po demografskih razvojnih tendih v obdobju 2008/2017	64

6.10 Mestne občine z negativnimi demografskimi razvojnimi značilnostmi po osnovni projekciji prebivalstva 2018/2038 in po demografskih razvojnih tendih v obdobju 2008/2017	67
7 DEMOGRAFSKE SLIKE PO STATISTIČNIH REGIJAH	69
7.1 Pomurska statistična regija	69
7.2 Podravska statistična regija	73
7.3 Koroška statistična regija	76
7.4 Savinjska statistična regija	80
7.5 Zasavska statistična regija	83
7.6 Posavska statistična regija	87
7.7 Jugovzhodna Slovenija	90
7.8 Osrednjeslovenska statistična regija	94
7.9 Gorenjska statistična regija	97
7.10 Primorsko-notranjska statistična regija	101
7.11 Goriška statistična regija	104
7.12 Obalno-kraška statistična regija	108
7.13 Študija primera: Razvojni problemi in priložnosti Koroške regije z vidika demografskih sprememb (Rozman 2019)	111
8 PREDLOG UKREPOV ZA IZBOLJŠANJE DEMOGRAFSKE SLIKE	113
8.1 Zakonodajni ukrepi	118
8.2 Prostorsko planski ukrepi	119
8.3 Finančni ukrepi	119
8.4 Podporni ukrepi in promocijske aktivnosti	120
9 SMERNICE ZA PRIPRAVO STROKOVNIH PODLAG S PODROČJA DEMOGRAFIJE ZA PRIPRAVO REGIONALNIH PROSTORSKIH PLANOV	121
9.1 Izhodišča za pripravo regionalnih prostorskih planov	121
9.2 Podrobnejše smernice za pripravo strokovnih podlag na področju demografije za regionalne prostorske plane	122
10 RAZPRAVA IN SKLEP	125
11 VIRI IN LITERATURA	130

POVZETEK

Študija Celovita demografska analiza s projekcijami za podeželska in urbana območja naslavlja problematiko demografskega razvoja v slovenskih statističnih regijah. Najprej smo preučili slovenske občine z vidika njihovega demografskega razvoja, ter upoštevaje njihov podeželski ali urbani značaj oblikovali demografsko naselbinske tipe občin. Ti tipi so nam kasneje pomagali pri notranji členitvi regij na homogena demografska območja, ki so bila temeljna enota za izračun demografskih projekcij.

Demografske projekcije smo na podlagi podatkov iz leta 2018 pripravili za leta 2023, 2028, 2033 in 2038, in sicer za demografsko naselbinske tipe občin, za statistične regije po demografsko homogenih območjih, za celotno državo in za obmejna problemska območja.

Po projekciji prebivalstva za celotno obdobje 2018 do 2038 bi se število prebivalcev povečalo samo v osrednjeslovenski in obalno-kraški statistični regiji, močno pa bi upadlo v pomurski, zasavski, koroški in goriški statistični regiji. Prebivalstvo bi se najbolj postaralo v pomurski, zasavski, koroški in podravske statistični regiji. V Pomurju in na Koroškem bi število starejših od 64 let za trikrat preseglo število otrok. Prebivalstvo bo mlajše od slovenskega povprečja samo v osrednjeslovenski in gorenjski statistični regiji ter v statistični regiji jugovzhodna Slovenija.

Močnejše upadanje števila mlajšega prebivalstva v starosti 0 do 24 je mogoče pričakovati v najbolj depopulacijskih regijah in v obalno-kraški statistični regiji. Podobno velja tudi za starostni kontingent mlajše delovne sile (25 do 44 let), v obalno-kraški statistični regiji pa bodo ta upad kompenzirale priselitve. Starostni kontingent med 45 in 64 leti med projekcijskimi obdobji številčno najmanj niha, saj ne zajema generacij z najnižjim številom rojenih. Delež starih 65 let in več bo narasel povsod, najbolj pa v pomurski, koroški, zasavski, podravske in goriški statistični regiji, kjer bo presegel 30 % od celotnega prebivalstva. Od ostalih statističnih regij odstopa osrednjeslovenska, po projekciji bo delež starejšega v skupnem predstavljal okrog 25 %.

Na podlagi analiz smo opredelili demografsko najbolj ogrožena območja, ki so pomurska statistična regija, območje Haloz in Ormoža, koroška statistična regija, Zasavje brez Občine Litija, kočevsko-belokranjsko območje, območje SZ Gorenjske, obmejno območje primorsko-notranjske regije in območje zgornjega in srednjega Posočja. Našteta območja zajemajo dobro tretjino površine Slovenije in slovenskih občin, dobro četrtino slovenskih naselij in petino slovenskega prebivalstva leta 2018. Gostota poselitve z izjemo Zasavja ali Pomurja znaša dve tretjini slovenskega povprečja ali manj, najredkeje poseljena so območja v Posočju in na jugu Slovenije vzdolž meje s Hrvaško. Velik del površine je gorate ali hribovite, z izjemo Zasavja so območja obmejna. Tako opredeljena demografsko najbolj ogrožena območja zajemajo 74 občin, 54 od teh spada med obmejna problemska območja.

Zlasti zaskrbljujoče je, da med problemske spada kar sedem od enajstih mestnih občin Slovenije, ki bodo po projekciji 2018/2038 izgubile več kot 5 % prebivalstva.

Demografske analize kažejo na nadaljevanje zgoščanja prebivalcev v osrednjeslovenski statistični regiji in ob večjem delu avtocestnega križa ter na upad števila prebivalcev v posameznih mestih in obsežnih obmejnih območjih. S tem se v prostorskem in strukturnem smislu uresničujejo napovedi izpred desetletij, ko so avtorji začeli opozarjati na demografsko ogroženost Slovenije in pričakovane prostorske posledice demografskih sprememb.

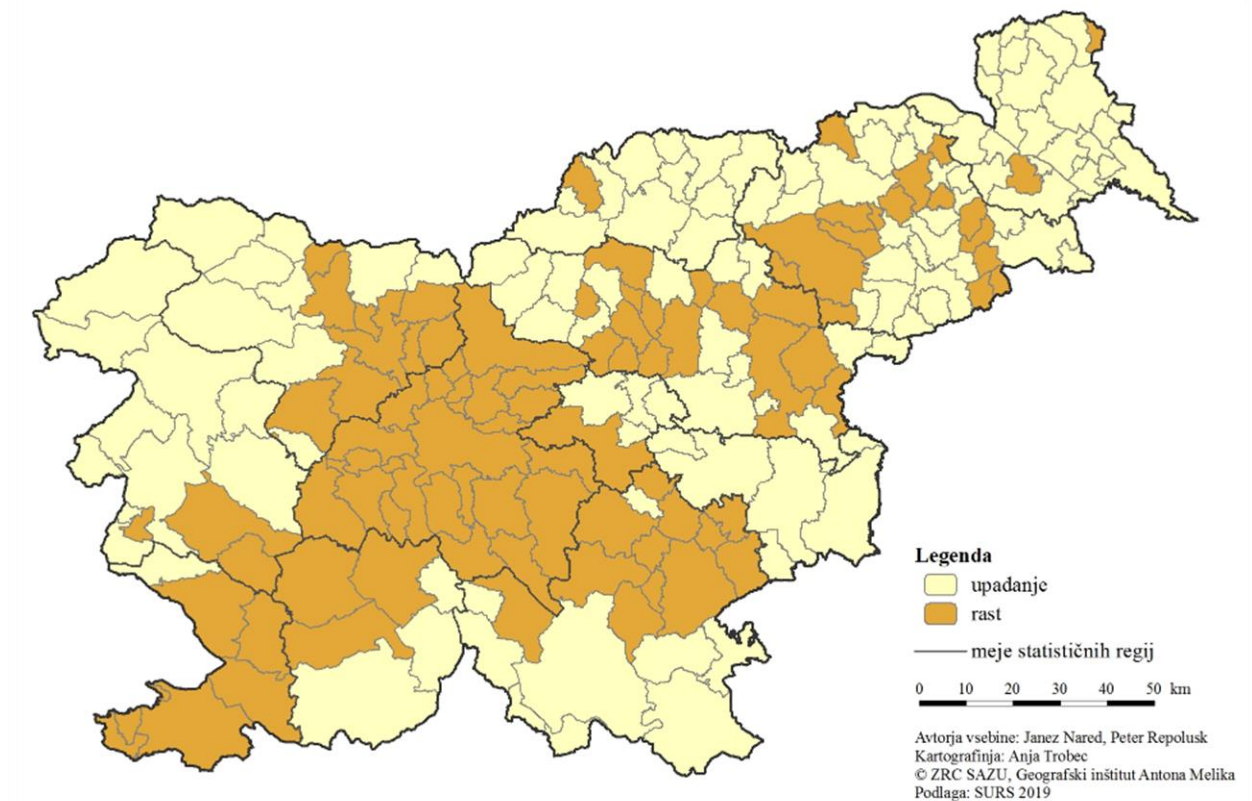
Dobljene rezultate smo primerjali z različnimi študijami in na ta način opredelili povezanost demografskih procesov s stanjem v prostoru, na koncu pa smo predstavili še predlog ukrepov za izboljšanje demografske slike in smernice za pripravo strokovnih podlag s področja demografije za pripravo regionalnih prostorskih planov.

1 UVOD

Demografske spremembe so ob podnebnih spremembah, globalizaciji, razmerah na globalnih trgih, energetske varnosti, ekonomski varnosti, prehodu k informacijski in na znanju temelječi družbi ter naraščajočega pretoka ljudi, blaga in informacij eno najpomembnejših področij in gonilna sila razvoja (Gloersen in sodelavci 2012; Pečar 2017; Kavaš 2019). Njihov pomen se kaže zlasti na regionalni ravni (Regions 2020 ... 2008), saj bodo v prihodnje poglobljali obstoječe in ustvarjali nove razlike med regijami. Zato naj bi jih regije tudi upoštevale pri svojem razvoju (Pečar 2017). Kljub temu, da so ti izzivi v središču strokovnih razprav, ne najdejo ustreznega mesta v mednarodnih kakor tudi ne v državnih politikah in dokumentih (Marzelli in Linzmeyer 2015; Nared in sodelavci 2019a).

Prostorski razvoj se načrtuje za in zaradi prebivalcev, ki so nosilci družbenih sprememb. Ker se razmestitev in struktura prebivalcev hitro spreminjata, je treba demografske spremembe v prostorskem načrtovanju celovito zajeti. Slovenija, slovenske regije in občine se že zdaj srečujejo z novimi izzivi, kot so staranje in povečevanje starostne odvisnosti prebivalstva, ostarevanje prebivalstva na večjih sklenjenih podeželskih območjih in v nekaterih mestnih četrtih, zmanjševanje deleža mladih, zmanjševanje številčnosti delovno aktivnega kontingenta prebivalstva, upadanje naravnega prirasta, manjšanje družin in gospodinjstev ter spremenjena sestava gospodinjstev (naraščanje enočlanskih in dvočlanskih gospodinjstev), spremenjena prostorska distribucija prebivalcev (zgoščevanje v urbaniziranih in jedrnih območjih poselitve ter praznjenje v obmejnih in podeželskih območjih) (slika 1).

Slika 1: Gibanje števila prebivalcev v slovenskih občinah med letoma 2008 in 2017.

Staranje prebivalstva in nizka rodnost sta povzročili pomembne spremembe v sestavi gospodinjstev in družin – več enočlanskih gospodinjstev, več ostarelih gospodinjstev in izrazito prevladujoč delež družin z enim ali dvema otrokoma. Sprememba velikosti in sestave gospodinjstev ima odločilen vpliv na ustreznost in izkoriščenost stavbnega fonda ter na stanovanjsko politiko. Za starejšo populacijo je značilen tudi visok delež lastniških stanovanj in hkrati nadpovprečno visok delež starejših, ki živijo na kmetijah ali v samostojnih hišah (UMAR 2016), kar ob njihovem odmiranju pomeni tudi težave z opuščenim lastniškim

stavnim fondom. Prebivalstvo bo po rezultatih demografskih projekcij do 2080 (SURs 2017a) v naslednjih desetletjih ob sedanjih vrednostih naravne rasti in priseljevanja pričelo številčno upadati ter bo leta 2080 za 6 % manjše kot leta 2015. Regionalne projekcije prebivalstva nakazujejo neenakomerno staranje prebivalstva po regijah (UMAR 2016), kar kaže, da sta vloga in pomen razvojnega in prostorskega načrtovanja na regionalni ravni velika.

Demografski procesi imajo izjemno pomemben vpliv tudi na poselitev, kjer lahko zaznamo razvojno dihotomijo med razvitimi in gosteje poseljenimi predeli ter čedalje obsežnejšimi območji praznjenja (Klemenčič 1976; Jakoš 1996; Ravbar 1995; 2000; Plut 1998; Černe 1999; Bole in Nared 2009; Nared in sodelavci 2019a). To se poleg praznjenja območij pomembno odraža tudi v hierarhiji naselij, kjer se ključne spremembe dogajajo zlasti pri centralnih naseljih nižjih stopenj (Rus, Razpotnik Visković in Nared 2013; Nared, Bole in Ciglič 2016; Nared 2018). Obsežnim demografskim spremembam se opremljenost naselij s centralnimi funkcijami le deloma prilagaja (Nared in sodelavci 2017), pri čemer je pomembna vloga novonastalih občinskih središč (Nared 2018). Kljub določeni rezistentnosti lokalnih središč pa tudi ta ne morejo več kljubovati dejstvu, da je treba najti nove oblike oskrbe, ki bo prilagojena demografski strukturi (Nared in sodelavci 2017; Nared 2018; Marot in Kolarič 2019; Černič Mali in Marot 2019; Kostanjšek in Marot 2019). Spremembe se že odražajo v delovanju omrežij nekaterih dejavnosti, na primer osnovnih šol, otroških vrtcev, mrež domov za ostarele, zdravstvenih ustanov, pošt, bančnih enot ...

Tovrstni negativni trendi imajo velik vpliv tudi na gospodarstvo, ki se kaže v manjšem zanimanju kapitala za območja praznjenja, kar dolgoročno pomeni tudi izgubo delovnih mest in gospodarsko stagnacijo (Bole, Nared in Zorn 2016; Kavaš 2019).

Za obvladovanje prostorskih posledic demografskih sprememb so pomembni ustrezni zakonski okviri in strateški dokumenti. Zakon o urejanju prostora (2017) obravnava to področje zlasti z vidika poselitve, opredeljuje pa tudi posebnosti pri obravnavi območij redke poselitve (podeželja) in vsebine (70. člen), ki se uskladijo in določijo v regionalnem prostorskem planu: *»cilji in prednostne naloge prostorskega razvoja; mesta, druga urbana naselja in morebitna druga naselja, ki so pomembna za razvoj regije, katerim se določi njihova vloga ter okvirna območja za njihov dolgoročni razvoj; širša mestna območja; zasnova omrežij družbene infrastrukture; zasnova omrežij gospodarske javne infrastrukture; zasnova stanovanjskih območij; prednostna območja za razvoj posameznih dejavnosti, ki so pomembne za regijo; zasnova zelenega sistema regije; povezave s sosednjimi območji«*. Pri tem je treba celovito obravnavati tako urbana kot podeželska območja, ki so opredeljena kot urbanizirana, jedrna in odročna ter gorska in obmejna območja. Predvsem obmejna območja Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (2011; 2012; 2016) izpostavlja kot prednostna območja vseh razvojnih politik. Zakon poleg tega opredeljuje tudi razvojne potencialne regij, med katere sodijo poleg finančnega kapitala, fizičnega kapitala v gospodarskem smislu in okoljskega kapitala tudi družbeni kapital. Slednji vključuje kategorije človeškega, socialnega in kulturnega kapitala, ki so neposredno povezane z regionalno demografsko sestavo in poselitvenimi značilnostmi prebivalstva.

1.1 Nameni in cilji

Raziskava je namenjena pripravi strokovnih podlag in izhodišč s področja demografskega razvoja za pripravo regionalnih prostorskih planov. Trajnostna poselitev prostora, ki zagotavlja usklajen razvoj območij, je tesno povezana z demografsko sestavo prebivalstva in demografskimi razvojnimi trendi v prostoru. V dosednji prostorski planerski praksi je bilo demografskim strukturam in procesom namenjenega razmeroma malo prostora, kar se kaže v številnih negativnih posledicah, saj se uresničujejo številne negativne napovedi, ki bi jih ob ustreznem načrtovanju lahko vsaj deloma omilili (Nared in sodelavci 2019a). V raziskavi smo posebno pozornost namenili medregijskim in medobčinskim razlikam pri pojavih in procesih, kot so staranje prebivalstva, zmanjševanje deleža mladih, zmanjševanje števila delovno aktivnega prebivalstva, upadanje naravnega prirasta, manjšanje družin in gospodinjev ter spremenjena prostorska distribucija prebivalcev - zgoščevanje v urbaniziranih in jedrnatih območjih poselitve ter praznjenje v obmejnih in podeželskih območjih. Ocenjene so bile demografske spremembe, ki se že odražajo v delovanju omrežij nekaterih dejavnosti, na primer osnovnih šol, otroških vrtcev, domov za starejše občane, zdravstvenih ustanov, pošt, bančnih enot ... Sprememba velikosti in sestave gospodinjev ima odločilen vpliv tudi na ustreznost in izkoriščenost stavbnega

fonda ter na stanovanjsko politiko. Z demografsko projekcijo smo ocenili demografski potencial regij in njihov najverjetnejši razvoj v prihodnje. Ocenjena je bila tudi vloga mednarodnih selitev za obnovo slovenskega prebivalstva. Raziskava je potekala na prostorski ravni občin (LAU 2) in statističnih regij (NUTS 3). Posebna pozornost je bila posvečena demografsko ogroženim gorskim in obmejnimi območjem. Raziskava je pri oblikovanju raziskovalnih področij in ciljev upoštevala izhodišča slovenskih razvojnih strateških dokumentov.

Na podlagi omenjenega smo dosegli naslednje cilje:

- Pripraviti izhodišča in smernice za strokovne podlage s področja demografskega razvoja za pripravo regionalnih prostorskih planov.
- Opredeliti razloge za praznjenje nekaterih obmejnih in podeželskih območij.
- Prikazati demografsko sliko po posameznih regijah in njen vpliv na dosednji in prihodnji razvoj poselitve po opredeljenih območjih v razvojnih regijah, za kar je bila izdelana podrobnejša tipizacija območij znotraj regij (demografsko-naselbinski tipi občin).
- Opredeliti območja, ki jim preti izpraznitev, stagnacija ali zmerni demografski razvoj ter območja z vitalnim demografskim razvojem.
- Oceniti prihodnja gibanja značilnosti gospodinjstev za potrebe načrtovanja ustrezne mreže in načina oskrbe s storitvami splošnega pomena ter za spremembe namembnosti in strukture stavbnega fonda.
- Oceniti potrebno priseljevanje na osnovi demografskih projekcij za ohranjanje in obnavljanje delovno aktivnega kontingenta prebivalstva in posledično za ohranjanje poselitve.
- Oblikovanje predlogov instrumentov za ohranjanje poselitve obmejnega pasu.

2.2 Struktura poročila

V poročilu najprej predstavljamo uporabljene metode, kjer predstavimo pristop, obravane prostorske ravni in metodologijo izdelave projekcij. Sledi teoretski pregled, ki slovenske razmere postavi v evropski in svetovni kontekst. Nato opišemo demografsko-naselbinske tipe, to je štiri skupine občin, ki smo jih oblikovali na podlagi demografskih značilnosti (rast ali upad) ter naselbinskih značilnosti, to je, ali so urbanega ali ruralnega značaja. Demografsko-naselbinski tipi so služili osnovni predstavitvi demografske problematike slovenskih občin ter njeno navezavo na socio-ekonomske kazalnike, bili pa so tudi podlaga za določitev demografsko homogenih območij, to je območij s specifičnim demografskim razvojem znotraj posamezne statistične regije.

V petem poglavju predstavimo demografske projekcije, v šestem pa smo rezultate projekcije osvetlili z več različnih vidikov, in sicer naravnih razmer, prometne dostopnosti, oskrbe s storitvami splošnega pomena, potreb po stanovanjih ter gospodarske strukture, delovnih mest in dnevne mobilnosti prebivalcev.

Ker želimo s študijo prispevati k opredelitvi ključnih demografskih značilnosti po slovenskih regijah za pripravo regionalnih prostorskih planov, v sedmem poglavju predstavimo ključne demografske kazalnike po statističnih regijah.

Študijo sklenemo z naborom ukrepov za izboljšanje demografske slike, smernicami za pripravo strokovnih podlag s področja demografije, razpravo in sklepi.

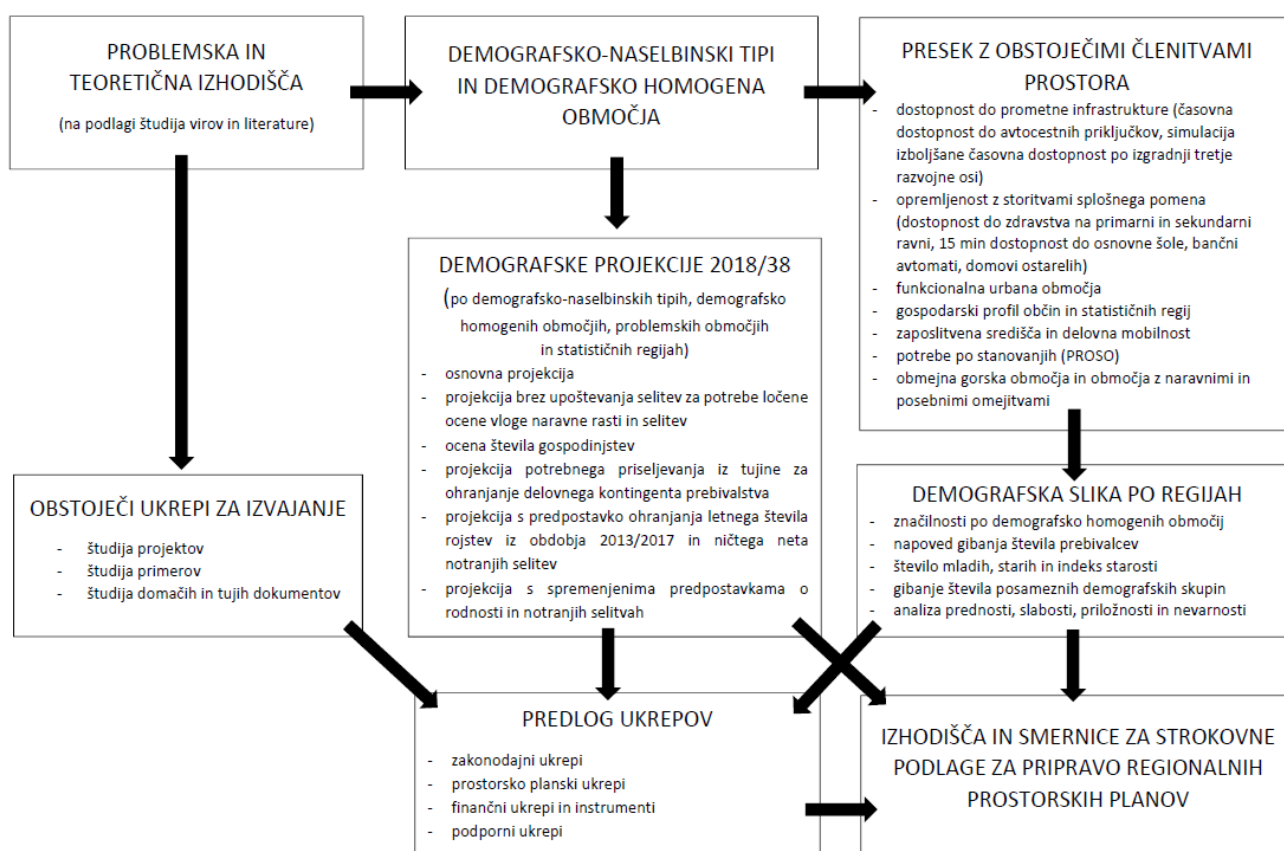
2 METODE

Študije, ki obravnavajo demografske spremembe na ravni Evropske unije (EU) in Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) (na primer Martinez Fernandez in sodelavci 2012; OECD 2019a; EUROSTAT 2017), večinoma analizirajo demografske spremembe na ravni posameznih držav ali celotne EU, ne pa na nižjih ravneh (Amran in sodelavci 2019). Podobno velja tudi za Slovenijo, zato se v raziskavi osredotočamo na regionalno raven, čemur smo prilagodili tudi izbran metodološki pristop, ki je bil razdeljen v več delovnih korakov (slika 2).

V prvem koraku je bilo treba pregledati relevantno literaturo in vire tako z vidika problemskih in teoretičnih izhodišč kot tudi z vidika ukrepov in instrumentov za ohranjanje poselitve v demografsko ogroženih območjih. V drugem in tretjem koraku so bili opredeljeni demografsko-naselbinski tipi in demografsko homogena

območja v statističnih regijah. Sledila je izdelava demografskih projekcij na ravni demografsko-naselbinskih tipov, demografsko homogenih območij in na ravni statističnih regij. Opravili smo socio-ekonomsko analizo demografsko-naselbinskih tipov, opredelili ključna problemska območja, nato pa smo na ravni demografsko-naselbinskih tipov analizirali različne razvojne dejavnike (na primer dostopnost, opremljenost s storitvami splošnega pomena, gospodarski profil občin). Tako projekcije kot analiza stanja so v naslednjem koraku služili za opredelitev razlogov za ugotovljeno demografsko sliko in trende ter prikaz demografske slike po statističnih regijah. V zadnjem koraku, ki smo ga razdelili na dva dela, smo oblikovali predlog ukrepov za izboljšanje demografske slike, pri čemer smo imeli še posebej v mislih ohranjanje poselitve v demografsko ogroženih obmejnih območjih. Predlagane ukrepe smo razdelili v štiri sklope (zakonodajni, prostorsko načrtovalski, finančni in podporni ukrepi). Nato smo oblikovali še izhodišča za strokovne podlage za pripravo regionalnih prostorskih planov.

Slika 2: Shema metodološkega pristopa k izdelavi Celovite demografske analize s projekcijami za podeželska in urbana območja.

Demografski razvoj Slovenije smo predvideli na podlagi analitične demografske projekcije, in sicer za leta 2023, 2028, 2033 in 2038. Pri opredeljevanju prostorskih enot, ki so bile podlaga izračunom projekcij, smo izhajali iz obstoječih demografskih trendov ter naselbinskih značilnosti občin. Projekcije smo pripravili za tri prostorske ravni – demografsko-naselbinske tipe občin, demografsko homogena območja in statistične regije.

V nadaljevanju so glede na zahtevnost izvedenih raziskav podani podrobnejši opisi posameznih metodoloških korakov v ustreznem poglavju.

2.1 Demografsko-naselbinski tipi

Za določitev demografsko-naselbinskih tipov občin (Nared in sodelavci 2019a) smo občine glede na gibanje števila prebivalcev v obdobju 2008–2017 razdelili na občine z rastočim številom prebivalcev in občine s padajočim številom prebivalcev, nato pa smo jih razdelili še glede na urbanost oziroma ruralnost. Pri opredeljevanju urbanosti oziroma ruralnosti smo se oprli na število prebivalcev v občinskem središču in stopnjo centralnosti glede na centralne dejavnosti, upoštevaje rezultate študije Policentrično omrežje središč in dostopnost prebivalcev do storitev splošnega pomena (Nared in sodelavci 2016; Nared, Bole in Ciglič 2016; Nared in sodelavci 2017; Nared in Razpotnik Visković 2017). Kot urbane smo opredelili občine, ki so bile glede na število prebivalcev v centralnem naselju (občinskem središču) uvrščene najmanj na četrto raven centralnosti (nad 3000 prebivalci) in so hkrati glede na opremljenost s centralnimi dejavnostmi dosegale najmanj 5 stopnjo centralnosti (središče lokalnega pomena), ali obratno, da so glede na število prebivalcev dosegale najmanj 5 stopnjo centralnosti (nad 1500 prebivalcev) ter hkrati najmanj 4. stopnjo centralnosti glede na centralne dejavnosti (središče medobčinskega pomena). Preostale občine smo opredelili kot ruralne.

Ob upoštevanju delitve občin glede na rast števila prebivalcev in glede na urbanost ali ruralnost smo slovenske občine razdelili v štiri demografsko-naselbinske tipe:

- urbane občine z rastočim številom prebivalcev,
- urbane občine s padajočim številom prebivalcev,
- ruralne občine z rastočim številom prebivalcev in
- ruralne občine s padajočim številom prebivalcev.

V nadaljevanju smo za vse občine zbrali razpoložljive socioekonomske kazalnike (preglednica 1) in jih agregirali/preračunali na raven predhodno opredeljenih demografsko-naselbinskih tipov.

Preglednica 1: Izbrani socioekonomski kazalniki, uporabljeno leto ter vir (Nared in sodelavci 2019a).

KAZALNIK	LETO	VIR
število občin	2017	SURS
delež občin (%)	2017	SURS
površina (km ²)	2017	SURS
delež površine (%)	2017	SURS
število prebivalcev	2017	SURS
delež prebivalcev (%)	2017	SURS
gostota prebivalstva (število ljudi na km ²)	2017	SURS
koeficient starostne odvisnosti	2017	SURS
naravni prirast	2017	SURS
selitveni prirast	2016	SURS
indeks starosti	2017	SURS
indeks rasti števila prebivalcev	2008–2017	SURS
število aktivnih prebivalcev	2016	SURS
delež delovno aktivnega prebivalstva (%)	2018	SURS
delež ljudi z višješolsko in visokošolsko izobrazbo (%)	2017	SURS
delež ljudi z dokončano osnovno šolo ali manj (%)	2017	SURS
povprečna mesečna neto plača	2017	SURS
indeks povprečne mesečne plače	2017	SURS
medobčinske selitve na 1000 prebivalcev	2016	SURS
število družin s štirimi ali več otroki	2015	SURS

KAZALNIK	LETO	VIR
delež družin s štirimi ali več otroki (%)	2015	SURS
število obsojenih oseb	2016	SURS
število obsojenih oseb na 1000 prebivalcev	2016	SURS
dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega	2013–2016	UMAR
povprečna osnova za dohodnino	2012–2015	UMAR
udeležba na volitvah (prvi krog) 2014	2014	SURS; DVK
število podjetij	2016	SURS
število podjetij na 1000 prebivalcev	2016	SURS
delež samozaposlenih oseb – kmetje (%) med vsemi aktivnimi po občini prebivališča	2016	SURS
število izdanih gradbenih dovoljenj na 1000 prebivalcev	2017	SURS
bruto investicije v osnovna sredstva	2016	SURS
število registriranih brezposelnih oseb	2016	SURS
registrirana stopnja brezposelnosti	2016	SURS
delež delovnih migrantov (%)	2016	SURS
indeks delovne migracije	2017	SURS
število hišnih števil	2017	SURS
povprečno število prebivalcev na hišno številko	2017	SURS
delež nenaseljenih stanovanj (%)	2015	SURS
delež Nature 2000 (%)	2016	UMAR
gostota cestnega omrežja (km/km ²)	2017	DI

Pri lastnih izračunih smo se oprli na dosegljive podatke, in sicer smo pri izračunu:

- deleža ljudi z osnovnošolsko izobrazbo ali manj ter visokošolsko in višješolsko izobrazbo upoštevali vse prebivalce;
- deleža kmečkega prebivalstva upoštevali število aktivnih prebivalcev ter število samozaposlenih oseb (kmetov);
- povprečne plače na zaposlenega upoštevali podatke o zaposlenih po občinah;
- bruto investicij v osnovna sredstva zakrite vrednosti (z) zamenjali z vrednostjo 0 pri naslednjih občinah: Beltinci, Destrnik, Hodoš, Sveti Andraž pri Slovenskih Goricah, zaradi česar lahko pride do manjših odstopanj;
- selitvenega prirasta upoštevali prirast med občinami in s tujino;
- dodane vrednosti na zaposlenega upoštevali povprečje dodane vrednosti po občinah za obdobje 2013–2016, ki smo ga delili s povprečnim številom zaposlenih v obdobju 2015–2016, saj smo se s tem izognili manjkajočim podatkom po naseljih. Te bi namreč potrebovali za izračun občin, ki so nastale leta 2015.

2.2 Prostorske ravni

Kot smo že napisali, so bile projekcije izdelane za tri prostorske ravni – demografsko-naselbinske tipe, demografsko homogena območja in za statistične regije. Posebej smo izdelali projekcije še za obmejna problemska območja.

Demografsko-naselbinski tipi, za katere je bila izdelana projekcija na ravni celotne Slovenije, so služili za podlago pri opredeljevanju demografsko homogenih območij. Demografsko homogeno območje tvorijo občine istega demografsko-naselbinskega tipa v posamezni statistični regiji, ne glede na to, ali se stikajo ali ne. Glede na zastopanost občin posameznega demografsko-naselbinskega tipa v statističnih regijah ima vsaka statistična regija do štiri demografsko homogena območja, v kolikor pa posamezen tip občin ni zastopan, pa

ustrezno manj. V primerih, ko je bila v posameznem tipu znotraj statistične regije le ena, praviloma manjša občina, in ko je po svojih karakteristikah le malo odstopala od drugih tipov (le majhen upad/rast števila prebivalcev), smo le to smiselno priključili drugemu/sorodnemu demografsko homogenemu območju. Tovrstne izjeme so:

Preglednica 2: Občine, priključene drugemu demografsko homogenemu območju v regiji.

Občina	Opomba
Mirna	Občina ima rahlo upadanje števila prebivalcev, starostna sestava prebivalstva pa je ugodna. S spremembo tipa dosežemo povečan prostorsko sklenjen obseg podeželskih občin z ugodno demografsko rastjo v regiji.
Prevalje	Občina ima rahlo naraščanje števila prebivalcev, starostna sestava prebivalstva pa je zelo neugodna. S spremembo tipa dosežemo povečan prostorsko sklenjen obseg urbanih občin z neugodno demografsko rastjo v koroški statistični regiji.
Križevci	Občina sodi med demografsko ogrožene podeželske občine, skokovito rast števila prebivalcev je povzročila lokacija novega doma za starejše občane.
Hodoš	Občina sodi med demografsko ogrožene podeželske občine, rast števila prebivalcev je povzročila lokacija novega doma za starejše občane.
Rečica ob Savinji	Občina ima rahlo naraščanje števila prebivalcev, starostna sestava prebivalstva pa je neugodna. S spremembo tipa dosežemo povečan prostorsko sklenjen obseg ruralnih občin z neugodno demografsko rastjo v regiji.

Tretja prostorska raven za izračun demografskih projekcij je 12 statističnih regij.

2.3 Metodologija izdelave projekcij

Za Slovenijo je bilo v preteklih petnajstih letih izdelanih več demografskih projekcij po različnih metodah in za različne namene. Namen vseh projekcij je bil oceniti demografsko sliko Slovenije v prihajajočih desetletjih. Dramatično padanje rodnosti po letu 1990 je posledično vodilo v staranje prebivalstva in rastočo starostno odvisnost v razmerju do kontingentov delovno aktivnega prebivalstva. Ker rodnost ostaja na samo približno 75 % vrednosti obnove generacije, problem demografskega staranja ostaja eden poglavitnih izzivov bodočega gospodarskega in socialnega razvoja slovenske družbe ter ohranjanja poselitve in kulturne pokrajine.

Demografske projekcije so deloma nastale v domačih raziskovalnih in strokovnih krogih, deloma pa jih je izdelal EUROSTAT v okviru celostne analize bodočega demografskega razvoja evropske celine. Projekcije so bodisi ocenjevale bodoči razvoj slovenskega prebivalstva kot celote (Vertot 2009; Sambt 2017; EUROSTAT 2019), bodisi pa demografske spremembe z vidika obnove delovne sile ali potrebnih sprememb v zdravstveni in socialni politiki (Sambt 2005; Poročilo o staranju 2015; UMAR 2016).

Metoda projekcije, uporabljena pri projektu, se je od zgoraj navedenih razlikovala v tem, da ni obravnavala slovenskega prebivalstva samo kot celoto, pač pa so bile projekcije izračunane za več prostorskih ravni:

- Demografsko homogena območja (DHO) – združujejo občine podobnega demografskega razvoja in stopnje urbaniziranosti znotraj statistične regije.
- Statistične regije.
- Demografsko-naselbinske tipe – združujejo občine podobnega demografskega razvoja in stopnje urbaniziranosti na ravni cele Slovenije.
- Obmejne problemske območje, kot jih opredeljuje Uredba o določitvi obmejnih problemskih območij (2012; 2012; 2015; 2017).
- Slovenija.

Zgoraj opredeljena območja temeljijo na administrativnih in statističnih območjih, na demografskih podatkih ter stopnji urbaniziranosti in socioekonomskih razlik. Vsi podatki so bili povzeti iz podatkovnega portala SURS (SiStat 2019).

Metodološko izhodišče demografske projekcije je bila ocena demografskega potenciala območij ob nadaljevanju demografskih trendov iz desetletja 2008/2017 in njihovemu učinku na začetno demografsko strukturo prebivalstva na dan 1. januar 2018. Metoda predpostavlja uporabo srednjih letnih statističnih vrednosti za naravno in selitveno rast iz preteklega desetletja. Kot metoda izračuna je bila uporabljena analitična projekcija z upoštevanjem migracij z uporabo Lexisove mreže (Malačič 2006). Projekcija je bila opravljena za petletne starostne skupine prebivalstva, ločeno po spolu in za petletna obdobja 2018/2023, 2023/2028, 2028/2033 in 2033/2038.

Izdelanih je bilo šest projekcijskih variant:

1. Osnovna projekcija za vse prostorske ravni – upoštevanje razlik v naravni in selitveni rasti.
2. Projekcija brez upoštevanja selitev za potrebe ločene ocene vloge naravne rasti in selitev.
3. Projekcija s predpostavko ohranjanja letnega števila rojstev iz obdobja 2013/2017 in ničtega neta notranjih selitev (kot potencialne posledice zmanjševanja regionalno razvojnih razlik) – za prostorsko raven statističnih regij.
4. Ocena števila in sestave družin in gospodinjstev za leti 2028 in 2038.
5. Projekcija potrebnega priseljevanja iz tujine za ohranjanje delovnega kontingenta prebivalstva – za prostorsko raven statističnih regij.
6. Projekcija za obmejna problemska območja kot celoto.

Osnovna projekcija je temeljila na štirih hipotezah:

- hipoteza o rodnosti; rodnostni koeficienti so bili izračunani iz starostnospecifičnih koeficientov splošne rodnosti v obdobju 2008/2017, ločeno za starostne skupine žensk: 15–19, 20–24, 25–29, 30–34, 35–39 in 40–44 let. Ker vsaka petletna starostna skupna znotraj petletnega projekcijskega obdobja 40-odstotno preide v naslednjo starostno skupino, je bil koeficient izračunan po formuli: koeficient starostne skupine $\times 0,6$ + koeficient naslednje starostne skupine $\times 0,4$. Zato je bil koeficient določen tudi za starostno skupino 10 do 14 let, ker znotraj projekcijskega obdobja 40-odstotno preide v starostno skupino 15 do 19 let. Koeficient je bil izražen na osebo (*per capita*).
- hipoteza o umrljivosti; koeficienti doživetja so bili povzeti iz skrajšanih tablic umrljivosti, ki jih SURS letno obnavlja na svojem podatkovnem portalu. Ker so vrednosti standardizirane in izravnane, so za izdelavo projekcije ustrežnejše kot upoštevanje regionalnih razlik v starostno specifičnih stopnjah umrljivosti med posameznimi območji.
- hipoteza o notranjih selitvah med slovenskimi občinami; koeficienti so bili izračunani za petletne starostne skupine, ločeno po spolu. Vrednost koeficienta je slonela na srednji letni neto vrednosti za obdobje 2008/2017. Enako kot pri koeficientih rodnosti je bil upoštevan 40-odstotni prehod starostne skupine v naslednjo starostno skupino tekom petletnega projekcijskega obdobja. Koeficient je bil izražen na osebo (*per capita*).
- hipoteza o selitvah s tujino; koeficienti so bili izračunani za petletne starostne skupine, ločeno po spolu. Vrednost koeficienta je slonela na srednji letni neto vrednosti za obdobje 2008/2017. Enako kot pri koeficientih rodnosti je bil upoštevan 40-odstotni prehod starostne skupine v naslednjo starostno skupino tekom petletnega projekcijskega obdobja. Koeficient je bil izražen na osebo (*per capita*).

Ocena sestave in števila gospodinjstev za projekcijska rezultata 2028 in 2038 je temeljila na strukturi velikostne sestave zasebnih gospodinjstev iz popisa prebivalstva 2015 (SURS) na ravni statističnih regij. Ocena vključuje gospodinjstva z 1 do 6 člani. V gospodinjstvih te velikosti je leta 2015 živel 95,1 % slovenskega prebivalstva. Preostanek prebivalstva v veliki meri živi v skupinskih gospodinjstvih, predvsem

domovih za starejše prebivalstvo. Ocenjevanje gospodinjstev in ne družin je bilo izbrano zato, ker je pojem gospodinjstva praktično istoveten s pojmom stanovanja. V istem stanovanju/gospodinjstvu je lahko ena ali več družin, zasebno gospodinjstvo pa je lahko tudi brez družine.

Sprememba v številu prebivalstva za 1. januar 2018. Nova metodologija določitve prebivalstva, ki jo uporablja SURS od leta 2008, k prebivalstvu na vseh prostorskih nivojih prišteva tudi osebe, ki imajo tam začasno bivališče. To zajema tudi študente, ki v času študija bivajo v študijskem središču. Posledica tega je, da ob uporabi Lexisove mreže v projekciji nekdanja študentska populacija, ki se po študiju vrne domov, ostaja manjkajoč del znotraj petletne starostne kohorte. Izvedli smo računsko korekcijo – študentsko prebivalstvo smo vrednotili kot zgolj začasno odsotno in jo prišteli lokalnemu občinskemu prebivalstvu. Sprememba zajema približno 7000 oseb v starostnih skupinah 15 do 19 ter 20 do 24 let.

3 DEMOGRAFSKE SPREMEMBE – TEORETSKI PREGLED

Evropski prostor je bil v zadnjih desetletjih podvržen različnim družbenim, političnim in ekonomskim spremembam. Gospodarske krize, spremenjeni migracijski tokovi, razna krizna žarišča v neposredni ali bolj oddaljeni sosesčini, politično in globalno spreminjanje ustaljenih vzorcev prinašajo negotovost v življenje državljanov EU. To se odraža tudi v spreminjajočih se vzorcih življenja prebivalcev držav EU. Velike demografske spremembe so bile odraz drugačnega načina dojemanja življenja pri mlajših generacijah, ki spreminjajo ustaljene vzorce bivanja, družinskih skupnosti, (ne)lastništva premoženja ali nepremičnin ... (Lesthaeghe 2010). Tako se družina, ki je v preteklosti veljala za osnovo celice sobivanja, v 21. stoletju pojavlja v različnih oblikah in kombinacijah sobivanja. Spremenjeni življenjski slogi sodobnih generacij se izkazujejo v spremembah rodnosti (padanju), organiziranju gospodinjstev (porast enostarševskih družin in enočlanskih gospodinjstev), v demografskih spremembah (staranje prebivalstva) kot tudi migracijskih vzorcih (Champion 2001) ... Moč in odpornost družine se odraža v zvestobi, predanosti in avtoriteti v družini, vendar pa se trdnost in povezanost družine razlikuje - na severu Evrope s šibko povezanostjo in na jugu z zelo močno družinsko povezanostjo (Reher 1998).

Industrijska revolucija 18. stoletja je bila tesno povezana z visoko stopnjo urbanizacije, ki ji je sledila, kar se odraža v družbenih, socialnih, kulturnih, ekonomskih, političnih in obrambnih spremembah družbe (Antrop 2004). Velika mesta privlačijo v svojo bližino večje število prebivalcev, kar se v Evropi dogaja že od začetka 20. stoletja. Mobilnost Evropejcev doprinaša v nekatere regije ekonomsko rast, vendar vedno na račun drugih regij, ki zato stagnirajo (Nimwegen 2013). Marti-Henneberg (2005) v primerjavi rasti števila prebivalcev v evropskih regijah med leta 1870 in 2000 ugotovi, da se rast skozi desetletja koncentrira na vedno manjših območjih – okoli večjih mest, nasprotno pa so velika območja Evrope podvržena upadu prebivalstva, kar se odraža tako v slabših ekonomskih aktivnostih in zaposlitvenih možnostih teh, večinoma podeželskih območjih. Evropski strukturni skladi igrajo pomembno vlogo pri rasti učinkovitosti evropskih regij, kar se odraža v enakovrednejši porazdelitvi produktivnosti in dohodkov (Cappelen in sodelavci 2003), vendar pa zgolj povečanje porabe javnih in zasebnih sredstev za izobraževanje in razvoj regijam še ne zagotavlja enakih možnosti rasti (Sterlacchini 2008). Tako tudi sodobna »mega« mesta po vsem svetu kažejo visoke rasti prebivalstva in zmanjševanje prebivalstva prav v podeželskih območjih, kjer prihaja tudi do preobrazbe (nazadovanja) krajine in prostora (Antrop 2004).

Hasse, Seppelt in Hasse (2007) ugotavljajo gosto prepletenost spreminjanja prostorskih vzorcev s spreminjanjem strukture prebivalstva – staranjem, upadanjem prebivalstva – stopnjo rodnosti, upadanjem dvostarševskih družin – oslabiljene družine kot osnovne celice, krčenjem urbanih regij – prilagajanjem infrastrukture, ukinjanjem javnih funkcij ... Razvite zahodne države so prav pri demografskih spremembah žrtve lastnega razvoja, saj se v primerjavi razvitejših držav kaže negativna povezanost med rodnostjo in stopnjo razvoja (Fox, Klüsener in Myrskylä 2019). Zmanjševanje rodnosti od sredine osemdesetih let 20. stoletja pod zmožnostjo naravnega obnavljanja populacije se odraža v vse starejšem prebivalstvu večine Evrope (Kalwij 2010), kot tudi upadu prebivalstva v prihodnosti (Nimwegen 2013). Lesthaeghe (2010) poudarja, da je staranje prebivalstva neizbežno, saj podaljševanja življenjske dobe na eni in padanja rodnosti na drugi strani ne bo

možno popraviti ali obrniti zgolj s tako imenovanimi »nadomestnimi« migranti. Glede na starajočo populacijo v Evropi (Harris 2017) so zaskrbljujoči predvsem podatki o rodnosti, saj rodnost pada že nekaj desetletij (Neyer 2003; ALLEA 2014), z 2,8 otroka na žensko v sedemdesetih letih na povprečje 1,7 leta 2016 (OECD 2019a); Slovenija je z 1,61 (SURS 2018b) krepko pod mejo za ohranjanje populacije na sedanji ravni. Politika se trendov zaveda že več desetletij in vedno znova išče primerna orodja in ukrepe, da zaustavi tak trend razvoja in izboljša demografsko sliko. Kalwij (2010) ugotavlja, da so eno učinkovitejših orodij držav prav programi socialnih pomoči bodočim materam (družinam), ki omogočajo večjo prožnost pri organiziranju družine in zaposlitve – podaljševanje porodniške, urejanju bolniške odsotnosti za skrb otroka – kar se odraža v zgodnejši odločitvi o zanositvi in odločitvi za več otrok.

Pri preučevanju nizke rodnosti v industrijsko razvitih državah je bila prostorska dimenzija dolgo časa šibko zastopana. Nedavne objave v znanstveni literaturi pa dokazujejo naraščajoče zanimanje raziskovalcev za prostorske vidike rodnosti, vključno z upoštevanjem mestnih in podeželskih območij (ZDA - Heaton in sodelavci 1989; Glusker in sodelavci 2000; Anglija and Wales - Tromans in sodelavci 2009; Francija - Fagnani 1991; Nizozemska - Mulder in Wagner 2001; De Beer in Deerenberg 2007; Italija - Brunetta in Rotondi 1991; Michielin 2004; Nemčija in Avstrija - Hank 2001; Kulu 2006; nordijske države - Thygesen in sodelavci 2005; Kulu in sodelavci 2007; Češka republika - Burcin in Kučera 2000); Poljska in Estonija - Vojtečhovská 2000; Kulu 2005; 2006 in Rusija - Zakharov in Ivanova 1996 - povzeto po Kulu (2013)). V tej literaturi je dana precejšnja pozornost različnim prostorskim kompozicijskim in kontekstualnim dejavnikom: izobrazba, zakonski stan, dohodek, ekonomski in oportunitetni stroški ter poraba časa, potrebni za vzgojo in izobraževanje otrok (prostočasne dejavnosti), stanovanjske razmere, možnosti usklajevanja družinskega in poklicnega življenja (dostopnost in razpoložljivost otroškega varstva), pa tudi vrednote in kulturno normativni dejavniki (družinska napram individualistična orientacija (na primer odsotnost odločitve imeti otroka)), ki se odražajo v želenem in dejanskem številu otrok. Mnogi raziskovalci so tako prepričani, da upoštevanje kontekstualnih dejavnikov v različnih prostorskih območjih (regijah) prispeva k pojasnjevanju vzrokov nizkih stopenj rodnosti.

Tudi preučevanje v Sloveniji (Černič Istenič in Kveder 2008), ki je kombiniralo anketne retrospektivne podatke raziskave Rodnostno vedenje Slovencev (1994; Kožuh Novak in sodelavci 1998) s podatki popisa prebivalstva (1991), urejenimi v tipologiji podeželskih območij – obmestja, tipično podeželska območja, območja prebivalstvenega praznenja in mestna območja (Kovačič in sodelavci 2000; Kovačič in sodelavci 2002)), je pokazalo, da značilnosti posameznih podeželskih območij pomembno pojasnjujejo razlike v rodnostnem vedenju – število in čas rojstva otrok – zlasti izobrazba in tip gospodinjstva (nuklerana *vis a vis* večgeneracijska gospodinjstva) ter stališča, ki se nanašajo na post-moderne življenjske vzorce (stališča do splava, (izven)zakonske zveze in odnosov med spoloma). Preučevanje razlik med urbanim, ruralnim in kmečkim prebivalstvom (Černič Istenič 2010) na podlagi podatkov raziskave Odnosi med generacijami in spoloma v kmečkih družinah (2007) pa je pojasnilo prisotnost višje rodnosti (na ravni enostavnega obnavljanja prebivalstva) med kmečkim prebivalstvom v primerjavi z drugimi poklicnimi skupinami na podeželju in v mestnih območjih skozi upoštevanje specifičnih življenjskih vzorcev te poklicne skupine – zaprta reprodukcija v okviru lastne socialne skupine – in vrednot, kulture, usmerjene k družini. Ti rezultati, kakor tudi rezultati raziskav v drugih zgoraj navedenih državah, kažejo, da je dihotomija urbano-ruralno pomemben dejavnik pojasnjevanja vzorcev rodnostnega vedenja in da lahko raziskave ob upoštevanju prostorske dimenzije izboljšajo razumevanje vzrokov različnih vzorcev in dinamike rodnosti.

Lojze Gosar (1980a) pravi, da so demografski trendi zelo trdovratni in se pogosto spreminjajo celo brez načrtovanih ukrepov ter kažejo, kakšno bo bodoče stanje, če se ne bo usmerjalo samega razvoja. Demografske projekcije so tudi ključen element nadaljnjega razvoja in dolgoročne javnofinančne vzdržnosti (POS 2018). Kukovičeva (2018) v primerjavi prebivalstva med letom 2010 in 2018 ugotovi, da se je v več kot polovici slovenskih občin prebivalstvo skrčilo (115 od 210), v 95 pa prebivalstvo narašča. Čeprav bo število prebivalcev po projekcijah počasi naraščalo do leta 2024 zaradi pozitivnih delovnih imigracij in podaljševanja življenjske dobe (RS MF 2017), pa nas v prihodnosti čaka neugodna struktura prebivalstva. Pričakovanja so sicer, da se bo do leta 2060 demografski pritisk zmanjšal, saj se v Sloveniji pričakuje upad števila prebivalcev (POS 2018), bo pa do takrat konstantno rasla struktura izdatkov za pokojnine, zdravstvo, dolgotrajno oskrbo, izobraževanje in nadomestila za brezposelne, kar bo predstavljalo velik izziv za stabilnost državnega proračuna naslednjih

štirideset let. Delež starejših (65 in več) se bo namreč skoraj podvojil – iz 18,6 % na 28,3 % (POS 2018), po drugi strani pa se bo delež delovno sposobnega prebivalstva (20–64 let) znižal za okrog 15 odstotnih točk (s 66,4 % na 51,2 % vseh prebivalcev Slovenije) (POS 2018). Značilnost Slovenije je tudi zelo nizka aktivnost starejših in v primerjavi z drugimi državami celo najnižja v Evropi (POS 2018).

Slovenija ima podobno kot ves zahodni svet težave z staranjem prebivalstva (ALLEA 2014; UMAR 2016). Ker bo leta 2030 na trgu dela postalo problematično zmanjševanje števila delovno sposobnih ljudi (UMAR 2016; POS 2018), bo skladno s tem v državah EU problematično zlasti zmanjšanje finančnih prilivov v pokojninsko blagajno ter po drugi strani večanje izdatkov za socialno zaščito (van Nimwegen 2013), povečevanje deleža izdatkov za pokojnine v državnem proračunu in sorazmerno večanje izdatkov za zdravstvene storitve ter storitve dolgotrajne oskrbe starejših (UMAR 2016). Wolf in Amirkhanyan (2010) izpostavita, da bo na primer staranje prebivalstva v ZDA imelo direkten vpliv tudi na delovanje in učinkovitost državnih ter lokalnih institucij. Tudi politika se teh sprememb že zaveda in je kot odgovor nanj pripravila Strategijo dolgožive družbe (UMAR 2017), kjer so zbrani izhodišča, ukrepi, usmeritve in priporočila, ki se spoprijemajo in odgovarjajo na vprašanja in izzive bližnje prihodnosti.

V zadnjih treh desetletjih se je sicer pričakovana življenjska doba za moške zvišala za 9,5 let, za ženske pa za 7,3 leta (SURs 2018a). Statistični podatki kažejo, da se je delež starejših od 64 let povečal iz 10 % v letu 1990 (OECD 2015) na skoraj 20 % v letu 2019 (SURs 2019) in predvidevanja so, da bo delež še naraščal, po drugi strani pa je delež mladih, starih do 15 let, v istem časovnem obdobju padel za 5 % (SURs 2019). Prav zmanjšanje tega segmenta, torej mladih do 15 let, je ena od perečih težav, s katero se sooča večina evropskih držav (Champion 2001).

Tak trend se pričakuje tudi v prihodnje, saj se bo zviševal delež starejših in zmanjševal delež delovno sposobnega prebivalstva (POS 2018). Potrebe po dolgotrajni oskrbi se bodo izraziteje pričele povečevati po letu 2025 (UMAR 2016). Pomembni bodo razporeditev stanovanj za starejše, dostopna in učinkovita raba javnih storitev in izboljšanje mobilnosti starejših z uporabo prožnejših oblik javnega prometa ter ključno, zagotoviti starejši generaciji samostojnejše življenje tudi v visoko starost (UMAR 2016). Za dostojnejše življenje starejših bo do takrat potrebno zasnovati in prilagoditi večsektorski pristop pri upravljanju in prilagajanju tako prostorskega načrtovanja objektov kot tudi infrastrukture za potrebe ali zmožnosti starejše populacije (UMAR 2016). Projekcije prebivalstva po regijah kažejo na povečevanje razlik med regijami v staranju prebivalstva - povečanje prebivalstva se pričakuje zgolj v urbaniziranem osrednjem delu države in konstanten upad na obrobju, kar se sklada z ugotovitvami Kukovičeve (2018) po občinah.

Negativne razvojne trende slovenskega prebivalstva so slovenski demografi v strokovni literaturi obravnavali že od sedemdesetih let 20. stoletja naprej. Demografska problematika nekaterih podeželskih in obmejnih območij Slovenije je bila predstavljena v študijah V. Klemenčiča (1971; 1972). Vplive suburbanizacije na spremenjen prostorski vzorec poselitve in s tem povezane rastoče razlike v stopnji socioekonomskega razvoja na prelomu tisočletij obravnava Ravbar (1997; 2002). Teoretske vidike obnavljanja prebivalstva z mednarodnega in domačega zornega kota v svoji knjigi predstavi Malačič (1985). Problem padajoče rodnosti po letu 1985 in še posebej po letu 1990 je postal osrednji demografski problem slovenske družbe vključno s svojimi posledicami – staranjem prebivalstva in upadanjem števila in deleža ekonomsko aktivnega prebivalstva (Šircelj 1998 in 2006; Josipovič 2004; Vertot 2010; Slovenija pred demografskimi izzivi 21. stoletja 2008). Jakoš (2009) poudarja vlogo demografskih trendov pri načrtovanju razvoja in slabosti pomanjkanja jasnejših izhodišč demografske politike v Sloveniji. Slovenija je že vrsto let država s pozitivnim selitvenim netom, med priseljenci izrazito prevladujejo osebe iz držav nekdanje Jugoslavije. Odseljevanje iz Slovenije pa ima negativne značilnosti, povezane s pojavom bega možganov – odseljuje se mlajše nadpovprečno izobraženo prebivalstvo (Bevc in sodelavci 2004; Bevc in Uršič 2013).

Čeprav se v razpravah pogosto omenjajo samo mednarodne migracije, pa v publikaciji *Human Development Report 2009* (Klugman 2009) izpostavljajo, da je število 214 milijonov - ali 3 % svetovnega prebivalstva – mednarodnih migrantov zanemarljivo v primerjavi s skupnim številom notranjih migracij znotraj posameznih držav, kjer se število migrantov vrti okrog 740 milijonov ali 10,3 % svetovnega prebivalstva, skupaj torej 13 % svetovnega prebivalstva, ki je udeleženo v eni od oblik migracijskih tokov. Tudi v Evropi je večina migrantov delovnih migrantov, ki prihajajo iz držav EU (OECD 2019), vendar je v zadnjih letih očiten porast

migrantov iz nemirnih območij Bližnjega vzhoda. Za te sicer Slovenija ni zanimiva kot njihov končni cilj, saj delež ekonomskih migrantov predstavlja manj kot 1 % populacije Slovenije (OECD 2019). Slovenija pa vseeno še vedno beleži pozitiven tok imigracije tujih državljanov (prevladujejo večinoma državljani iz nekdanjih jugoslovanskih republik z več kot 60 % deležem). Delež tujcev, ki bivajo v Sloveniji, je bil v letu 2017 6,7 % celotnega prebivalstva oziroma 116.000 (OECD 2018; SURS 2019), kar pa je tudi pod povprečjem držav OECD, kjer je povprečni delež 10 %.

Študije o migracijskih tokovih v preteklosti nakazujejo jasne povezave prav s podnebnimi spremembami (McLeman in Smit 2006). Podnebne spremembe bodo po projekcijah do 2080 prizadele prav vse države v EU - navkljub analizi z zgolj izbranimi kazalniki (Ciscar in sodelavci 2011), bodo vidne tako fizično - v višanju temperature, nižji kmetijski proizvodnji, povečani ogroženosti zaradi poplav ... kot tudi vplivih na družbo z večjo umrljivostjo in slabšanjem socialnega in ekonomskega stanja gospodinjstev. Obstoječi izpusti toplogrednih plinov se že odražajo v spremembah okolja in narave ter bodo v prihodnje verjetno povzročili tudi večje migracijske tokove (Black in sodelavci 2011). McLeman in Smit (2006) prikažeta migracije po svetu kot model prilagajanja prebivalcev na podnebne spremembe, ki se izražajo večinoma kot odziv revnejšega sloja, to je »ujetega prebivalstva« (Black in sodelavci 2011). Ti prebivalci nimajo zadostnih finančnih virov za prilagoditev na spremembe in kot edino možnost izberejo migracijo na območja z boljšo socialno-ekonomsko odpornostjo ali ali tista, ki (še) niso bila podvržena ekstremom zaradi podnebnih sprememb. Vprašanje migracijskih tokov v prihodnosti je kompleksno, s pomočjo različnih scenarijev želijo raziskovalci prikazati, kam in kako bodo potekale te poti v prihodnosti (Brown 2008) in kot izpostavlja avtor, je edini dosedanj uspešen rezultat vsesplošno zanikanje spoznanja nad obsegom tega problema v prihodnosti oziroma *»... dejstvo je, da nihče točno ne ve, kako se bodo podnebne spremembe odražale na razporeditvi svetovnega prebivalstva«* (Brown 2008, 12).

Čeprav je odločitev o policentričnem razvoju zaslediti že v zgodnjih sedemdesetih, točneje v letu 1974 s predlogom prvega regionalnega plana Slovenije (Vrišer 1978; Ravbar in sodelavci 2000; Drozg 2005), pa se A. Šarec sprašuje (2004), če ni bil ta koncept bolj »rezultat pritiskov, lobiranja in izsiljevanj ... lokalnih skupnosti«, ki je povzročil, da sedanja regionalna središča nimajo zadostne kritične mase prebivalcev, ki bi upravičevala tako podvajanje storitev, upravnih in drugih funkcij, oskrbe ... na razmeroma majhnem prostoru Slovenije. Želja prostorskih planerjev in predvsem *»lokalne« politike je bila »dekoncentracija v smislu preprečevanja koncentracije v enem (Ljubljani), ... državnem središču in koncentracijo, v smislu preprečevanja podvajanja dejavnosti v številnih majhnih središčih«* (Drozg 2005, 148). Tako v študiji o policentričnem omrežju središč Nared in sodelavci (2016) ugotavljajo v primerjavi rezultatov raziskave o centralnih naseljih z izhodišči o policentričnem razvoju v Strategiji prostorskega razvoja Slovenije (2004), da so naselja večinoma uvrščajo v nižje stopnje opremljenosti (na primer Murska Sobota in Postojna) in da so na manj urbaniziranih predelih države nadpovprečno opremljena glede na njihovo velikost, število prebivalcev in opremljenost s funkcijami. Hkrati so središča v bližini večjih urbanih središč podopremljena, kar je posledica suburbanizacije v teh območjih v zadnjih 40 letih, kjer se je število prebivalcev močno povečevalo, opremljenost s funkcijami pa ni sorazmerno sledila rasti. Hitra rast prebivalstva je sorazmerno povezana z naraščanjem cen nepremičnin, izgubljanjem kmetijskih površin, zagotavljanjem družbenih funkcij in cenovno ugodnih in dostopnih bivališč rastoči populaciji (Leo in Anderson 2006). V primerjavi, ki se nanaša na odseljevanje in priseljevanje v ali iz slovenskih občin, je razvidno, da so največ prebivalstva pridobile občine v bližini slovenskega avtocestnega križa in največji odliv prebivalstva tiste, ki nimajo avtocestne povezave - izpostaviti je potrebno Pomurje, ki navkljub zgrajeni avtocestni infrastrukturi trenda odseljevanja še ni zaustavila (Kukovič 2018). Prav izseljevanje mladih iz določenih (obrobnih) občin v osrednje (bolj urbanizirane) tako doprinese dvojni negativni učinek: upad mlade populacije na račun večanja starejše in hkratno padanje rodnosti (Kukovič 2018).

Kot je predvideval Klemenčič leta 1978, bo *»odprti prostor med obmejnimi državami pridobil na funkciji mednarodnega povezovanja«* (Klemenčič 1978, 17), kar se je zgodilo po vstopu Slovenije v Evropsko unijo v letu 2004 in kasnejšem vstopom še v Schengensko območje (2007) in ukinjanjem nadzora nad državnimi mejami v njem. Že prej, v času približevanja EU v letih od 1991 do 2004, pa so bila prav obmejna območja deležna finančnih razvojnim spodbud v okviru programov EU Phare CBC, predvsem na obmejnih območjih z Avstrijo, Madžarsko in Italijo (Piry 2006), ki so kazale pozitivne učinke tako na povečani ekonomski rasti teh

območij, večanju konkurenčnosti v turizmu, kot na povečevanju vitalnosti ruralnih območij ter v povečanju čezmejnega sodelovanja prebivalcev na področjih kulture, športa, glasbe, umetnosti ... Po drugi strani lahko v obmejnih območjih z Avstrijo, Italijo in Madžarsko govorimo o pozitivnih učinkih skupnega regionalnega razvoja, v obmejnih območjih s Hrvaško pa ta ni (raz)viden (Ravbar 1999), oziroma se ne odraža v prostoru. Kukovičeva (2018) ugotavlja, da so prav obmejne občine najbolj podvržene izseljevanju prebivalstva v druge države.

Geografi (Klemenčič 1976; Jakoš 1996; Ravbar 1995; 2000; Plut 1998; Černe 1999), ki so v preteklosti pogosto segmentirali slovensko ozemlje glede na bistvene poselitvene značilnosti, opozarjajo na močno zgoščevanje prebivalcev in dejavnosti na omejenem območju Slovenije, medtem ko je za velik del slovenskega ozemlja značilno praznjenje. Razlike med območji naj bi bile odraz različnih življenjskih razmer (razporeditev delovnih mest, stopnja brezposelnosti, izobrazbena struktura prebivalstva, prevladujoča gospodarska dejavnost), neustrezne prometne povezanosti in neenakomerne dostopnosti do družbene infrastrukture (Černe in Gulič 1999; Nared in sodelavci 2019a).

Oba procesa, zgoščanje in praznjenje, pogosto spremlja več negativnih posledic. V območjih praznjenja so to depopulacija, opuščanje in zaraščanje kmetijskih površin, razkrajanje infrastrukture in kulturne pokrajine, v območjih zgoščanja pa velika poraba najkakovostnejših zemljišč, zgoščanje gospodarskih dejavnosti in krepitev okoljskih pritiskov v ekološko občutljivih območjih, poenostavitev in osiromašenje krajinske slike nekoč pestrega dolinskega sveta, razpršena urbanizacija ... (Gulič 1991; Plut 2004; Nared in sodelavci 2019a).

Jakoš (1996) opozarja, da so razlike v demografskem razvoju območij večinoma ekonomske narave, saj je koncentracija delovnih mest bistveno večja, kot koncentracija prebivalstva, bo pa ravno demografski vidik postal pomemben tudi za gospodarstvo, saj bo zmanjševanje števila delovno sposobnih na trgu dela v naslednjih letih postalo pomemben omejitveni dejavnik za gospodarsko rast (UMAR 2016). Tako je pričakovati, da bo demografski razvoj vse bolj stopal v ospredje razprav o gospodarskem razvoju in razvoju posameznih območij, saj se bodo demografski kazalniki po regijah različno spreminjali (UMAR 2016; Nared in sodelavci 2019a).

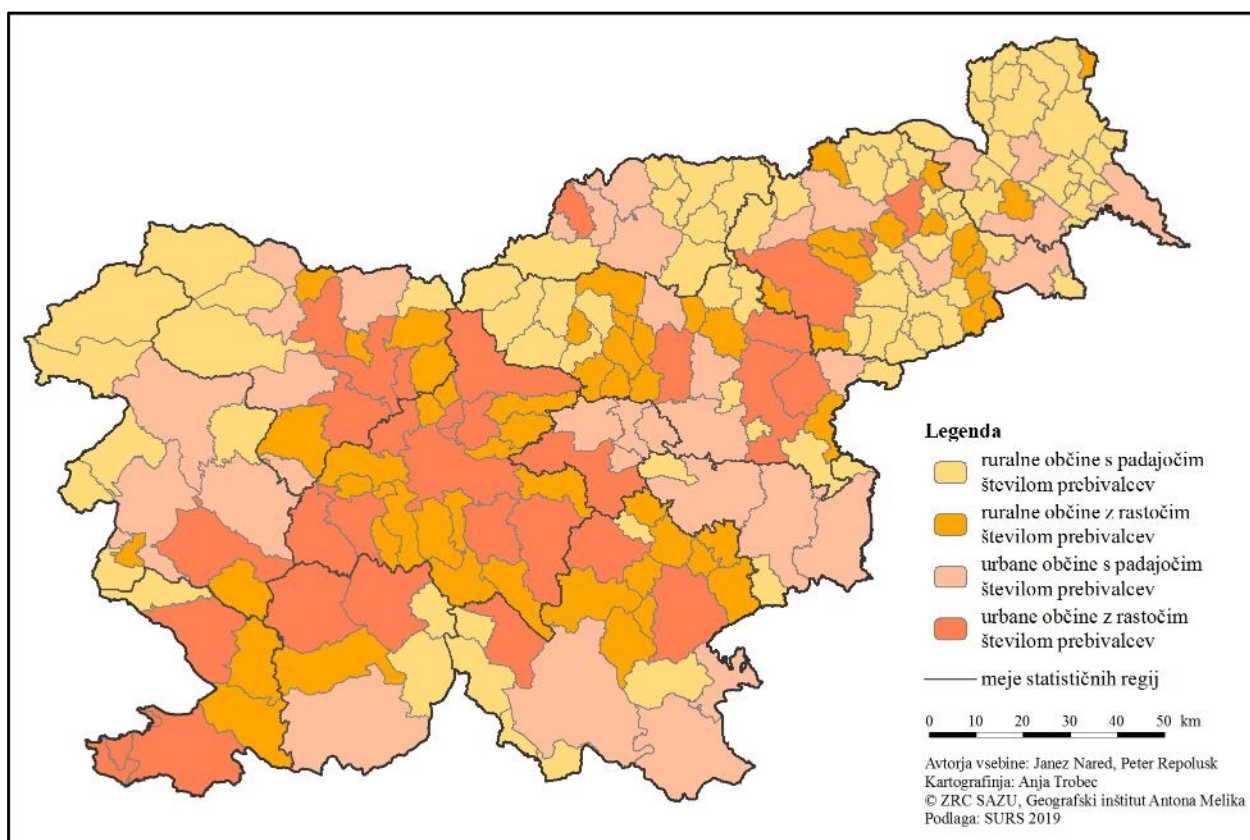
Ob tem slovenske razmere niso izjema, saj se podobna dvopolnost med območji zgoščanja in območji praznjenja pojavlja tudi drugod po Evropi (Koščak 1992). Bökemann (1982) in Maier (1987) pri tem opozarjata, da mora vsako razglabljanje o razvoju in rasti prebivalstva upoštevati tudi izvirna območja prebivalstvenega toka, to je območja praznjenja. Dolgoročnost perspektive pa ni pomembna zgolj zaradi možnih posledic v območjih zgoščanja in območjih praznjenja, temveč tudi zaradi dolgotrajnosti in trdoživosti demografskih pojavov. Kot opozarja Jakoš (2009), sta sedanje število in razporeditev prebivalstva v Sloveniji posledica preteklega demografskega razvoja in hkrati temelj prihodnjega (Nared in sodelavci 2019a).

4 OPIS DEMOGRAFSKO-NASELBINSKIH TIPOV

Upoštevaje število prebivalcev in opremljenost občinskih središč s centralnimi funkcijami (Nared in sodelavci 2016) smo slovenske občine razdelili na 69 urbanih občin in 143 ruralnih občin. 34 urbanim občinam je število prebivalcev v zadnjih desetih letih naraščalo. Zavzemale so slabo četrtnino slovenskega ozemlja, v njih pa je živel kar 43 % prebivalcev Slovenije. 35 urbanih občin s padajočim številom prebivalcev je zavzemalo nekaj manj kot 28 % ozemlja, na katerem je živel 30,36 % prebivalcev. Med podeželskimi občinami je število prebivalcev v zadnjih desetih letih naraslo v 61., v 82. pa upadlo. Prve zavzemajo slabo petino ozemlja, na katerem živi 14,02 % prebivalcev, druge pa 29,18 % ozemlja in 12,56 % prebivalcev (slika 3, preglednica 3).

Kot je razvidno iz slike 3, je edina slovenska regija, kjer število prebivalcev raste v vseh občinah, osrednjeslovenska statistična regija. Nasprotno beležijo upad števila prebivalcev koroška, pomurska in posavska statistična regija. Glede na prostorsko razporeditev območij z rastjo števila prebivalcev bi lahko sklepali, da so to zlasti območja zaposlitvenih središč in njihovih zaledij, ki se raztezajo zlasti vzdolž avtocestnega križa.

Slika 3: Uvrstitev slovenskih občin v demografsko-naselbinske tipe. Na karti so že prikazane spremembe petih občin, ki so bile pri demografsko homogenih območjih uvrščene v soroden tip. Izračuni po tipih (razen projekcij) so narejeni brez omenjenih petih izjem.

Preglednica 3: Izbrani socioekonomski kazalniki po demografsko-naselbinskih tipih.

	SLOVENIJA	urbane občine z rastočim številom prebivalcev	urbane občine s padajočim številom prebivalcev	ruralne občine z rastočim številom prebivalcev	ruralne občine s padajočim številom prebivalcev
število občin	212	34	35	61	82
delež občin (%)	100	16,04	16,51	28,77	38,68
površina (km ²)	20.273,9	4734,48	5663,26	3959,93	5916,23
delež površine (%)	100	23,35	27,97	19,53	29,18
število prebivalcev	2.065.895	889.691	627.115	289.677	259.412
delež prebivalcev (%)	100	43,07	30,36	14,02	12,56

gostota prebivalstva (št. ljudi na km ²)	101,9	187,92	110,73	73,15	43,85
koeficient starostne odvisnosti	51,14	51,34	51,84	51,23	50,17
naravni prirast	-268	1153	-1254	190	-357
naravni prirast na 1000 prebivalcev	-0,1	1,30	-8,37	0,65	-1,38
selitveni prirast	-268	945	-1156	1650	-388
selitveni prirast na 1000 prebivalcev	-0,13	1,06	-1,84	5,70	-1,50
indeks starosti	126,5	117,96	146,25	105,62	139,23
indeks rasti (2008–2017)	101,98	105,85	97,13	107,91	95,55
število aktivnih prebivalcev (po prebivališču)	856.201	381.490	249.040	124.365	101.306
delež delovno aktivnega prebivalstva (%)	41,44	42,88	39,71	42,93	39,05
delež ljudi z višješolsko in visokošolsko izobrazbo (%)	19,70	22,94	18,37	17,68	14,07
delež ljudi z dokončano osnovno šolo ali manj (%)	20,87	18,60	21,45	21,55	26,49
povprečna mesečna neto plača	1062,0	1113,3	1012,3	985,4	931,9
indeks povprečne mesečne plače	100,0	104,8	95,3	92,8	87,7
medobčinske selitve na 1000 prebivalcev	0,0	-0,2	-1,9	5,4	-2,9
število družin s 4 ali več otroki	6494	2772	1614	1428	780
delež družin s 4 ali več otroki	1,54	1,52	1,25	2,34	1,39
število obsojenih oseb	4935	1238	2276	718	702
število obsojenih oseb na 1000 prebivalcev	2,39	1,40	3,62	2,50	2,70
dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega v €	40.276	43.620	37.026	37.641	32.680
delež dodane vrednosti na zaposlenega %	100	57,7	29,7	6,9	5,7
povprečna osnova za dohodnino	8499,7	9269,7	8018,2	8281,3	7185,0
udeležba na volitvah (prvi krog) 2014	45,10	41,57	43,57	50,23	55,12
število podjetij	196.072	99.429	54.574	23.697	18.372
število podjetij na 1000 prebivalcev	95,0	112,1	102,7	82,4	70,6
delež samozaposlenih oseb - kmetje, med vsemi aktivnimi po občini prebivališča (%)	2,06	1,10	1,78	2,99	5,16
št. izdanih gradbenih dovoljenj na 1000 prebivalcev	3,25	2,29	2,90	4,70	5,73
bruto investicije v osnovna sredstva (v 1000 EUR)	4.970.859	3.099.613	1.182.793	350.692	332.954
število registriranih brezposelnih oseb	102.621	41.459	36.825	11.362	12.975
registrirana stopnja brezposelnosti	12,6	11,4	15,4	9,6	13,2
delež delovnih migrantov (%)	54,82	44,00	52,98	77,08	71,73
indeks delovne migracije	100	116,66	105,63	54,83	58,63
število hišnih števil	553.430	200.545	159.232	97.051	96.602
povprečno število prebivalcev na hišno	3,7	4,4	3,9	3,0	2,7
delež nenaseljenih stanovanj (%)	20,22	18,94	18,45	22,71	26,06
delež Nature 2000 (%)	37,74	30,59	35,60	31,58	49,61
gostota cestnega omrežja	1,59	1,73	1,56	1,61	1,54

4.1 Urbane občine z rastočim številom prebivalcev

To so z demografskega vidika najpropulzivnejše občine z visoko nadpovprečno gostoto poselitve (187,9 prebivalca/km²), visokim deležem hišnih števil (37,2 %) ter dobro prometno povezanostjo, saj je tu cestno omrežje z 1,73 km/km² najgostejše v državi. Je edini tip občin, v katerem sta pozitivna tako naravni kot selitveni prirast, pri čemer gre slednji na račun meddržavnih selitev, selitveni prirast med občinami pa je negativen. Prebivalstvo teh občin je nadpovprečno izobraženo, kar je poleg njihove gospodarske moči eden od vzrokov za nadpovprečno visoke neto plače ter visoko bruto osnovo za dohodnino. Na njihovo gospodarsko moč kažejo 50,7 % vseh podjetij v državi, višina naložb v osnovna sredstva (več kot 62 % vseh naložb v osnovna sredstva), najvišja dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega, so pa tudi pomembna zaposlitvena središča (indeks delovne migracije je 116,6), kamor se vozijo na delo prebivalci okoliških občin. Presenetljivo je dejstvo, da kljub dobri gospodarski razvitosti stopnja brezposelnosti ni najnižja v državi.

4.2 Urbane občine s padajočim številom prebivalcev

Tip urbanih občin s trendom upadanja števila prebivalcev obsega petintrideset občin, med njimi tudi nekatere večje ter gospodarsko pomembnejše mestne občine, kot so Maribor, Celje, Ptuj, Velenje in Nova Gorica. Neugodna demografska slika se kaže v negativnem naravnem in selitvenem prirastu, v zadnjih desetih letih pa je prebivalstvo teh občin upadlo za slabe 3 %. V teh občinah je najvišji indeks starosti, ki s 146,25 močno presega državno povprečje (126,5). Negativno demografsko sliko dopolnjujeta podpovprečen delež prebivalcev z višjo in visokošolsko izobrazbo ter nadpovprečen delež prebivalcev z dokončano osnovno šolo ali manj. Dobrih 40 % delovno aktivnega prebivalstva je leta 2017 mesečno zasluži povprečno nekaj več kot 1000 evrov neto, kar je približno 50 evrov manj, kot je slovensko povprečje. Kljub vsemu so to pomembna zaposlitvena središča, saj število delovnih mest za 5 odstotkov presega tamkajšnje aktivno prebivalstvo. V njih je bilo leta 2016 prijavljenih nekaj več kot 54.500 podjetij oziroma nekaj manj kot 28 % vseh podjetij v državi. Kljub temu je registrirana stopnja brezposelnosti nadpovprečno visoka oziroma najvišja v primerjavi z ostalimi tipi občin. Pri negativnih kazalnikih je treba omeniti tudi število obsojenih oseb, kjer število obsojenih oseb na 1000 prebivalcev s 3,6 osebe močno presega državno povprečje in vrednosti v ostalih tipih občin.

4.3 Ruralne občine z rastočim številom prebivalcev

Najmanjši del države, 19,35 %, pokriva tip ruralnih občin z rastočim številom prebivalcev, kjer je število prebivalcev v zadnjih desetih letih naraslo za malo manj kot osem odstotkov in trenutno predstavlja 14 % celotnega prebivalstva Slovenije. V tem tipu občin število prebivalcev najhitreje narašča, zlasti na račun priselitev. Ker gre za podeželska območja, je razumljiva podpovprečna gostota poselitve (73 prebivalcev na km²). Posledica pozitivnih demografskih procesov je močno podpovprečen indeks starosti. V primerjavi s slovenskim povprečjem v teh občinah živi manj ljudi z visokošolsko ali višješolsko izobrazbo, medtem kot je takih, ki imajo dokončano le osnovno šolo ali manj, več kot 21 %. V primerjavi z državnim povprečjem je moč opaziti manjše število podjetij in večji delež kmečkega prebivalstva. Medtem ko na državni ravni beležimo dobrih 50 % delovnih migrantov, jih je v tipu 2 več kot 77 %, kar kaže na to, da so te občine pretežno spalnega tipa. Registrirana stopnja brezposelnosti je z 9,6 najnižja med vsemi zabeleženimi in tako tudi občutno bolj spodbudna od slovenskega povprečja 12,6. V obravnavanih občinah beležimo občutno večje število številčnejših družin (to je s 4 ali več otroki).

4.4 Ruralne občine s padajočim številom prebivalcev

Ta tip občin izstopa po številu občin in po največjem deležu ozemlja, ki ga zavzemajo, a je zaradi številnih negativnih kazalnikov najbolj zaskrbljujoč tip. Občine v tem tipu so najredkeje poseljene, gostota pa se je zaradi zmanjševanja števila prebivalcev (za slabih 5 odstotkov v zadnjih desetih letih) na račun negativnega naravnega prirastka in odseljavanja še zmanjšala. Indeks starosti je visok, z vidika razvoja pa je

neobetavna tudi izobrazbena struktura, saj število ljudi z osnovnošolsko izobrazbo ali manj skoraj za dvakrat presega tiste z višje in visokošolsko izobrazbo. To so občine s šibko gospodarsko strukturo, najnižjo dodano vrednostjo ter z izjemno šibko naložbeno dinamiko. Več kot četrtina stanovanj v tem tipu občin je praznih, slaba pa je tudi njihova dostopnost. Za razliko od razmeroma negativnih kazalnikov pa je prav v teh območjih najvišja udeležba na lokalnih volitvah, kar verjetno kaže na njihovo pripadnost kraju in tudi potrebo po spremembah.

5 DEMOGRAFSKE PROJEKCIJE

5.1 Osnovna projekcija za obdobje 2018/2038

Kot je bilo povedano že v metodološkem uvodu k projekcijam, je bila osnovna projekcija izračunana s selitvenimi, rodnostnimi in umrljivostnimi koeficienti, kakršni so bili za Slovenijo in slovenske občine značilni za obdobje 2008 do 2017. Začetek projekcijskega obdobja je 1. januar 2018 in tedanja starostna in spolna sestava slovenskega prebivalstva. Tak pristop je bil izbran, ker z njim najlažje ocenimo trenutni demografski potencial Slovenije in posameznih območij. Projekcija je bila izdelana in je prikazana po petletnih starostnih skupinah za petletna obdobja. Metodološko je to analitična projekcija z upoštevanjem hipotez o rodnosti, umrljivosti, notranjih in zunanjih selitvah. V Sloveniji je bila podobna projekcija za potrebe prostorskega načrtovanja izdelana leta 1980 (Gosar 1980b).

Osnoven rezultat projekcije je, da bo slovensko prebivalstvo v obdobju 2018/2038 upadlo za okrog 3 %, istočasno se bo tudi zelo postaralo – indeks starosti (številčno razmerje med starejšimi (65 let in več) in najmlajšimi (0 do 14 let)) bo narasel s 129 leta 2018 na 238 leta 2038. Intenzivnejše upadanje skupnega števila prebivalcev naj bi se začelo po letu 2028. Poglavitni vzrok obeh procesov je nizka rodnost – le-ta je v Sloveniji začela upadati po letu 1980 in še posebej po letu 1990 ter dosegla najnižje vrednosti med letoma 1999 in 2004 (Šircelj 2006; Josipovič 2004). Rodnostni koeficienti za projekcijo so bili izračunani iz vrednosti za obdobje 2008/2017. Med posameznimi leti ni pomembnejših razlik, celotna rodnost za obdobje je znašala 1,58, kar je samo 76 % vrednosti enostavne reprodukcije generacij.

Osnovna prostorska enota projekcijskih izračunov so bila demografsko homogena območja (DHO). Demografsko homogeno območje sestavljajo občine istega demografsko-naselbinskega tipa znotraj iste statistične oziroma razvojne regije:

- ruralno 1 – podeželsko območje z rastočim številom prebivalstva
- ruralno 2 – podeželsko območje s padajočim številom prebivalstva
- urbano 1 – urbano ali urbanizirano območje z rastočim številom prebivalstva
- urbano 2 – urbano ali urbanizirano območje s padajočim številom prebivalstva

Rodnostni in selitveni projekcijski koeficienti so bili izračunani za vsako demografsko homogeno območje posebej, rodnostni tudi ločeno po spolu.

Rezultati projekcije za posamezna območja in za različne regije se pomembno razlikujejo, vzroki razlik pa so predvsem v intenzivnosti in smereh selitev, kar zelo vpliva na naraščajoče razlike v skupnem številu prebivalcev in starostni sestavi. Na ravni občin se s problematiko selitev ukvarjajo tudi nekatere druge študije (na primer Kukovič 2018). Rodnost je povsod v Sloveniji nižja od tiste, ki bi zagotavljala enostavno reprodukcijo generacij (koeficient celotne rodnosti 2,1). Vendar pa območja priseljevanja zadržujejo višjo stopnjo natalitete. Napoved demografske projekcije kaže na razlike med različnimi predeli, ki jih demografske analize ugotavljajo že za pretekla 3 desetletja – pozitivnejši razvojni trendi v osrednji in zahodni Sloveniji in slabši v vzhodni Sloveniji ter v splošnem v bolj oddaljenih obmejnih območjih.

Projekcija se od ostalih demografskih projekcij za slovensko prebivalstvo, ki so nastale po letu 2000, razlikuje v tem, da je bila izvedena na regionalni ravni, upošteva demografske razlike med regijami in medregijske

selitvene bilance. Druge projekcije obravnavajo Slovenijo kot celoto, pogosto so namenjene ocenam sprememb pri delovni sili ali pa obremenitvam socialne politike zaradi staranja prebivalstva (Sambt 2005; Sambt 2017). V literaturi in medijih se pogosto pojavljajo tudi rezultati demografskih projekcij Evrostata. Eno zgodnejših, ki zajema tudi Slovenijo za projekcijsko obdobje 2008/2060, analitično natančneje v posebni publikaciji predstavlja Statistični urad Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS) (Vertot 2009). V preglednicah 4 in 5 ter na sliki 4 so prikazane razlike med rezultati osnovne projekcije, izračunane v okviru projekta, in najnovejše Evrostatove projekcije EUROPOP2018 za ista projekcijska obdobja.

Preglednica 4: Razlike med rezultati osnovne projekcije in projekcije EUROPOP za velike starostne skupine (SiStat 2019).

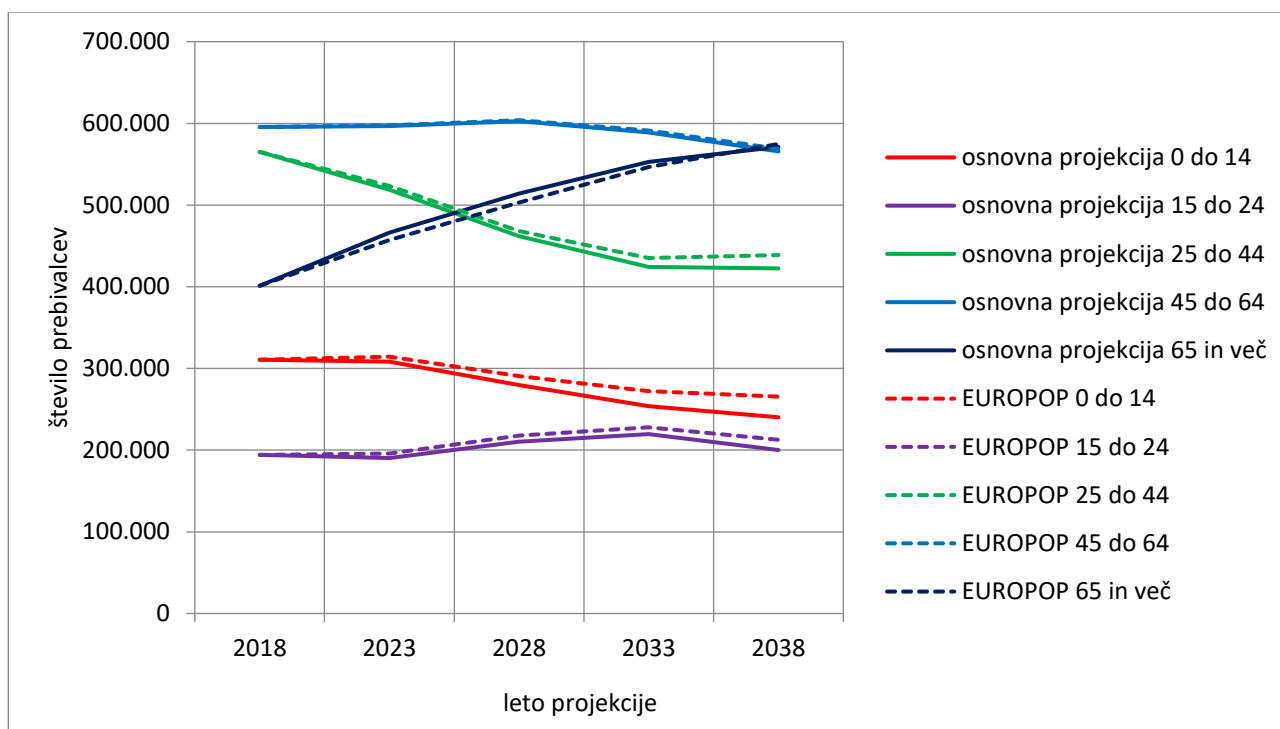
starostna skupina	število prebivalcev 2018	število prebivalcev 2023	število prebivalcev 2028	število prebivalcev 2033	število prebivalcev 2038
osnovna projekcija 0 do 14	310.677	308.224	279.618	253.781	240.213
osnovna projekcija 15 do 24	194.130	190.298	210.298	219.639	199.995
osnovna projekcija 25 do 44	565.162	518.739	462.056	424.391	422.478
osnovna projekcija 45 do 64	595.649	596.665	602.765	588.910	565.727
osnovna projekcija 65 in več	401.262	466.332	514.032	552.952	571.232
EUROPOP 0 do 14	310.677	314.419	290.833	272.128	265.501
EUROPOP 15 do 24	194.130	195.970	217.645	227.931	212.856
EUROPOP 25 do 44	565.162	523.293	468.397	435.170	438.915
EUROPOP 45 do 64	595.649	597.406	603.934	591.420	569.004
EUROPOP 65 in več	401.262	457.183	503.055	546.681	574.876

Preglednica 5: Razlike med rezultati osnovne projekcije in projekcije EUROPOP za skupno število prebivalcev in indeks starost (SiStat 2019).

		2018	2023	2028	2033	2038	indeks 2018/2028	indeks 2018/2038
osnovna projekcija	število prebivalcev	2.066.880	2.080.258	2.068.769	2.039.673	1.999.645	100,1	96,7
osnovna projekcija	indeks starosti	129,2	151,3	183,8	217,9	237,8		
EUROPOP 2018	število prebivalcev	2.066.880	2.088.271	2.083.864	2.073.330	2.061.152	100,8	99,7
EUROPOP 2018	indeks starosti	129,2	145,4	173	200,9	216,5		

Razlike v rezultatih so posledica drugačnih napovedi spreminjanja rodnosti, priseljevanja iz tujine in razmerja med ženskami in moškimi priseljenci iz tujine v metodologiji EUROPOP2018.

Slika 4: Primerjava rezultatov osnovne demografske projekcije 2018/2038 in projekcije EUROPOP2018 za velike starostne skupine.

5.2 Projekcija brez selitev 2018/2038

Varianta projekcija brez selitev je bila izdelana kot kontrolni račun za oceno pomena priseljevanja iz tujine za demografski razvoj Slovenije. Primerjava med osnovno projekcijo in projekcijo brez selitev za skupno prebivalstvo je prikazana v preglednici 6. Priseljevanje iz tujine blaži upadanje števila prebivalcev po naravni poti. Enako kot v preteklem desetletju bi tudi po osnovni projekciji pozitivne neto priselitve iz tujine znašale 3000 do 3500 oseb na leto. Brez priseljevanja iz tujine bi konec projekcijskega obdobja leta 2038 v Sloveniji živelo 60.000 oseb manj kot po osnovni projekciji. Največja razlika med projekcijama je v starostni skupini 25 do 64 let – 50.000 oseb. Starostno skupino 25 do 64 let označujemo kot kontingent delovne sile oziroma aktivnega prebivalstva. Na številčno razmerje med mladimi in starejšimi (indeks starosti) izpad priseljevanja ne bi imel pomembnejše vloge, saj je večina priseljenih starih med 20 in 50 leti, otrok in starostnikov je relativno malo.

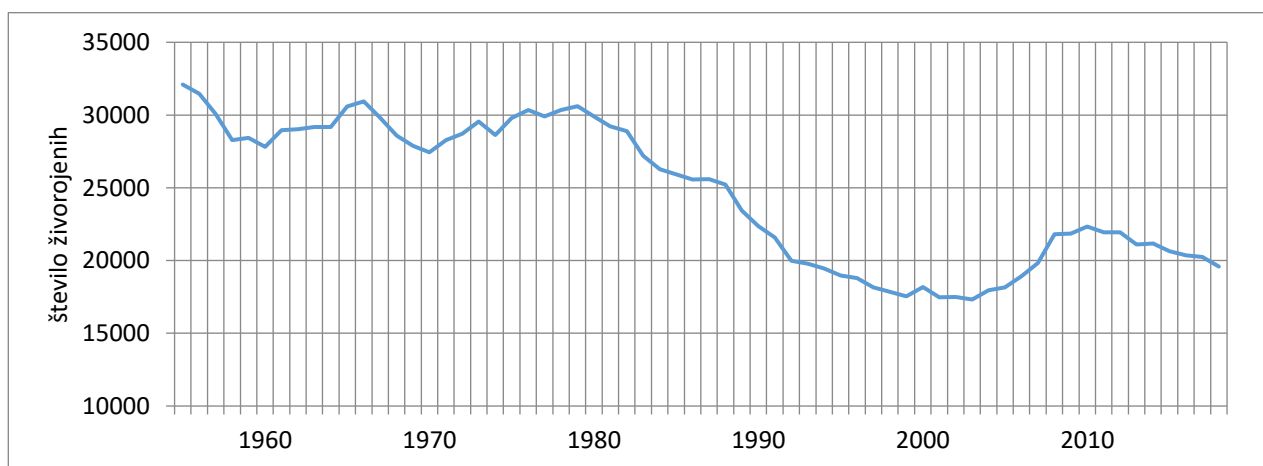
Negativno gibanje naravne rasti bo tudi v prihodnje posledica nizke rodnosti in nižajočega se števila žensk v fertilnem obdobju starosti. Priseljevanje iz tujine ima na rodnost razmeroma majhno vlogo, saj med priseljeni s 74 % prevladujejo moški. Število rojstev v Sloveniji se je po desetletjih upadanja po letu 2005 začelo dvigovati in okrog leta 2010 pridobilo vrednosti, ki so bile značilne za konec osemdesetih let 20. stoletja (slika 5). Dvig vrednosti je bil le začasen, samo leta 2018 je bilo število živorojenih v Sloveniji za 650 nižje kot leto prej in je ponovno padlo pod 20.000. Zaradi nizke rodnosti v preteklosti se bo po osnovni projekciji ženski kontingent 20 do 39 let (96 do 97 % vseh porodov letno) znižal z 245.000 leta 2018 na 200.000 leta 2038. Po osnovni projekciji bi število živorojenih na leto zdrsnilo na samo nekaj več kot 15.000.

V preglednici 7 je prikazan razvoj komponent naravne rasti v obdobju 2018/2038. Med projekcijo brez selitev in osnovno projekcijo ni pomembnejših razlik. Še bolj intenzivno kot upadanje natalitete je naraščanje mortalitete. Tako naj bi v obdobju 2033/2038 letno umrlo dobrih 11.000 oseb več, kot bi se jih rodilo.

Preglednica 6: Razlike med rezultati osnovne projekcije in projekcije brez selitev za skupno število prebivalcev in indeks starosti (SiStat 2019).

	število prebivalcev 2018	število prebivalcev 2023	število prebivalcev 2028	število prebivalcev 2033	število prebivalcev 2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
osnovna projekcija	2.066.880	2.080.258	2.068.769	2.039.673	1.999.645	100,1	96,7
projekcija brez selitev	2.066.880	2.063.103	2.034.352	1.987.966	1.930.839	98,4	93,4
	indeks starosti 2018	indeks starosti 2023	indeks starosti 2028	indeks starosti 2033	indeks starosti 2038		
osnovna projekcija	129,2	151,3	183,8	217,9	237,8		
projekcija brez selitev	129,2	151,9	185,4	220,9	242,5		

Slika 5: Število živorojenih v Sloveniji med leti 1954 in 2018 (SiStat 2019).

Preglednica 7: Vrednosti komponent naravne rasti prebivalstva po projekciji brez selitev po petletnih obdobjih.

obdobje	srednje letno število prebivalcev	srednje letno število živorojenih	na 1000 prebivalcev	srednje letno število umrlih	na 1000 prebivalcev	srednja letna naravna rast	na 1000 prebivalcev
2018/2023	2.064.992	18.308	8,87	19.063	9,23	-755	-0,36
2023/2028	2.048.722	16.273	7,94	22.025	10,75	-5752	-2,81
2028/2033	2.011.142	15.154	7,54	24.434	12,15	-9280	-4,61
2033/2038	1.959.395	15.154	7,73	26.574	13,56	-11.420	-5,83

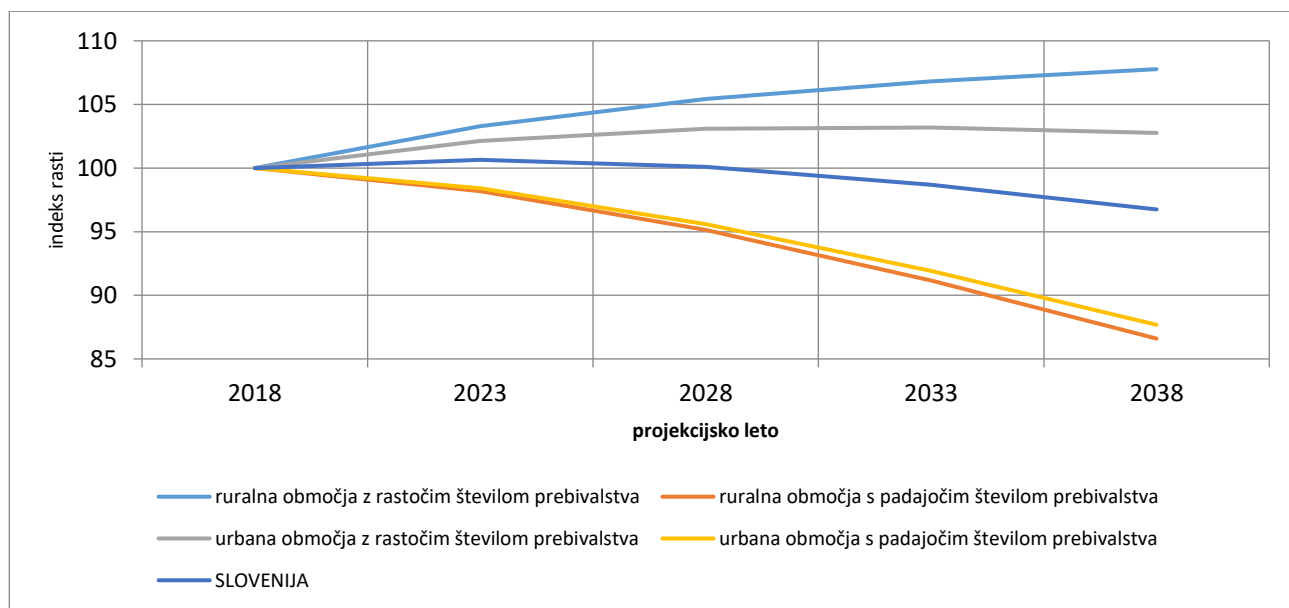
5.3 Rezultati osnovne projekcije po demografsko-naselbinskih tipih

Po rezultatih osnovne demografske projekcije se bo v naslednjih dvajsetih letih število prebivalcev zmerno povečalo ruralnim (7,8 %) in urbanim (2,8 %) območjem z rastočim številom prebivalcev, medtem ko bodo urbana (-12,3 %) in ruralna (-13,4 %) območja s padajočim številom prebivalcev beležila močnejši upad (preglednica 8, slika 6). Urbana območja tipa urbano 1 bodo po letu 2033 začela prebivalstveno upadati.

Preglednica 8: Rast števila prebivalcev po osnovni projekciji po demografsko-naselbinskih tipih (SiStat 2019).

tip	število prebivalcev 2018	število prebivalcev 2023	število prebivalcev 2028	število prebivalcev 2033	število prebivalcev 2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralna območja z rastočim številom prebivalcev	285.790	295.198	301.325	305.281	308.011	105,44	107,78
ruralna območja s padajočim številom prebivalcev	266.787	261.921	253.797	243.236	231.029	95,13	86,6
urbana območja z rastočim številom prebivalcev	880.835	899.732	908.089	908.915	905.166	103,09	102,76
urbana območja s padajočim številom prebivalcev	633.468	623.407	605.558	582.241	555.439	95,59	87,68
SLOVENIJA	2.066.880	2.080.258	2.068.769	2.039.673	1.999.645	100,09	96,75

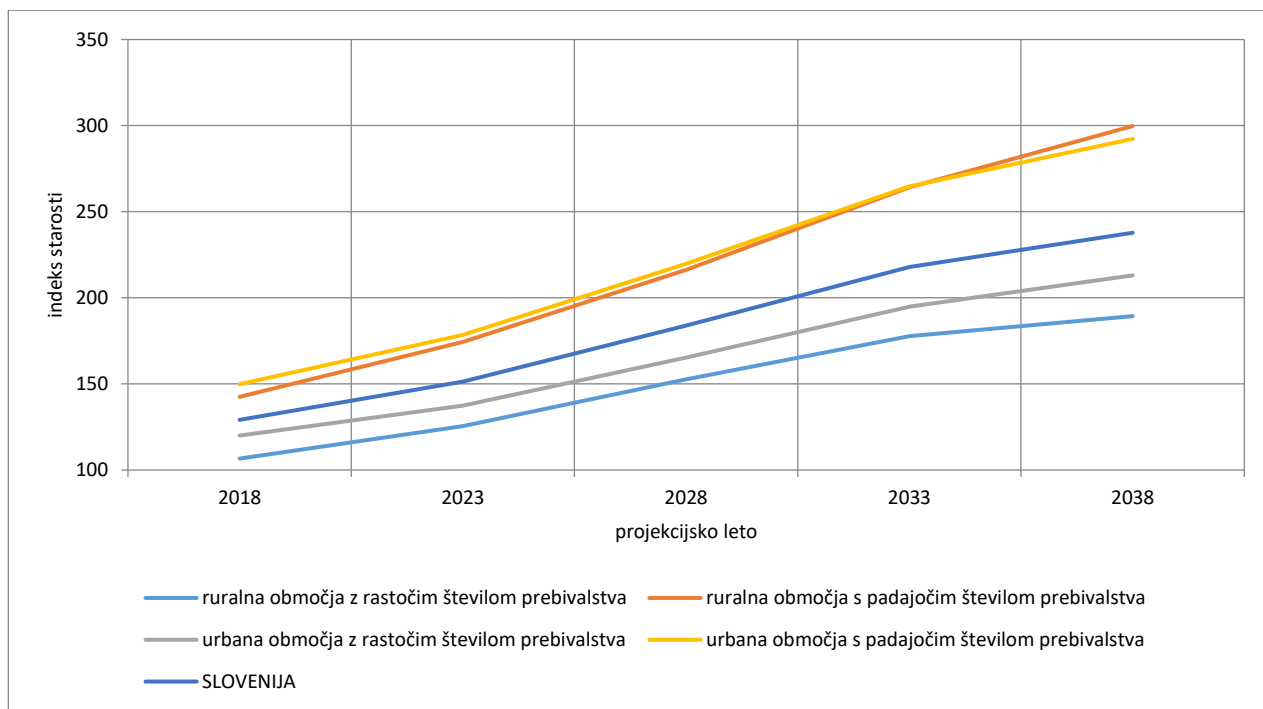
Slika 6: Indeks rasti števila prebivalcev po demografsko-naselbinskih tipih - rezultati osnovne projekcije 2018/2038, 2018 = 100 (SiStat 2019).

V vseh tipih se bo precej povečal indeks starosti, na ruralnih območjih s padajočim številom prebivalcev na približno 300, ruralna območja z rastočim številom prebivalcev pa bodo kot najugodnejši tip edina ohranila vrednosti pod 200 (slika 7).

Pričakovati je tudi velike spremembe v starostni strukturi prebivalstva (preglednica 9, slike 8 do 11), pri čemer se bo vsem tipom močno zmanjševal delež mladih do 24. leta starosti ter prebivalcev med 25. in 44. leti, delež prebivalcev med 45. in 64. leti bo nihal, delež starejših od 64 let pa bo precej narasel. Pri tem bo demografska slika boljša v obeh tipih z rastočim številom prebivalcev.

Slika 7: Spreminjanje indeksa starosti po demografsko-naselbinskih tipih - rezultati osnovne projekcije 2018/2038 (SiStat 2019).

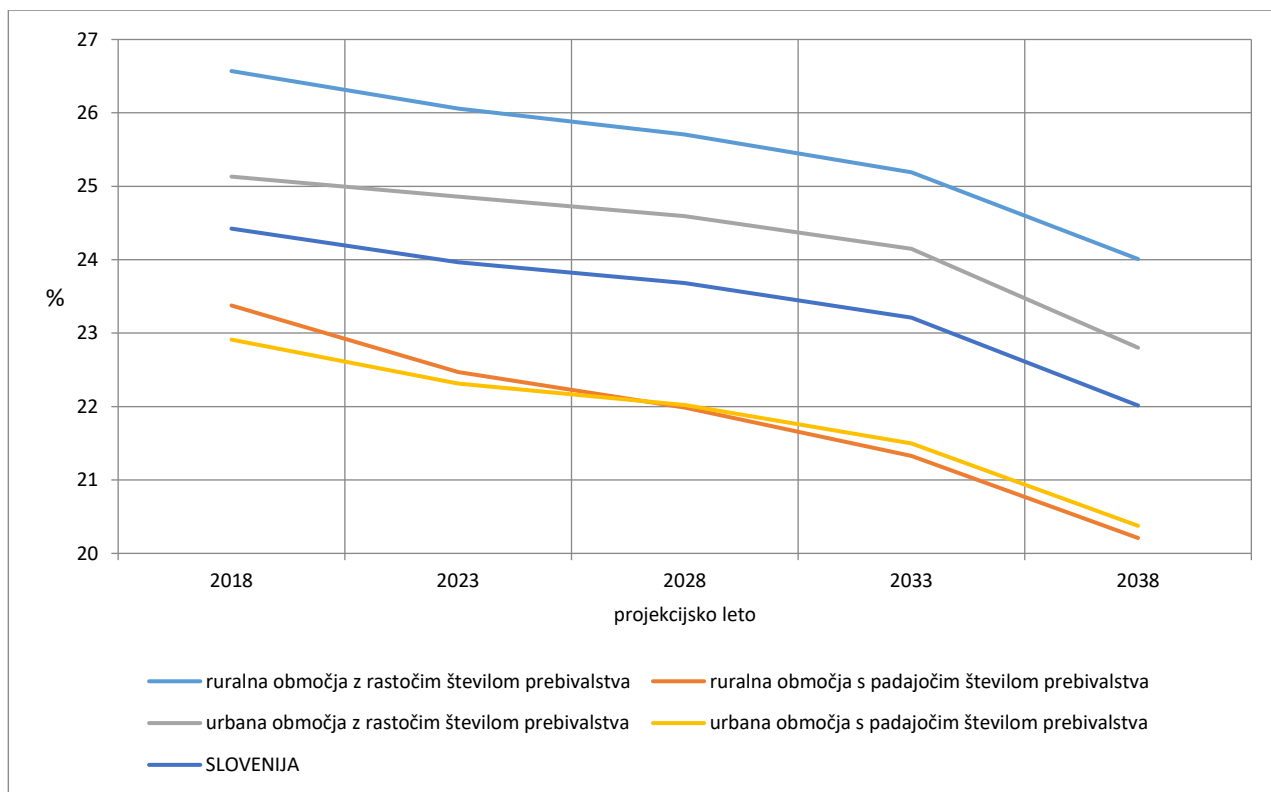
Skupni kontingent predšolskih otrok, osnovnošolcev, dijakov in študentov v Sloveniji se bo med leti 2018 in 2038 znižal za 13 %, kontingent aktivnega prebivalstva za 15 %, kontingent starejših od 65 let pa bo narasel za 42 %. Število potencialne delovne sile bo upadlo z 1.160.000 na 990.000 oseb.

Preglednica 9: Gibanje starostnih kontingentov po demografsko-naselbinskih tipih po osnovni projekciji (SiStat 2019).

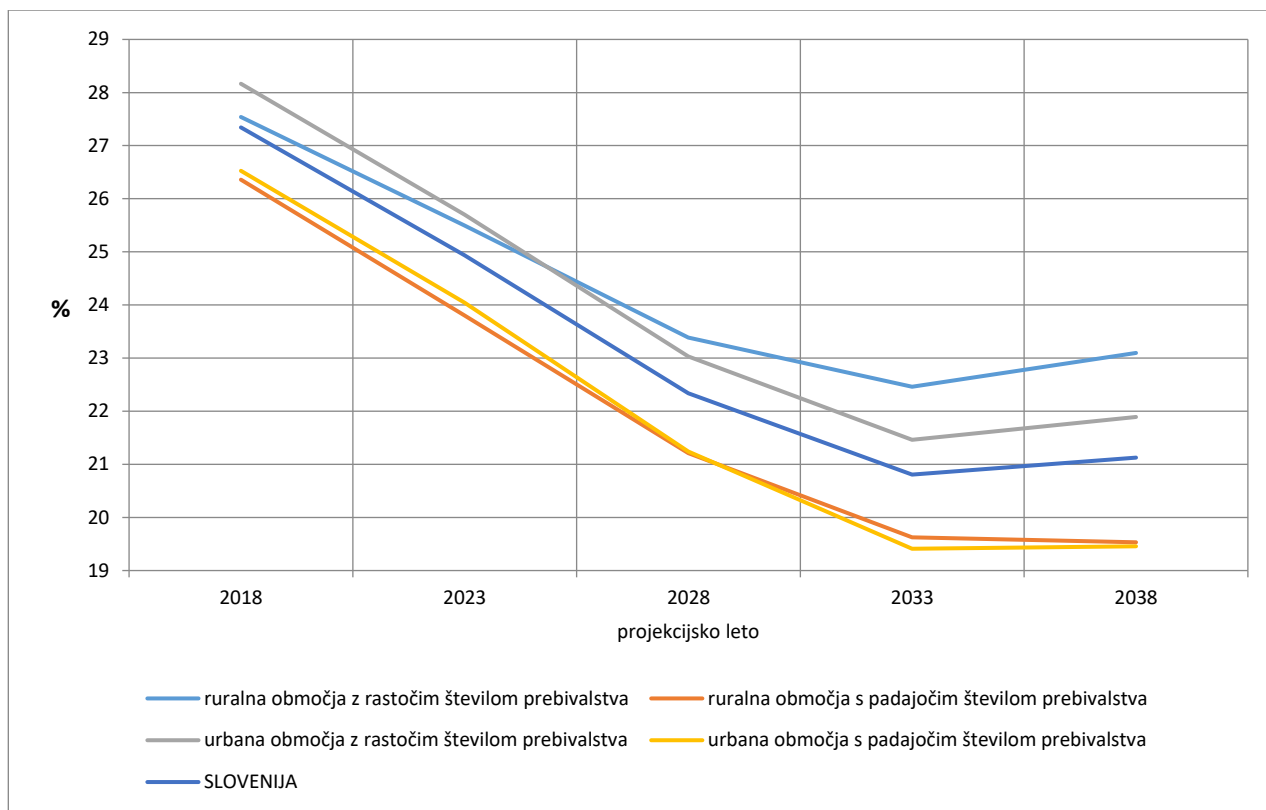
	skupaj	00_24	25_64	65+	skupaj	00_24	25_64	65+
	2018	2018	2018	2018	2038	2038	2038	2038
	število	število	število	število	število	število	število	število
ruralna območja z rastočim številom prebivalstva	285.790	75.934	159.358	50.498	308.011	73.951	154.728	79.332
ruralna območja s padajočim številom prebivalstva	266.787	62.365	151.434	52.988	231.029	46.690	109.718	74.621
urbana območja z rastočim številom prebivalstva	880.835	221.371	493.817	165.647	905.166	206.397	457.759	241.010

urbana območja s padajočim številom prebivalstva	633.468	145.137	356.202	132.129	555.439	113.170	266.000	176.269
SLOVENIJA	2.066.880	504.807	1.160.811	401.262	1.999.645	440.208	988.205	571.232
	%	%	%	%	%	%	%	%
ruralna območja z rastočim številom prebivalstva	100	26,6	55,8	17,7	100	24,0	50,2	25,8
ruralna območja s padajočim številom prebivalstva	100	23,4	56,8	19,9	100	20,2	47,5	32,3
urbana območja z rastočim številom prebivalstva	100	25,1	56,1	18,8	100	22,8	50,6	26,6
urbana območja s padajočim številom prebivalstva	100	22,9	56,2	20,9	100	20,4	47,9	31,7
SLOVENIJA	100	24,4	56,2	19,4	100	22,0	49,4	28,6

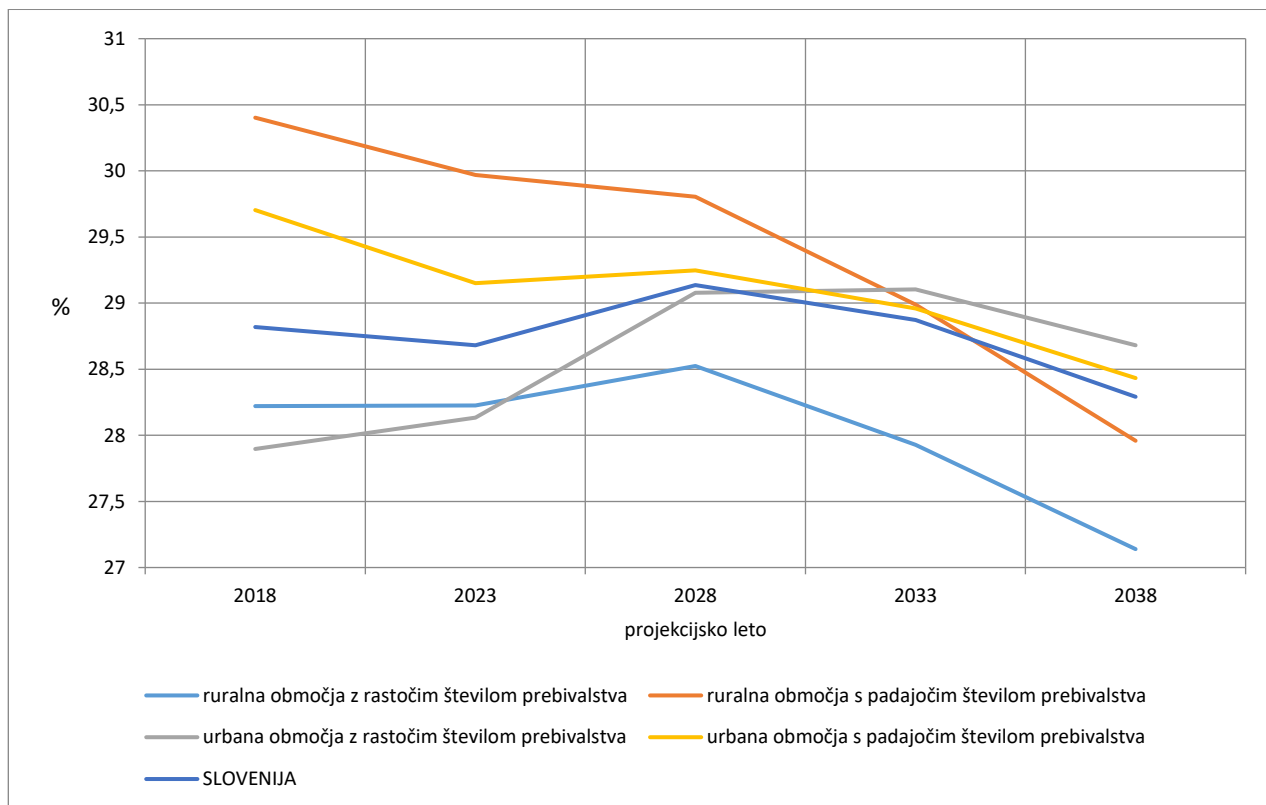
Slika 8: Spreminjanje deleža prebivalstva v starostni skupini 0 do 24 let po demografsko-naselbinskih tipih - rezultati osnovne projekcije 2018/2038 (SiStat 2019).

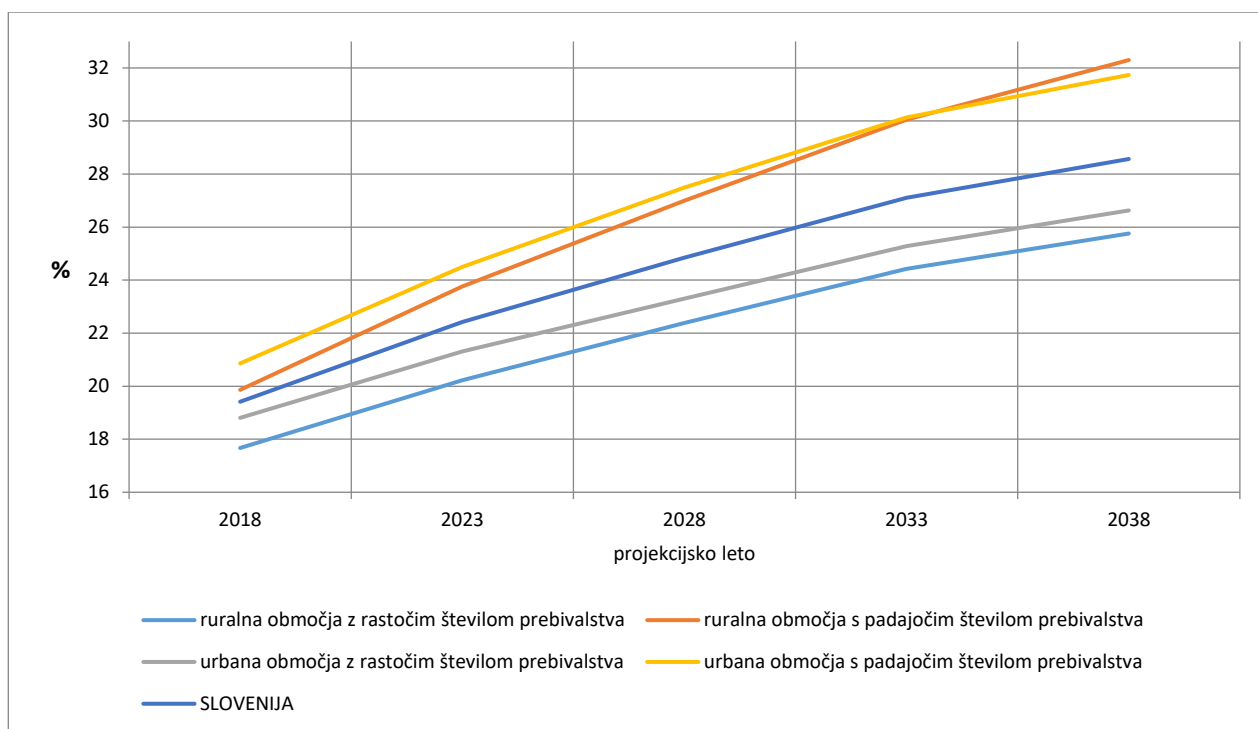
Slika 9: Spreminjanje deleža prebivalstva v starostni skupini 25 do 44 let po demografsko-naselbinskih tipih - rezultati osnovne projekcije 2018/2038 (SiStat 2019).

Slika 10: Spreminjanje deleža prebivalstva v starostni skupini 45 do 64 let po demografsko-naselbinskih tipih - rezultati osnovne projekcije 2018/2038 (SiStat 2019).

Slika 11: Spreminjanje deleža prebivalstva v starostni skupini 65 in več let po demografsko-naselbinskih tipih - rezultati osnovne projekcije 2018/2038 (SiStat 2019).

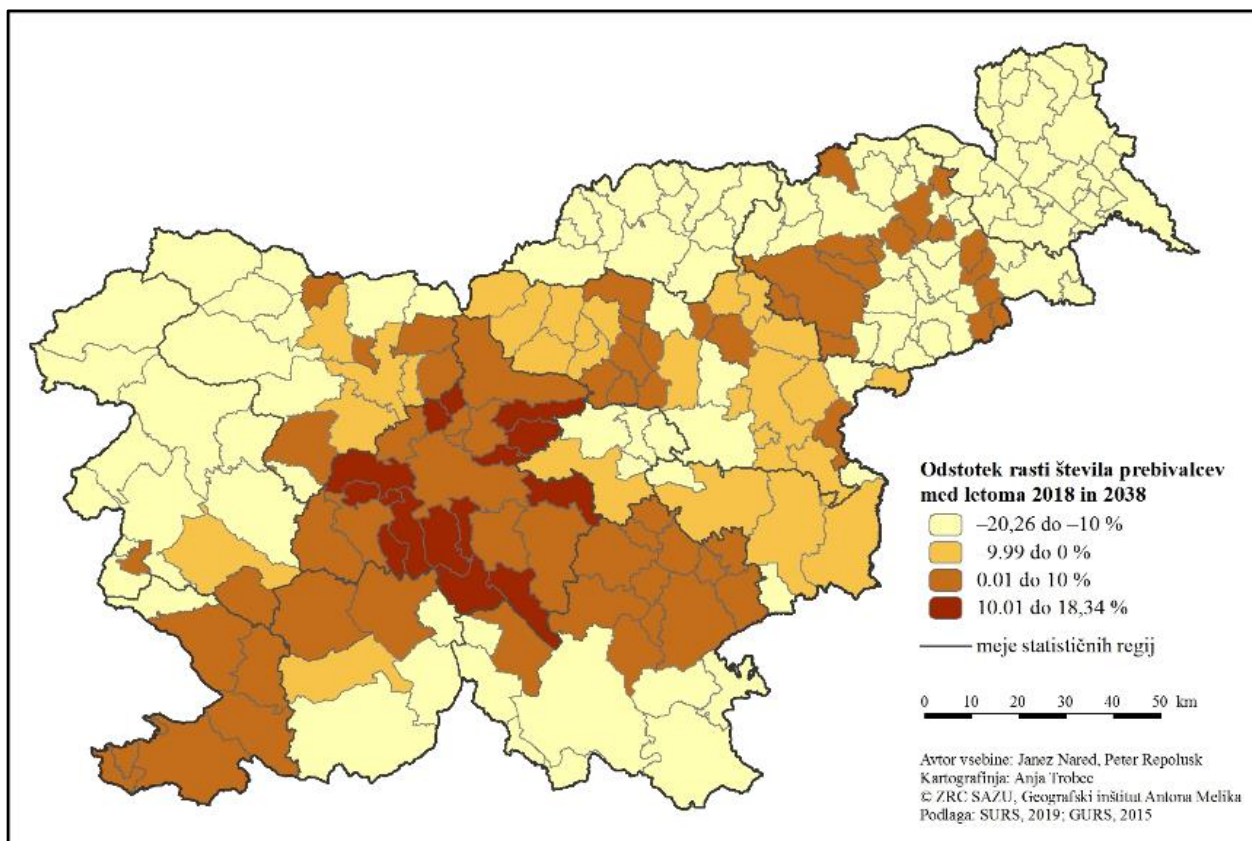
5.4 Rezultati osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih

Demografsko homogena območja združujejo občine istega demografsko-naselbinskega tipa v statistični regiji. V večini primerov ne tvorijo sklenjenih teritorialnih enot. Vse občine pomurske, posavske in koroške statistične regije sodijo v dva tipa – ruralno 2 in urbano 2, ruralna in urbana območja s padajočim številom prebivalcev v obdobju 2008 do 2017. Nasprotno vse občine osrednjeslovenske regije sodijo v tipa ruralno 1 in urbano 1, ruralna in urbana območja s rastočim številom prebivalcev. Ostale regije so bolj heterogene. V savinjski statistični regiji mestni občini Velenje in Celje sodita v tip urbano 2, večina manjših mest pa v tip urbano 1. Občine tipa ruralno 1 so predvsem v Spodnji Savinjski dolini, občine tipa ruralno 2 pa v Posotelju, na Kozjanskem in v Zgornji Savinjski dolini. V podravske statistični regiji je sklenjeno območje občin tipa ruralno 1 na Dravskem polju, preostanek regije je zelo variabilen. Maribor sodi v tip urbano 2. V statistični regiji jugovzhodna Slovenija so urbane in ruralne občine tipa 2 na Ribniško-Kočevskem in v Beli krajini, na dolenskem delu prevladujejo občine tipa 1. V goriški statistični regiji je izrazita koncentracija občin tipa 2 v Zgornjem Posočju. Vse urbane občine obalno-kraške statistične regije sodijo v tip 1. zasavske občine Zagorje, Trbovlje in Hrastnik so eno največjih sklenjenih območij tipa urbano 2. Gorenjska statistična regija ima v svojem južnem delu sklenjen kompleks občin tipa ruralno 1. Primorsko-notranjska statistična regija je notranje najbolj variabilna.

Projekcijski rezultati sprememb števila prebivalcev po posameznih DHO (slika 12) so odraz že obstoječih razlik v selitveni dinamiki, celotni rodnosti in starostni sestavi. Skupno število prebivalcev naj bi po projekciji naraščalo še do leta 2023, upadanje pa bi se pospešilo po letu 2028 in še posebej po letu 2033. Porast števila prebivalcev za celotno projekcijsko obdobje 2018/2038 je ob nadaljevanju obstoječih demografskih trendov mogoče pričakovati na območjih, ki imajo že zdaj ugodno demografsko rast – ruralna območja osrednjeslovenske, savinjske, gorenjske, obalno-kraške, podravske, jugovzhodne Slovenije in goriške statistične regije ter urbana območja osrednjeslovenske, primorsko-notranjske, jugovzhodne Slovenije in obalno-kraške statistične regije. Po projekciji naj bi več kot 15 % prebivalstva izgubilo podeželje posavske,

goriške (del – Posočje), koroške, primorsko-notranjske in pomurske statistične regije ter urbana območja zasavske, pomurske in koroške statistične regije. Število prebivalcev bi upadlo v sedmih mestnih občinah – Murska Sobota, Slovenj Gradec, Ptuj, Maribor, Nova Gorica, Velenje, Celje in Kranj. Trendi upadanja števila prebivalcev so značilni za večino obmejnih območij.

Slika 12: Gibanje števila prebivalcev glede na analitično projekcijo v obdobju od 2018 do 2038 po demografsko homogenih območjih.

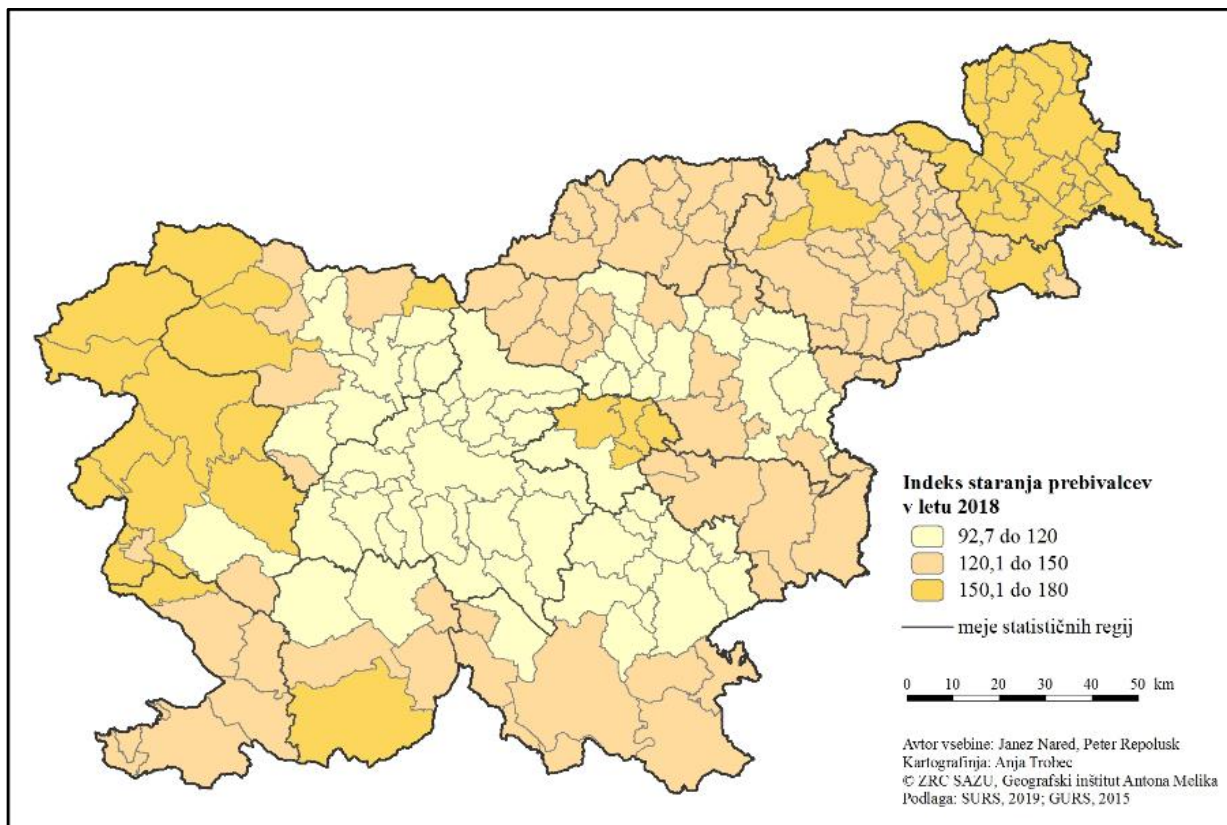

Po projekcijah bi prebivalstvo do leta 2038 nazadovalo na dveh tretjinah slovenskega ozemlja (66 %), kjer bi z zdajšnjih 1.113.000 upadlo na 989.000, gostota poselitve pa s 83 na 74 prebivalcev na km² (slike 20 do 22).

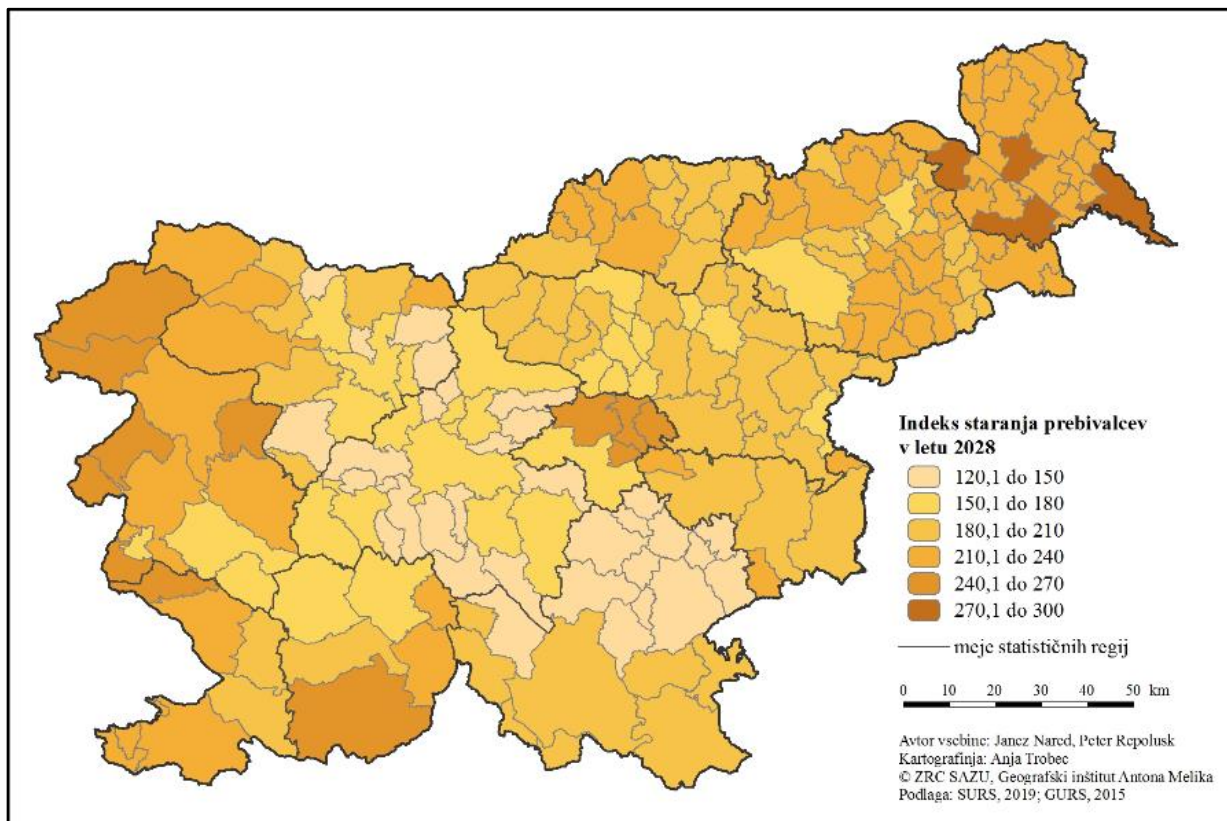
Staranje prebivalstva (slike 13 do 15) najbolj preprosto izrazimo z indeksom starosti (stari 65+/stari 0–14 x 100). Staranje prebivalstva v prihodnosti je neizbežna posledica padajočega števila rojstev v preteklih desetletjih. Vrednost indeksa starosti v Sloveniji se bo po projekciji med letoma 2018 in 2038 povečala s 130 na 240. Tako bi število starejših od 65 let za skoraj dva in pol krat preseglo število otrok. Najizrazitejše staranje prebivalstva je pričakovati na podeželju posavske, pomurske in dela goriške statistične regije (Posočje), najmanj pa se bo prebivalstvo zaradi rodnostnih značilnosti in priseljevanja postaralo na večjem delu podeželja osrednjeslovenske, jugovzhodne Slovenije in gorenjske statistične regije ter na urbaniziranih območjih jugovzhodne Slovenije, osrednjeslovenske in dela primorsko-notranjske statistične regije.

Na 58 % površine Slovenije naj bi po projekciji število starejših za več ko dva in pol krat presegalo število otrok.

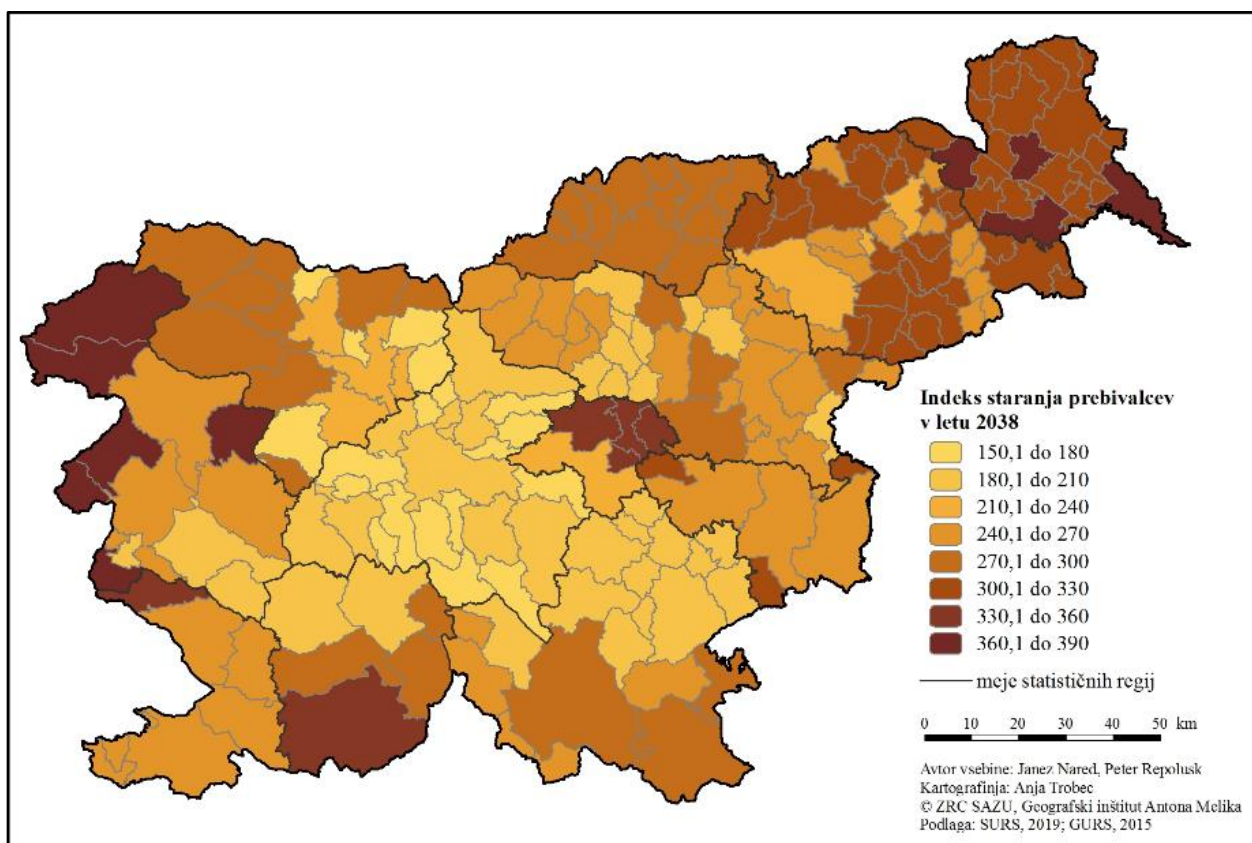
Slika 13: Indeks starosti 2018 po demografsko homogenih območjih.

Slika 14: Indeks starosti 2028 po demografsko homogenih območjih.

Slika 15: Indeks starosti 2038 po demografsko homogenih območjih.

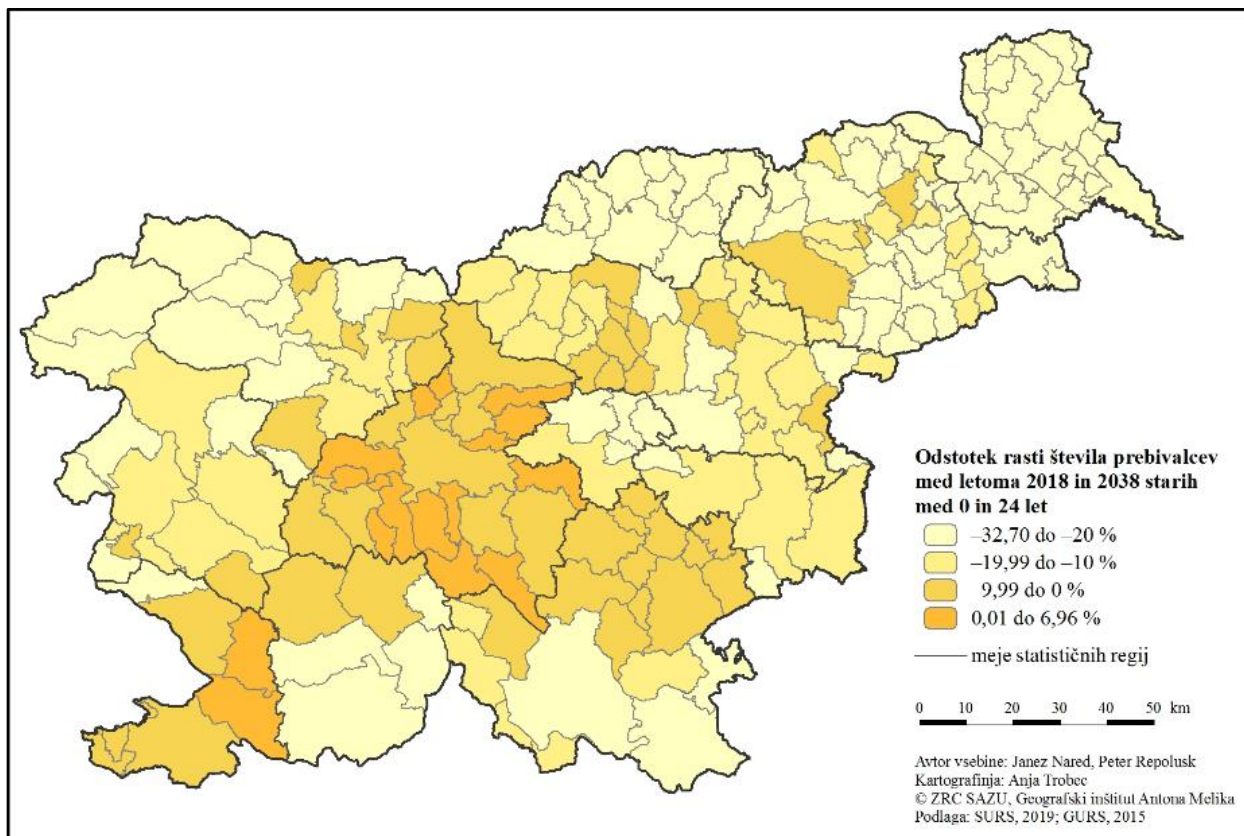
Starostni kontingenti prebivalstva se absolutno in v relativnem deležu spreminjajo s staranjem prebivalstva. Po projekciji bi se v obdobju 2018 do 2038 najbolj znižala kontingenta starih 0 do 24 let (s 505.000 na 440.000) in 25 do 44 let (s 565.000 na 422.000), najbolj pa bi narasel kontingent starih 65 in več let (s 401.000 na 571.000). Skupni delovno aktivni kontingent starih 25 do 64 let bi se v istem obdobju znižal z 1.161.000 na 988.000 ali s 56 na 49 % od skupnega prebivalstva. Gibanje starostnih kontingentov po DHO se odraža pri indeksu starosti (slike 16 do 19).

Spremembe v številu in razporeditvi prebivalcev se bodo odrazile tudi v gostoti poseljenosti (slike 20 do 22).

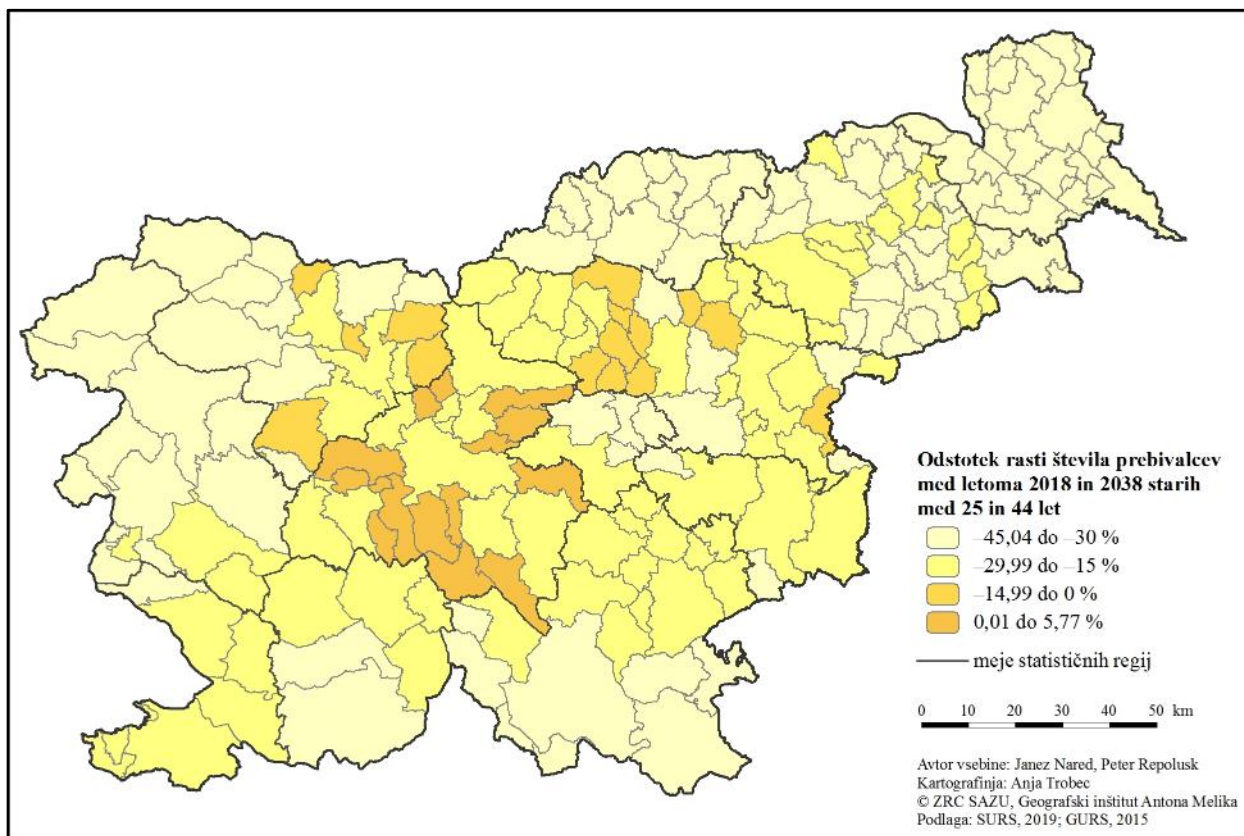
Po osnovni projekciji se bo zelo dvignila tudi povprečna starost prebivalstva. Povprečna starost prebivalstva slovenskih občin leta 2018 je bila 40 do 45 let. Te vrednosti se bodo leta 2038 povzpele na 44 do 51 let (slike 23 do 25). Prebivalstvo bo najstarejše v vzhodni, jugovzhodni, južni in severozahodni Sloveniji, na Koroškem in v Zasavju. Po izrazito nižji stopnji ostarevanja zaradi priseljevanja izstopata okolica Ljubljane in vzhodni del Gorenjske.

Nekatera demografsko homogena območja, ki po projekciji izkazujejo rast števila prebivalcev za celotno obdobje 2018/2038, bodo po letu 2033 pričela prebivalstveno upadati – obalna mesta, območja tipa ruralno 1 na Dravskem polju, na Dolenjskem in v zalednem delu obalno-kraške statistične regije. Večji prostorski kompleksi, ki do konca projekcijskega obdobja izkazujejo rast prebivalstva, so celotna osrednjeslovenska statistična regija, občine tipa ruralno 1 v Spodnji Savinjski dolini in občine tipa urbano 1 v primorsko-notranjski statistični regiji (slika 26).

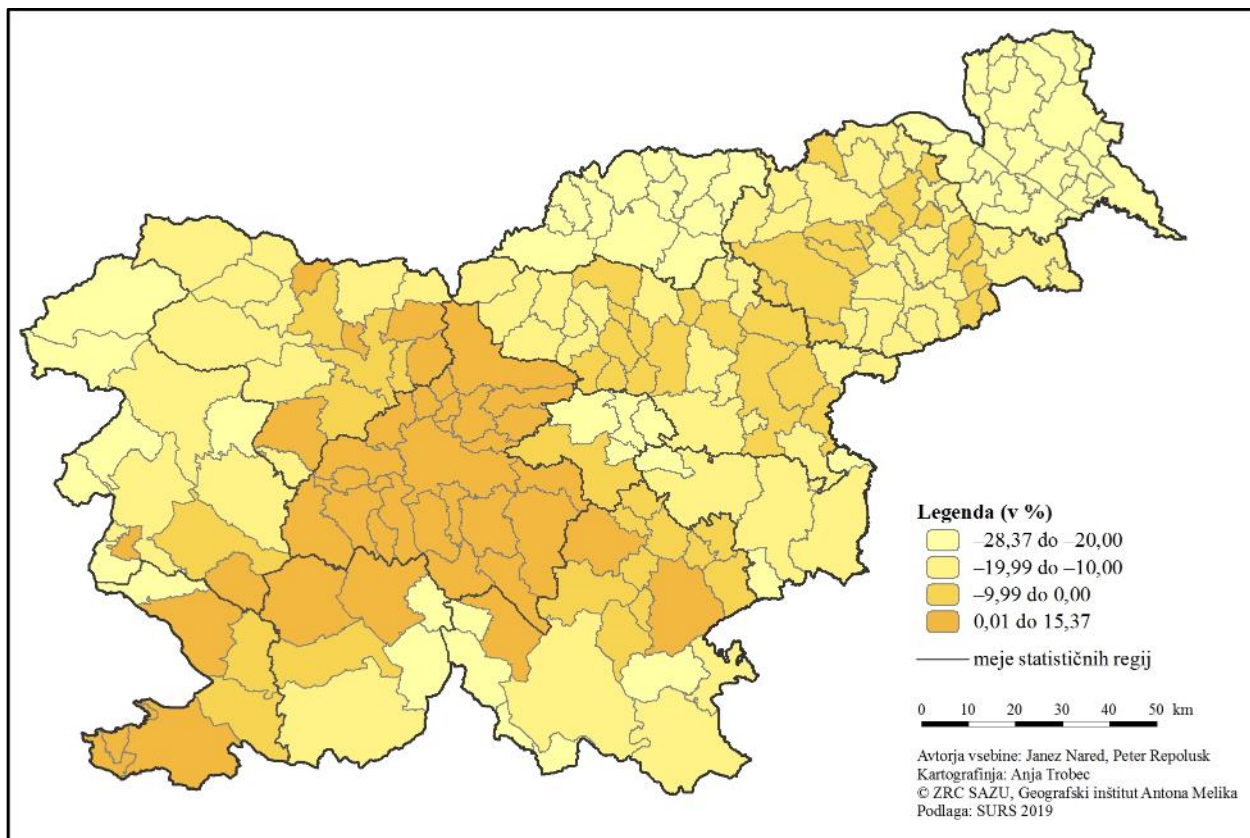
Slika 16: Pričakovano gibanje števila prebivalcev med letoma 2018 in 2038 v kontingentu 0–24 let.

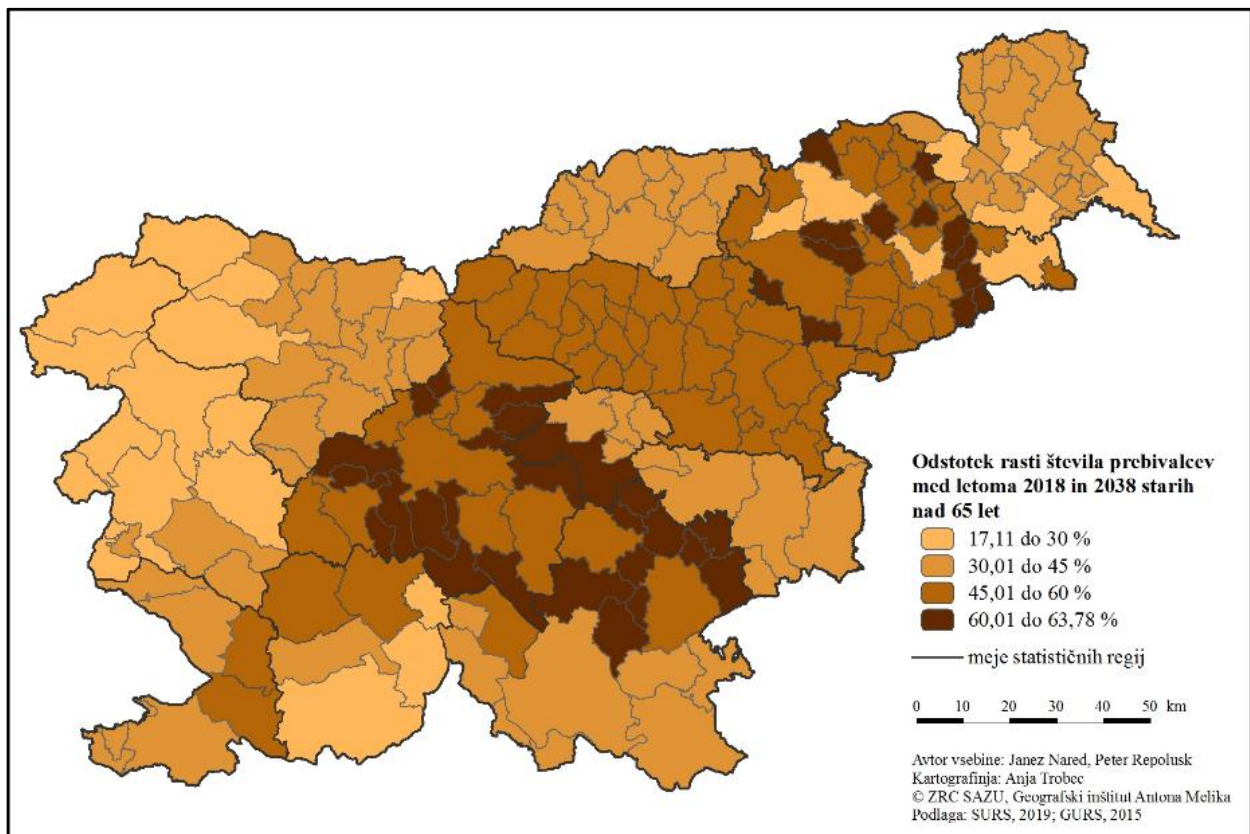
Slika 17: Pričakovano gibanje števila prebivalcev med letoma 2018 in 2038 v kontingentu 25–44 let.

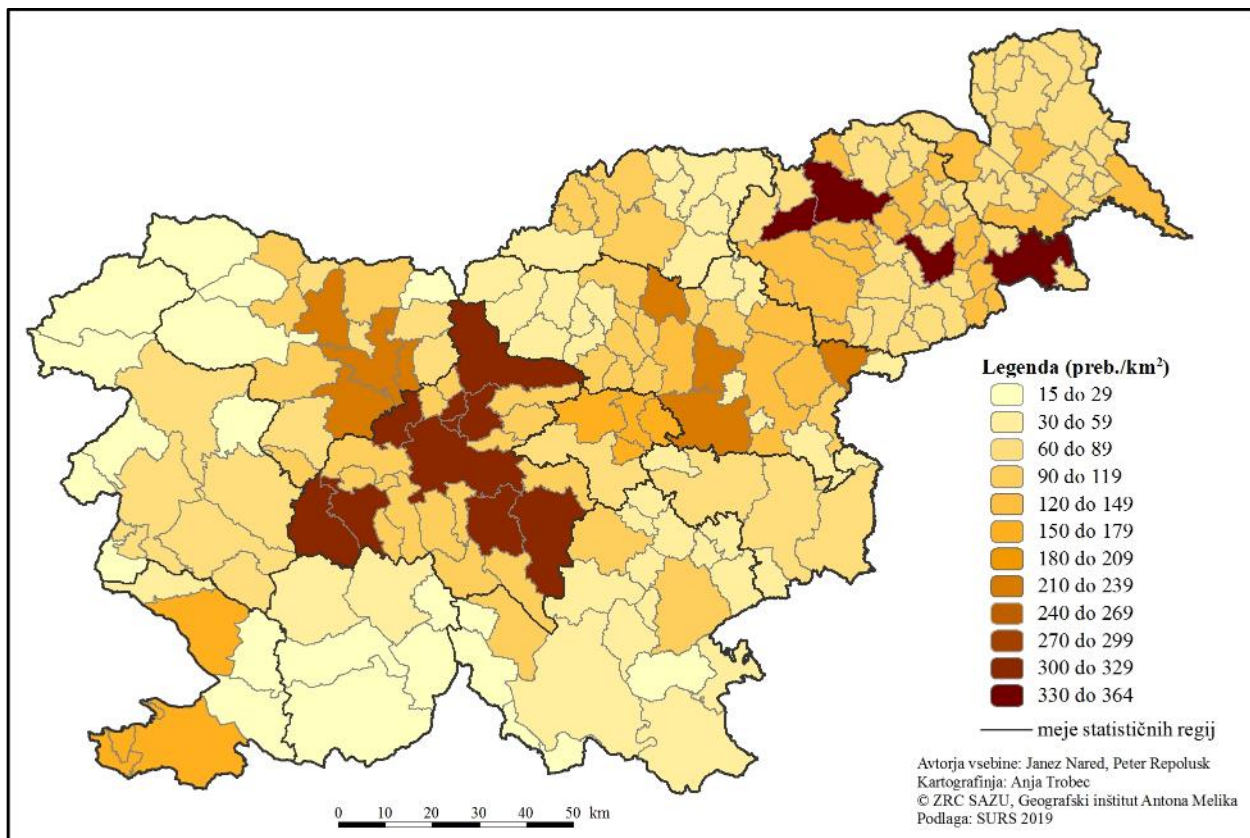
Slika 18: Pričakovano gibanje števila prebivalcev med letoma 2018 in 2038 v kontingentu 45–64 let.

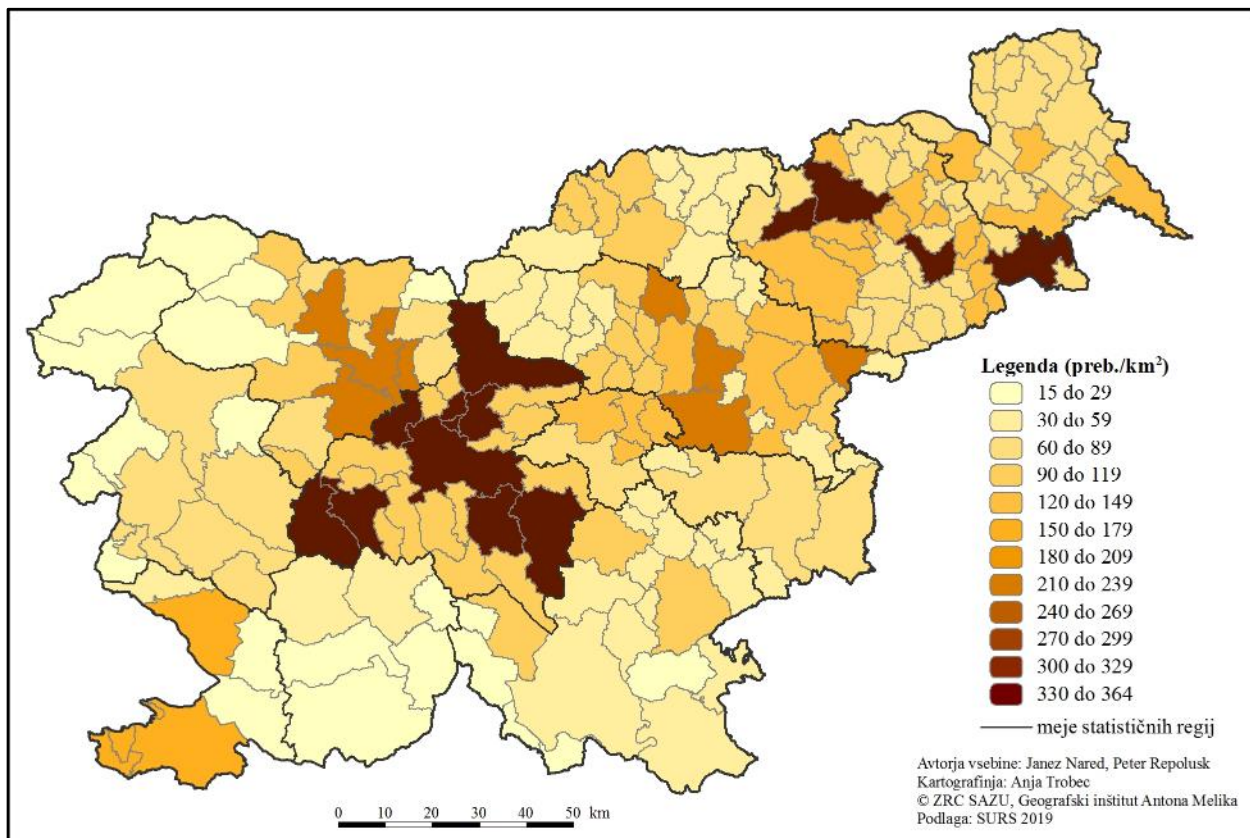
Slika 19: Pričakovano gibanje števila prebivalcev med letoma 2018 in 2038 v kontingentu 64+ let.

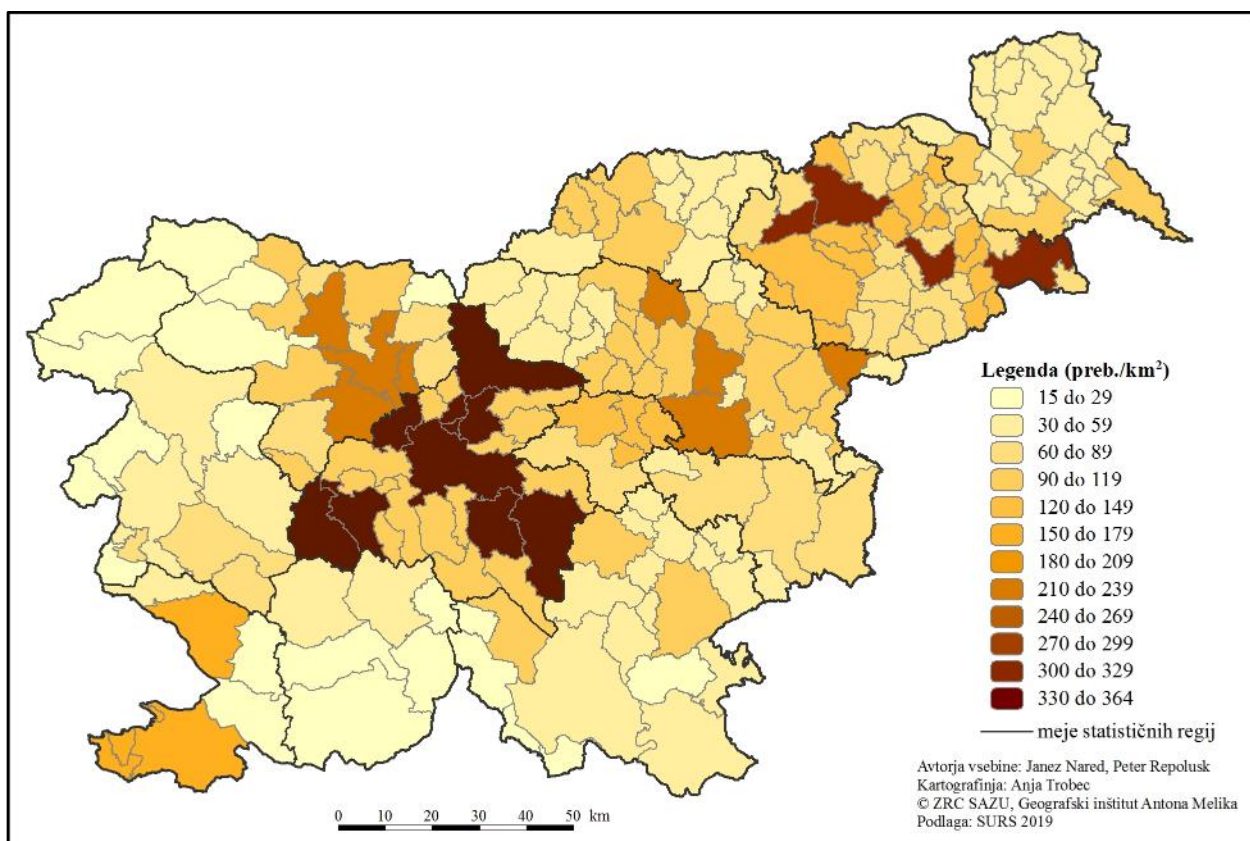
Slika 20: Gostota poselitve leta 2018.

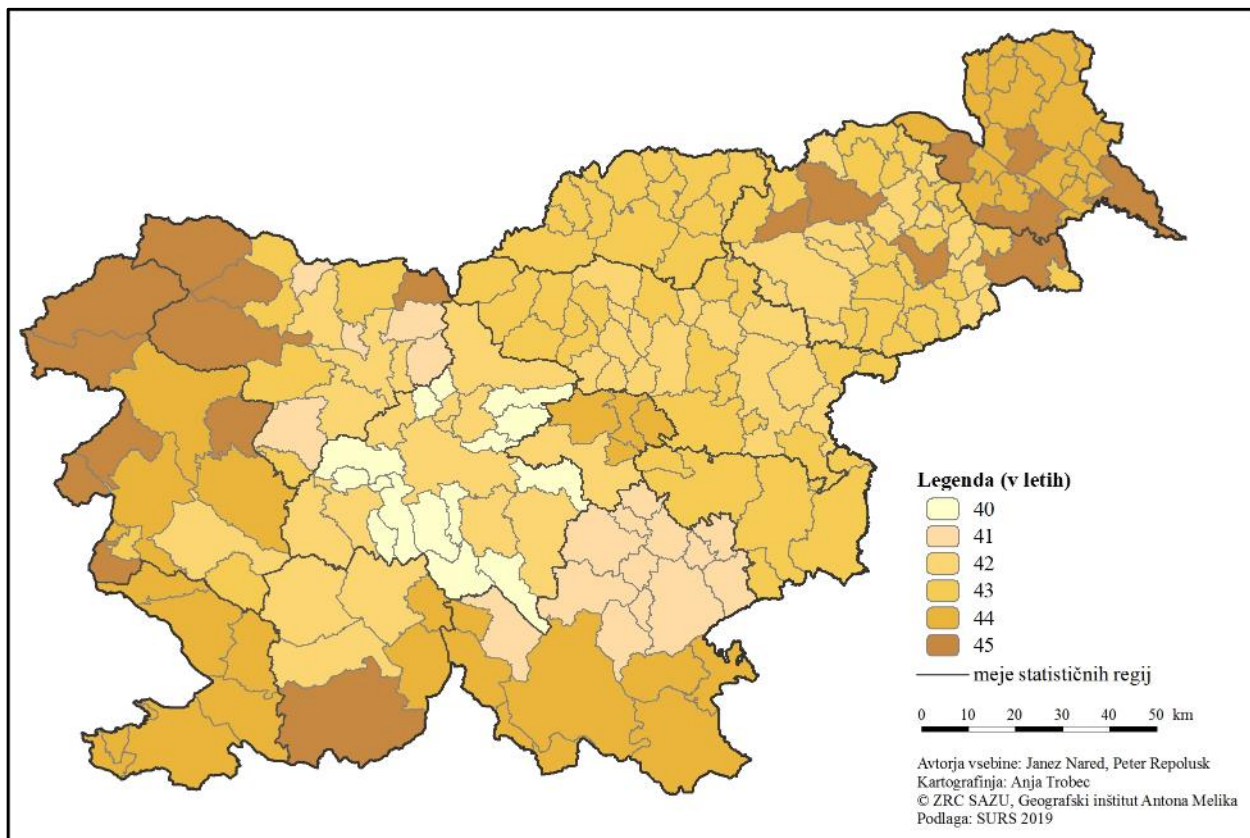
Slika 21: Gostota poselitve leta 2028.

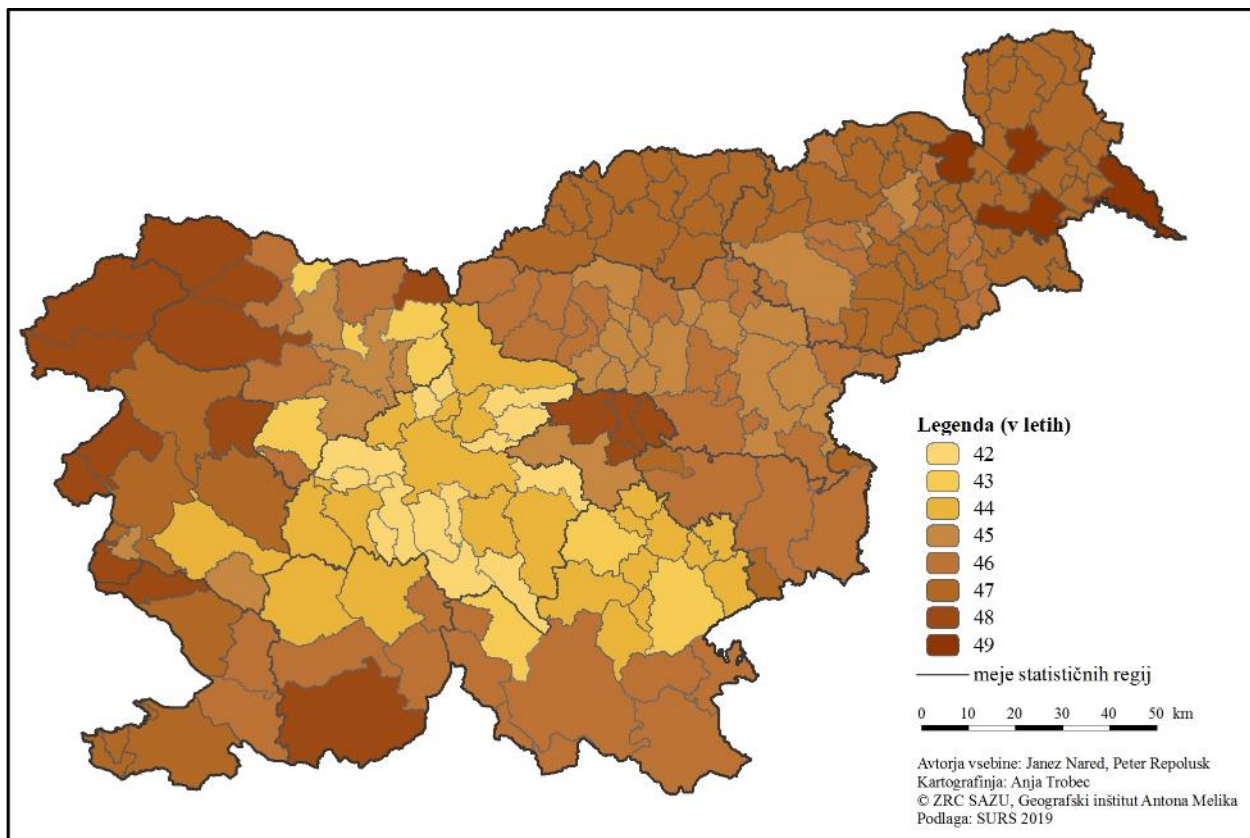
Slika 22: Gostota poselitve leta 2038.

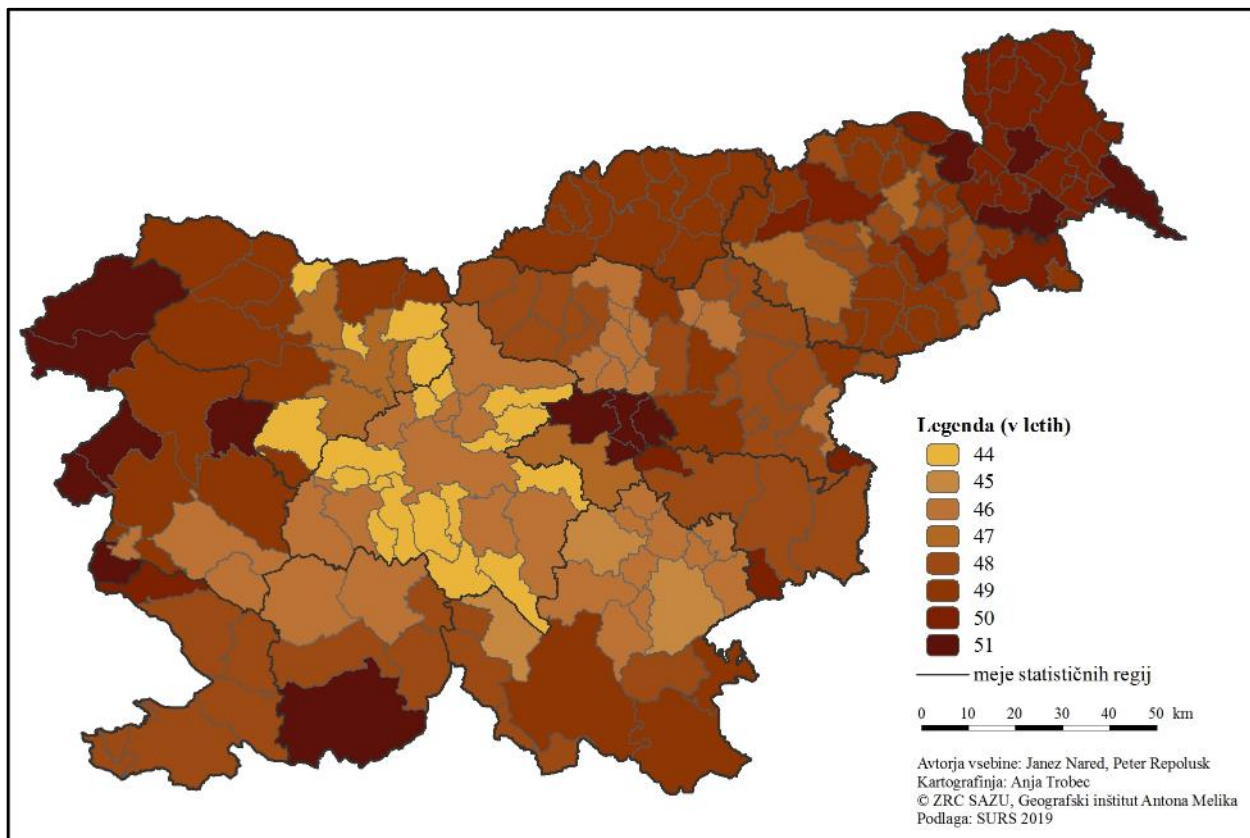
Slika 23: Povprečna starost prebivalcev leta 2018.

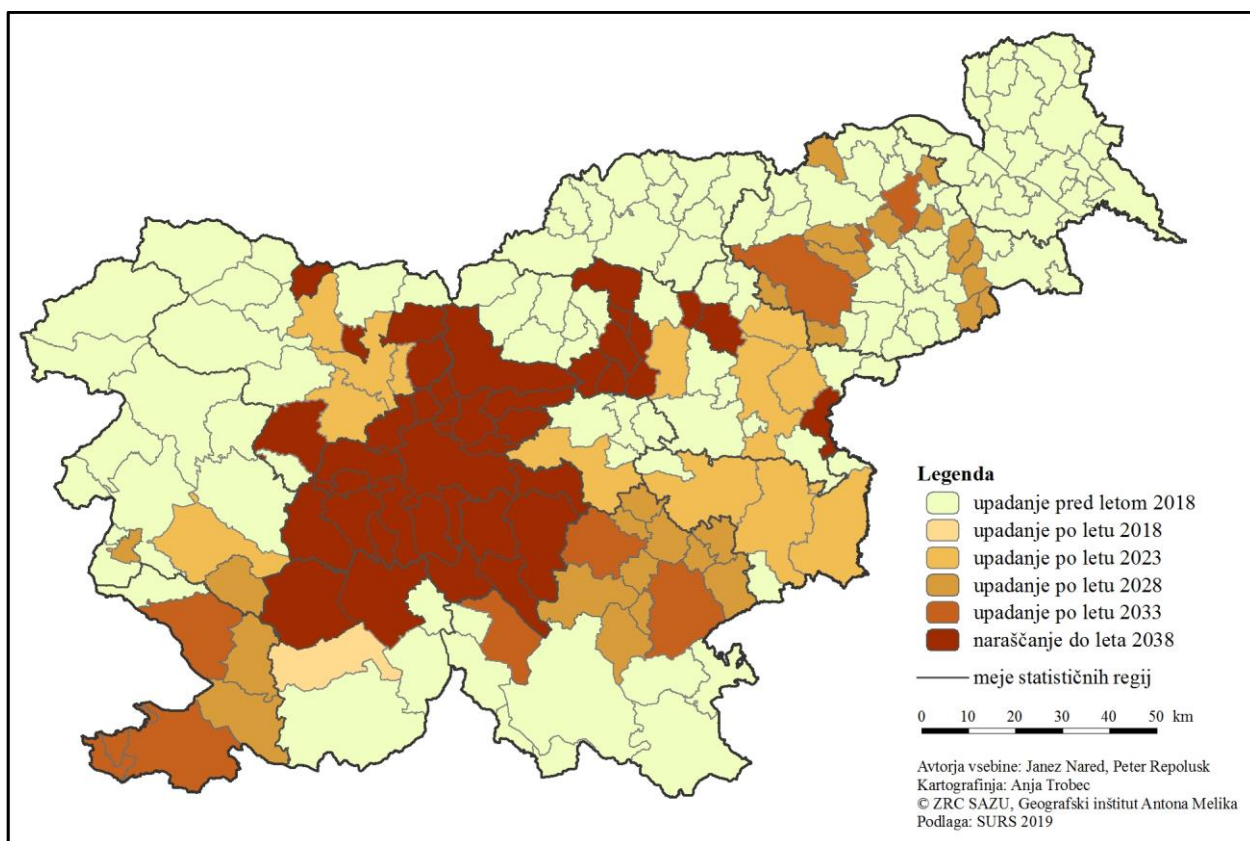
Slika 24: Povprečna starost prebivalcev leta 2028.

Slika 25: Povprečna starost prebivalcev leta 2038.

Slika 26: Začetek upadanja števila prebivalcev po obdobjih po demografsko homogenih območjih.

5.5 Rezultati osnovne projekcije po statističnih regijah

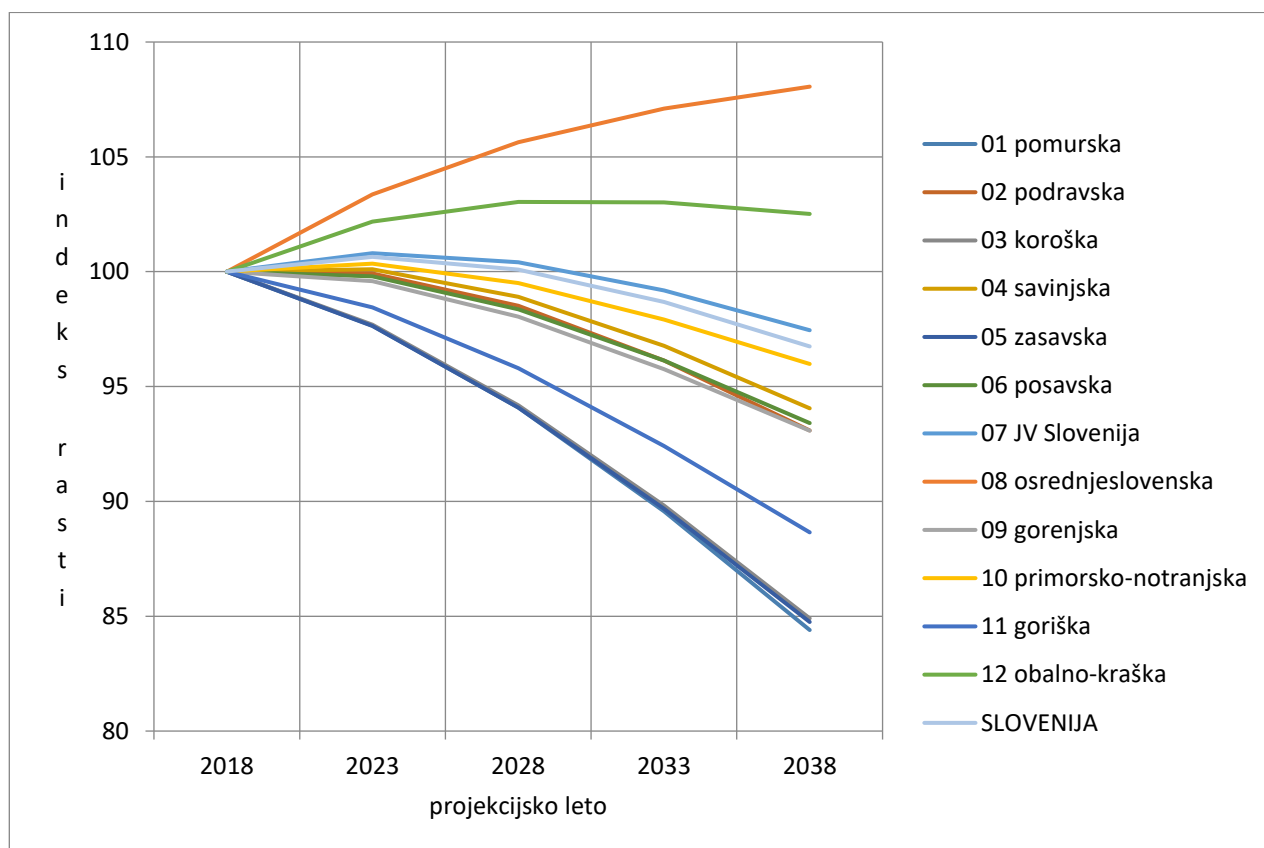
Po projekciji prebivalstva za celotno obdobje 2018 do 2038 bi se število prebivalcev povečalo samo v osrednjeslovenski in obalno-kraški statistični regiji – za 8 in 2,5 %. Za več kot 10 % bi upadlo v pomurski (-16 %), zasavski (-15 %), koroški (-15 %) in goriški statistični regiji (-11 %), v zadnji predvsem zaradi depopulacijskih trendov Zgornjega in Srednjega Posočja. Ostale regije bi izgubile med 3 in 7 % prebivalcev (preglednica 10, slika 27). Število prebivalcev obalno-kraške statistične regije bi stagniralo ali rahlo upadalo že po letu 2028. Delež prebivalstva osrednjeslovenske statistične regije od celotnega bi se povečal s 26 na 29 %. Samo v tej regiji bi se izraziteje dvignila gostota poselitve, z 230 na 250 prebivalcev na km². Najredkeje poseljene regije bi ostale goriška, koroška, jugovzhodna Slovenija in primorsko-notranjska statistična regija.

Preglednica 10: Rast števila prebivalcev po statističnih regijah po osnovni projekciji (SiStat 2019).

statistična regija	število 2018	število 2023	število 2028	število 2033	število 2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
01_pomurska	115.756	113.034	108.903	103.686	97.697	94,08	84,40
02_podravska	320.996	320.746	316.249	308.591	298.810	98,52	93,09
03_koroška	71.129	69.490	66.985	63.883	60.394	94,17	84,91
04_savinjska	256.451	256.724	253.640	248.168	241.198	98,90	94,05
05_zasavska	57.324	55.971	53.933	51.404	48.582	94,08	84,75

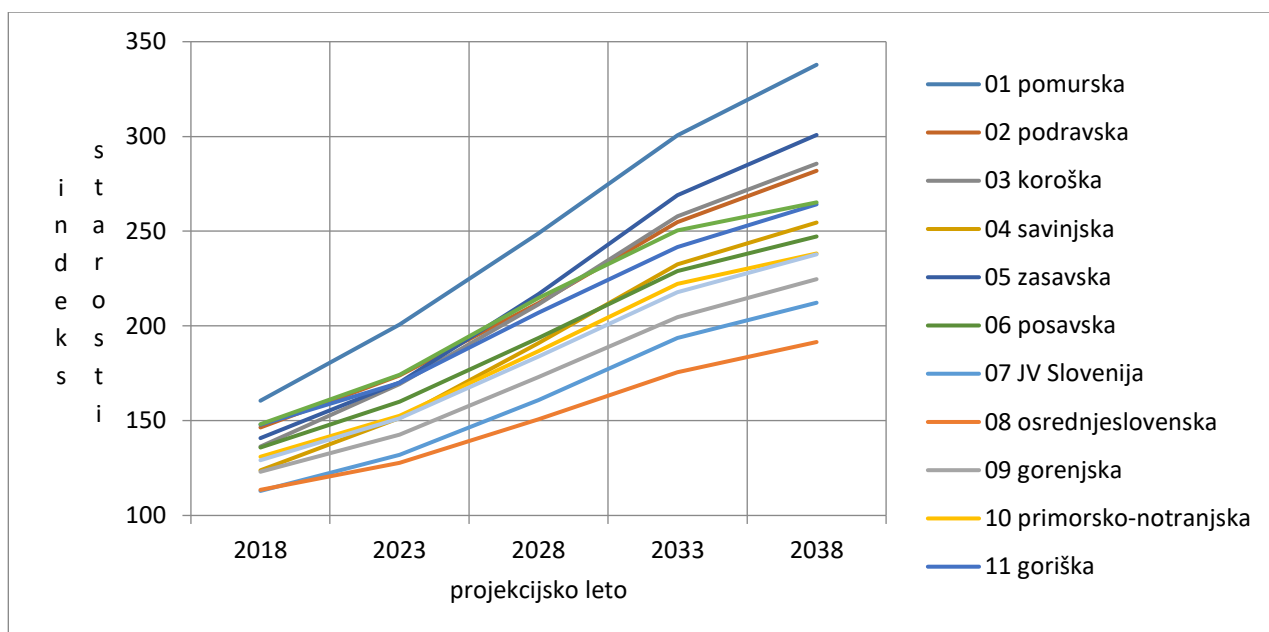
06_posavska	75.888	75.733	74.649	72.955	70.887	98,37	93,41
07_JV Slovenija	143.707	144.865	144.296	142.541	140.045	100,41	97,45
08_osrednjeslovenska	536.600	554.666	566.876	574.739	579.834	105,64	108,06
09_gorenjska	204.279	203.443	200.270	195.600	190.139	98,04	93,08
10_primorsko-notranjska	52.701	52.886	52.440	51.602	50.584	99,50	95,98
11_goriška	118.346	116.513	113.371	109.371	104.915	95,80	88,65
12_obalno-kraška	113.703	116.187	117.157	117.133	116.560	103,04	102,51
SLOVENIJA	2.066.880	2.080.258	2.068.769	2.039.673	1.999.645	100,09	96,75

Slika 27: Indeks rasti števila prebivalcev po statističnih regijah - rezultati osnovne projekcije 2018/2038, 2018 = 100 (SiStat 2019).

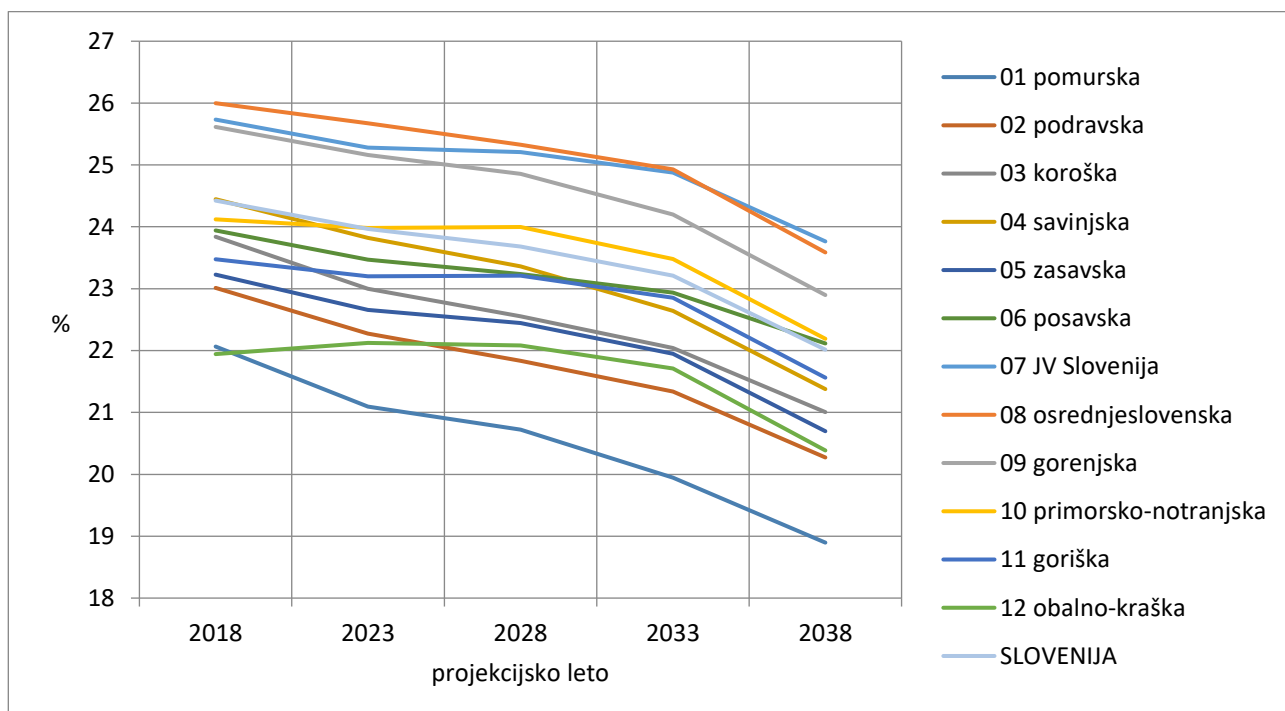
Po projekciji se bo prebivalstvo najbolj postaralo v pomurski, zasavski, koroški in podravski statistični regiji (slika 28). V Pomurju in na Koroškem bi število starejših od 64 let za trikrat preseglo število otrok. Prebivalstvo bo mlajše od slovenskega povprečja samo v osrednjeslovenski in gorenjski statistični regiji ter v statistični regiji jugovzhodna Slovenija, v prvi predvsem zaradi priseljevanja, v drugih dveh pa zaradi višje regionalne vrednosti celotne rodnosti. Obalno-kraška statistična regija bi ohranila razmeroma visoko vrednost indeksa starosti, zlasti na račun nizke rodnosti, ki je za regijo značilna že vsa zadnja desetletja.

Slika 28: Spreminjanje indeksa starosti po statističnih regijah - rezultati osnovne projekcije 2018/2038 (SiStat 2019).

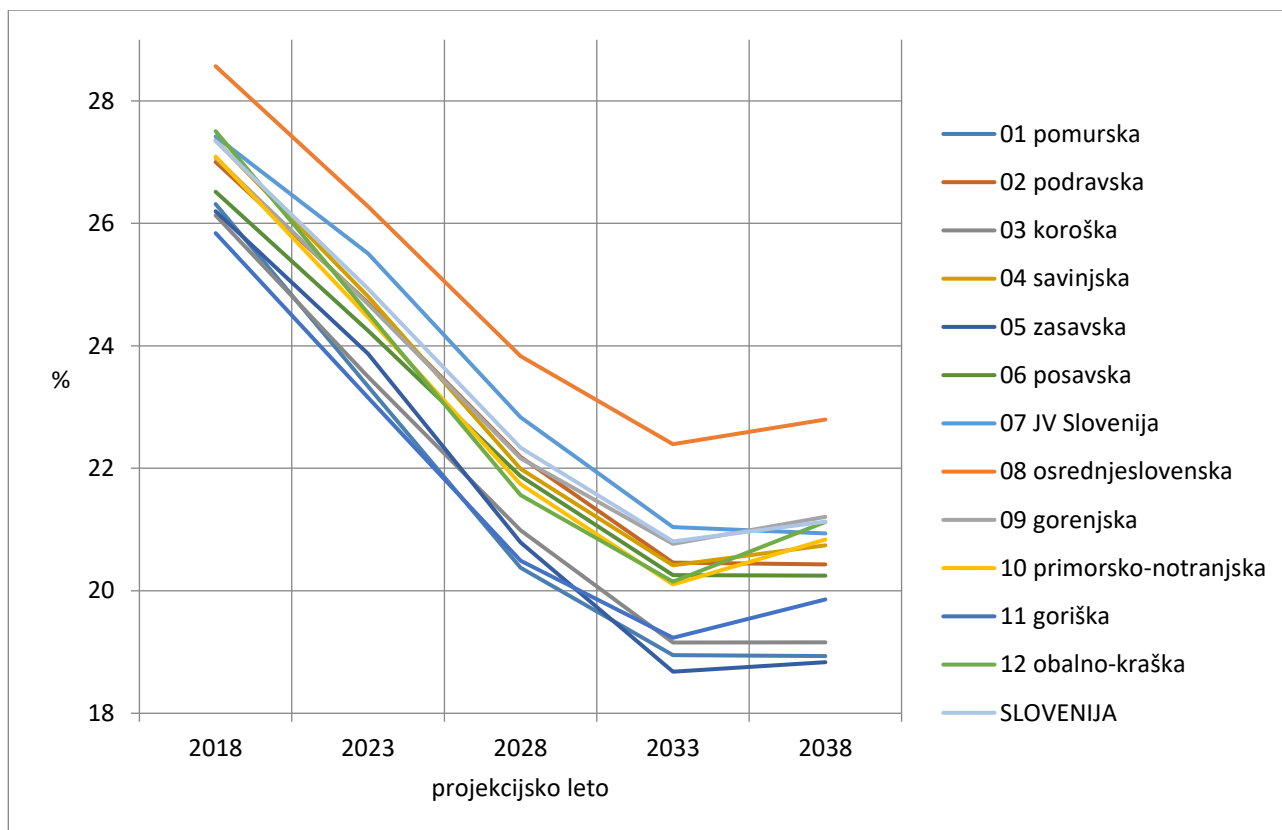

Močnejše upadanje števila mlajšega prebivalstva v starosti 0 do 24 je mogoče pričakovati v najbolj depopulacijskih regijah in v obalno-kraški statistični regiji (slika 28). Podobno velja tudi za starostni kontingent mlajše delovne sile (25 do 44 let), v obalno-kraški statistični regiji pa bodo ta upad kompenzirale priselitve (slika 30). Starostni kontingent med 45 in 64 leti med projekcijskimi obdobji številčno najmanj niha, saj ne zajema generacij z najnižjim številom rojenih (slika 31). Delež starih 65 let in več bo narasel povsod, najbolj pa v pomurski, koroški, zasavski, podravski in goriški statistični regiji, kjer bo presegel 30 % od celotnega prebivalstva (slika 32). Od ostalih statističnih regij odstopa osrednjeslovenska, po projekciji bo delež starejšega v skupnem predstavljal okrog 25 %.

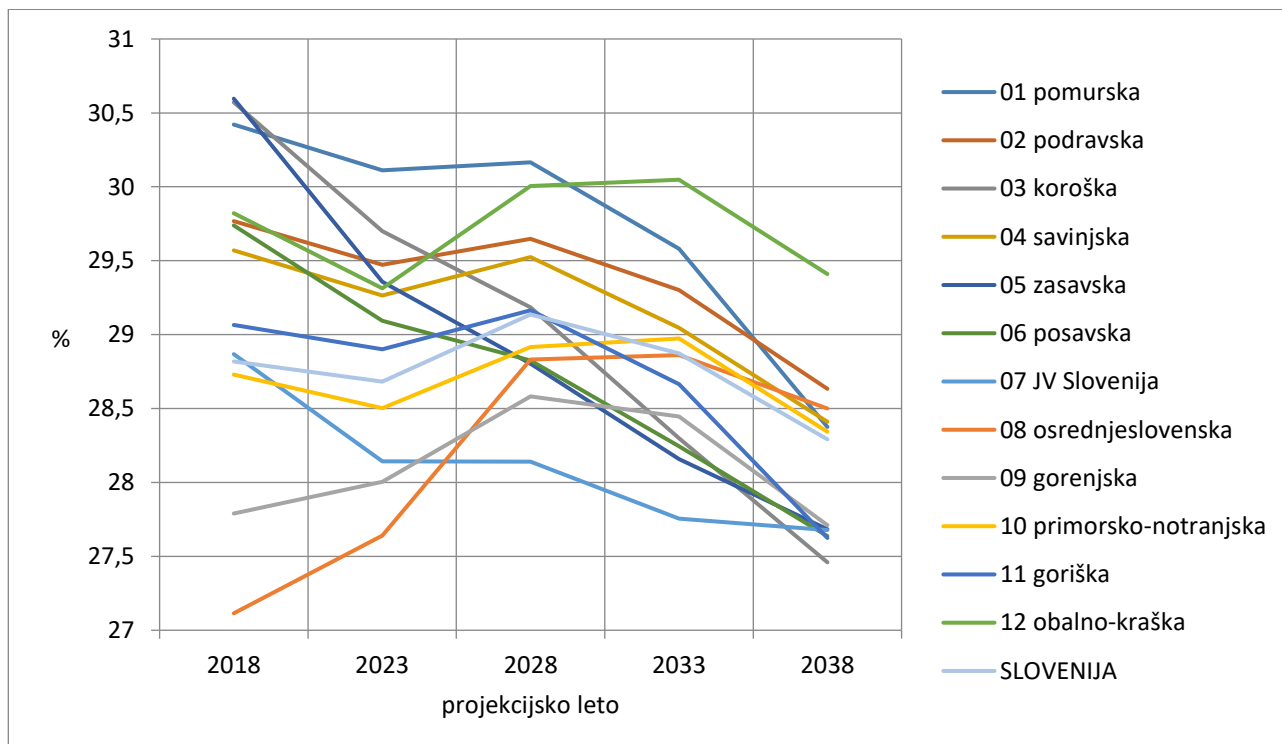
Slika 29: Spreminjanje deleža prebivalstva v starostni skupini 0 do 24 let po statističnih regijah - rezultati osnovne projekcije 2018/2038 (SiStat 2019).

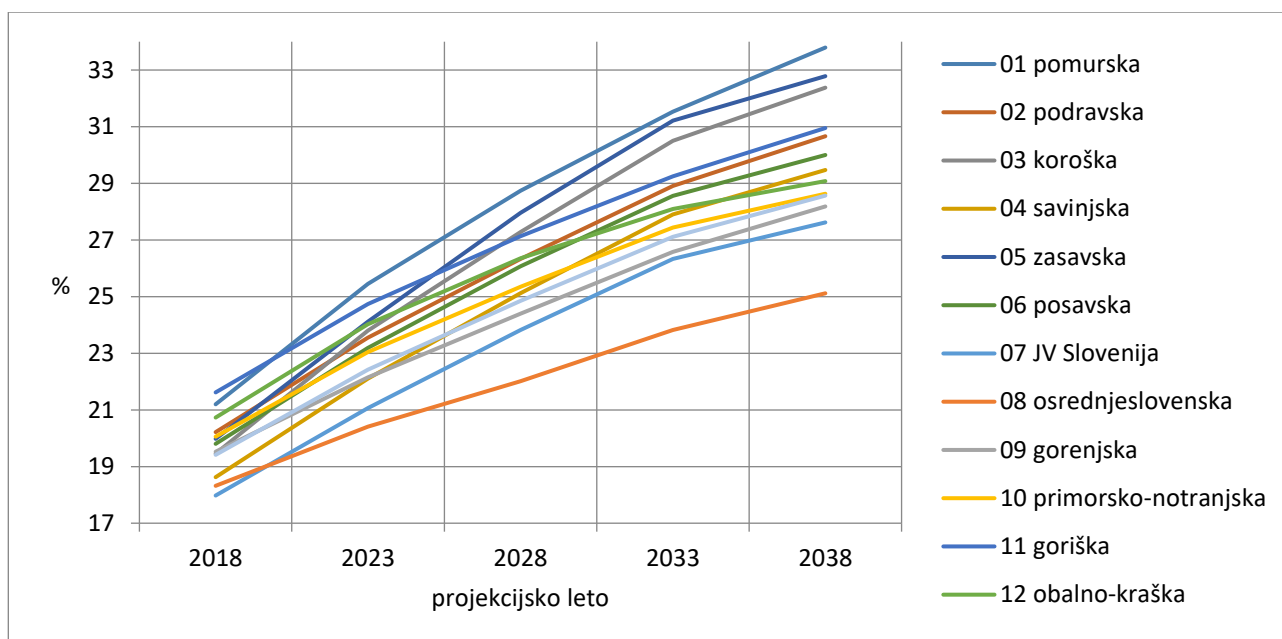
Slika 30: Spreminjanje deleža prebivalstva v starostni skupini 25 do 44 let po statističnih regijah - rezultati osnovne projekcije 2018/2038 (SiStat 2019).

Slika 31: Spreminjanje deleža prebivalstva v starostni skupini 45 do 64 let po statističnih regijah - rezultati osnovne projekcije 2018/2038 (SiStat 2019).

Slika 32: Spreminjanje deleža prebivalstva v starostni skupini 65 in več let po statističnih regijah - rezultati osnovne projekcije 2018/2038 (SiStat 2019).

5.6 Rezultati osnovne projekcije za napoved gibanja števila gospodinjstev po statističnih regijah

Iz splošne projekcije je bila izračunana ocena gibanja števila gospodinjstev z ena do šest člani (preglednica 10). V gospodinjstvih te velikosti je leta 2018 živelo 95,1 % slovenskega prebivalstva (SiStat 2019). Večjih zasebnih gospodinjstev je malo, delež prebivalstva, ki živi v skupinskih gospodinjstvih, predvsem v domovih za starejše, narašča.

Ocena za gibanje števila gospodinjstev in ne družin je bila izbrana zato, ker je gospodinjstvo najpogostejše istovetno z naseljenim stanovanjem. Družin je v gospodinjstvu lahko več (na primer družina z otroci in starševski par) ali pa je razširjena (družina z nedružinskimi člani, ki pa so najpogostejše tesni biološki sorodniki).

Ocena metodično sloni na predpostavki, da bodo različno velika gospodinjstva (ena do šest članov) tudi v prihodnje ostala v enakem medsebojnem številčnem razmerju kot leta 2018. Vsekakor pa obstaja možnost, da se bo delež oseb v enočlanskih gospodinjstvih nekoliko povečal. Spremembe v številu gospodinjstev so v splošnem podobne spremembam v številu prebivalcev.

Preglednica 10: Ocena spremembe števila gospodinjstev z 1 do 6 člani po osnovni projekciji po statističnih regijah.

statistična regija	2018	2023	2028	2033	2038	indeks 2018/2028	indeks 2018/2038
01_pomurska	44.096	43.059	41.486	39.498	37.217	94,1	84,4
02_podravska	133.144	133.040	131.175	127.998	123.941	98,5	93,1
03_koroška	28.491	27.835	26.832	25.589	24.191	94,2	84,9
04_savinjska	103.050	103.160	101.920	99.721	96.921	98,9	94,1
05_zasavska	23.252	22.703	21.876	20.850	19.706	94,1	84,7

06_posavska	29.847	29.786	29.359	28.693	27.880	98,4	93,4
07_JV Slovenija	53.533	53.965	53.753	53.099	52.169	100,4	97,5
08_osrednjeslovenska	211.692	218.819	223.636	226.738	228.748	105,6	108,1
09_gorenjska	76.451	76.138	74.950	73.203	71.159	98,0	93,1
10_primorsko-notranjska	20.507	20.579	20.405	20.079	19.683	99,5	96,0
11_goriška	45.897	45.186	43.968	42.416	40.688	95,8	88,7
12_obalno-kraška	46.618	47.637	48.034	48.025	47.790	103,0	102,5
SLOVENIJA	816.578	821.907	817.394	805.909	790.093	100,1	96,8

5.7 Rezultati projekcije za obmejna problemska območja

Demografska projekcija za obmejna problemska območja Slovenije je bila izdelana za 85 občin po enaki metodi kot osnovna projekcija. Osnovno prostorsko enoto so tvorile občine te skupine po statističnih regijah. Ocene demografskih značilnosti prihodnjega razvoja teh občin po drugih prostorskih ravneh –demografsko-naselbinskih tipih in obmejni legi – je bila opravljena s pomočjo ekstrapolacij vrednosti iz osnovne projekcije.

85 občin območja (Pečar 2014) skupaj meri 9739 km² ali slabo polovico površine, v njih je 1. 1. 2018 živelo 452.368 prebivalcev. Zajemajo velik delež slovenskih goratih in hribovitih pokrajin na meji z Avstrijo, Italijo in Hrvaško. Po obmejni legi predstavlja najvišji delež obmejno območje s Hrvaško (41 %), sledijo obmejna območja z Avstrijo (30 %), Italijo (24 %) in Madžarsko (5 %). Najvišji delež slovenskih obmejnih problemskih območij imajo statistične regije goriška, jugovzhodna Slovenija in primorsko-notranjska – hribovita in gorata ter redko poseljena območja.

Primerjava z ostalimi slovenskimi občinami je podana v preglednici 11.

Preglednica 11: Osnovne demografske značilnosti obmejnih problemskih območij in drugih slovenskih območij po projekciji 2018/2038 (SiStat 2019).

	število prebivalcev 2018	število prebivalcev 2023	število prebivalcev 2028	število prebivalcev 2033	število prebivalcev 2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
obmejne problemske občine	452.368	446.525	435.727	421.433	404.705	96,3	89,5
druge slovenske občine	1.614.512	1.633.733	1.633.042	1.618.240	1.594.940	101,1	98,8
SLOVENIJA	2.066.880	2.080.258	2.068.769	2.039.673	1.999.645	100,1	96,7
	indeks starosti 2018	indeks starosti 2023	indeks starosti 2028	indeks starosti 2033	indeks starosti 2038		
obmejne problemske občine	142,2	171,2	210,5	248,9	271,3		
druge slovenske občine	125,8	146,3	177,2	210,3	229,8		
SLOVENIJA	129,2	151,3	183,8	217,9	237,8		

	delež slovenskega prebivalstva 2018 (v %)	delež slovenskega prebivalstva 2023 (v %)	delež slovenskega prebivalstva 2028 (v %)	delež slovenskega prebivalstva 2033 (v %)	delež slovenskega prebivalstva 2038 (v %)		
obmejne problemske občine	21,9	21,5	21,1	20,7	20,2		
druge slovenske občine	78,1	78,5	78,9	79,3	79,8		
SLOVENIJA	100	100	100	100	100		
	gostota poselitve (preb./km ²) 2018	gostota poselitve (preb./km ²) 2023	gostota poselitve (preb./km ²) 2028	gostota poselitve (preb./km ²) 2033	gostota poselitve (preb./km ²) 2038		
obmejne problemske občine	46,4	45,8	44,7	43,3	41,6		
druge slovenske občine	153,3	155,1	155,0	153,6	151,4		
SLOVENIJA	102,0	102,6	102,0	100,6	98,6		

Demografska problematičnost obmejnih občin je nekoliko zakrita, saj metodologija določitve vključuje tudi 16 občin z rastočim številom prebivalcev v obdobju 2008/2017, od tega 12 ruralnih in 4 urbane. Po projekciji je največ problemov pri ohranjanju poselitve lahko pričakovati v obmejnih občinah pomurske, koroške in podravske statistične regije.

5.8 Projekcija potrebnega priseljevanja iz tujine za ohranjanje kontingenta aktivnega prebivalstva

Po osnovni projekciji bi se število oseb v aktivnem starostnem kontingentu (25 do 64 let) v dvajsetih letih znižalo za približno 170.000 oseb. Dinamika upadanja tega kontingenta je krepkejša od upada celotnega prebivalstva – le 67.000 v istem obdobju. Starostna obremenitev delovno aktivnih bi zato precej narasla, narasla pa bi tudi obremenjenost delovanja socialnih in zdravstvenih institucij (Demografske spremembe ter njihove ekonomske in socialne posledice...2016, Poročilo o staranju 2015). Ker že zdaj v Sloveniji na določenih področjih primanjkuje delovne sile, je ena od možnosti pospešeno priseljevanje iz tujine. Projekcija je bila izdelana za prostorski nivo statističnih regij, izračunana je s predpostavko ničtega neta slovenskih medregijskih selitev. Ocena potrebne priselitve ne vključuje le osebe stare 25 do 64 let, pač pa vse priseljene glede na starostno sestavo priseljevanja v obdobju 2008/2017, v okviru katerega omenjena kategorija predstavlja 67 % priseljenih. Podatki v preglednici 12 prikazujejo le neto in ne bruto vrednosti selitev (presežek priseljenih nad odseljenimi).

Projekcija podaja zelo visoke vrednosti potrebnega priseljevanja. Postavlja se vprašanje, ali je Slovenija res tako atraktivna za priseljence, še zlasti po integriranju zahodnega Balkana v EU. Seveda je pomembno tudi drugo vprašanje – ali bi tovrstna migracija strukturno ustrezala slovenskim potrebam po delovni sili v prihodnjih desetletjih. Potrebna letna neto vrednost priselitev v Slovenijo bi v obdobju 2018 do 2033 znašala kar 16.000 do 17.000 oseb (v primerjavi 3000 do 3500 v obdobju 2008 do 2017). V zadnjem petletju projekcijskega obdobja bi se potreba po priseljevanju nekoliko znižala, na okrog neto 9500 oseb letno. Vzrok je v tem, da v kontingent aktivnih vstopa generacija, rojena v petletju 2009 do 2013, ko je bilo število rojstev za 15.000 do 20.000 večje kot v prejšnjih petletjih. V celotnem obdobju 2018 do 2038 bi se tako morale v

Slovenijo priseliti 300.000 oseb več kot izseliti. Pričakovanje tovrstnega reševanja slovenske demografske in gospodarske problematike je najverjetneje neobjektivno.

Preglednica 12: Potreben pozitiven selitveni neto iz tujine za ohranjanje števila oseb v kontingentu aktivnih (25 do 64 let) po statističnih regijah po projekciji o potrebnem priseljevanju - vrednosti za obdobja in srednje letne vrednosti.

statistična regija	2018/2023	2023/2028	2028/2033	2033/2038	srednja letna vrednost	srednja letna vrednost	srednja letna vrednost	srednja letna vrednost
01_pomurska	6408	5926	5067	4545	1282	1185	1013	909
02_podravska	14.569	14.823	15.241	10.471	2914	2965	3048	2094
03_koroška	3735	3326	3373	1833	747	665	675	367
04_savinjska	11.383	11.447	10.878	5677	2277	2289	2176	1135
05_zasavska	3145	3281	2755	1179	629	656	551	236
06_posavska	3551	3503	3319	1948	710	701	664	390
07_JV Slovenija	5278	6128	5658	2090	1056	1226	1132	418
08_osrednjeslovenska	14.931	14.620	18.606	8834	2986	2924	3721	1767
09_gorenjska	6696	6932	6582	3702	1339	1386	1316	740
10_primorsko-notranjska	2552	2317	1989	955	510	463	398	191
11_goriška	5887	5252	4617	2838	1177	1050	923	568
12_obalno-kraška	7384	5793	5004	2991	1477	1159	1001	598
SLOVENIJA	85.519	83.347	83.088	47.062	17.104	16.669	16.618	9412

5.9 Varianta demografske projekcije (projekcija 2) s spremenjenima predpostavkama o rodnosti in notranjih selitvah

Varianta ali projekcija 2 se od osnovne projekcije razlikuje v dveh predpostavkah:

- predpostavka o rodnosti; število živorojenih v prihodnjih letih ostane enako, kot v obdobju 2013 do 2017, ko se je v petih letih rodilo 103.000 otrok (20.600 na leto); ker bo število žensk v starosti 20 do 39 let (96 do 97 % porodov letno) v prihodnjih dvajsetih letih upadlo s 245.000 na samo 200.000, pomeni, da bi se morala vrednost celotne rodnosti z 1,58 pred letom 2018 povečevati na 1,71 v obdobju 2018/23, 1,82 v obdobju 2023/28, 1,91 v obdobju 2028/33 in 1,97 v obdobju 2033/38.
- predpostavka o notranjih selitvah; neto notranjih slovenskih selitev vsaj na medregijski ravni se bo približal vrednosti nič kot posledica izenačevanj socioekonomskih razmer med slovenskimi regijami.

Projekcija predpostavlja enake vrednosti za mednarodne selitve kot osnovna projekcija. Izračunana je bila za prostorsko raven statistične regije.

Projekcijo 2 bi v primerjavi z osnovno projekcijo lahko označili kot zmerno optimistično. Po tej oceni bi imela Slovenija leta 2038 83.000 več prebivalcev kot po osnovni projekciji. Skupno število prebivalcev po letu 2028 ne bi pospešeno upadalo, pač pa bi stagniralo oziroma upadalo počasneje. Vzrok je v višjem številu

rojstev. V številčnosti starostnih kontingentov je med projekcijama razlika samo v številu najmlajšega prebivalstva v starosti 0 do 19 let. Pomembnejše pa bi bile razlike v demografskem razvoju posameznih regij, ki bi se v primerjavi z osnovno projekcijo znižale. Osnovni rezultati projekcije 2 v primerjavi z osnovno projekcijo so prikazani v preglednicah 13 do 15.

Preglednica 13: Primerjava gibanja števila prebivalcev po osnovni projekciji in projekciji 2 (SiStat 2019).

statistična regija	osnovna projekcija	osnovna projekcija	osnovna projekcija	projekcija 2	projekcija 2	projekcija 2
	prebivalci 2018	prebivalci 2028	prebivalci 2038	prebivalci 2018	prebivalci 2028	prebivalci 2038
01_pomurska	115.756	108.903	97.697	115.756	111.825	104.789
02_podravska	320.996	316.249	298.809	320.996	319.727	309.556
03_koroška	71.129	66.985	60.392	71.129	70.898	68.649
04_savinjska	256.451	253.639	241.201	256.451	261.902	259.836
05_zasavska	57.324	53.932	48.585	57.324	57.054	55.285
06_posavska	75.888	74.649	70.884	75.888	76.561	75.244
07_JV Slovenija	143.707	144.296	140.046	143.707	148.062	149.029
08_osrednjeslovenska	536.600	566.877	579.837	536.600	557.905	566.803
09_gorenjska	204.279	200.272	190.140	204.279	206.914	205.042
10_primorsko-notranjska	52.701	52.442	50.586	52.701	53.862	53.786
11_goriška	118.346	113.366	104.919	118.346	119.074	117.112
12_obalno-kraška	113.703	117.157	116.558	113.703	117.351	117.684
SLOVENIJA	2.066.880	2.068.767	1.999.654	2.066.880	2.101.135	2.082.815

Preglednica 14: Primerjava indeksa rasti števila prebivalcev po osnovni projekciji in projekciji 2 (SiStat 2019).

statistična regija	osnovna projekcija	osnovna projekcija	projekcija 2	projekcija 2
	2018/2028	2018/2038	2018/2028	2018/2038
01_pomurska	94,08	84,40	96,60	90,53
02_podravska	98,52	93,09	99,60	96,44
03_koroška	94,17	84,90	99,68	96,51
04_savinjska	98,90	94,05	102,13	101,32
05_zasavska	94,08	84,76	99,53	96,44
06_posavska	98,37	93,41	100,89	99,15
07_JV Slovenija	100,41	97,45	103,03	103,70

08_osrednjeslovenska	105,64	108,06	103,97	105,63
09_gorenjska	98,04	93,08	101,29	100,37
10_primorsko-notranjska	99,51	95,99	102,20	102,06
11_goriška	95,79	88,65	100,62	98,96
12_obalno-kraška	103,04	102,51	103,21	103,50
SLOVENIJA	100,09	96,75	101,66	100,77

Preglednica 15: Primerjava indeksa starosti po osnovni projekciji in projekciji 2 (SiStat 2019).

	osnovna projekcija	osnovna projekcija	osnovna projekcija	projekcija 2	projekcija 2	projekcija 2
statistična regija	indeks starosti 2018	indeks starosti 2028	indeks starosti 2038	indeks starosti 2018	indeks starosti 2028	indeks starosti 2038
01_pomurska	160,55	248,88	337,83	160,55	212,94	225,43
02_podravska	146,44	212,11	281,87	146,44	186,86	205,07
03_koroška	136,35	211,47	285,60	136,35	183,58	200,17
04_savinjska	123,82	190,89	254,58	123,82	167,74	188,58
05_zasavska	140,81	216,78	300,85	140,81	185,85	199,53
06_posavska	135,86	193,67	247,19	135,86	173,11	190,03
07_JV Slovenija	112,94	160,81	212,27	112,94	144,97	163,92
08_osrednjeslovenska	113,52	150,69	191,52	113,52	139,76	161,06
09_gorenjska	123,06	173,09	224,70	123,06	154,05	170,32
10_primorsko-notranjska	130,98	186,78	238,28	130,98	164,06	179,61
11_goriška	147,88	206,97	264,22	147,88	182,60	195,82
12_obalno-kraška	148,18	214,84	265,20	148,18	192,59	210,39
SLOVENIJA	129,16	183,83	237,81	129,16	164,75	183,15

6 ANALIZA IN OPREDELITEV DEMOGRAFSKO PROBLEMSKIH OBMOČIJ IN KLJUČNIH IZZIVOV

6.1 Demografsko-naselbinski tipi in dostopnost do priključkov na avtocesto in hitro cesto

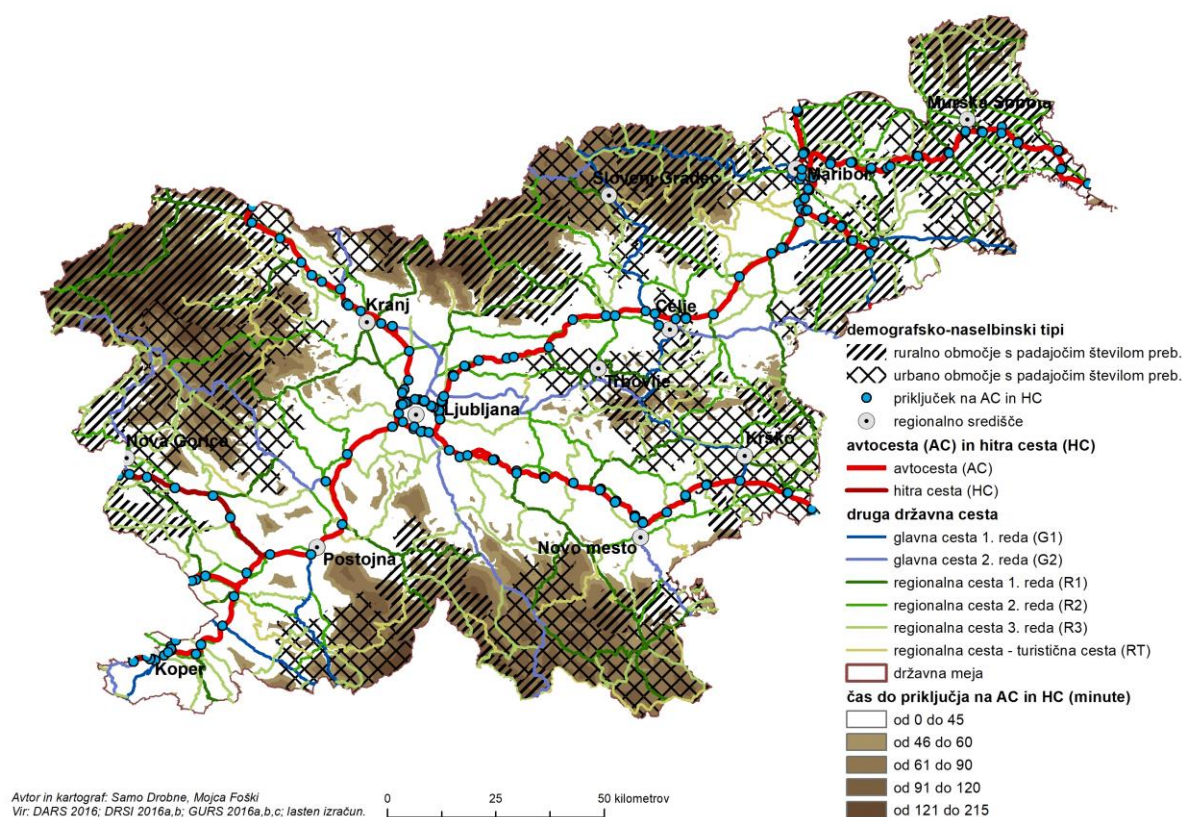
Eden izmed temeljnih strateških ciljev urejanja prostora v zadnjem desetletju je izboljšanje prometne dostopnosti v državi (Strategija ... 2004). Slaba prometna dostopnost je tudi eden od kriterijev po Zakonu o

spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (2011; 2012) za razvrščanje občin v obmejna problemska območja. Med občine, ki neposredno mejijo na obmejne občine in so vključene v obmejna problemska območja, po navedenem zakonu spadajo občine z več kot 45-minutno povprečno dostopnostjo do najbližjega priključka na avtocesto (AC) ali hitro cesto (HC). Uredba o določitvi obmejnih problemskih območij (2011) določa, da se povprečna prometna dostopnost v občini do najbližjega priključka na avtocesto ali hitro cesto izračuna kot povprečni dostopni čas z avtomobilom po mreži cest. Metodologija izračuna povprečne dostopnosti po občinah Republike Slovenije je podrobneje razložena v različnih virih (Drobne 2014; Drobne in Paliska 2015; Drobne 2016). V splošnem temelji izračun na rastrskem pristopu modeliranja dostopnosti (Drobne 2003), ki je bil večkrat nadgrajen (Drobne, Paliska in Fabjan 2004; Drobne in Bogataj 2005; Drobne 2012; 2014; 2016; Drobne in Paliska 2015).

Uporabili smo podatke iz zadnje izvedene raziskave povprečne dostopnosti do najbližjega priključka na AC ali HC po občinah Republike Slovenije (RS) v letu 2015 (Drobne 2016) in jih primerjali s podatki o demografsko-naselbinskih tipih. Na sliki 33, kakor tudi v nadaljevanju tega poglavja, so prikazani demografsko-naselbinski **tipi le s padajočim številom prebivalcev** (ruralna in urbana območja), kar omogoča večjo preglednost kart.

Ugotovimo, da je pretežni del območja z dostopnostjo več kot 45 minut do najbližjega priključka na avtocesto ali hitro cesto tudi območje s padajočim številom prebivalstva. Hkrati pa opazamo, da dobra prometna dostopnost v pretežnem delu pomurske, podravske in posavske statistične regije ne vpliva na pozitivne demografske trende, saj število prebivalcev kljub dobri prometni dostopnosti pada.

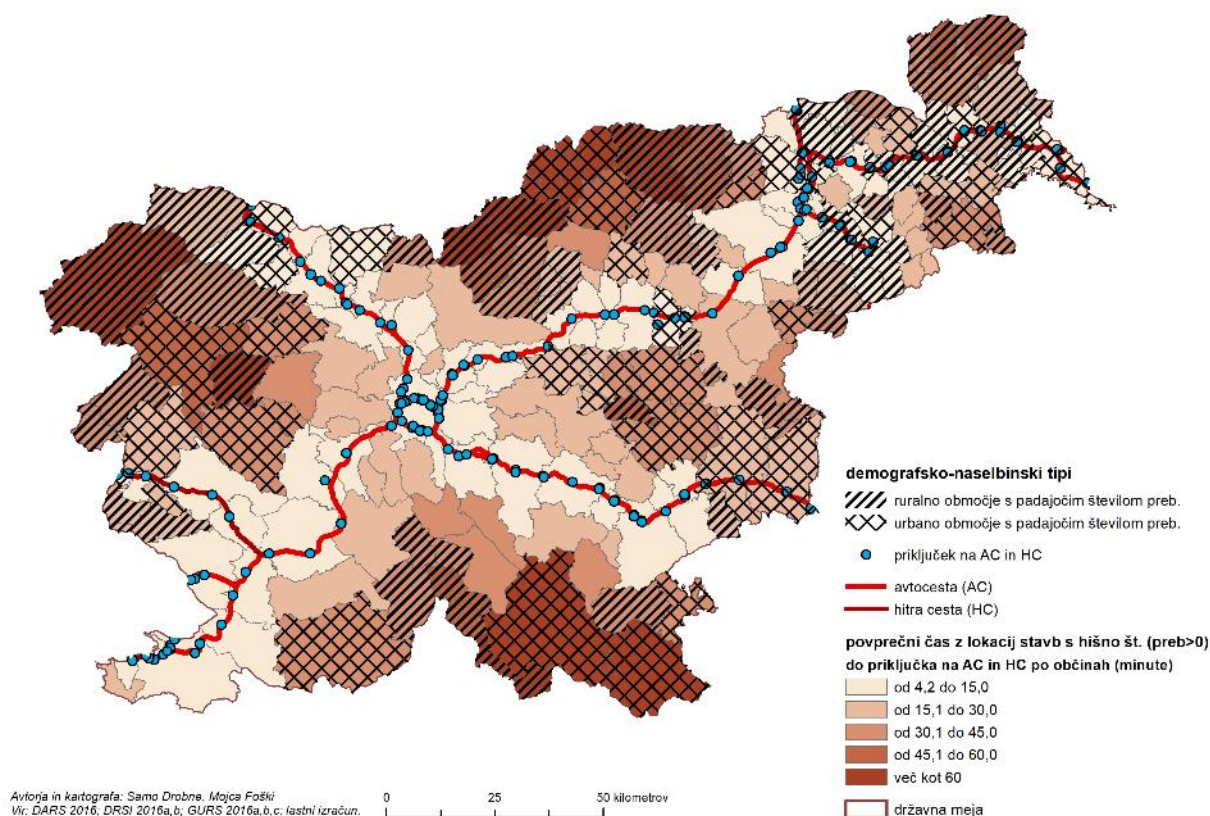
Slika 33: Demografsko-naselbinski tipi s padajočim številom prebivalcev glede na dostopnost do priključka na avtocesto in hitro cesto v Republiki Sloveniji.

Demografsko-naselbinske tipe s padajočim številom prebivalcev (ruralna in urbana območja) smo prikazali tudi z rezultatom zadnje raziskave povprečne dostopnosti po občinah RS (Drobne 2016) iz lokacij stavb s hišno številko in vsaj enim prebivalcem s stalnim prebivališčem koncem leta 2015 (slika 34). Najslabšo dostopnost

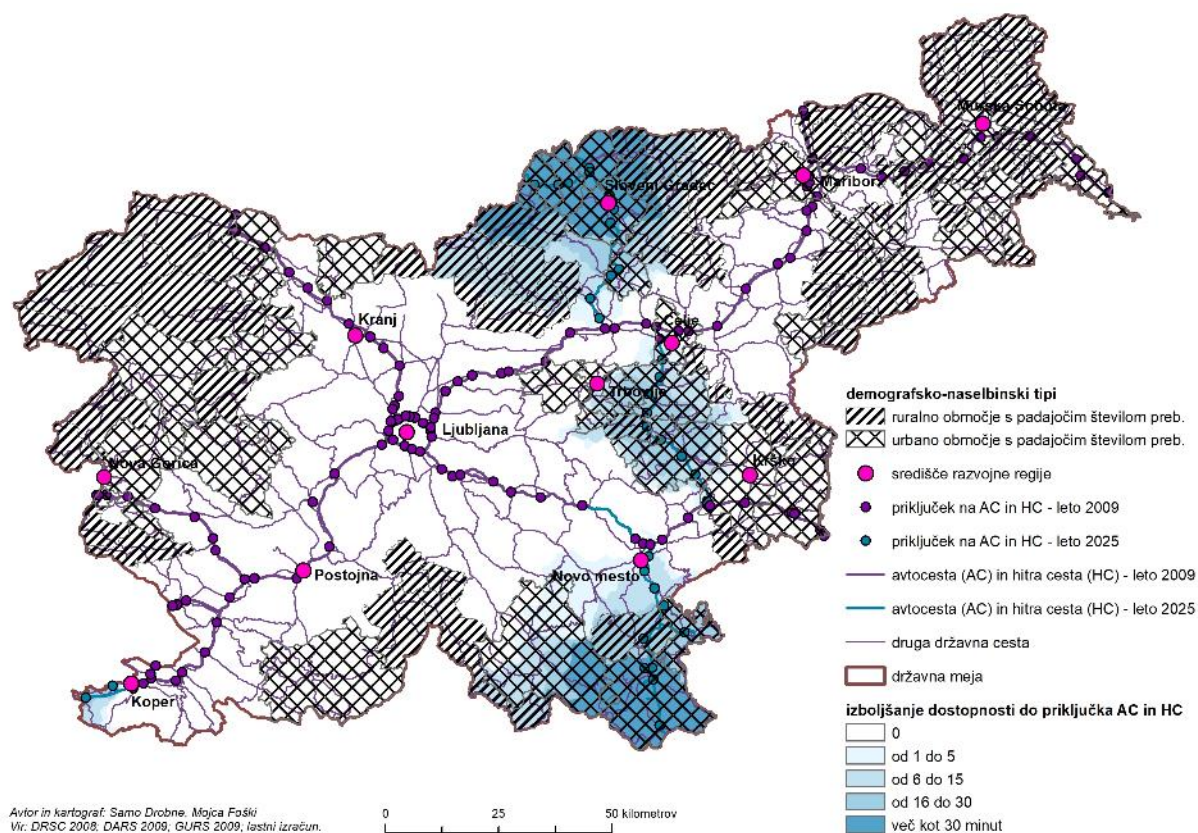
do avtocestnega križa so imela naslednja območja z večjim številom prebivalcev: območja v koroški statistični regiji, območja Kozjanskega, območja jugovzhodne Slovenije ob meji s Hrvaško, severni del Goriškega ter severna območja goriške statistične regije. Vseh 29 občin s povprečno dostopnostjo več kot 45 minut do priključka na AC ali HC je v obeh demografsko-naselbinskih tipih s padajočim številom prebivalcev. Istočasno upada število prebivalcev tudi 31 občinam, kjer je povprečni dostopni čas do priključka na AC ali HC (od hišne številke z vsaj enim prebivalcem) manjši od 15 minut. Večinoma so to občine v podravski in pomurski statistični regiji, poleg njih pa tudi občine Jesenice, Celje, Bled, Tržič in Šempeter-Vrtojba (urbana območja s padajočim številom prebivalcev). Zgolj slaba prometna dostopnost do priključkov AC in HC torej ni edini vzrok za upadanje prebivalstva.

Slika 34: Povprečni dostopni časi z lokacij stavb s hišno številko in vsaj enim prebivalcem s stalnim prebivališčem do najbližjega priključka na avtocesto oziroma hitro cesto po občinah RS koncem leta 2015 (Drobne 2016, 11) in demografsko-naselbinski tipi s padajočim številom prebivalcev.

Z izgradnjo načrtovane trase 3. razvojne osi se bo bistveno popravila dostopnost do avtoceste oziroma hitre ceste v koroški statistični regiji (pretežno za 15 minut in več), delu zasavske statistične regije in na Kozjanskem (v povprečju za 10 minut) ter v južnih občinah jugovzhodne Slovenije (pretežno 15 minut in več) (slika 35). Občine, katerim se bo dostopnost do razvojne osi bistveno povečala – tudi za pol ure in več, so predvsem občine koroške statistične regije ter Občina Črnomelj v jugovzhodni Sloveniji. Izboljšanje časovne dostopnosti ob izgradnji 3. razvojne osi sovпада z območji, ki so vsa uvrščena v demografsko-naselbinski tip s padajočim številom prebivalcev. Učinke izgradnje 3. razvojne osi na spremembo demografske slike lahko le predpostavimo, opozarjamo pa, da tudi izgradnja avtoceste od Maribora proti Lendavi, ki je bistveno izboljšala prometno dostopnost tega območja, še ne kaže pozitivnih demografskih učinkov, saj se slaba demografska slika ni spremenila, niti ni pričakovati spremembe demografskih trendov. Celotno območje severovzhodne Slovenije ima dobro dostopnost do AC in HC, pa so vse občine v pomurski statistični regiji in večina občin v podravski statistični regiji uvrščene v enega od demografsko-naselbinskih tipov s padajočim številom prebivalcev.

Slika 35: Izboljšanje časovne dostopnosti do priključkov na avtocesto oziroma hitro cesto ob izgradnji 3. razvojne osi (Pogačnik in sodelavci 2010, 105) in demografsko-naselbinski tipi s padajočim številom prebivalcev.

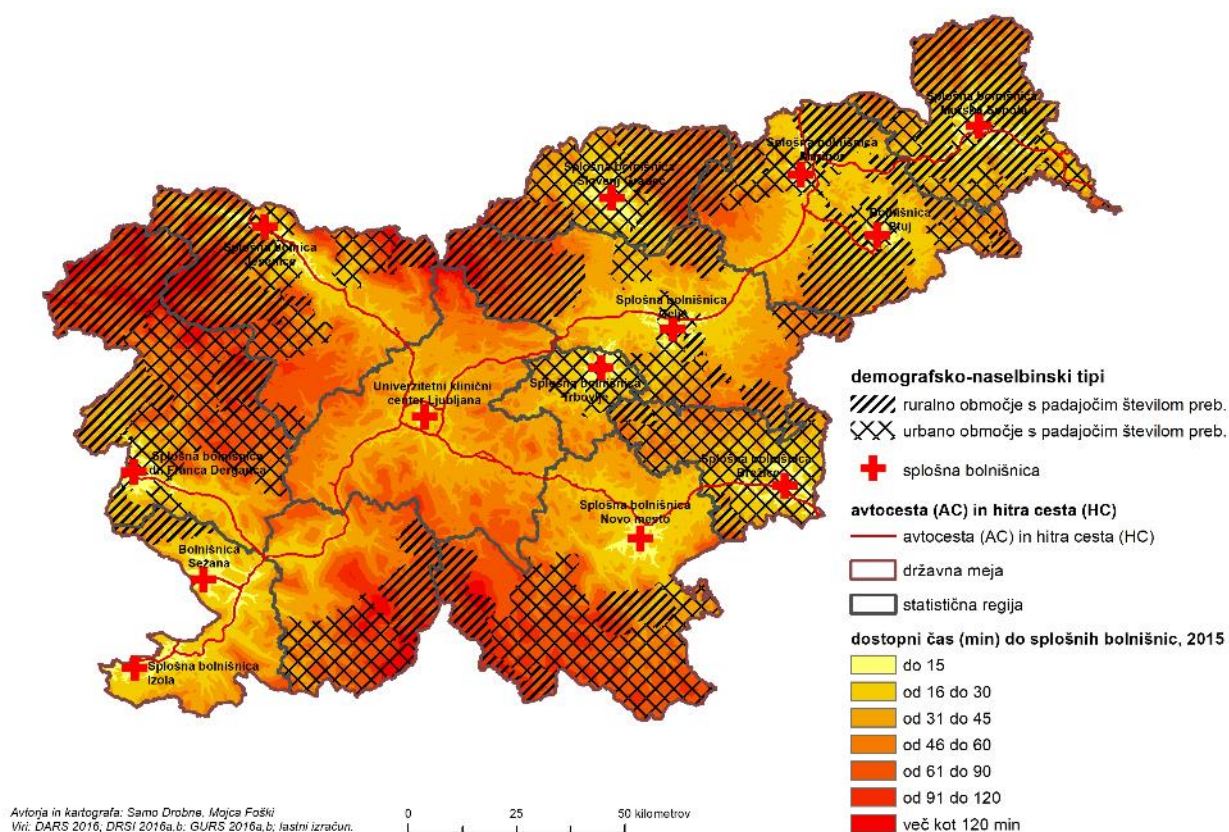

6.2 Demografsko-naselbinski tipi in dostopnost do storitev splošnega pomena

Dostopnost do storitev splošnega pomena je eden od kazalnikov za izračun indeksa razvojne ogroženosti regije (Pečar 2018). Pri prikazu storitev splošnega pomena smo prikazali le podatke, ki so dovolj zanesljivi. Težave so s podatki na nižjih ravneh storitev (zdravstveni domovi, podružnične osnovne šole, dislocirane enote domov starejših občanov ...), kjer se te storitve lahko izvajajo kot koncesijske (na primer zdravstvene postaje) ali dislocirane enote vodijo kar pod matično enoto (Nared in sodelavci 2016).

Dostopnost do splošnih bolnišnic v regiji je bila izračunana po modelu dostopnosti (Drobne 2016), ki temelji na rasterskem modeliranju, nadgrajenim z vplivom zastojev in potovalnih hitrosti (Drobne 2016). Sliko smo dopolnili z demografsko-naselbinskimi tipi s padajočim številom prebivalcev, kar je prikazano na sliki 36. Ugotavljamo, da so tudi območja z dobro dostopnostjo do splošnih bolnišnic (pomurska, zasavska in posavska statistična regija) uvrščena v demografsko-naselbinski tip s padajočim številom prebivalcev. Slaba dostopnost do splošnih bolnišnic je zaznana v severnih območjih goriške statistične regije, v južnem delu statistične regije jugovzhodna Slovenija in primorsko-notranjske statistične regije, kakor tudi na Solčavskem.

Slika 36: Dostopni čas do splošnih bolnišnic leta 2015 (Pečar 2018) in demografsko-naselbinski tipi s padajočim številom prebivalcev.

Poleg splošnih bolnišnic so pomembne storitve splošnega pomena tudi zdravstveni domovi in zdravstvene postaje. Podatki za zdravstvene postaje so zelo pomanjkljivi, zato jih nismo upoštevali (Nared in sodelavci 2016). Na sliki 37 smo prikazali dostopnost do zdravstvenih domov v 5-minutnem intervalu skupaj z demografsko-naselbinskimi tipi s padajočim številom prebivalcev. Primerjava z gostoto prebivalcev na mreži 2,5 km² (SURS 2018c), prikazano na sliki 38, ponudi globlji vpogled v lokacijsko razporejenost zdravstvenih domov v Sloveniji.

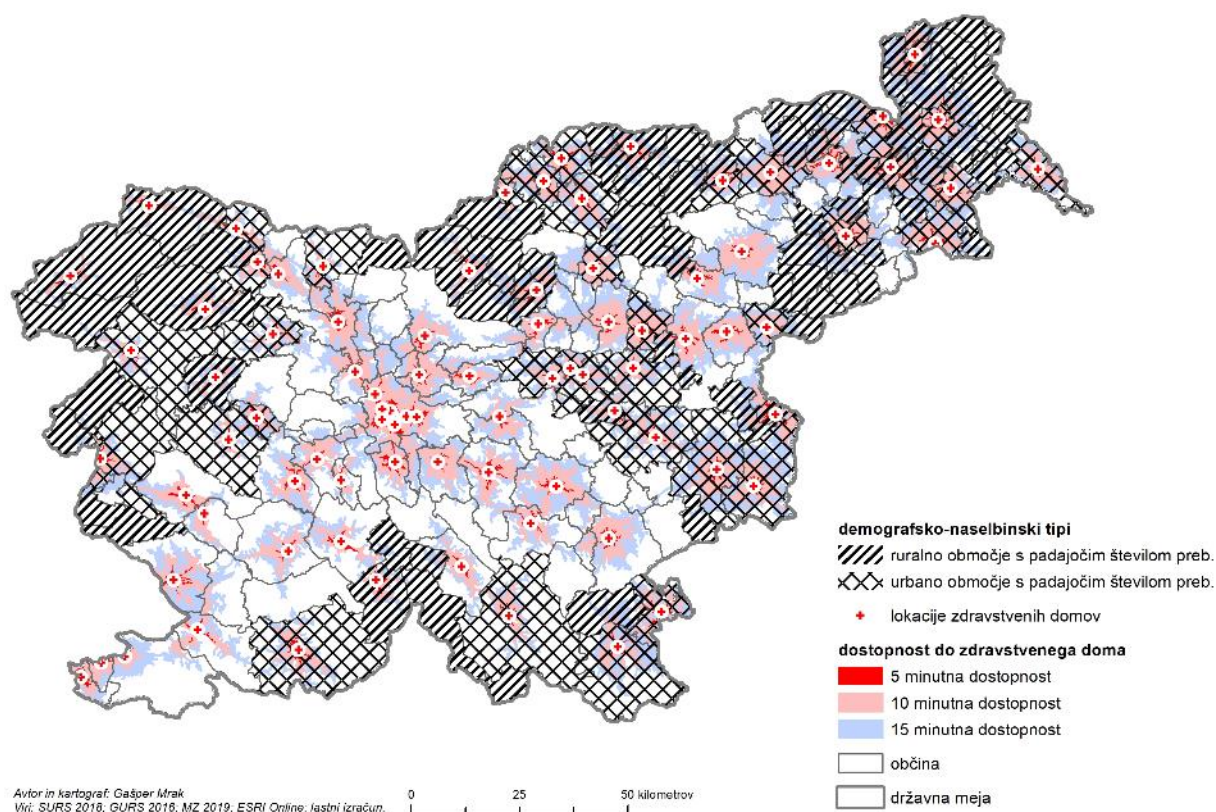
Preglednica 16: Število prebivalcev v času dostopnosti do zdravstvenih domov v Sloveniji (izračunano na podlagi centroida celice 100 x 100 m; SURS 2018c).

	dostopnost do zdravstvenih domov v minutah		
	5 minut	10 minut	15 minut
število prebivalcev	676.169	1.242.408	1.645.086

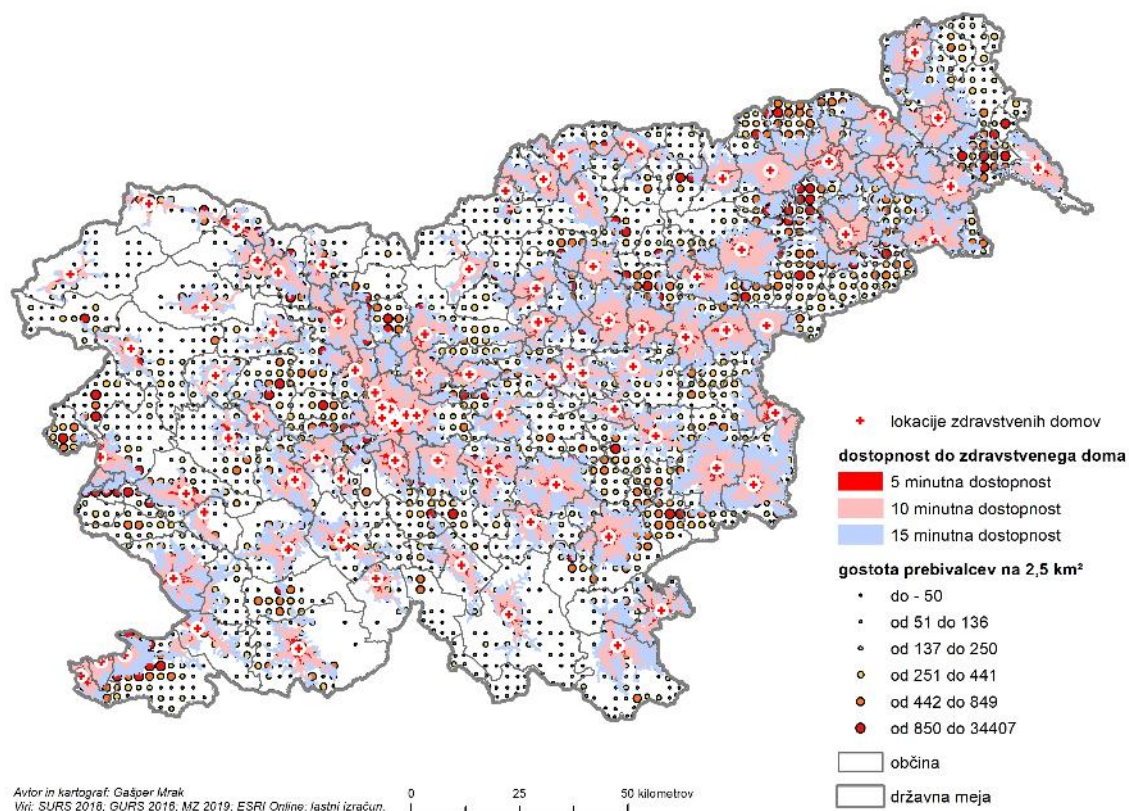
Ugotavljamo, da je v 15 minutni dostopnosti do zdravstvenih domov 80 % prebivalcev Slovenije (od 2.052.000; SURS 2018c). Opaznih je nekaj območij (slika 38), kjer je večja gostota prebivalcev, pa zelo slaba dostopnost do zdravstvene oskrbe, na primer občine med Mursko Soboto in Lendavo, med Mariborom in Ptujem, med Postojno in Ljubljano, med Novim mestom in Krškim, Selška dolina ...

Demografsko-naselbinski tipi s padajočim številom prebivalcev so na območjih z dobro zdravstveno oskrbo (do bolnišnic in zdravstvenih domov) predvsem v pomurski, posavski, zasavski in koroški statistični regiji. Območja z nizko gostoto prebivalcev, kot so alpski svet, kočevsko-snežniško območje, so seveda izven ustrezne dostopnosti do zdravstvenih storitev.

Slika 37: Dostopni čas v 5-minutnem intervalu do zdravstvenih domov in demografsko-naselbinski tipi s padajočim številom prebivalcev.

Slika 38: Dostopni čas v 5-minutnem intervalu do zdravstvenih domov in gostota prebivalcev na mreži 2,5 km².

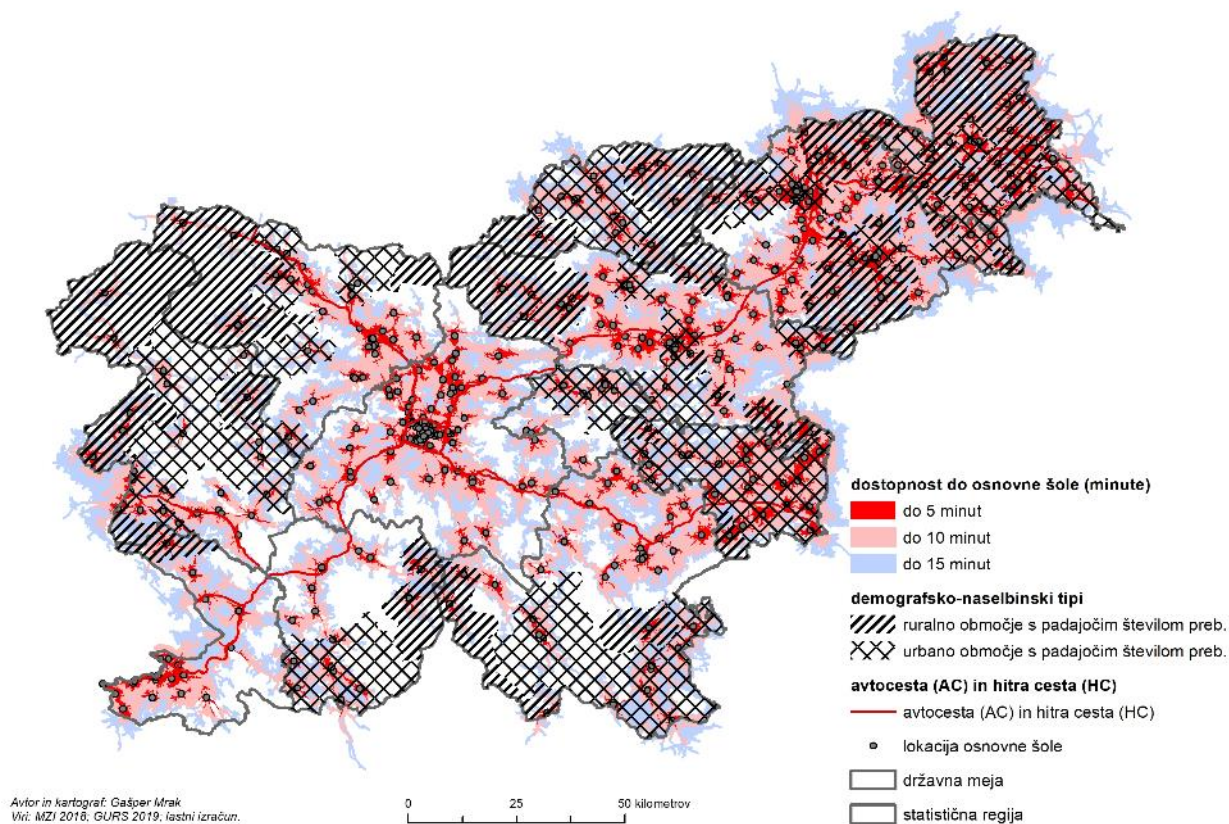
Pomembna in temeljna storitev splošnega pomena je osnovno izobraževanje. Na sliki 39 smo prikazali dostopnost do osnovnih šol (OŠ) v 5-minutnem intervalu skupaj z demografsko-naselbinskimi tipi s padajočim številom prebivalcev. Podatke o lokaciji osnovnih šol smo pridobili na Ministrstvu za znanost in izobraževanje (2018), dostopnost pa računali po avtocestni mreži.

Preglednica 17: Število prebivalcev v času dostopnosti do osnovnih šol v Sloveniji (izračunano na podlagi centroida celice 100 x 100 m; SURS 2018c).

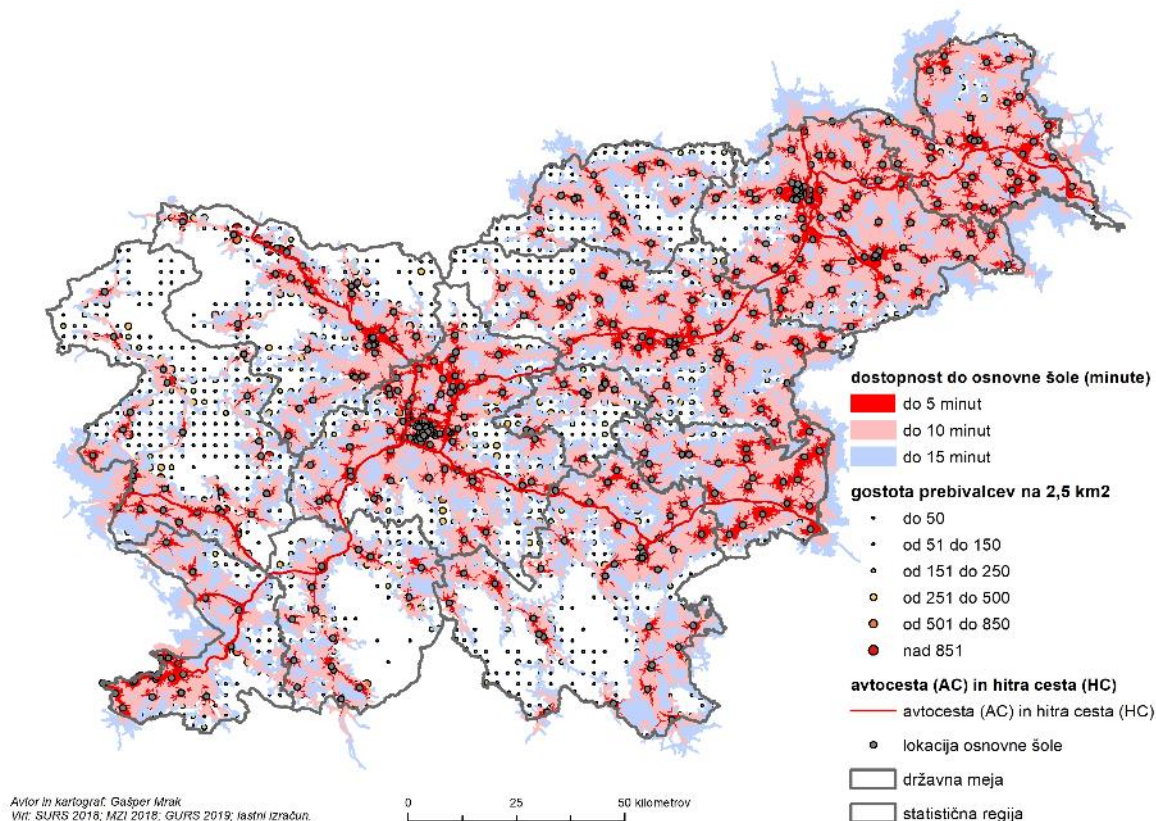
	dostopnost do osnovnih šol v minutah		
	5 minut	10 minut	15 minut
število prebivalcev	1.257.850	502.301	188.674

Dostopnost do OŠ je povsod v Sloveniji dobra, kar je razvidno, v kolikor prekrijemo dostopnost v 5 minutnem intervalu z gostoto prebivalcev na 2,5 km² mreži (slika 40). Le nekaj območji z gostoto prebivalcev več kot 250/2,5 km² je izven 15 minutne dostopnosti. Zaradi dobre pokritosti in dostopnosti do osnovnega izobraževanja ne moremo vzpostaviti vzporednice z upadanjem števila prebivalcev v občinah, uvrščenih v demografsko-naselbinske tipe s padajočim številom prebivalcev.

Slika 39: Demografsko-naselbinski tipi s padajočim številom prebivalcev in dostopni čas v 5-minutnem intervalu do osnovnih šol.

Slika 40: Dostopni čas v 5-minutnem intervalu do osnovnih šol in gostota prebivalcev na 2,5 km².

Po podatkih Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve (2018) je v Sloveniji 118 domov starejših občanov, v katerih je na razpolago 21.039 postelj (podatek junij 2019), vse postelje pa so zasedene. Prosilcev za dom (evidentiranih) je še 11.294 (Pregled ... 2019).

Lokacije domov za starejše občane in vseh javnih zavodov za oskrbo starejših smo povezali z gostoto prebivalcev (slika 41). Izstopa le nekaj območij z gostoto prebivalcev nad 850 prebivalcev/2,5 km², ki so izven 15 minutne dostopnosti do te storitve.

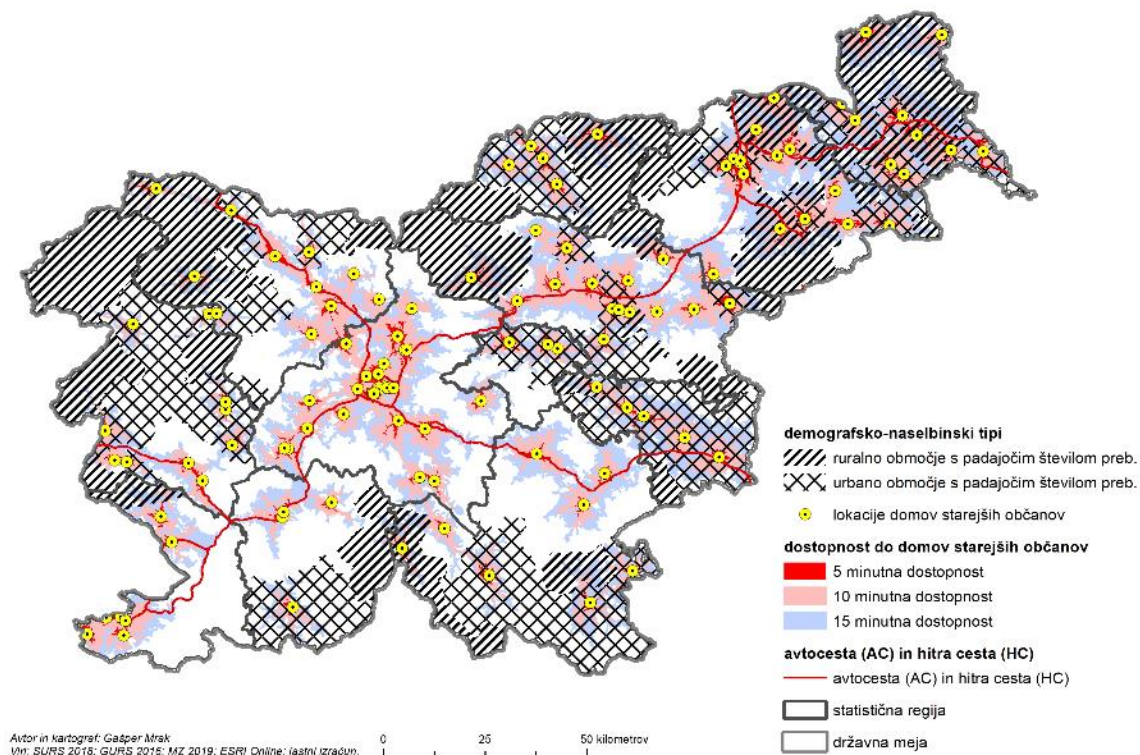
Preglednica 18: Število prebivalcev v času dostopnosti do doma starejših občanov v Sloveniji (izračunano na podlagi centroida celice 100 x 100 m; SURS 2018c).

	dostopnost do doma starejših občanov v minutah		
	5 minut	10 minut	15 minut
število prebivalcev	721.610	1.308.453	1.673.977

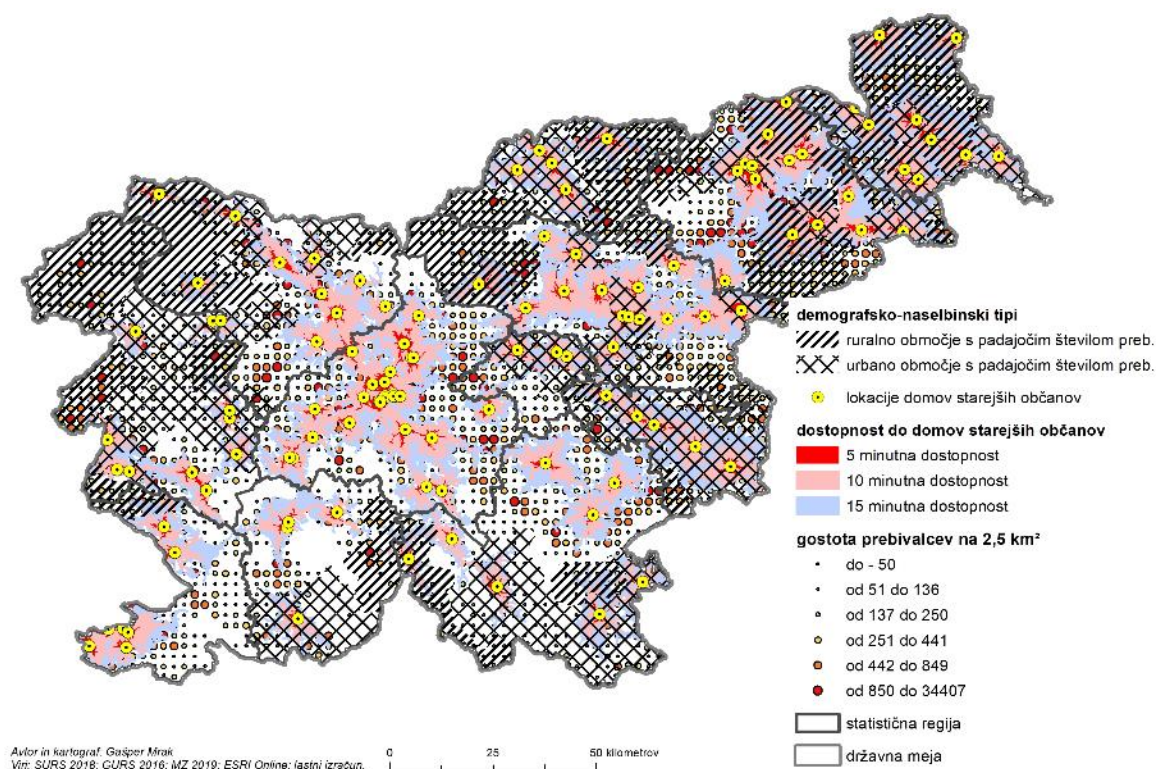
Dobra dostopnost do domov starejših občanov (približno 81 % ljudi je v 15 minutni dostopnosti) je na demografsko-naselbinskih tipih s padajočim številom prebivalcev ter tudi na območjih z naraščajočim številom prebivalcev (slika 42). Povezave med lokacijo (dostopnostjo) do domov starejših občanov in negativnim demografskim stanjem v občini težko oziroma ne moremo potrditi. Verjetno bo potreben razmislek predvsem o zmogljivosti domov (saj so vsi domovi polno zasedeni), kar je povezano z večanjem deleža starejših in podaljševanjem življenjske dobe prebivalcev (Breznik in sodelavci 2019). Hkrati menimo, da časovna dostopnost do domov starejših občanov ni ključni problem demografskega stanja, saj se lahko storitve koristijo tudi izven občine stalne naselitve, kar pa je seveda manj ugodno z vidika obiskovanja svojcev in vzpostavljanja socialnih interakcij med oskrbovanci. Lokacije domov starejših občanov imajo številne multiplikativne učinke na gospodarstvo (odpiranje novih delovnih mest v domovih, storitve (oskrba s hrano) v lokalnem okolju ...), ter lahko bistveno prispevajo k spremembi gospodarske slike občine. Hkrati lahko domovi starejših občanov

vplivajo na nekatere demografske kazalnike (na primer indeks smrtnosti, delež starostnikov), kar je treba upoštevati predvsem v manjših občinah.

Slika 41: Dostopni čas v 5 minutnem časovnem intervalu do domov starejših občanov in gostota prebivalcev/2,5 km².

Slika 42: Demografsko-naselbinski tipi s padajočim številom prebivalcev in prikazom dostopnosti v 5 minutnem časovnem intervalu do domov starejših občanov.

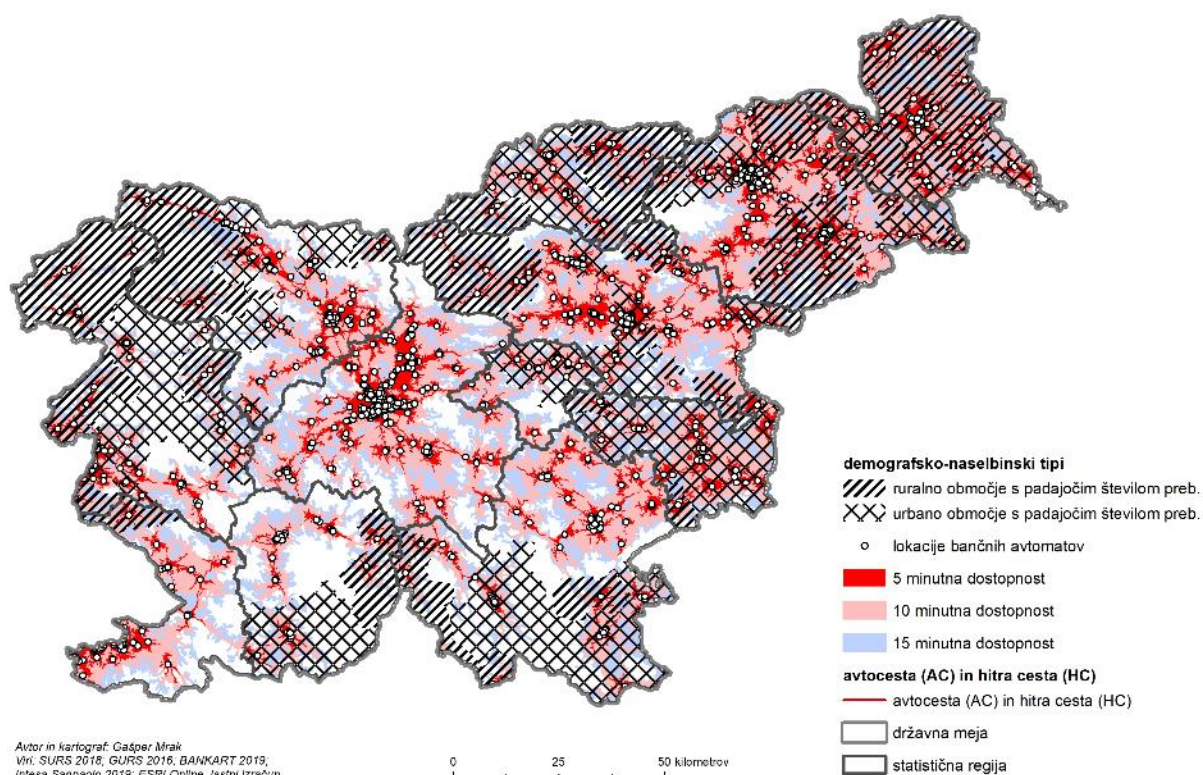
6.3 Demografsko-naselbinski tipi in dostopnost do bančnih avtomatov

Ob zmanjševanju kontaktnih bančnih poslovalnic smo preverili dostopnost v 5 minutnem intervalu do bančnih avtomatov v Sloveniji. Enako kot pri storitvah splošnega pomena ugotavljamo, da je dobra dostopnost do bančnih avtomatov tudi na območjih z negativnimi demografskimi trendi (slika 43). Dobra je pokritost tudi glede na gostoto prebivalcev, saj so izven območja 15 minutne dostopnosti le območja z nizko gostoto prebivalcev (slika 44).

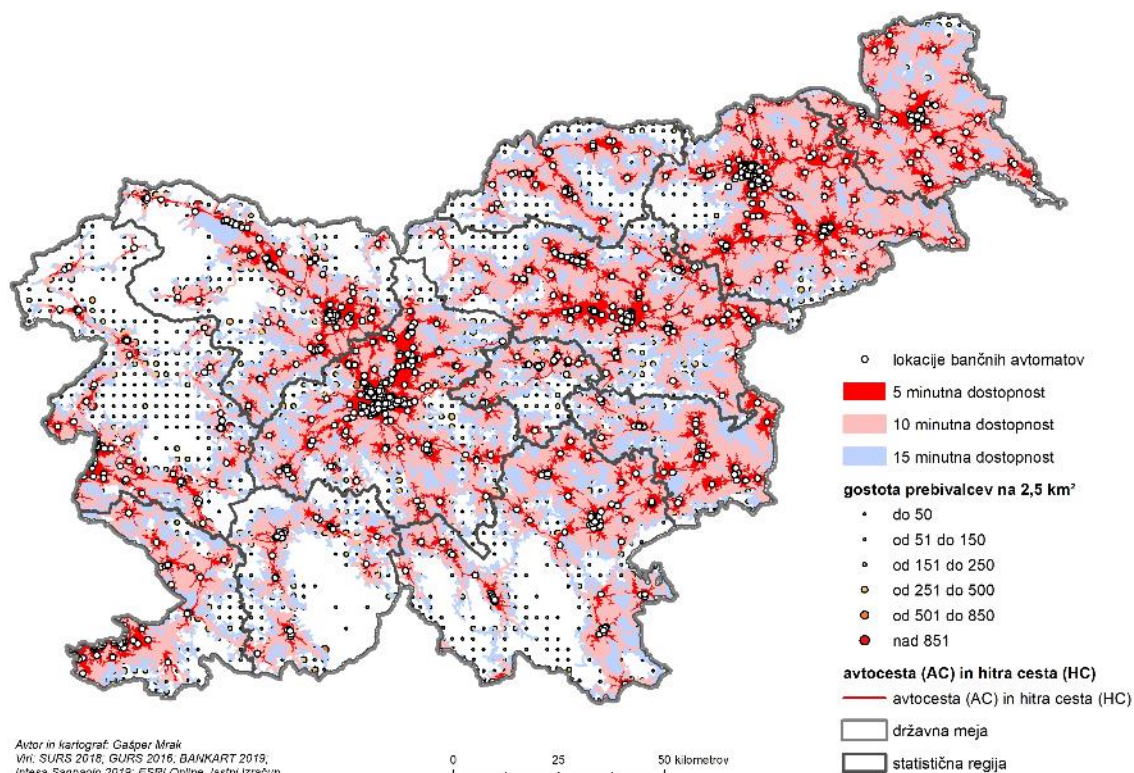
Preglednica 19: Število prebivalcev v času dostopnosti do bančnih avtomatov v Sloveniji (izračunano na podlagi centroida celice 100 x 100 m; SURS 2018c).

	dostopnost do osnovnih šol v minutah		
	5 minut	10 minut	15 minut
število prebivalcev	1.400.610	1.802.660	1.958.384

Slika 43: Dostopni čas v 5 minutnem časovnem intervalu do bančnih avtomatov.

Slika 44: Dostopni čas v 5 minutnem časovnem intervalu do bančnih avtomatov in gostota prebivalcev na 2,5 km².

Poleg storitev splošnega pomena je predvsem v podeželskem prostoru pomembna tudi dostopnost do storitev splošnega gospodarskega pomena (gospodarska javna infrastruktura), za katere sicer lahko trdimo, da so na dovolj kakovostni ravni, vendar je njihov obstoj in vzdrževanje lahko groženo, če se bo trend izseljevanja in zmanjševanja delovnih mest nadaljeval.

Z zadovoljevanjem potreb prebivalstva pa je povezana tudi vsakodnevna oskrba z osnovnimi živili in potrebščinami. V literaturi tako že lahko zasledimo oblikovanje alternativnih modelov oskrbe z osnovnimi dobrinami na podeželskih in težje dostopnih območjih. Pri tem je poudarjeno nujno povezovanje sektorjev, ki lahko zagotovi finančno podporo za obnovo in ponovno rabo primernih stavb in s tem boljše zagotavljanje storitev (Kostanjšek in Marot 2019).

6.4 Funkcionalna urbana območja in demografsko-naselbinski tipi

Funkcionalno urbana območja (FUO) smo prevzeli iz raziskave Zavodnik Lamovšek in Drobne (2017), kjer je podrobneje obrazložena tudi metodologija dela ter kriteriji modeliranja. Urbana središča Slovenije sta prevzela po Strategiji prostorskega razvoja Slovenije (Strategija ... 2004), kar pomeni, da sta funkcionalna urbana območja modelirala okoli treh nacionalnih središč mednarodnega pomena (dve urbani središči in eno somestje) ter desetih središč nacionalnega pomena (sedem urbanih središč in tri somestja). Funkcionalno urbano območje sta modelirala za leto 2000 (pred sprejetjem SPRS; Strategija ... 2004), 2007 (pred finančno in gospodarsko krizo) in leto 2015, v katerem je bila študija izvedena.

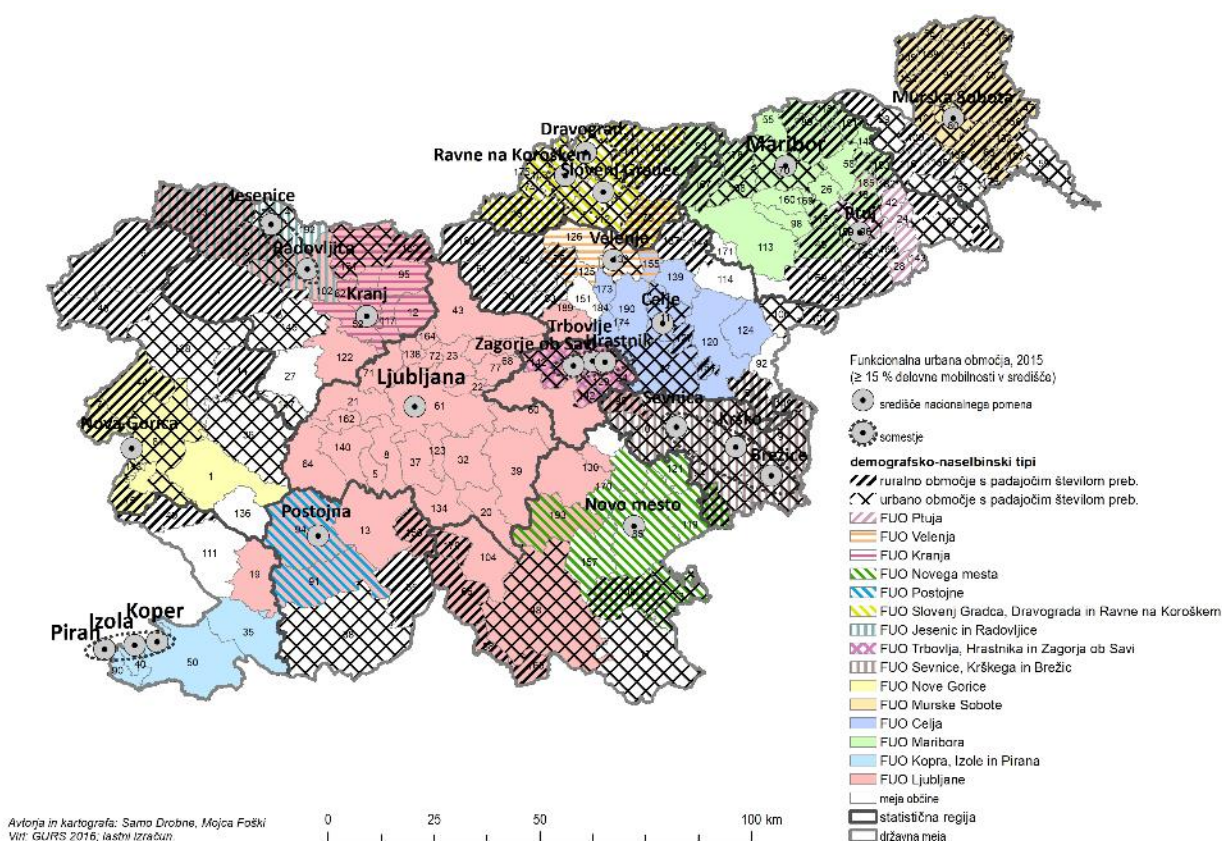
Demografsko-naselbinske tipe s padajočim številom prebivalcev (urbana in ruralna območja) smo prikazali skupaj s funkcionalno urbanimi območji v letu 2015 (Zavodnik Lamovšek in Drobne 2017), slika 45. Avtorja študije sta ugotovila, da se je v primerjanih letih od 2000 do 2015 največ povečalo FUO Ljubljane, medtem ko so spremembe FUO ostalih središč nacionalnega pomena (Maribora in somestja, Koper–Izola–Piran) – v

primerjavi s FUO Ljubljane – precej manjše (skoraj zanemarljive). V preostalih središčih nacionalnega pomena so zaznane spremembe tako glede obsega FUO kot tudi števila prebivalcev v območju FUO. Največja rast prebivalcev je opazna v FUO Novega mesta, ki se je v opazovanih 15 letih povečalo za več kot 20.500 prebivalcev. Krepijo se FUO somestja Slovenj Gradec–Ravne na Koroškem–Dravograd (+4000 prebivalcev), FUO Celje (+12.000 prebivalcev), FUO somestja Brežice–Krško–Sevnica (+5500 prebivalcev), medtem ko vpliv ostalih FUO slabi. Povečanje števila prebivalcev je predvsem posledica pripojitve občin, iz katerih se povečuje delovna mobilnost v središča nacionalnega pomena.

Kljub temu, da se nekatera FUO krepijo po številu delovnih mest in se povečuje radij delovne mobilnosti, pa so uvrščena v demografsko-naselbinski tip s padajočim številom prebivalcev, to so FUO somestja Brežice–Krško–Sevnica, prav tako pa tudi FUO somestja Slovenj Gradec–Ravne na Koroškem–Dravograd. Padanje števila prebivalcev in hkrati trend večje delovne mobilnosti v središča nacionalnega pomena sta pomemben podatek z vidika razumevanja podeželskih občin. Krepitev središč z delovnimi mesti ima pozitiven učinek na ohranjanje poseljenosti podeželja, v kolikor so časi delovne mobilnosti razumni. Povprečna pot na delovni dan je 12 km (SURS 2017b). V nasprotnem lahko pričakujemo delno priseljevanje ljudi v bližino zaposlitvenega sedišča in počasno praznjenje podeželja. Prav zato je pomembno, da se delovna mesta ustvarjajo tudi izven večjih urbanih središč (manjša naselja) ter delovna mesta, ki se lahko opravljajo tudi na domu oziroma od doma na daljavo (socialno podjetništvo, nega na domu, oskrba starejših ...). Zelo pomembno je tudi ohranjanje polkmetijstva in dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, ki ima po Azinoviću in sodelavcih (2019) več pomembnih funkcij (od proizvodne hrane do okoljskih in socialnih funkcij). Dodatna delovna mesta na podeželju pa se bodo vedno bolj povezovala s storitvami za dolgotrajno oskrbo starejših prebivalcev.

V celoti so v negativnem demografskem trendu FUO Murska Sobota in FUO somestje Zagorje–Trbovlje–Hrastnik.

Slika 45: Demografsko-naselbinski tipi s padajočim številom prebivalcev in funkcionalna urbana območja središč nacionalnega pomena v letu 2015 (Zavodnik Lamovšek in Drobne 2017, 20).

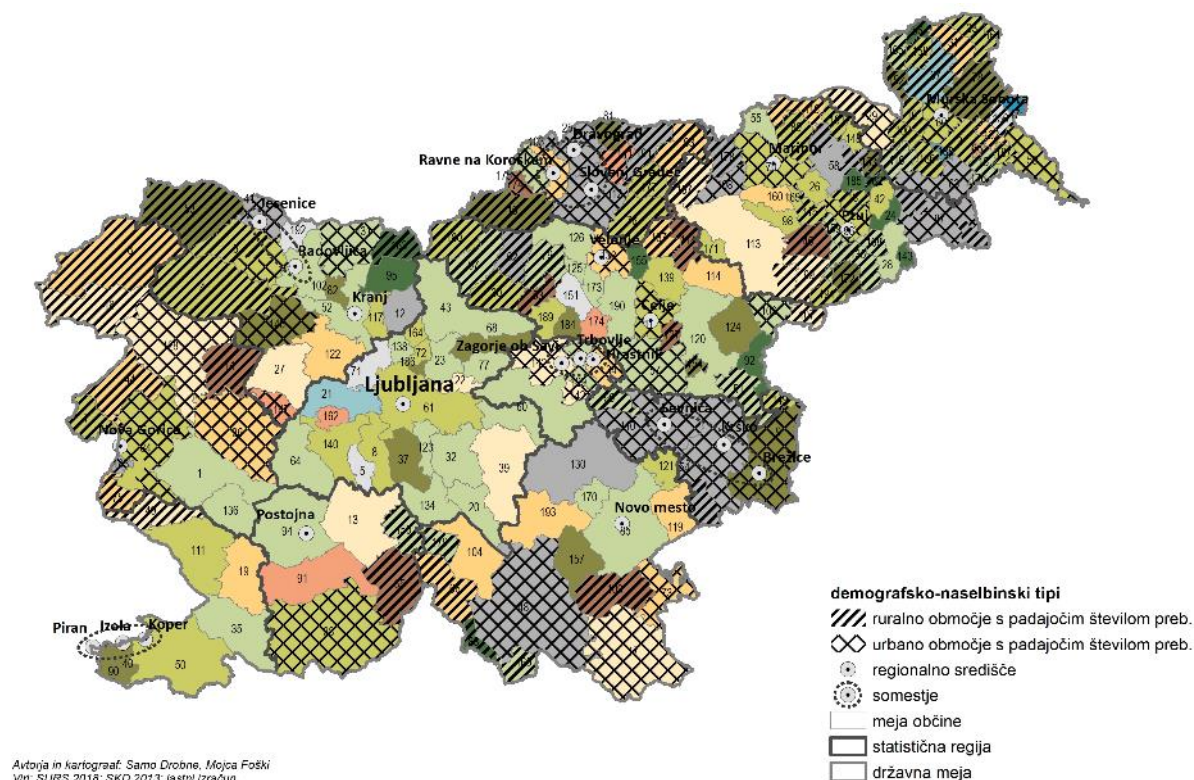
6.5 Gospodarski profil občin

Zavodnik Lamovšek, Vidmar in Drobne (2016) so izvedli raziskavo o gospodarskem profilu slovenskih občin, ki temelji na klasifikaciji gospodarstva v tri skupine (ESPON Town 2014): rezidenčno gospodarstvo (R), proizvodno gospodarstvo (P) in ustvarjalno gospodarstvo (U). Rezidenčno gospodarstvo vključuje dejavnosti, ki obravnavajo povpraševanje lokalnega prebivalstva in obiskovalcev (na primer trgovina na drobno, hotelske in gostinske storitve, gradbeništvo, finančne storitve, prometne storitve, izobraževanje, zdravstvo, rekreacija in vladne službe); proizvodno gospodarstvo dejavnosti manufakturne proizvodnje in dejavnosti terciarne proizvodnje za izvoz (kmetijstvo, trgovino na debelo, manufakturno proizvodnjo, raziskave, proizvodnjo energije ...), ter ustvarjalno gospodarstvo (na znanju in inovativnosti temelječe dejavnosti), ki so podlaga za razvoj na lokalni ravni.

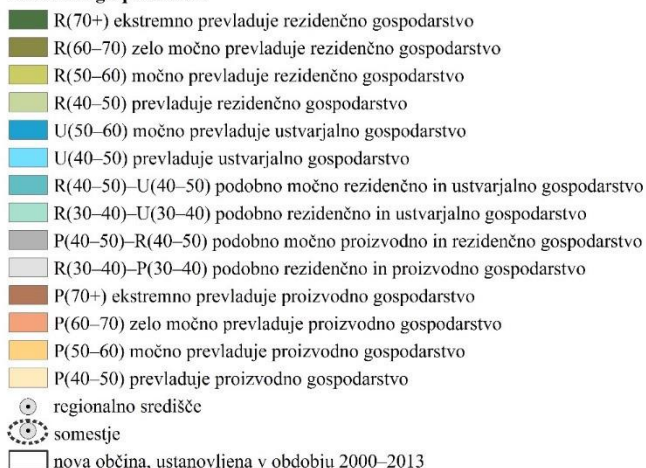
Avtorji so analizirali gibanje gospodarskega profila slovenskih občin po predlagani klasifikaciji v obdobju 2000–2013. Analizo gibanja gospodarskega profila so izvedli za 192 občin z začetka obravnavanega obdobja. Posebej so analizirali gospodarski profil ter njegovo gibanje v občinah petnajstih regionalnih središč Slovenije po Strategiji prostorskega razvoja Slovenije (Strategija ... 2004). Rezultati študije kažejo, da se je Slovenija iz države s pretežno proizvodnim gospodarstvom (P) preusmerila v državo s pretežno rezidenčnim gospodarstvom (R), hkrati pa postaja vse močnejše ustvarjalno gospodarstvo (U).

Stanje gospodarskega profila treh skupin gospodarstva leta 2013 je razvidno s slike 46. Glede na gospodarski profil občin v letu 2013 bi težko vzpostavili povezavo z demografskim stanjem. V demografsko-naselbinskem tipu s padajočim številom prebivalcev opazimo vse oblike gospodarskega profila občin (tudi z močno prevladujočim ustvarjalnim gospodarstvom (Občina Kobilje), kar pa verjetno ni dober referenčni primer, saj je to občina z najmanjšim številom prebivalcev v Sloveniji). Kljub temu opazimo, da rahlo prevladujejo občine s prevladujočim rezidenčnim gospodarstvom (občine v zelenih odtenkih) in prevladujočim proizvodnim gospodarstvom (v oker odtenkih) oziroma je podobna zastopanost obeh vrst gospodarstva (siva barva), slika 46.

Slika 46: Demografsko-naselbinski tipi s padajočim številom prebivalcev in gospodarski profil občin leta 2013 (Zavodnik Lamovšek, Vidmar in Drobne 2016, 447).

Struktura gospodarstva

Med rezidenčnim, proizvodnim in ustvarjalnim gospodarstvom v obdobju 2000–2013 in demografsko-naselbinskim tipom občin ne moremo vzpostaviti nobene povezave. V občinah z negativnim demografskim stanjem je bil zaznan trend rasti rezidenčnega gospodarstva kot tudi prevladujoče proizvodno gospodarstvo (na primer goriška statistična regija). Rast ustvarjalnega gospodarstva je prisotna v večini občin v Sloveniji, tudi v občinah z negativnim demografskim stanjem. Kot ugotavljajo avtorji, je povečan delež ustvarjalnega gospodarstva moč pripisati gospodarski krizi v letu 2008 in preusmeritvi iz proizvodnega gospodarstva. Trend močnejšega naraščanja proizvodnega gospodarstva v obdobju 2000–2013 je zaznan le na območjih s padanjem števila prebivalcev, in sicer v občinah Šalovci, Odranci, Dobrovnik in Hodoš (v pomurski statistični regiji) in Markovcih (v podravski statistični regiji). Ker gre za majhne občine, kjer lahko že odprte manjšega proizvodnega obrata pomeni popolno spremembo gospodarskega profila občine, je pri interpretaciji teh rezultatov potrebno biti zelo previden.

6.6 Zaposlitvena središča in delovna mobilnost

Indeks delovne mobilnosti (IDM) je razmerje med številom delovno aktivnih prebivalcev v občini delovnega mesta (oziroma v občini zaposlitve) in številom delovno aktivnih prebivalcev v občini prebivališča pomnoženo s 100. Kazalnik za občino povezuje število delovnih mest s številom zaposlenih oseb glede na prebivališče (SURS 2017b) in pokaže koncentracijo delovnih mest in vzroke delovne mobilnosti. Podatke o delovni mobilnosti v letu 2017 smo prevzeli iz Drobne (2017). Iz slike 47 vidimo, da so bile občine z IDM, večjim od 116 (po SURS so to izrazito delovne prostorske enote), v letu 2017 Trzin, Šempeter-Vrtojba, Ljubljana, Nazarje, Kidričevo, Murska Sobota, Odranci, Zreče, Novo mesto, Gornja Radgona, Maribor, Celje, Ptuj, Lenart, Idrija, Velenje, Nova Gorica, Slovenj Gradec. Izstopajo občine Šempeter-Vrtojba, Trzin, Kidričevo, Odranci, Zreče, Gornja Radgona, Lenart in Idrija, ki niso opredeljene kot središča nacionalnega pomena (Strategija ... 2004). Razen občin Ljubljana, Lenart in Novo mesto so vsa preostala območja z IDM, večjim od 116 na demografsko-naselbinskih tipih s padajočim številom prebivalcev. V demografsko-naselbinskem tipu s padajočim številom prebivalcev prevladujejo občine z IDM, manjšim od 100 (šibke bivalne prostorske enote) (105 od 121 občin), kar kaže na delovno mobilnost v bližnja zaposlitvena središča. Primerjava stopnje rasti IDM med letoma 2007 in 2017 z demografsko-naselbinskimi tipi s padajočim številom prebivalcev (slika 48) kaže, da se je število delovnih mest v razmerju do aktivnega prebivalstva v občini zmanjšalo v 56 občinah, v preostalih 65 občinah pa povečalo, največ v občinah Odranci, Sveti Andraž v Slovenskih goricah, Kuzma in Markovci. Tukaj velja opozoriti, da gre za manjše občine in lahko že odprte enega proizvodnega obrata vpliva na povečanje IDM. Padanje IDM v obdobju 2007–2017 v občinah s padajočim številom prebivalcev kaže, da se zelo zmanjšuje število delovnih mest v občini. Rast IDM v obdobju 2007–2017 v občinah s padajočim številom prebivalcev (65 občin) kaže na dva možna pojava: da se zmanjšuje kontingent delovno aktivnih prebivalcev v občini ali pa se v občini krepi gospodarstvo in se posledično poveča delovna mobilnost iz bližnjih občin. Verjetno sta prisotna hkrati oba pojava, kot na primer v Ljubljani, kjer se krepi število delovnih mest ter hkrati zmanjšuje število tistih, ki v Ljubljani tudi bivajo (Rus 2017). V majhnih občinah (Sveti Andraž v Slovenskih goricah, Kuzma in Markovci) se krepijo tudi delovna mesta.

demografsko-naselbinski tipi

/// ruralno območje s padajočim številom preb.
 XXX urbano območje s padajočim številom preb.

indeks delovne mobilnosti, 2017

35,9 in manj
 od 36,0 do 55,9
 od 56,0 do 75,9
 od 76,0 do 95,9
 od 96,0 do 115,9
 116,0 in več

statistična regija

— statistična regija
 — državna meja

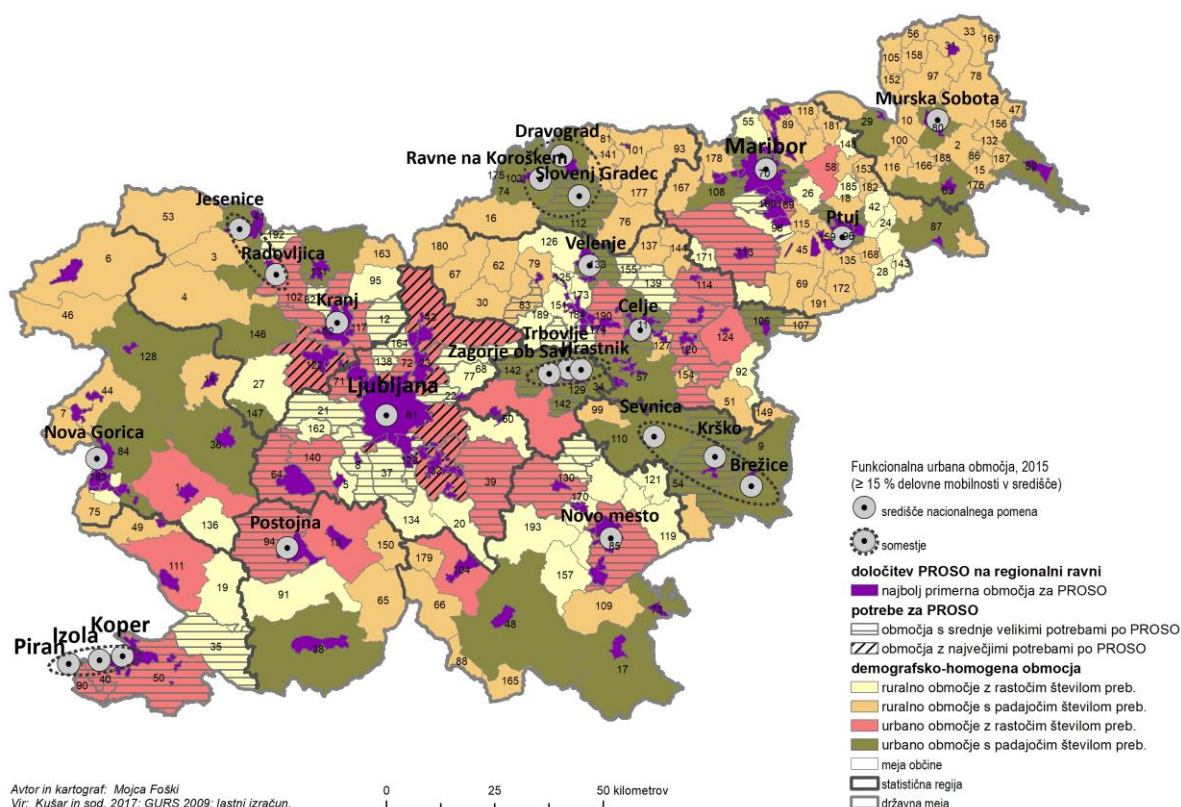
0 25 50 kilometrov

[illegible]

6.7 Potrebe po stanovanjih

Demografsko-naselbinske tipe s padajočim številom prebivalcev smo prikazali na karti prednostnih območij za stanovanjsko oskrbo (PROSO) iz leta 2016. Avtorji študije PROSO (2016) so določili prednostna območja za stanovanjsko oskrbo po demografskih kriterijih, kriteriju gospodarskega razvoja in lokacijskih kriterijih na regionalni ravni. Ugotavljamo, da na območju občin v demografsko-naselbinskih tipih s padajočim številom prebivalcev praviloma niso izražene potrebe po dodatnih stanovanjih (slika 49). Izstopajo urbane občine s padajočim številom prebivalcev: Krško, Velenje, Slovenj Gradec, Zagorje ob Savi, Celje in Maribor.

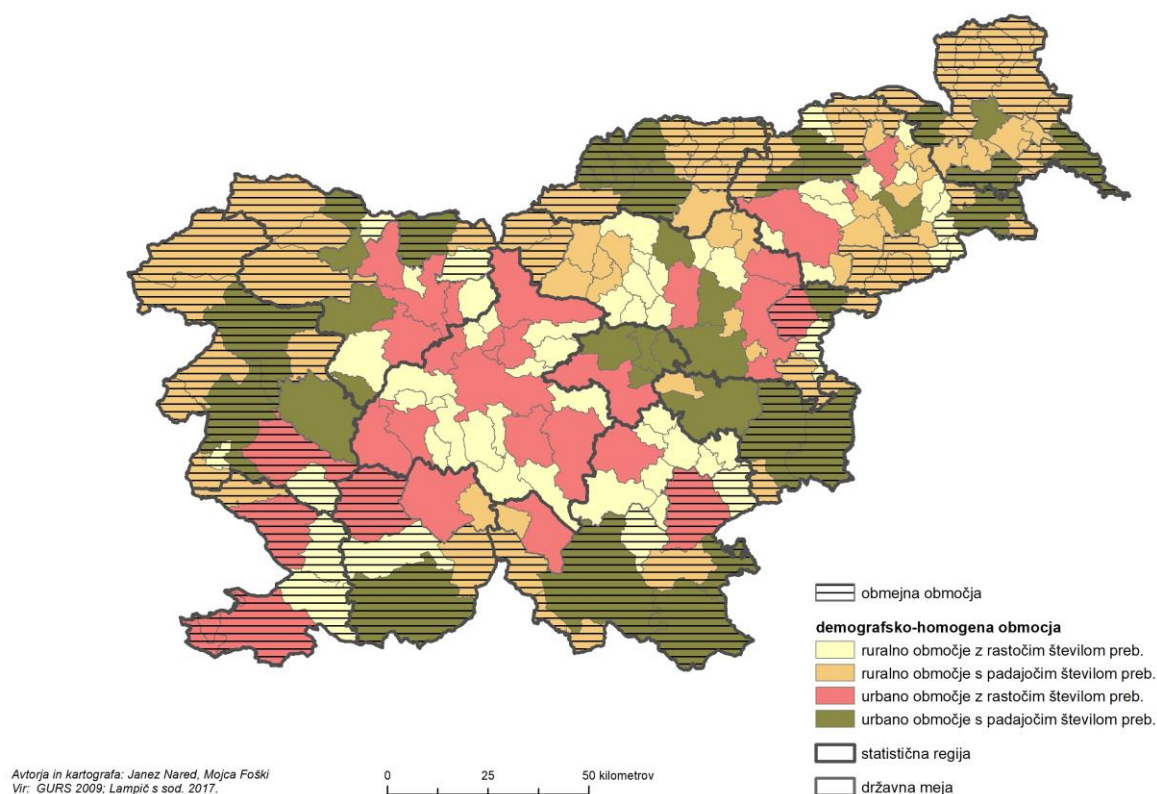
Slika 49: Demografsko-naselbinski tipi in potrebe po stanovanjih in najbolj primerna območja za stanovanja (PROSO 2016).

6.8 Obmejna, gorska območja in območja z naravnimi in posebnimi omejitvami

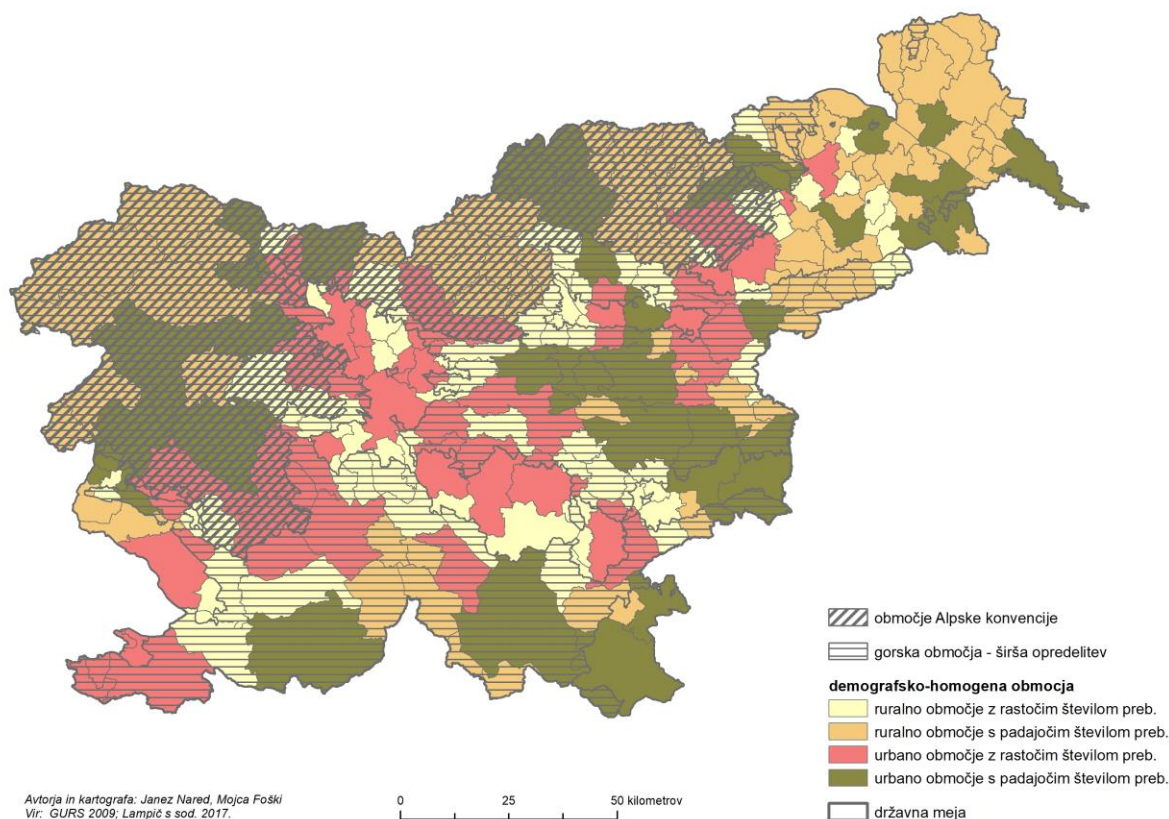
Obmejna območja smo prevzeli po študiji Lampič in sodelavci (2017), določena pa so bila skladno z Uredbo o določitvi obmejnih problemskih območij (2011; 2012; 2015), in dopolnjena z občinami, ki ležijo ob meji, čeprav niso opredeljene kot obmejna problemska območja. Tako opredeljena obmejna območja zajemajo 102 občine na površini 11.498 km² (56,7 % Slovenije) z 824.172 prebivalci (39,9 % prebivalcev Slovenije). Predlagana opredelitev obmejnih območij v Sloveniji zajema večino državnega ozemlja v 20-kilometrskem pasu ob meji (Lampič in sodelavci 2017). Na sliki 50 vidimo, da v obmejne občine s padajočim številom prebivalcev uvrstimo 79 občin (od 121) in 23 občin z naraščajočim tipom prebivalcev. Občine z naraščajočim tipom prebivalcev so občine: Koper, Izola, Piran, Sežana, Ajdovščina, Postojna (urbane občine) in Hrpelje Kozina, Pivka, Vipava in Divača (ruralne občine). V preostali Sloveniji pa so to še Renče-Vogrsko, Žirovnica, Preddvor, Kungota, Gorišnica, Cirkulane, Zavrč, Šmarje pri Jelšah, Podčetrtek, Dolenjske toplice, Šentjernej in Novo mesto. Razen obalno-kraških občin je pretežni del obmejnega območja uvrščen v demografsko-naselbinski tip s padajočim številom prebivalcev (slika 50).

Slika 50: Demografsko-naselbinski tipi in obmejna območja.

Tako kot obmejna smo tudi gorska območja prevzeli po študiji Lampič in sodelavci (2017). V ožjem smislu so to predvsem alpska območja (meja Alpske konvencije), v širšem smislu pa so to vsa gorska in hribovita območja v Sloveniji, ki se v precejšnji meri ujemajo z gorskimi območji z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (Program razvoja podeželja ... 2014). Za potrebe te naloge bomo obravnavali gorska območja v ožjem smislu, torej območje Alpske konvencije (slika 51, karo šrafura), saj je opredelitev gorskih območij v širšem smislu vezana predvsem na kriterije Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano in zavzemajo prevelik del območja Slovenije. V gorska območja (torej območje Alpske konvencije) se uvršča 63 občin v Sloveniji (Lampič in sodelavci 2017), pri čemer jih je 42 v demografsko-naselbinskem tipu s padajočim številom prebivalcev in 21 z naraščajočim številom prebivalcev. V demografsko-naselbinski tip z naraščajočim prebivalstvom so občine, ki so na meji Alpske konvencije in notranjostjo države Slovenije (slika 51).

Slika 51: Demografsko-naselbinski tipi in gorska območja (širša in ožja).

6.9 Demografsko najbolj ogrožena območja Slovenije po osnovni projekciji prebivalstva 2018/2038 in po demografskih razvojnih tendih v obdobju 2008/2017

Po rezultatih osnovne projekcije prebivalstva 2018/2038 in iz podatkov o demografskih razvojnih značilnostih za obdobje 2008/2017 smo opredelili osem demografsko najbolj ogroženih območij Slovenije. Vsa tvorijo geografsko sklenjene komplekse občin znotraj iste statistične regije. Dve območji sta celotni statistični regiji (pomurska in koroška). Tri območja – Zasavje, kočevsko-belokranjsko območje, obmejni del primorsko-notranjske statistične regije – tvorijo eno ali več prostorsko stičnih demografsko homogenih območij tipa ruralno 2 in urbano 2 (sestavljajo jih občine s padajočim številom prebivalcev med leti 2008 in 2017). Tri območja – zgornje in srednje Posočje, severozahodni gorat del gorenjske statistične regije, haloške občine in občine upravne enote Ormož – ne tvorijo celotnih prostorsko stičnih tipov ruralno 2 in urbano 2 v statistični regiji, vse pa tvorijo geografsko povezane regije z močnim upadanjem števila prebivalcev v obdobju 2008/2017 in smo zanje izdelali poseben projekcijski izračun.

Najbolj demografsko ogrožena območja so:

- pomurska statistična regija vključuje vse pomurske občine vključno z Mestno občino Murska Sobota,
- območje Haloze – Ormož vključuje sedem haloških občin (Makole, Žetale, Majšperk, Podlehnik, Videm, Cirkulane in Zavrč) ter tri občine na območju upravne enote Ormož (Sveti Tomaž, Ormož in Središče ob Dravi); izdelan je bil poseben projekcijski izračun.
- koroška statistična regija vključuje vse koroške občine vključno z Mestno občino Slovenj Gradec,
- Zasavje vključuje urbane občine Zagorje ob Savi, Trbovlje in Hrastnik,

- kočevsko-belokranjsko območje vključuje večino občin zahodnega in južnega dela statistične regije jugovzhodna Slovenija vzdolž državne meje s Hrvaško – Sodražica, Loški Potok, Osilnica, Kostel, Kočevje, Semič, Črnomelj in Metlika,
- območje SZ Gorenjske obsega gorate občine Kranjska Gora, Jesenice, Gorje, Bled in Bohinj; izdelan je bil poseben projekcijski izračun.,
- obmejno območje primorsko-notranjske regije vključuje občine Pivka, Ilirska Bistrica, Loška dolina in Bloke,
- območje zgornje in srednje Posočje vključuje gorate in hribovite občine Kanal, Tolmin, Kobarid, Bovec in Cerkljo; izdelan je bil poseben projekcijski izračun..

Našteta območja zajemajo dobro tretjino površine Slovenije in slovenskih občin, dobro četrtno slovenskih naselij in petino slovenskega prebivalstva leta 2018 (preglednica 20). Gostota poselitve z izjemo Zasavja ali Pomurja znaša dve tretjini slovenskega povprečja ali manj, najredkeje poseljena so območja v Posočju in na jugu Slovenije vzdolž meje s Hrvaško. Velik del površine je gorate ali hribovite, z izjemo Zasavja so območja obmejna. Tako opredeljena demografsko najbolj ogrožena območja zajemajo 74 občin, 54 od teh spada med obmejna problemska območja. K demografsko najbolj ogroženim delom Slovenije sodi tudi celotno območje Triglavskega narodnega parka.

Preglednica 20: Osnovne poselitvene značilnosti demografsko najbolj ogroženih območij Slovenije leta 2018 (SiStat 2019).

	površina v km ²	število občin	število naselij 2018	število prebivalcev 2018	% površine Slovenije 2018	% slovenskih občin 2018	% slovenskih naselij 2018	% slovenskega prebivalstva 2018	gostota poselitve 2018
pomurska statistična regija	1337,2	27	346	115.756	6,6	12,7	5,7	5,6	87
Haloze - Ormož	537,5	10	192	35.366	2,7	4,7	3,2	1,7	66
koroška statistična regija	1040,8	12	144	71.129	5,1	5,6	2,4	3,5	68
Zasavje	263,7	3	116	41.999	1,3	1,4	1,9	2,0	159
kočevsko-belokranjsko območje	1427	8	427	47.563	7,0	3,8	7,1	2,3	33
SZ Gorenjska	854,3	5	69	41.957	4,2	2,4	1,2	2,0	49
primorsko-notranjska regija - obmejno območje	945,2	4	159	24.865	4,7	1,9	2,6	1,2	26
zgornje in srednje Posočje	1220,2	5	183	28.688	6,0	2,4	3,0	1,4	24
SKUPAJ	7625,9	74	1636	407.323	37,6	34,9	27,1	19,7	53
SLOVENIJA	20273	212	6038	2.066.880	100	100	100	100	102

Območja so v obdobju 2008/2018 skupaj izgubila skoraj 20.000 prebivalcev ali 4,6 % (preglednica 21). Po rezultatih demografske projekcije bodo do leta 2038 dodatno izgubila slabih 16 % prebivalcev, padec bo najmočnejši v Zasavju in Posočju. Zaradi nizke rodnosti se bo prebivalstvo zelo postaralo, število starih 65 let ali več bo od leta 2018 do 2038 poraslo s 84.000 na 113.000 oziroma z 21 na 33 % celotnega prebivalstva (preglednica 22). Indeks starosti po projekciji bo od leta 2018 do 2038 narasel s 150 na 311 (v celotni Sloveniji s 129 na 238). Najvišje vrednosti indeksa starosti bodo v Pomurju, Zasavju, na območju Haloze – Ormož in v

Posočju. Demografski kontingent ekonomsko aktivnega prebivalstva (stari 25 do 64 let) se bo med leti 2018 in 2038 znižal z 230.000 na 162.000 oseb ali za 30 %, v celotni Sloveniji za 15 % (preglednica 23). Upad aktivnega kontingenta bo najvišji v Zasavju in Posočju.

Preglednica 21: Gibanje (2008 do 2018, podatki SiStat 2019) in napoved gibanja (osnovna projekcija 2018–2038) števila prebivalcev za demografsko najbolj ogrožena območja Slovenije.

	prebivalci 2008	prebivalci 2018	prebivalci 2023	prebivalci 2028	prebivalci 2033	prebivalci 2038	indeks rasti 2008/2018	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
pomurska statistična regija	121.824	115.756	113.034	108.903	103.686	97.697	95,0	94,1	84,4
Haloze - Ormož	36.659	35.366	34.668	33.579	32.153	30.464	96,5	94,9	86,1
koroška statistična regija	73.714	71.129	69.490	66.985	63.883	60.394	96,5	94,2	84,9
Zasavje	45.226	41.999	40.444	38.417	36.054	33.488	92,9	91,5	79,7
kočevsko-belokranjsko območje	49.462	47.563	46.676	45.245	43.473	41.451	96,2	95,1	87,1
SZ Gorenjska	43.685	41.957	40.871	39.314	37.428	35.342	96,0	93,7	84,2
primorsko-notranjska regija - obmejno območje	25.723	24.865	24.377	23.563	22.545	21.408	96,7	94,8	86,1
zgornje in srednje Posočje	30.684	28.688	27.598	26.233	24.698	23.075	93,5	91,4	80,4
SKUPAJ	426.977	407.323	397.158	382.239	363.920	343.319	95,4	93,8	84,3
SLOVENIJA	2.025.866	2.066.880	2.080.258	2.068.769	2.039.673	1.999.645	102,0	100,1	96,7

Preglednica 22: Število mladih in starih ter indeks starosti po rezultatih osnovne projekcije za demografsko najbolj ogrožena območja Slovenije (SiStat 2019).

	0 do 14 2018	0 do 14 2028	0 do 14 2038	65 in več 2018	65 in več 2028	65 in več 2038	indeks starosti 2018	indeks starosti 2028	indeks starosti 2038
pomurska statistična regija	15.284	12.574	9.773	24.538	31.294	33.016	160,5	248,9	337,8
Haloze - Ormož	4.706	3.938	3.029	6.469	8.851	9.920	137,5	224,8	327,5
koroška statistična regija	10.150	8.640	6.846	13.840	18.271	19.554	136,4	211,5	285,6
Zasavje	5.682	4.725	3.386	8.817	11.355	11.643	155,2	240,3	343,9
kočevsko-belokranjsko območje	6.922	5.979	4.797	9.594	12.458	12.941	138,6	208,4	269,8
SZ Gorenjska	5.904	4.949	3.912	9.111	11.188	11.418	154,3	226,1	291,9
primorsko-notranjska regija - obmejno območje	3.526	2.901	2.220	5.392	6.565	6.861	152,9	226,3	309,1
zgornje in srednje Posočje	3.870	3.142	2.448	6.468	7.745	7.802	167,1	246,5	318,7
SKUPAJ	56.044	46.848	36.411	84.229	107.727	113.155	150,3	230,0	310,8
SLOVENIJA	310.677	279.618	240.213	401.262	514.032	571.232	129,2	183,8	237,8

Preglednica 23: Število in indeks rasti aktivnega kontingenta prebivalstva (stari 25 do 64 let) po rezultatih osnovne projekcije po demografsko najbolj ogroženih območjih Slovenije (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
pomurska statistična regija	65.676	55.043	46.220	83,8	70,4
Haloze - Ormož	20.709	17.677	14.796	85,4	71,4
koroška statistična regija	40.332	33.608	28.154	83,3	69,8
Zasavje	23.802	18.827	15.285	79,1	64,2
kočevsko-belokranjsko območje	26.669	22.345	19.609	83,8	73,5
SZ Gorenjska	23.167	19.318	16.599	83,4	71,6
primorsko-notranjska regija - obmejno območje	13.804	11.781	10.282	85,3	74,5
zgornje in srednje Posočje	15.712	12.814	10.697	81,6	68,1
SKUPAJ	229.871	191.413	161.642	83,3	70,3
SLOVENIJA	1.160.811	1.064.821	988.205	91,7	85,1

6.10 Mestne občine z negativnimi demografskimi razvojnimi značilnostmi po osnovni projekciji prebivalstva 2018/2038 in po demografskih razvojnih tendih v obdobju 2008/2017

Sedem od enajstih mestnih občin Slovenije bo po projekciji 2018/2038 izgubilo več kot 5 % prebivalstva. Dve manjši, Slovenj Gradec in Murska Sobota sta vključeni v pregled demografsko ogroženih območij Pomurja in Koroške. Med 9 in 15 % bo upadlo tudi prebivalstvo mestnih občin Maribor, Ptuj, Celje, Velenje in Nova Gorica. Za omenjene občine je bil opravljen poseben projekcijski izračun.

Omenjenih pet mestnih občin, ki so pomembna regionalna in zaposlitvena središča, tako v desetletju pred letom 2018 kot po rezultatih demografske projekcije izkazuje slabše demografske razvojne trende kot celotna Slovenija. Mestne občine z negativnimi demografskimi razvojnimi značilnostmi so v obdobju 2008/2018 skupaj izgubile okrog 5000 prebivalcev ali 2 % (preglednica 24). Po rezultatih demografske projekcije bodo do leta 2038 dodatno izgubile 25.000 ali dobrih 10 % prebivalcev. Število se bo najbolj znižalo v Velenju in na Ptuj, drugo največje slovensko mesto Maribor bo med letoma 2018 in 2038 izgubilo 11.000 ali 10 % prebivalcev. Posledica nizke rodnosti bo staranje prebivalstva, število starih 65 let ali več bo od leta 2018 do 2038 poraslo z 52.000 na 69.000 oziroma z 21 na 31 % celotnega prebivalstva (preglednica 25). Indeks starosti po projekciji bo od leta 2018 do 2038 narasel s 155 na 303 (v celotni Sloveniji s 129 na 238). Najvišje vrednosti indeksa starosti bodo v na Ptuj, v Mariboru in Celju. Demografski kontingent ekonomsko aktivnega prebivalstva (stari 25 do 64 let) se bo med leti 2018 in 2038 znižal s 139.000 na 108.000 oseb ali za 22,5 %, v celotni Sloveniji za 15 % (preglednica 26). Upad aktivnega kontingenta bo najvišji v mestnih občinah Velenje in Ptuj.

Preglednica 24: Gibanje (2008 do 2018, podatki SiStat 2019) in napoved gibanja (osnovna projekcija 2018–2038) števila prebivalcev za mestne občine z negativnimi demografskimi razvojnimi značilnostmi.

	prebivalci 2008	prebivalci 2018	prebivalci 2023	prebivalci 2028	prebivalci 2033	prebivalci 2038	indeks rasti 2008/2018	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
Maribor	111.340	107.504	106.631	104.266	100.826	96.831	96,6	97,0	90,1

Ptuj	23.729	23.324	22.988	22.338	21.470	20.467	98,3	95,8	87,8
Celje	49.501	49.758	49.486	48.530	47.096	45.374	100,5	97,5	91,2
Velenje	34.140	33.187	32.530	31.443	30.028	28.374	97,2	94,7	85,5
Nova Gorica	32.193	32.013	31.662	31.000	30.145	29.166	99,4	96,8	91,1
SKUPAJ	250.903	245.786	243.297	237.577	229.565	220.212	98,0	96,7	89,6
SLOVENIJA	2.025.866	2.066.880	2.080.258	2.068.769	2.039.673	1.999.645	102,0	100,1	96,7

Preglednica 25: Število mladih in starih ter indeks starosti po rezultatih osnovne projekcije za mestne občine z negativnimi demografskimi razvojnimi značilnostmi (SiStat 2019).

	0 do 14 2018	0 do 14 2028	0 do 14 2038	65 in več 2018	65 in več 2028	65 in več 2038	indeks starosti 2018	indeks starosti 2028	indeks starosti 2038
Maribor	13.916	12.365	9.458	24.838	29.675	30.881	178,5	240,0	326,5
Ptuj	3.122	2.498	1.927	4.891	6.076	6.621	156,7	243,2	343,6
Celje	7.096	6.061	4.680	9.697	12.416	13.617	136,7	204,9	291,0
Velenje	4.940	4.102	3.094	5.592	8.285	8.771	113,2	202,0	283,5
Nova Gorica	4.604	3.960	3.544	7.072	8.329	8.822	153,6	210,3	248,9
SKUPAJ	33.678	28.986	22.703	52.090	64.781	68.712	154,7	223,5	302,7
SLOVENIJA	310.677	279.618	240.213	401.262	514.032	571.232	129,2	183,8	237,8

Preglednica 26: Število in indeks rasti aktivnega kontingenta prebivalstva (stari 25 do 64 let) po rezultatih osnovne projekcije za mestne občine z negativnimi demografskimi razvojnimi značilnostmi (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
Maribor	60.527	53.051	47.401	87,6	78,3
Ptuj	13.223	11.659	10.128	88,2	76,6
Celje	28.594	25.350	22.730	88,7	79,5
Velenje	19.508	15.935	13.683	81,7	70,1
Nova Gorica	17.448	15.562	14.056	89,2	80,6
SKUPAJ	139.300	121.557	107.998	87,3	77,5
SLOVENIJA	1.160.811	1.064.821	988.205	91,7	85,1

7 DEMOGRAFSKE SLIKE PO STATISTIČNIH REGIJAH

V poglavju so predstavljene osnovne značilnosti bodočega demografskega razvoja statističnih regij in posameznih delov regij po rezultatih osnovne demografske projekcije 2018/2038. Osnovna enota projekcijskega računa znotraj regije so demografsko homogena območja, ki jih sestavljajo občine istega demografsko-naselbinskega tipa glede na demografski razvoj v obdobju 2008/2017:

- ruralno 1 – ruralne občine z rastočim številom prebivalstva;
- ruralno 2 – ruralne občine s padajočim številom prebivalstva;
- urbano 1 – urbane občine z rastočim številom prebivalstva;
- urbano 2 – urbane občine s padajočim številom prebivalstva.

Za vse slovenske statistične regije so bili v obdobju 2008 do 2017 značilni trije demografski pojavi: 1.) nizka rodnost, ki je znatno zaostajala za vrednostjo enostavne reprodukcije generacij; 2.) pozitiven selitveni neto z državami na območju nekdanje Jugoslavije; 3.) negativen selitveni neto z gospodarsko razvitimi državami zahodne Evrope, Severne Amerike in Oceanije (Avstralija). V opisih regij in priloženih SWOT analizah so izpostavljene le tiste značilnosti, v katerih posamezna regija bistveno odstopa od večine ali od slovenskih povprečkov.

7.1 Pomurska statistična regija

Pomurska statistična regija je leta 2018 vključevala 27 občin s skupno 5,8 % slovenskega prebivalstva in 6,6 % površine države. Vse občine so uvrščene v demografsko homogeni območji ruralno 2 in urbano 2, saj je bilo za vse značilno upadanje števila prebivalcev v obdobju 2008/2017. Statistična regija vključuje štiri urbane občine, razen Murske Sobote gre za manjša mestna naselja – Gornja Radgona, Lendava in Ljutomer (preglednica 27).

Preglednica 27: Občine v pomurski statistični regiji po demografsko homogenih območjih (* občini smo zamenjali DHO; razlogi so navedeni v preglednici številka 2).

ruralno 1	0
ruralno 2	Beltinci (2), Tišina (10), Črenšovci (15), Gornji Petrovci (31), Šalovci (33), Kobilje (47), Kuzma (56), Moravske Toplice (78), Odranci (86), Puconci (97), Radenci (100), Rogašovci (105), Sveti Jurij ob Ščavnici (116), Turnišče (132), Cankova (152), Dobrovnik/Dobronak (156), Grad (158), Hodoš/Hodos* (161), Križevci* (166), Razkrižje (176), Velika Polana (187), Veržej (188), Apače (195)
urbano 1	0
urbano 2	Gornja Radgona (29), Lendava/Lendva (59), Ljutomer (63), Murska Sobota (80)

Demografsko homogeno območje ruralno 2 je leta 2018 zajemalo 23 občin z 72 % površine, 57 % prebivalstva in 69 % naselij statistične regije. Ruralna območja imajo gostoto poselitve 69, urbana pa 143 prebivalcev na km². 15 občin statistične regije sodi med obmejna problemska območja, od teh 14 iz demografsko homogenega območja ruralno 2 ter Občina Lendava. Med obmejna problemska območja ne sodijo občine osrednjega dela Prekmurja, osrednjega dela Slovenskih goric ter Občina Gornja Radgona ob Avstrijski meji (preglednica 28).

Preglednica 28: Osnovne poselitvene značilnosti demografsko homogenih območij v pomurski statistični regiji leta 2018 (SiStat 2019).

	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	gostota poselitve 2018
	km ²	število	število	število	%	%	%	%	prebivalcev/km ²
ruralno 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ruralno 2	968,1	23	237	66.450	72,4	85,2	68,5	57,4	69
urbano 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
urbano 2	369,1	4	109	49.306	27,6	14,8	31,5	42,6	134
pomurska statistična regija	1337,2	27	346	115.756	100	100	100	100	87

Pomurska statistična regija bo po rezultatih osnovne projekcije od leta 2018 do 2038 izgubila 15,6 % prebivalstva, kar je najvišji upad med vsemi statističnimi regijami. Upadanje skupnega števila prebivalcev je mogoče pričakovati takoj po letu 2018, še izraziteje pa po letu 2023. Občine tipa ruralno 2 bodo v tem obdobju izgubile 14,4, občine tipa urbano 2 pa 17,2 % skupnega prebivalstva (preglednica 29). Ker projekcija temelji na predpostavki nadaljevanja demografskih trendov iz obdobja 2008/2017, bi imeli na demografsko nazadovanje vpliv tako nizka rodnost kot prevlada odseljevanja nad priseljevanjem. Srednje letno število živorojenih na 1000 žensk v starosti 15 do 44 let v desetletju 2008 do 2017 je znašalo le 46, kar je najnižja vrednost med vsemi slovenskimi statističnimi regijami. Srednja letna neto vrednost selitev za isto obdobje je znašala -2,3 osebe na 1000 prebivalcev, krepkejšo odseljevanje je značilno samo za koroško in zasavsko statistično regijo. Regija sodi med tiste, kjer je močnejše odseljevanje državljanov v razvite države – v obdobju 2008/2017 je znašal povprečni negativni selitveni neto 310 oseb ali -2,6 na 1000 prebivalcev (SiStat 2019). Pomurska statistična regija sodi med najbolj demografsko ogrožena območja Slovenije.

Preglednica 29: Gibanje (2008 do 2018; SiStat 2019) in napoved gibanja (osnovna projekcija 2018–2038) števila prebivalcev po demografsko homogenih območjih pomurske statistične regije.

	prebivalci 2008	prebivalci 2018	prebivalci 2023	prebivalci 2028	prebivalci 2033	prebivalci 2038	indeks rasti 2008/2018	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ruralno 2	70.000	66.450	65.106	62.952	60.156	56.885	94,9	94,7	85,6
urbano 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
urbano 2	51.824	49.306	47.928	45.951	43.530	40.812	95,1	93,2	82,8
pomurska statistična regija	121.824	115.756	113.034	108.903	103.686	97.697	95,0	94,1	84,4

Zaradi nizke rodnosti se bo prebivalstvo hitro staralo, indeks starosti se bo s 161 leta 2018 dvignil na 338 leta 2038, kar bi bila najvišja vrednost med vsemi statističnimi regijami. Višji porast indeksa starosti je mogoče pričakovati v občinah tipa urbano 2, kjer bo leta 2038 dosegel vrednost 367 (preglednica 30). Delež starih 65 in več let v skupnem prebivalstvu bo narasel z 21 na 34 %, delež starih 0 do 24 let pa upadel z 22 na 19 % (slika 52). Za dobro tretjino bo upadlo število žensk v starosti 20 do 39 let, ki so v obdobju 2008 do 2017 v Sloveniji rodile 96 do 97 % otrok (preglednica 31). Posledici nizke rodnosti bosta tudi upadanje številčnosti

aktivnega kontingenta prebivalstva (25 do 64 let) in staranje delovne sile. Aktivni kontingent se bo od leta 2018 do 2038 znižal s 65.700 na 46.200 oseb. Delež starejših aktivnih (45 do 64 let) od vseh aktivnih bo v istem obdobju narasel s 54 na 60 % (preglednica 32).

Preglednica 30: Število mladih in starih ter indeks starosti po rezultatih osnovne projekcije za demografsko homogena območja pomurske statistične regije (SiStat 2019).

	0 do 14 2018	0 do 14 2028	0 do 14 2038	65 in več 2018	65 in več 2028	65 in več 2038	indeks starosti 2018	indeks starosti 2028	indeks starosti 2038
ruralno 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ruralno 2	8.977	7.538	5.896	13.486	17.507	18.776	150,2	232,2	318,5
urbano 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
urbano 2	6.307	5.036	3.877	11.052	13.787	14.240	175,2	273,8	367,3
pomurska statistična regija	15.284	12.574	9.773	24.538	31.294	33.016	160,5	248,9	337,8

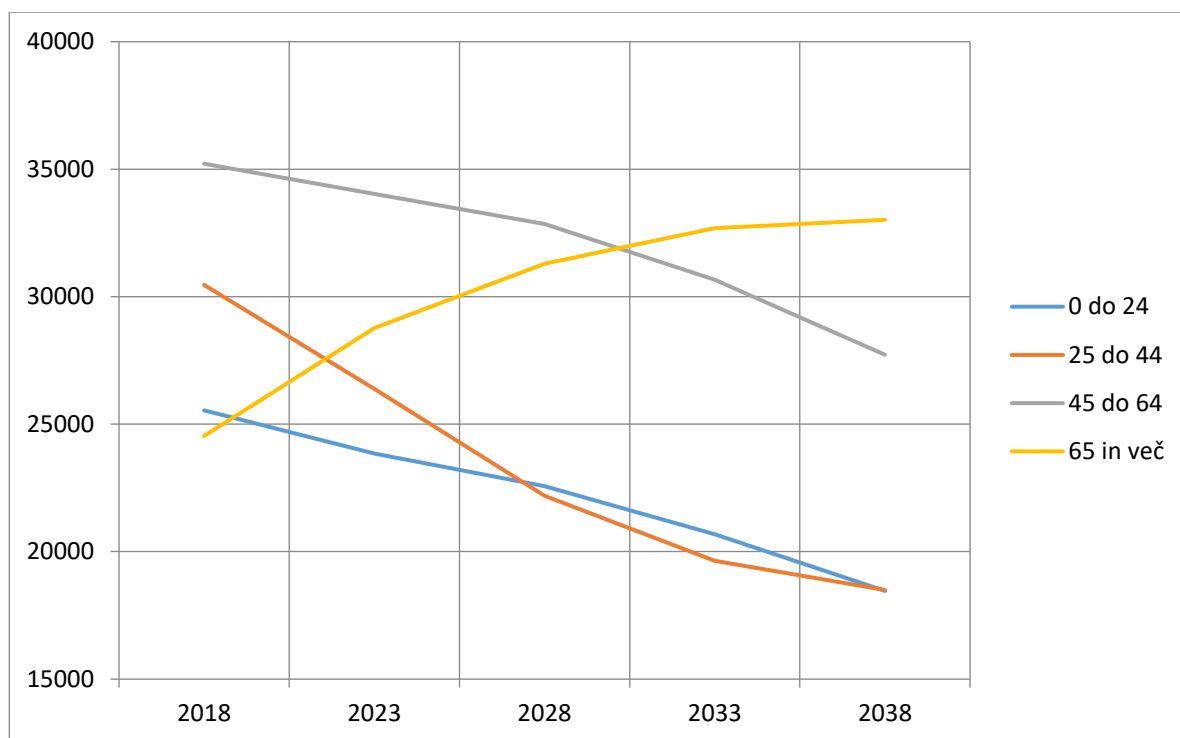
Preglednica 31: Število in indeks rasti žensk v starosti 20 do 39 let po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih pomurske statistične regije (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	0	0	0	0	0
ruralno 2	7.667	5.685	4.970	74,1	64,8
urbano 1	0	0	0	0	0
urbano 2	5.443	3.960	3.573	72,8	65,6
pomurska statistična regija	13.110	9.645	8.543	73,6	65,2

Preglednica 32: Število in indeks rasti aktivnega kontingenta prebivalstva (stari 25 do 64 let) po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih pomurske statistične regije (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	0	0	0	0	0
ruralno 2	37.860	32.071	27.022	84,7	71,4
urbano 1	0	0	0	0	0
urbano 2	27.816	22.972	19.198	82,6	69,0
pomurska statistična regija	65.676	55.043	46.220	83,8	70,4

Slika 52: Spremembe številčnosti velikih starostnih skupin prebivalstva po rezultatih osnovne projekcije 2018/2038 za pomursko statistično regijo (SiStat 2019).

Preglednica 33: SWOT analiza za pomursko statistično regijo.

SWOT analiza: pomurska statistična regija	
prednosti	-
slabosti	močno upadanje števila prebivalcev po projekciji zmerno odseljevanje v druge slovenske občine izrazitejše odseljevanje v gospodarsko razvite države nižja rodnost kot v večini regijmočno nadpovprečen indeks starosti po projekciji podpovprečen delež aktivnega kontingenta po projekciji
priložnosti	prilagoditev lokalnih dejavnosti povečanemu deležu starejših možnost prilagajanja stavbnega fonda novim dejavnostim
nevarnosti	problemi reprodukcije prebivalstva v gravitacijskih središčih pojavljanje območij z odmiranjem prebivalstva območja z demografskimi problemi na obmejnih območjih propadanje kulturne pokrajine

7.2 Podravska statistična regija

Podravska statistična regija je leta 2018 vključevala 41 občin s skupno 15,6 % slovenskega prebivalstva in 10,7 % površine države. V statistični regiji so demografsko homogena območja vseh štirih tipov. Občine, ki jih sestavljajo, so geografsko razpršene in ne tvorijo prostorsko povezanih kompleksov. Izjema je tip ruralno 1, ki tvori strnjen kompleks občin Dravskega polja med Mariborom in Slovensko Bistrico. Manjši strnjen kompleks tipa ruralno 1 tvorijo občine vzhodno od Ptuja – Juršinci, Dornava, Gorišnica in Zavrč. Večji prostorsko strnjen kompleks tipa ruralno 2 tvorijo občine v Halozah. V tip urbano 1 sodijo manjša mesta – Slovenska Bistrica, Lenart in Miklavž na Dravskem polju. Maribor in Ptuj sodita v tip urbano 2 (preglednica 34).

Preglednica 34: Občine v podravski statistični regiji po demografsko homogenih območjih.

ruralno 1	Dornava (24), Duplek (26), Gorišnica (28), Juršinci (42), Kungota (55), Rače - Fram (98), Zavrč (143), Benedikt (148), Hoče - Slivnica (160), Oplotnica (171), Trnovska vas (185), Cirkulane (196), Poljčane (200)
ruralno 2	Destnik (18), Kidričevo (45), Majšperk (69), Pesnica (89), Starše (115), Šentilj (118), Videm (135), Cerkevnik (153), Hajdina (159), Lovrenc na Pohorju (167), Markovci (168), Podlehnik (172), Selnica ob Dravi (178), Sveta Ana (181), Sveti Andraž v Slovenskih goricah (182), Žetale (191), Makole (198), Središče ob Dravi (202), Sveta Trojica v Slov. goricah (204), Sveti Tomaž (205), Sveti Jurij v Slovenskih goricah (210)
urbano 1	Lenart (58), Slovenska Bistrica (113), Miklavž na Dravskem polju (169)
urbano 2	Maribor (70), Ormož (87), Ptuj (96), Ruše (108)

Prostorsko najobsežnejše je bilo leta 2018 demografsko homogeno območje ruralno 2, ki je zajemalo 21 občin, 44 % površine, 23 % prebivalstva in 43 % naselij. Območje tipa urbano 1 je po površini pol manjše a gosteje naseljeno. Urbani območji skupaj predstavljata 35 % površine in 60 % prebivalstva. 16 občin vzdolž slovensko-avstrijske in slovensko-hrvaške meje sodi med obmejna problemska območja, 12 iz tipa ruralno 2, 2 iz tipa ruralno 1 (Cirkulane in Kungota) in 2 iz tipa urbano 2 (Ruše in Ormož) (preglednica 35).

Preglednica 35: Osnovne poselitvene značilnosti demografsko homogenih območij v podravski statistični regiji leta 2018 (SiStat 2019).

	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	gostota poselitve 2018
	km ²	število	število	število	%	%	%	%	prebivalcev/km ²
ruralno 1	456,8	13	173	56.090	21,1	31,7	25,5	17,5	123
ruralno 2	961,6	21	291	72.724	44,3	51,2	42,9	22,7	76
urbano 1	334,7	3	105	40.499	15,4	7,3	15,5	12,6	121
urbano 2	416,6	4	110	151.683	19,2	9,8	16,2	47,3	364
podravska statistična regija	2.169,7	41	679	320.996	100	100	100	100	148

Podravska statistična regija bo po rezultatih osnovne projekcije od leta 2018 do 2038 izgubila 7 % prebivalstva, kar je še enkrat več kot celotna država (3,3 %). Skupno število prebivalcev bo prvo desetletje

projekcije stagniralo oziroma upadalo počasi, hitrejšo upadanje je pričakovati po letu 2028. Prebivalstvo območij ruralno 1 in urbano 1 bo med leti 2018 in 2038 naraslo za 1,5 oziroma 3 %, na območjih urbano 2 in ruralno 2 pa upadlo za dobrih 10 %. Vsaj del negativnih razvojnih trendov na območju urbano 2 je mogoče pripisati odseljevanju iz večjih mest v okoliške podeželske občine (preglednica 36). Statistična regija kot celota v obdobju 2008 do 2017 ni imela negativnih migracijskih trendov, izjema je bilo le območje ruralno 2, ki je letno zaradi odselitev izgubljalo 1,8 osebe na 1000 prebivalcev. Nizka pa je v statistični regiji rodnost, v desetletju 2008 do 2017 je število živorojenih na 1000 žensk v starosti 15 do 44 let znašalo le 49, nižje vrednosti sta imeli samo pomurska in obalno-kraška statistična regija. Regija sodi med tiste, kjer je močnejše odseljevanje državljanov v razvite države – v obdobju 2008/2017 je znašal povprečni negativni selitveni neto okrog 900 oseb ali -2,8 na 1000 prebivalcev (SiStat 2019).

Preglednica 36: Gibanje (2008 do 2018, podatki SiStat 2019) in napoved gibanja (osnovna projekcija 2018–2038) števila prebivalcev po demografsko homogenih območjih podravske statistične regije.

	prebivalci 2008	prebivalci 2018	prebivalci 2023	prebivalci 2028	prebivalci 2033	prebivalci 2038	indeks rasti 2008/ 2018	indeks rasti 2018/ 2028	indeks rasti 2018/ 2038
ruralno 1	53.164	56.090	57.312	57.714	57.518	56.917	105,5	102,9	101,5
ruralno 2	74.944	72.724	71.797	69.910	67.286	64.158	97,0	96,1	88,2
urbano 1	38.026	40.499	41.466	41.872	41.901	41.685	106,5	103,4	102,9
urbano 2	155.647	151.683	150.171	146.753	141.886	136.050	97,5	96,7	89,7
podravska statistična regija	321.781	320.996	320.746	316.249	308.591	298.810	99,8	98,5	93,1

Zaradi nizke rodnosti se bo prebivalstvo staralo, indeks starosti se bo z 146 leta 2018 dvignil na 282 leta 2038, kar je več kot vrednost za celotno državo - 238. Višji porast indeksa starosti je mogoče pričakovati v občinah območij urbano 2 in ruralno 2, kjer bo leta 2038 dosegel vrednost 306 (preglednica 37). Delež starih 65 in več let v skupnem prebivalstvu bo narasel z 20 na 31 %, delež starih 0 do 24 let pa upadel s 23 na 20 % (slika 53). Za četrtino bo upadlo število žensk v starosti 20 do 39 let, ki so v obdobju 2008 do 2017 v Sloveniji rodile 96 do 97 % otrok (preglednica 38). Posledici nizke rodnosti bosta tudi upadanje številčnosti aktivnega kontingenta prebivalstva (25 do 64 let) in staranje delovne sile. Aktivni kontingent naj se bo od leta 2018 do 2038 znižal s 182.200 na 146.600 oseb. Delež starejših aktivnih (45 do 64 let) od vseh aktivnih bo v istem obdobju narasel z 52 na 58 % (preglednica 39).

Preglednica 37: Število mladih in starih ter indeks starosti po rezultatih osnovne projekcije za demografsko homogena območja podravske statistične regije (SiStat 2019).

	0 do 14 2018	0 do 14 2028	0 do 14 2038	65 in več 2018	65 in več 2028	65 in več 2038	indeks starosti 2018	indeks starosti 2028	indeks starosti 2038
ruralno 1	8.310	7.340	6.498	10.051	14.058	16.351	121,0	191,5	251,6
ruralno 2	10.054	8.662	6.729	13.503	18.244	20.613	134,3	210,6	306,3
urbano 1	6.259	5.694	5.255	7.622	10.167	11.702	121,8	178,6	222,7
urbano 2	19.691	17.563	14.023	33.716	40.802	42.958	171,2	232,3	306,3
podravska statistična regija	44.314	39.259	32.505	64.892	83.271	91.624	146,4	212,1	281,9

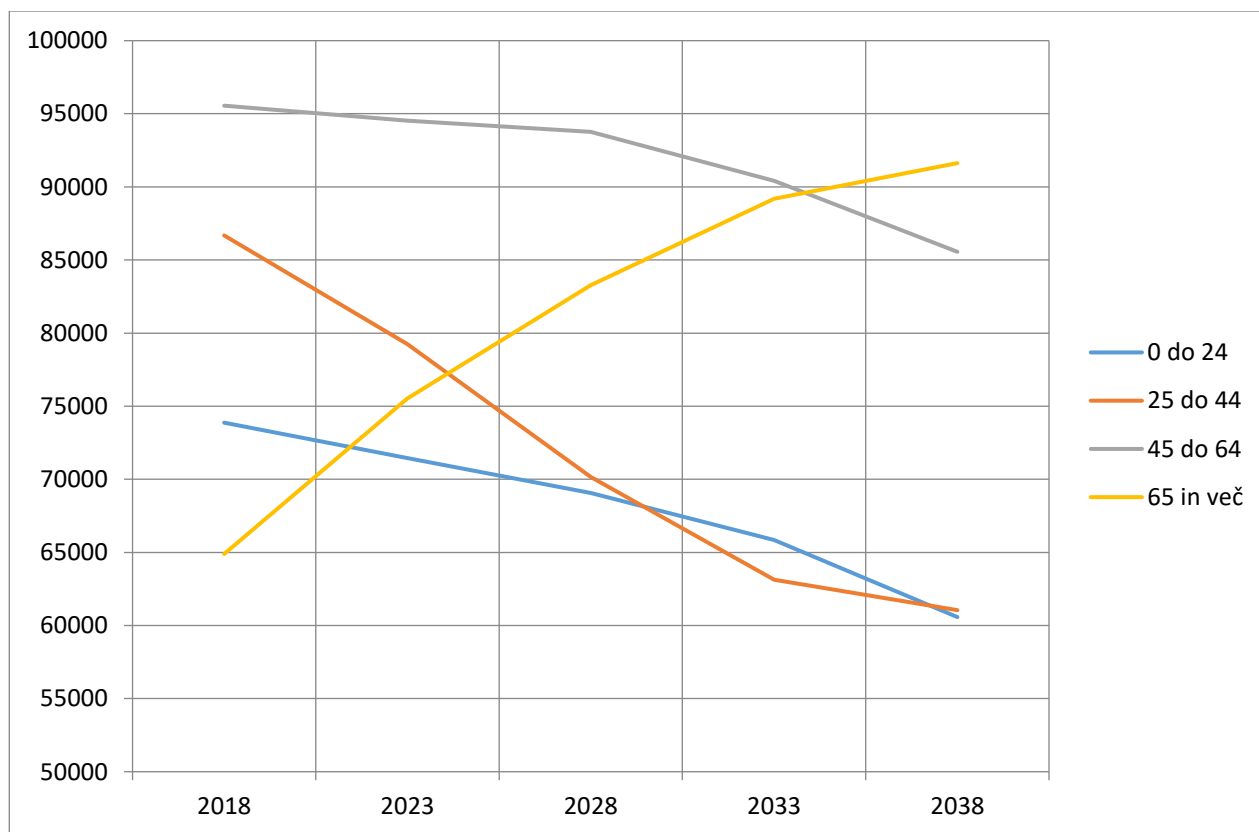
Preglednica 38: Število in indeks rasti žensk v starosti 20 do 39 let po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih podravske statistične regije (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	6.495	5.516	5.696	84,9	87,7
ruralno 2	8.466	6.267	5.610	74,0	66,3
urbano 1	4.805	4.201	4.488	87,4	93,4
urbano 2	17.332	13.428	12.438	77,5	71,8
podravska statistična regija	37.098	29.412	28.232	79,3	76,1

Preglednica 39: Število in indeks rasti aktivnega kontingenta prebivalstva (stari 25 do 64 let) po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih podravske statistične regije (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	32.543	30.474	28.685	93,6	88,1
ruralno 2	42.202	36.489	30.800	86,5	73,0
urbano 1	22.874	21.615	20.585	94,5	90,0
urbano 2	84.613	75.340	66.539	89,0	78,6
podravska statistična regija	182.232	163.918	146.609	90,0	80,5

Slika 53: Spremembe številčnosti velikih starostnih skupin prebivalstva po rezultatih osnovne projekcije 2018/2038 za podravsko statistično regijo (SiStat 2019).

Preglednica 40: SWOT analiza za podravsko statistično regijo.

SWOT analiza: podravska statistična regija	
prednosti	zmerno priseljevanje iz drugih slovenskih občin
slabosti	zmerno upadanje števila prebivalcev po projekciji izrazitejše odseljevanje v gospodarsko razvite države rodnost je nižja kot v večini regijnadpovprečen indeks starosti po projekciji podpovprečen delež aktivnega kontingenta po projekciji
priložnosti	prilagoditev lokalnih dejavnosti povečanemu deležu starejših možnost prilagajanja stavbnega fonda novim dejavnostim
nevarnosti	razpršena urbanizacija podeželskih območij velike razlike demografskih trendov v regiji pojavljanje območij z odmiranjem prebivalstva območja z demografskimi problemi na obmejnih območjih konflikt med poselitvijo in drugimi rabami prostora

7.3 Koroška statistična regija

Koroška statistična regija je leta 2018 vključevala 12 občin s skupno 3,5 % slovenskega prebivalstva in 5,1 % površine države. Vse občine so uvrščene v demografsko homogeni območji ruralno 2 in urbano 2, saj je bilo za celotno statistično regijo značilno upadanje števila prebivalcev v obdobju 2008/2017. Statistična regija vključuje pet urbanih občin – Mežica, Prevalje, Ravne, Dravograd in Slovenj Gradec, ki tvorijo prostorsko povezan kompleks in sedem podeželskih občin zahodno, vzhodno in južno od njih. (preglednica 41).

Preglednica 41: Občine v koroški statistični regiji po demografsko homogenih območjih (* občini smo zamenjali DHO; razlogi so navedeni v preglednici številka 2).

ruralno 1	0
ruralno 2	Črna na Koroškem (16), Mislinja (76), Muta (81), Podvelka (93), Radlje ob Dravi (101), Vuzenica (141), Ribnica na Pohorju (177)
urbano 1	0
urbano 2	Dravograd (25), Mežica (74), Ravne na Koroškem (103), Slovenj Gradec (112), Prevalje* (175)

Demografsko homogeno območje ruralno 2 je leta 2018 zajemalo večji del površine statistične regije, zaradi redkejšje poselitve je tam živel tretjina prebivalstva. 11 občin statistične regije sodi med obmejna problemska območja, izjema je le na jugu statistične regije ležeča Občina Mislinja. Zaradi goratosti in hribovitosti koroška statistična regija sodi med najmanj gosto naseljene predele Slovenije (preglednica 42).

Preglednica 42: Osnovne poselitvene značilnosti demografsko homogenih območij v koroški statistični regiji leta 2018 (SiStat 2019).

	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	gostota poselitve 2018
	km ²	število	število	število	%	%	%	%	prebivalcev/km ²
ruralno 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ruralno 2	614,2	7	62	23.857	59,0	58,3	43,1	33,5	39
urbano 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
urbano 2	426,6	5	82	47.272	41,0	41,7	56,9	66,5	111
koroška statistična regija	1.040,8	12	144	71.129	100	100	100	100	68

Koroška statistična regija bo po rezultatih osnovne projekcije od leta 2018 do 2038 izgubila 15,1 % prebivalstva, kar je poleg pomurske in zasavske statistične regije najvišji upad v Sloveniji. Upadanje skupnega števila prebivalcev je mogoče pričakovati takoj po letu 2018, še izraziteje pa po letu 2028. Občine tipa ruralno 2 bodo v tem obdobju izgubile 16,7, občine tipa urbano 2 pa 14,3 % skupnega prebivalstva (preglednica 43). Osnovni vzrok upadanja števila prebivalcev v obdobju 2008 do 2017 je bilo odseljevanje – povprečna letna neto vrednost odseljevanja je znašala -3,7 osebe na 1000 prebivalcev, na območju ruralno 2 pa kar -5,1. Koroška statistična regija je imela med vsemi slovenskimi regijami najvišjo stopnjo odseljevanja in sodi med najbolj demografsko ogrožena območja Slovenije.

Preglednica 43: Gibanje (2008 do 2018, podatki SiStat 2019) in napoved gibanja (osnovna projekcija 2018–2038) števila prebivalcev po demografsko homogenih območjih koroške statistične regije.

	prebivalci 2008	prebivalci 2018	prebivalci 2023	prebivalci 2028	prebivalci 2033	prebivalci 2038	indeks rasti 2008/2018	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ruralno 2	24.996	23.857	23.221	22.291	21.151	19.875	95,4	93,4	83,3
urbano 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
urbano 2	48.718	47.272	46.269	44.694	42.732	40.519	97,0	94,5	85,7
koroška statistična regija	73.714	71.129	69.490	66.985	63.883	60.394	96,5	94,2	84,9

Zaradi nizke rodnosti se bo prebivalstvo hitro staralo, indeks starosti se bo s 136 leta 2018 dvignil na 286 leta 2038, kar bi bila tretja najvišja vrednost v Sloveniji za pomursko in zasavsko statistično regijo. Med območji ruralno 2 in urbano 2 po podatkih projekcije ne bo pomembnejših razlik (preglednica 44). Delež starih 65 in več let v skupnem prebivalstvu bo narasel z 20 na 32 %, delež starih 0 do 24 let pa upadel s 24 na 21 % (slika 54). Za 30 % bo upadlo število žensk v starosti 20 do 39 let, ki so v obdobju 2008 do 2017 v Sloveniji rodile 96 do 97 % otrok (preglednica 45). Posledici nizke rodnosti bosta tudi upadanje številčnosti aktivnega kontingenta prebivalstva (25 do 64 let) in staranje delovne sile. Aktivni kontingent naj se bo od leta 2018 do 2038 znižal s 40.300 na 28.200 oseb. Delež starejših aktivnih (45 do 64 let) od vseh aktivnih bo v istem obdobju narasel z 54 na 59 % (preglednica 46).

Preglednica 44: Število mladih in starih ter indeks starosti po rezultatih osnovne projekcije za demografsko homogena območja koroške statistične regije (SiStat 2019).

	0 do 14 2018	0 do 14 2028	0 do 14 2038	65 in več 2018	65 in več 2028	65 in več 2038	indeks starosti 2018	indeks starosti 2028	indeks starosti 2038
ruralno 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ruralno 2	3.400	2.965	2.293	4.517	6.056	6.521	132,9	204,2	284,4
urbano 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
urbano 2	6.750	5.675	4.553	9.323	12.215	13.033	138,1	215,2	286,3
koroška statistična regija	10.150	8.640	6.846	13.840	18.271	19.554	136,4	211,5	285,6

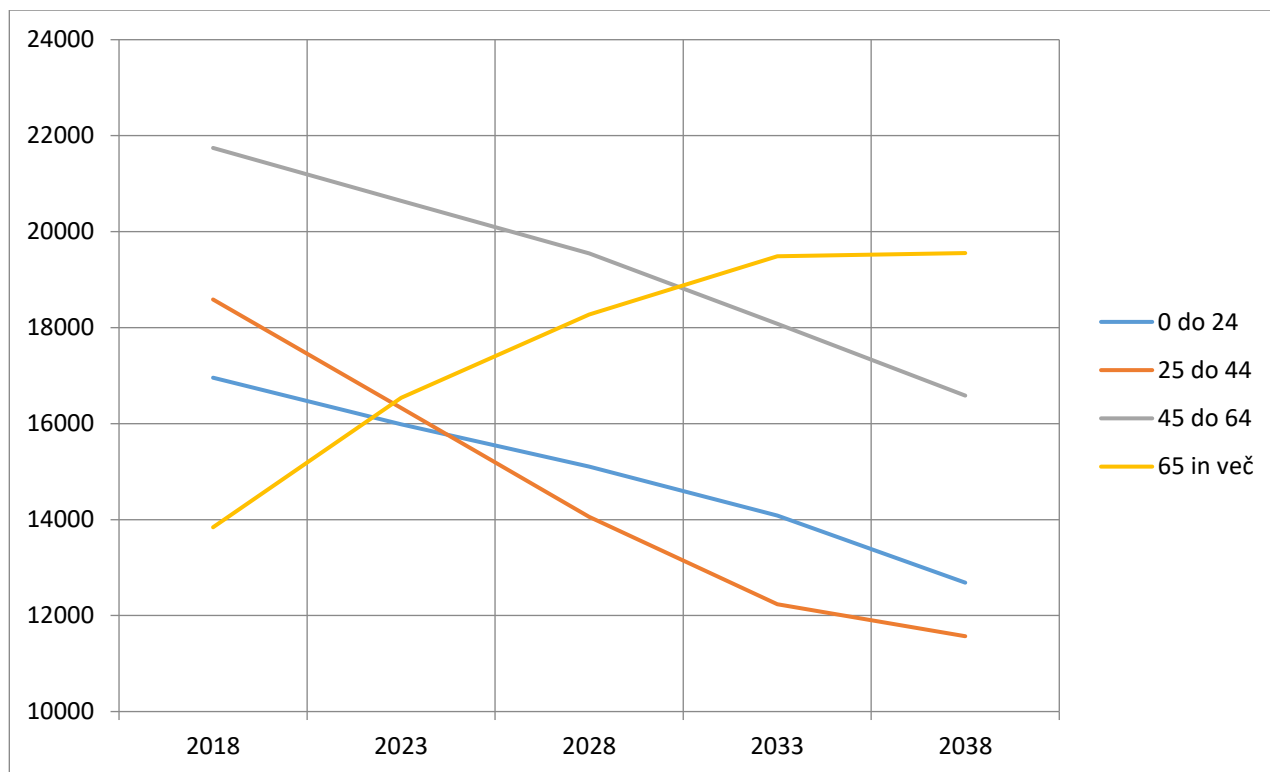
Preglednica 45: Število in indeks rasti žensk v starosti 20 do 39 let po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih koroške statistične regije (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	0	0	0	0	0
ruralno 2	2.717	1.997	1.780	73,5	65,5
urbano 1	0	0	0	0	0
urbano 2	5.242	3.952	3.716	75,4	70,9
koroška statistična regija	7.959	5.949	5.496	74,7	69,1

Preglednica 46: Število in indeks rasti aktivnega kontingenta prebivalstva (stari 25 do 64 let) po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih koroške statistične regije (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	0	0	0	0	0
ruralno 2	13.647	11.173	9.086	81,9	66,6
urbano 1	0	0	0	0	0
urbano 2	26.685	22.435	19.068	84,1	71,5
koroška statistična regija	40.332	33.608	28.154	83,3	69,8

Slika 54: Spremembe številčnosti velikih starostnih skupin prebivalstva po rezultatih osnovne projekcije 2018/2038 za koroško statistično regijo (SiStat 2019).

Preglednica 47: SWOT analiza za koroško statistično regijo.

SWOT analiza: koroška statistična regija	
prednosti	-
slabosti	močno upadanje števila prebivalcev po projekciji močno odseljevanje v druge slovenske občine izrazitejše odseljevanje v tujino s podeželja močno nadpovprečen indeks starosti po projekciji podpovprečen delež aktivnega kontingenta po projekciji
priložnosti	prilagoditev lokalnih dejavnosti povečanemu deležu starejših možnost prilagajanja stavbnega fonda novim dejavnostim
nevarnosti	upadanje števila prebivalstva v mestihpojavljanje območij z odmiranjem prebivalstva območja z demografskimi problemi na obmejnih območjih območja z demografskimi problemi hribovitih in goratih območij propadanje kulturne krajine

7.4 Savinjska statistična regija

Savinjska statistična regija je leta 2018 vključevala 31 občin s skupno 13 % slovenskega prebivalstva in 11,3 % površine države. Demografsko homogeno območje ruralno 1 je najbolj zgoščeno in je geografsko kompaktno v Spodnji Savinjski dolini. Tip ruralno 2 je najbolj zgoščen in geografsko kompakten v Zgornji Savinjski dolini ter deloma na kozjansko-posotelskem območju in na severovzhodu statistične regije. V območje urbano 1 sodijo majhna mesta Slovenske Konjice, Šentjur, Šmarje pri Jelšah in Žalec. V tip urbano 2 sodita obe mestni občini in osnovni gravitacijski središči Celje in Velenje ter občini Laško in Rogaška Slatina (preglednica 48).

Preglednica 48: Občine v savinjski statistični regiji po demografsko homogenih območjih (* občini smo zamenjali DHO; razlogi so navedeni v preglednici številka 2).

ruralno 1	Podčetrtek (92), Šmartno ob Paki (125), Šoštanj (126), Vojnik (139), Braslovče (151), Dobrna (155), Polzela (173), Prebold (174), Tabor (184), Vransko (189)
ruralno 2	Gornji Grad (30), Kozje (51), Ljubno (62), Luče (67), Mozirje (79), Nazarje (83), Rogatec (107), Štore (127), Vitanje (137), Zreče (144), Dobje (154), Solčava (180), Rečica ob Savinji* (209)
urbano 1	Slovenske Konjice (114), Šentjur (120), Šmarje pri Jelšah (124), Žalec (190)
urbano 2	Celje (11), Laško (57), Rogaška Slatina (106), Velenje (133)

Območji z rastočim številom prebivalcev skupaj zajemata 45 % površine regije, 44 % njenega prebivalstva in 57 % naselij. Po površini je najboljsežnejše območje ruralno 2, ki pa je z gostoto 45 ljudi na kvadratni kilometer tudi najredkeje poseljeno. Sedem občin regije sodi med obmejna problemska območja, pet od teh je na območju ruralno 2. Območje ruralno 1 je dvakrat gosteje poseljeno kot območje ruralno 2. Najgosteje poseljeni sta občini Celje in Velenje (preglednica 49).

Preglednica 49: Osnovne poselitvene značilnosti demografsko homogenih območij v savinjski statistični regiji leta 2018 (SiStat 2019).

	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	gostota poselitve 2018
	km ²	število	število	število	%	%	%	%	prebivalcev/km ²
ruralno 1	499,1	10	175	47.605	21,7	32,3	21,9	18,6	95
ruralno 2	809,7	13	153	36.326	35,2	41,9	19,1	14,2	45
urbano 1	544,8	4	282	65.740	23,7	12,9	35,3	25,6	121
urbano 2	447,4	4	190	106.780	19,4	12,9	23,8	41,6	239
savinjska statistična regija	2.301	31	800	256.451	100	100	100	100	111

Savinjska statistična regija bo po rezultatih osnovne projekcije od leta 2018 do 2038 izgubila 6 % prebivalstva, kar je nekaj več kot celotna država (3,3 %). Nazadovanje skupnega števila prebivalcev je mogoče pričakovati že po letu 2023. Najmočnejše nazadovanje je po projekciji mogoče pričakovati na območjih urbano 2 – 11 %. Podatek kaže na poudarjeno negativne demografske trende v regionalnih središčih Celje in Velenje,

odseljevanju se pridružuje tudi nizka rodnost. Del upadanja prebivalstva v mestih območjih urbano 2 je mogoče pripisati odseljevanju iz mest v okoliške podeželske občine (preglednica 50). V desetletju 2008 do 2017 je v omenjenih občinah znašalo število živorojenih na 1000 žensk v starosti od 15 do 44 let samo 49 (v Sloveniji 52). Permanentno bo prebivalstvo naraščalo samo na območju ruralno 1, skupaj za 6 %, kar je druga najvišja vrednost med vsemi demografsko homogenimi območji v Sloveniji. Urbane občine tipa urbano 1 imajo šibek demografski potencial, prebivalstvo bo po projekciji začelo upadati že po letu 2023 in bi do konca projekcijskega obdobja upadlo za 5 %. Bodoči demografski razvoj območja ruralno 2 bo manj problematičen kot v drugih občinah tega tipa v Sloveniji – do konca projekcijskega obdobja bi se skupno prebivalstvo zmanjšalo za 7,5 %, drugje v Sloveniji za 13,5 %.

Preglednica 50: Gibanje (2008 do 2018, podatki SiStat 2019) in napoved gibanja (osnovna projekcija 2018–2038) števila prebivalcev po demografsko homogenih območjih savinjske statistične regije.

	prebivalci 2008	prebivalci 2018	prebivalci 2023	prebivalci 2028	prebivalci 2033	prebivalci 2038	indeks rasti 2008/2018	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	45.048	47.605	48.987	49.806	50.243	50.439	105,7	104,6	106,0
ruralno 2	37.226	36.326	36.186	35.629	34.737	33.610	97,6	98,1	92,5
urbano 1	64.310	65.740	65.938	65.268	64.011	62.397	102,2	99,3	94,9
urbano 2	108.609	106.780	105.613	102.937	99.177	94.752	98,3	96,4	88,7
savinjska statistična regija	255.193	256.451	256.724	253.640	248.168	241.198	100,5	98,9	94,1

Predvsem zaradi nizke rodnosti se bo prebivalstvo staralo, indeks starosti se bo s 124 leta 2018 dvignil na 255 na koncu projekcijskega obdobja leta 2038. Za celotno Slovenijo bosta primerljivi vrednosti po projekciji znašali 129 in 238. Najvišjo vrednost indeksa starosti v Savinjski regiji leta 2038 je mogoče pričakovati na območju urbano 2 – 297 (preglednica 51). Delež starih 65 in več let v skupnem prebivalstvu bo narasel z 19 na 30 %, delež starih 0 do 24 let pa upadel s 24 na 21 % (slika 55). Za tretjino bo upadlo število žensk v starosti 20 do 39 let, ki so v obdobju 2008 do 2017 v Sloveniji rodile 96 do 97 % otrok (preglednica 52). Posledici nizke rodnosti bosta tudi upadanje številčnosti aktivnega kontingenta prebivalstva (25 do 64 let) in staranje delovne sile. Aktivni kontingent se bo od leta 2018 do 2038 znižal s 146.000 na 118.500 oseb. Delež starejših aktivnih (45 do 64 let) od vseh aktivnih se bo v istem obdobju povečal z 52 % na 58 % (preglednica 53).

Preglednica 51: Število mladih in starih ter indeks starosti po rezultatih osnovne projekcije za demografsko homogena območja savinjske statistične regije (SiStat 2019).

	0 do 14 2018	0 do 14 2028	0 do 14 2038	65 in več 2018	65 in več 2028	65 in več 2038	indeks starosti 2018	indeks starosti 2028	indeks starosti 2038
ruralno 1	7.512	6.971	6.551	8.847	11.848	13.515	117,8	170,0	206,3
ruralno 2	5.305	4.799	4.044	6.804	8.808	10.041	128,3	183,5	248,3
urbano 1	10.280	8.618	7.402	12.061	16.069	18.061	117,3	186,5	244,0
urbano 2	15.479	12.992	9.926	20.052	26.994	29.467	129,5	207,8	296,9
savinjska statistična regija	38.576	33.380	27.923	47.764	63.719	71.084	123,8	190,9	254,6

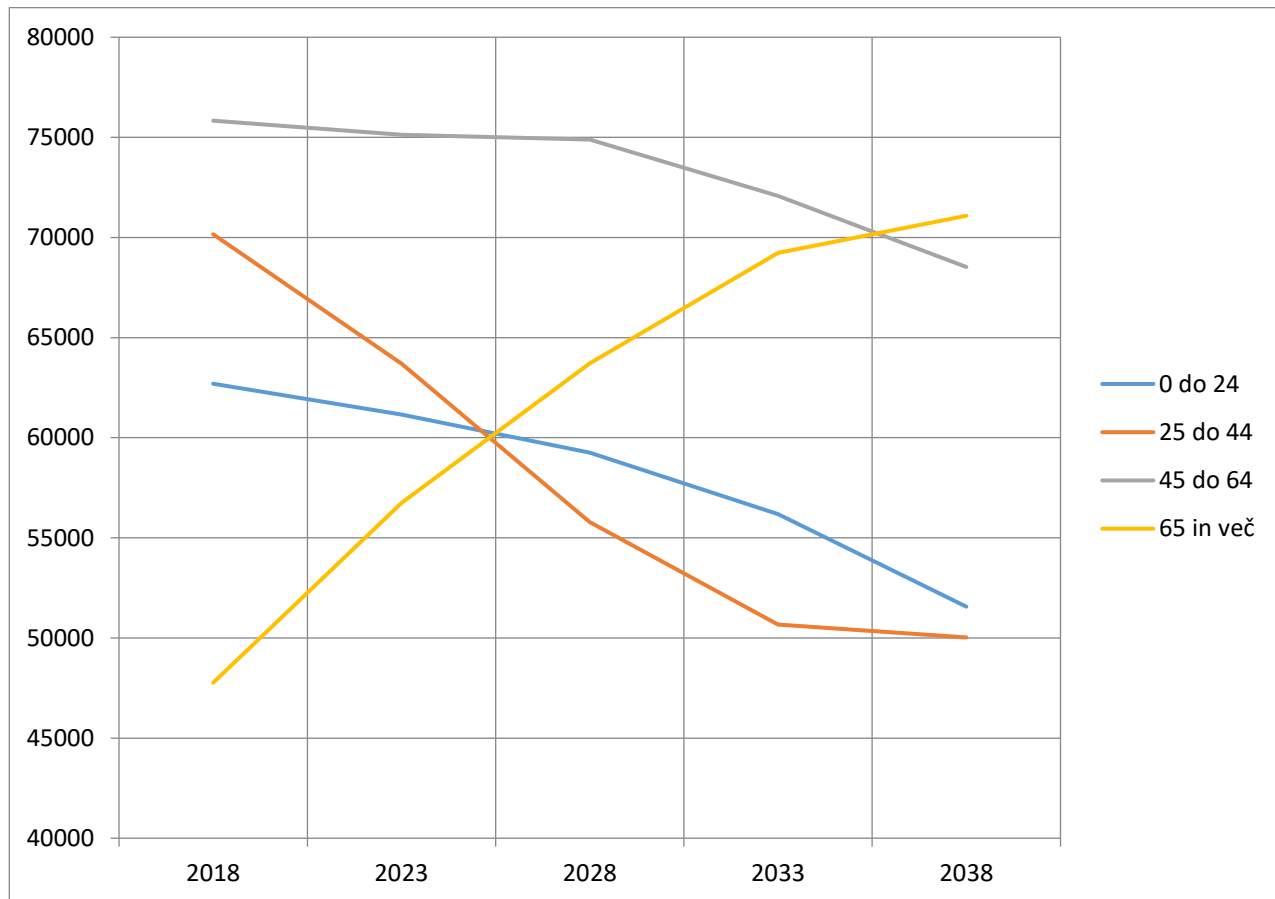
Preglednica 52: Število in indeks rasti žensk v starosti 20 do 39 let po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih savinjske statistične regije (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	5.642	5.169	5.576	91,6	98,8
ruralno 2	4.209	3.427	3.132	81,4	74,4
urbano 1	7.697	6.130	6.273	79,6	81,5
urbano 2	12.309	8.748	8.433	71,1	68,5
savinjska statistična regija	29.857	23.474	23.414	78,6	78,4

Preglednica 53: Število in indeks rasti aktivnega kontingenta prebivalstva (stari 25 do 64 let) po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih savinjske statistične regije (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	26.614	25.682	25.267	96,5	94,9
ruralno 2	20.474	18.529	16.223	90,5	79,2
urbano 1	37.095	33.572	30.842	90,5	83,1
urbano 2	61.809	52.889	46.219	85,6	74,8
savinjska statistična regija	145.992	130.672	118.551	89,5	81,2

Slika 55: Spremembe številčnosti velikih starostnih skupin prebivalstva po rezultatih osnovne projekcije 2018/2038 za savinjsko statistično regijo (SiStat 2019).

Preglednica 54: SWOT analiza za savinjsko statistično regijo.

SWOT analiza: savinjska statistična regija	
prednosti	izrazitejše priseljevanje iz tujine
slabosti	zmerno upadanje števila prebivalcev po projekciji močno odseljevanje v druge slovenske občine nadpovprečen indeks starosti po projekciji podpovprečen delež aktivnega kontingenta po projekciji
priložnosti	povečan delež mlajšega prebivalstva rastoča poklicna usposobljenost prebivalstva
nevarnosti	razpršena urbanizacija podeželskih območij velike razlike demografskih trendov v regiji upadanje prebivalstva v gravitacijskih središčih območja z demografskimi problemi na obmejnih območjih območja z demografskimi problemi hribovitih in goratih območij konflikt med poselitvijo in drugimi rabami prostora

7.5 Zasavska statistična regija

Zasavska statistična regija je leta 2018 vključevala 4 občine s skupno 2,8 % slovenskega prebivalstva in 2,4 % površine države. Po površini je najmanjša statistična regija v državi. Vse občine so uvrščene v demografsko homogeni območji urbano 1 – Občina Litija ter urbano 2 – občine Zagorje, Trbovlje in Hrastnik (preglednica 55).

Preglednica 55: Občine v zasavski statistični regiji po demografsko homogenih območjih.

ruralno 1	0
ruralno 2	0
urbano 1	Litija (60)
urbano 2	Hrastnik (34), Trbovlje (129), Zagorje ob Savi (142)

Demografsko homogeno območje urbano 2 je leta 2018 zajemalo 3 občine z dobro polovico površine in naselij ter s tremi četrtinami prebivalstva statistične regije. Gostota poselitve na območju urbano 2 je več kot dvakrat večja kot na območju urbano 1 (preglednica 56).

Preglednica 56: Osnovne poselitvene značilnosti demografsko homogenih območij v zasavski statistični regiji leta 2018 (SiStat 2019).

	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	gostota poselitve 2018
	km2	število	število	število	%	%	%	%	prebivalc ev/km2
ruralno 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ruralno 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
urbano 1	221,4	1	107	15.325	45,6	25,0	48,0	26,7	69
urbano 2	263,7	3	116	41.999	54,4	75,0	52,0	73,3	159
zasavska statistična regija	485,1	4	223	57.324	100	100	100	100	118

Zasavska statistična regija je izrazito polarizirana na zahodni del z Občino Litija in na vzhodni del, ki ga tvorijo tradicionalne zasavske občine Zagorje, Trbovlje in Hrastnik. Občina Litija geografsko sodi v ožje območje ljubljanske urbane regije in v preteklih desetletjih ni doživela tako izrazite krize lokalnih gospodarskih dejavnosti kot preostanek Zasavja. Celotna statistična regija bo po rezultatih osnovne projekcije od leta 2018 do 2038 izgubila 15,3 % prebivalstva, litijski del samo 1,5 %, vzhodni del pa več kot 20 %. Število prebivalcev v Litiji bo stagniralo ali le rahlo upadlo, vzhodno Zasavje pa bo izgubilo okrog 8500 prebivalcev (preglednica 57). Upadanje bo izrazitejše po letu 2028. V desetletju 2008 do 2017 sta se vzhodni in litijski del statistične regije razlikovala tako v značilnostih selitev kot v rodnosti. Vzhodni del je s 5,1 odseljenih na 1000 prebivalcev na leto eno najbolj izrazitih območij odseljevanja v Sloveniji. Nizka je bila tudi rodnost, 1000 žensk v starosti 15 do 44 je rodilo 49 otrok, kar enako sodi med najnižje slovenske vrednosti. Nasprotno je bil litijski del območje zmerne priseljevanja, ustrezen podatek za rodnost je bil 55 rojenih, kar sodi med višje slovenske vrednosti. Vzhodni del zasavske statistične regije sodi med najbolj demografsko ogrožena območja Slovenije.

Preglednica 57: Gibanje (2008 do 2018, podatki SiStat 2019) in napoved gibanja (osnovna projekcija 2018–2038) števila prebivalcev po demografsko homogenih območjih zasavske statistične regije.

	prebivalci 2008	prebivalci 2018	prebivalci 2023	prebivalci 2028	prebivalci 2033	prebivalci 2038	indeks rasti 2008/2018	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ruralno 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
urbano 1	14.667	15.325	15.527	15.516	15.350	15.094	104,5	101,2	98,5
urbano 2	45.226	41.999	40.444	38.417	36.054	33.488	92,9	91,5	79,7
zasavska statistična regija	59.893	57.324	55.971	53.933	51.404	48.582	95,7	94,1	84,7

Zaradi nizke rodnosti se bo prebivalstvo hitro staralo, izrazite pa bodo razlike med litijskim in vzhodnim delom statistične regije. Indeks starosti se bo v Litiji s 167 leta 2018 dvignil na 224 leta 2038, v vzhodnem delu pa s 155 na 344, kar bi bila ena najvišjih vrednosti na ravni demografsko homogenih območij v Sloveniji (preglednica 58). Delež starih 65 in več let v skupnem prebivalstvu bo v Litiji narasel s 17 na 28 %, v vzhodnem

delu pa z 21 na 35 %. Delež starih 0 do 24 let bo v Litiji upadel s 26 na 23 %, v vzhodnem delu pa z 22 na 19 %. Delež žensk v starosti 15 do 44 let bo po projekciji v Litiji upadel za 15 %, v vzhodnem delu pa za 42 % (preglednica 59). Posledici nizke rodnosti bosta tudi upadanje številčnosti aktivnega kontingenta prebivalstva (25 do 64 let) in staranje delovne sile. Aktivni kontingent naj se bo v Litiji od leta 2018 do 2038 znižal z 8750 na 7300 oseb, v vzhodnem delu pa s 23.800 na 15.300. Delež starejših aktivnih (45 do 64 let) od vseh aktivnih bo v istem obdobju v Litiji narasel z 52 na 56 %, v vzhodnem delu pa s 55 na 61 % (preglednica 60).

Preglednica 58: Število mladih in starih ter indeks starosti po rezultatih osnovne projekcije za demografsko homogena območja zasavske statistične regije (SiStat 2019).

	0 do 14 2018	0 do 14 2028	0 do 14 2038	65 in več 2018	65 in več 2028	65 in več 2038	indeks starosti 2018	indeks starosti 2028	indeks starosti 2038
ruralno 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ruralno 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
urbano 1	2.451	2.231	1.909	2.635	3.725	4.284	107,5	167,0	224,4
urbano 2	5.682	4.725	3.386	8.817	11.355	11.643	155,2	240,3	343,9
zasavska statistična regija	8.133	6.956	5.295	11.452	15.080	15.927	140,8	216,8	300,8

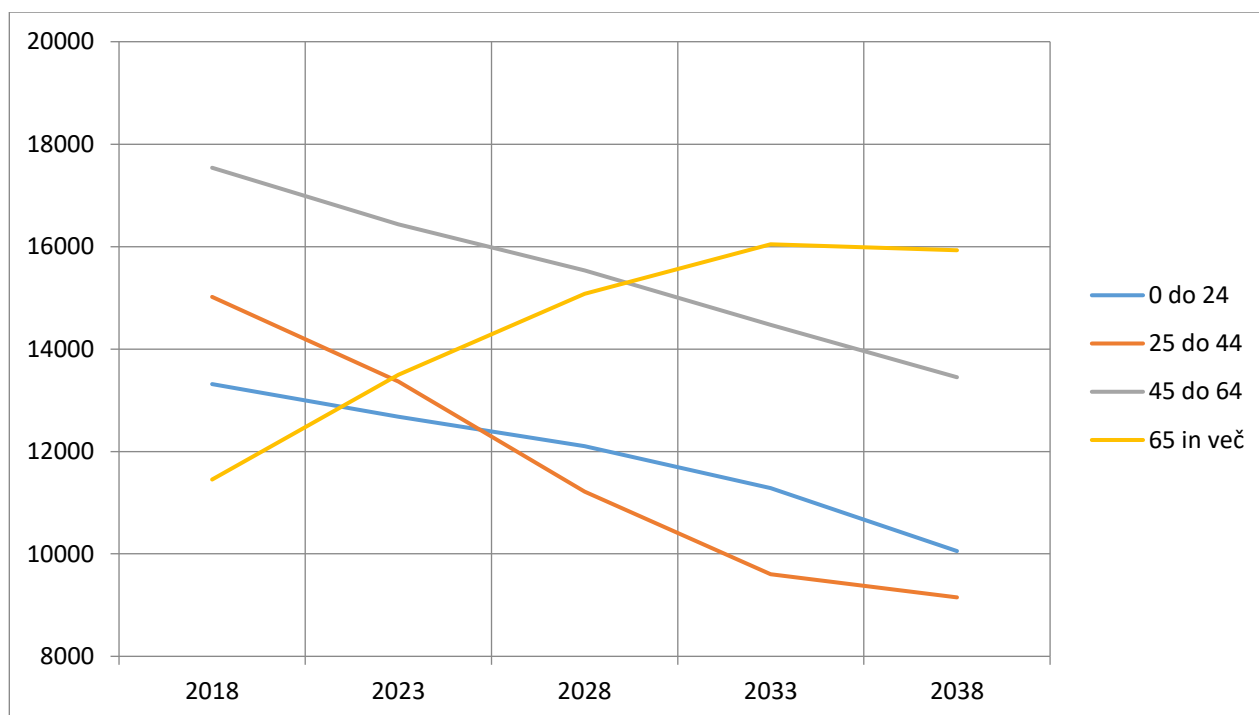
Preglednica 59: Število in indeks rasti žensk v starosti 20 do 39 let po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih zasavske statistične regije (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	0	0	0	0	0
ruralno 2	0	0	0	0	0
urbano 1	1.820	1.455	1.546	79,9	84,9
urbano 2	4.785	3.233	2.763	67,6	57,7
zasavska statistična regija	6.605	4.688	4.309	71,0	65,2

Preglednica 60: Število in indeks rasti aktivnega kontingenta prebivalstva (stari 25 do 64 let) po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih zasavske statistične regije (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	0	0	0	0	0
ruralno 2	0	0	0	0	0
urbano 1	8.755	7.920	7.315	90,5	83,6
urbano 2	23.802	18.827	15.285	79,1	64,2
zasavska statistična regija	32.557	26.747	22.600	82,2	69,4

Slika 56: Spremembe številčnosti velikih starostnih skupin prebivalstva po rezultatih osnovne projekcije 2018/2038 za zasavsko statistično regijo (SiStat 2019).

Preglednica 61: SWOT analiza za zasavsko statistično regijo.

SWOT analiza: zasavska statistična regija	
prednosti	-
slabosti	močno upadanje števila prebivalcev po projekciji močno odseljevanje v druge slovenske občine nižja rodnost kot v večini regijmočno nadpovprečen indeks starosti po projekciji podpovprečen delež aktivnega kontingenta po projekciji
priložnosti	prilagoditev lokalnih dejavnosti povečanemu deležu starejših možnost prilagajanja stavbnega fonda novim dejavnostim
nevarnosti	velike razlike demografskih trendov v regiji problemi reprodukcije prebivalstva v gravitacijskih središčih pojavljanje območij z odmiranjem prebivalstva propadanje kulturne pokrajine

7.6 Posavska statistična regija

Posavska statistična regija je leta 2018 vključevala 6 občin s skupno 3,7 % slovenskega prebivalstva in 4,8 % površine države. Vse občine so uvrščene v demografsko homogeni območji ruralno 2 in urbano 2, saj je bilo za vse značilno upadanje števila prebivalcev v obdobju 2008/2017. Statistična regija vključuje tri urbane občine Sevnica, Krško in Brežice, ki tvorijo strnjeno prostorsko enoto. Ruralne občine Radeče, Bistrica ob Sotli in Kostanjevica na Krki ležijo v treh različnih naravno-pokrajinskih enotah (preglednica 62).

Preglednica 62: Občine v posavski statistični regiji po demografsko homogenih območjih

ruralno 1	0
ruralno 2	Radeče (99), Bistrica ob Sotli (149), Kostanjevica na Krki (197)
urbano 1	0
urbano 2	Brežice (9), Krško (54), Sevnica (110)

Demografsko homogeno območje urbano 2 je leta 2018 obsegalo večji del statistične regije – 85,4 % površine in 89,3 % prebivalcev. Tako območje ruralno 2 kot urbano 2 sta redko poseljeni. 3 občine, Bistrica ob Sotli, Kostanjevica na Krki in Brežice sodijo med obmejna problemska območja (preglednica 63).

Preglednica 63: Osnovne poselitvene značilnosti demografsko homogenih območij v posavski statistični regiji leta 2018 (SiStat 2019).

	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	gostota poselitve 2018
	km ²	število	število	število	%	%	%	%	prebivalcev/km ²
ruralno 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ruralno 2	141,4	3	62	8.091	14,6	50,0	13,8	10,7	57
urbano 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
urbano 2	826,8	3	386	67.797	85,4	50,0	86,2	89,3	82
posavska statistična regija	968,2	6	448	75.888	100	100	100	100	78

Posavska statistična regija bo po rezultatih osnovne projekcije od leta 2018 do 2038 izgubila 6,6 % prebivalstva. Pričakovan upad je razmeroma nizek glede na to, da so občine v desetletju 2008 do 2017 prebivalstveno nazadovale, vendar le za 0,7 %. Upadanje skupnega števila prebivalcev je mogoče pričakovati po letu 2023, še izraziteje pa po letu 2033. Na demografsko homogenem območju ruralno 2 bo upadanje mnogo izrazitejše, skupno prebivalstvo bo do leta 2038 upadlo za 19 %. Bodoči demografski razvoj območja urbano 2 bo manj problematičen kot v drugih občinah tega tipa v Sloveniji – do konca projekcijskega obdobja bi se skupno prebivalstvo zmanjšalo za 5,1 %, drugje v Sloveniji za 12,3 % (preglednica 64). Vzrok je v razmeroma nizkem negativnem selitvenem netu za regijo (-0,22 na 1000 prebivalcev) in v za slovenske razmere relativno visoki rodnosti, ki je v obdobju 2008 do 2017 znašala 55 živorojenih na 1000 žensk v starosti 15 do 44 let. V občinah območja ruralno 2, ki sicer predstavljajo samo desetino prebivalstva statistične regije, je bilo odseljevanje zelo izrazito, vrednost selitvenega neta je znašala -5,4 osebe na 1000 prebivalcev na leto. To je

celo najbolj negativna vrednost med vsemi demografsko homogenimi območji Slovenije, kot jih je opredelila metoda projekcijskega izračuna.

Preglednica 64: Gibanje (2008 do 2018, podatki SiStat 2019) in napoved gibanja (osnovna projekcija 2018–2038) števila prebivalcev po demografsko homogenih območjih posavske statistične regije.

	prebivalci 2008	prebivalci 2018	prebivalci 2023	prebivalci 2028	prebivalci 2033	prebivalci 2038	indeks rasti 2008/2018	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ruralno 2	8.517	8.091	7.815	7.452	7.023	6.551	95,0	92,1	81,0
urbano 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
urbano 2	67.886	67.797	67.918	67.197	65.932	64.336	99,9	99,1	94,9
posavska statistična regija	76.403	75.888	75.733	74.649	72.955	70.887	99,3	98,4	93,4

Zaradi prenizke rodnosti za enostavno obnovo generacij se bo prebivalstvo staralo, indeks starosti se bo s 136 leta 2018 dvignil na 247 leta 2038, kar pa bo le malo več od slovenskega povprečja leta 2038. Višji porast indeksa starosti je mogoče pričakovati v občinah tipa ruralno 2, kjer bo leta 2038 dosegel vrednost 318 (preglednica 65). Delež starih 65 in več let v skupnem prebivalstvu bo narasel z 19 na 30 %, delež starih 0 do 24 let pa upadel s 24 na 19 % (slika 57). Za 20 % bo upadlo število žensk v starosti 20 do 39 let, kar je manj kot večini drugih slovenskih statističnih regij (preglednica 66). Posledici prenizke rodnosti bosta tudi upadanje številčnosti aktivnega kontingenta prebivalstva (25 do 64 let) in staranje delovne sile. Aktivni kontingent se bo od leta 2018 do 2038 znižal z 42.700 na 33.900 oseb. Delež starejših aktivnih (45 do 64 let) od vseh aktivnih bo v istem obdobju narasel s 53 na 58 % (preglednica 67).

Preglednica 65: Število mladih in starih ter indeks starosti po rezultatih osnovne projekcije za demografsko homogena območja posavske statistične regije (SiStat 2019).

	0 do 14 2018	0 do 14 2028	0 do 14 2038	65 in več 2018	65 in več 2028	65 in več 2038	indeks starosti 2018	indeks starosti 2028	indeks starosti 2038
ruralno 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ruralno 2	1.141	932	695	1.596	2.014	2.208	139,9	216,1	317,7
urbano 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
urbano 2	9.920	9.115	7.907	13.432	17.444	19.058	135,4	191,4	241,0
posavska statistična regija	11.061	10.047	8.602	15.028	19.458	21.266	135,9	193,7	247,2

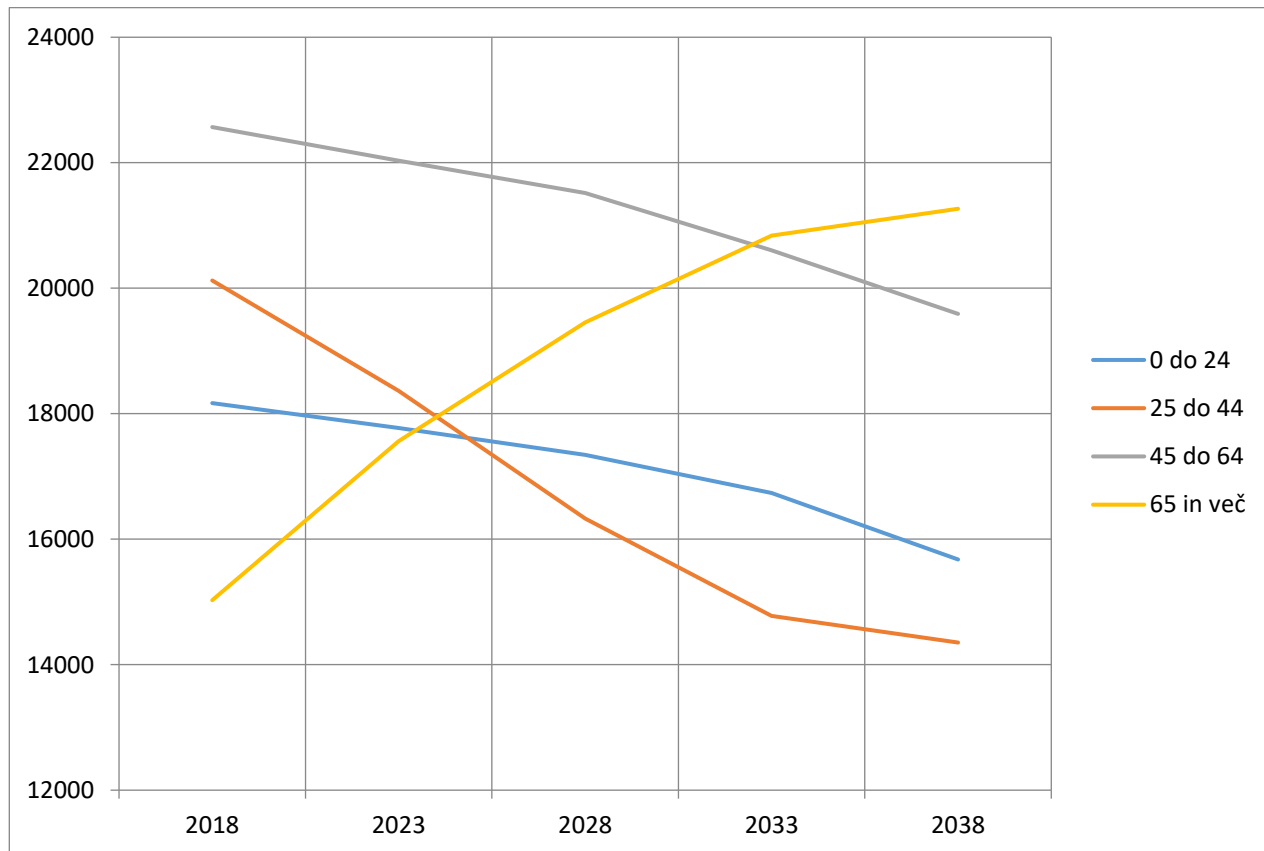
Preglednica 66: Število in indeks rasti žensk v starosti 20 do 39 let po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih posavske statistične regije (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	0	0	0	0	0
ruralno 2	923	664	555	71,9	60,1
urbano 1	0	0	0	0	0
urbano 2	7.552	6.181	6.224	81,8	82,4
posavska statistična regija	8.475	6.845	6.779	80,8	80,0

Preglednica 67: Število in indeks rasti aktivnega kontingenta prebivalstva (stari 25 do 64 let) po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih posavske statistične regije (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	0	0	0	0	0
ruralno 2	4.543	3.788	3.029	83,4	66,7
urbano 1	0	0	0	0	0
urbano 2	38.148	34.057	30.915	89,3	81,0
posavska statistična regija	42.691	37.845	33.944	88,6	79,5

Slika 57: Spremembe številčnosti velikih starostnih skupin prebivalstva po rezultatih osnovne projekcije 2018/2038 za posavsko statistično regijo (SiStat 2019).

Preglednica 68: SWOT analiza za posavsko statistično regijo.

SWOT analiza: posavska statistična regija	
prednosti	višja rodnost kot v večini regij
slabosti	zmerno upadanje števila prebivalcev po projekciji zmerno odseljevanje v druge slovenske občine nadpovprečen indeks starosti po projekciji podpovprečen delež aktivnega kontingenta po projekciji
priložnosti	možnost prilagajanja stavbnega fonda novim dejavnostim
nevarnosti	območja z demografskimi problemi na obmejnih območjih

7.7 Jugovzhodna Slovenija

Statistična regija jugovzhodna Slovenija je leta 2018 vključevala 21 občin s skupno 7 % slovenskega prebivalstva in 13,1 % površine države. Statistična regija vključuje vse štiri tipe demografsko homogenih območij. Po številu občin je največje območje ruralno 1, ki vključuje vse ruralne občine na območju upravnih enot Novo mesto in Trebnje. Območje ruralno 2 je v celoti na ribniško-kočevskem območju in v Beli krajini. Območje urbano 1 vključuje občine Novo mesto, Trebnje in Ribnica, območje urbano 2 pa občine Kočevje, Črnomelj in Metlika (preglednica 69).

Preglednica 69: Občine v statistični regiji jugovzhodna Slovenija po demografsko homogenih območjih (* občini smo zamenjali DHO; razlogi so navedeni v preglednici številka 2).

ruralno 1	Šentjernej (119), Škocjan (121), Dolenjske Toplice (157), Mirna Peč (170), Žužemberk (193), Mokronog - Trebelno (199), Straža (203), Šmarješke Toplice (206), Šentrupert (211), Mirna* (212)
ruralno 2	Loški Potok (66), Osilnica (88), Semič (109), Kostel (165), Sodražica (179)
urbano 1	Novo mesto (85), Ribnica (104), Trebnje (130)
urbano 2	Črnomelj (17), Kočevje (48), Metlika (73)

Statistična regija jugovzhodna Slovenija je največja statistična regija v Sloveniji, istočasno pa je za primorsko-notranjsko najredkeje poseljena. Območji z rastočim številom prebivalstva vključujeta slabo polovico površine statistične regije in dve tretjini njenega prebivalstva. Redkeje poseljeni sta območji s padajočim številom prebivalstva, vključujeta ves zahodni in južni del statistične regije razen občine Ribnica (preglednica 70).

Statistična regija jugovzhodna Slovenija bo po rezultatih osnovne projekcije od leta 2018 do 2038 izgubila le 2,5 % prebivalstva, kar je nekaj manj kot celotna država (3,3 %). Znotraj regije pa so velike razlike. Območji urbano 1 in ruralno 1 se bosta v celotnem obdobju do 2038 prebivalstveno celo povečali, za 3,3 oziroma 1,3 %. Nasprotno bosta območji urbano 2 in ruralno 2 izgubili vsaka po 13 % prebivalcev. Obe območji z rastočim številom prebivalcev bosta po letu 2028 demografsko stagnirali ali celo začeli prebivalstveno rahlo upadati. Območji urbano 2 in ruralno 2 bosta po številu prebivalcev začeli upadati takoj po letu 2018, izraziteje pa po letu 2028 (preglednica 71). Statistična regija kot celota ima najvišjo vrednost rodnosti v Sloveniji. V desetletju 2008 do 2017 je znašalo število živorojenih na 1000 žensk v starosti 15 do 44 let 57 (v Sloveniji 52). Notranje razlike v regiji so majhne, rodnost je nekaj višja na Dolenjskem kot na Kočevskem in v Beli krajini. Večje pa so razlike v selitvenem netu. V obdobju 2008 do 2017 sta imeli območji urbano 1 in ruralno 1 rahlo pozitiven

selitveni neto, območji urbano 2 in ruralno 2 pa sta na leto zaradi odseljevanja izgubljali 2,3 osebe na 1000 prebivalcev.

Preglednica 70: Osnovne poselitvene značilnosti demografsko homogenih območij v statistični regiji jugovzhodna Slovenija leta 2018 (SiStat 2019).

	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	gostota poselitve 2018
	km ²	število	število	število	%	%	%	%	prebivalc ev/km ²
ruralno 1	695,4	10	330	37.317	26,0	47,6	31,4	26,0	54
ruralno 2	423	5	160	8.850	15,8	23,8	15,2	6,2	21
urbano 1	552,6	3	295	58.827	20,7	14,3	28,0	40,9	106
urbano 2	1.004	3	267	38.713	37,5	14,3	25,4	26,9	39
jugovzhodna Slovenija	2.675	21	1.052	143.707	100	100	100	100	54

Preglednica 71: Gibanje (2008 do 2018, podatki SiStat 2019) in napoved gibanja (osnovna projekcija 2018–2038) števila prebivalcev po demografsko homogenih območjih statistične regije jugovzhodna Slovenija.

	prebivalci 2008	prebivalci 2018	prebivalci 2023	prebivalci 2028	prebivalci 2033	prebivalci 2038	indeks rasti 2008/2018	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	35.645	37.317	38.032	38.267	38.152	37.802	104,7	102,5	101,3
ruralno 2	9.255	8.850	8.689	8.417	8.084	7.715	95,6	95,1	87,2
urbano 1	56.440	58.827	60.157	60.784	60.916	60.792	104,2	103,3	103,3
urbano 2	40.207	38.713	37.987	36.828	35.389	33.736	96,3	95,1	87,1
jugovzhodna Slovenija	141.547	143.707	144.865	144.296	142.541	140.045	101,5	100,4	97,5

Predvsem zaradi prenizke rodnoti se bo prebivalstvo staralo, indeks starosti se bo s 161 leta 2018 dvignil na 212 leta 2038. Med območji bodo precejšnje razlike. Na območjih urbano 1 in ruralno 1 bo indeks starosti ostal pod 200, na območjih urbano 2 in ruralno 2 pa bo na koncu projekcijskega obdobja leta 2038 presegel 260 (preglednica 72). Delež starih 65 in več let v skupnem prebivalstvu bo narasel z 18 na 28 %, delež starih 0 do 24 let pa upadel s 26 na 24 % (slika 58). Za 20 % bo upadlo število žensk v starosti 20 do 39 let, ki so v obdobju 2008 do 2017 v Sloveniji rodile 96 do 97 % otrok (preglednica 73). Posledici nizke rodnoti bosta tudi upadanje številčnosti aktivnega kontingenta prebivalstva (25 do 64 let) in staranje delovne sile. Aktivni kontingent se bo od leta 2018 do 2038 znižal z 80.900 na 68.100 oseb. Delež starejših aktivnih (45 do 64 let) od vseh aktivnih bo v istem obdobju narasel z 51 % na 57 % (preglednica 74).

Preglednica 72: Število mladih in starih ter indeks starosti po rezultatih osnovne projekcije za demografsko homogena območja statistične regije jugovzhodna Slovenija (SiStat 2019).

	0 do 14 2018	0 do 14 2028	0 do 14 2038	65 in več 2018	65 in več 2028	65 in več 2038	indeks starosti 2018	indeks starosti 2028	indeks starosti 2038
ruralno 1	6.165	5.856	5.023	6.110	8.492	10.007	99,1	145,0	199,2
ruralno 2	1.312	1.164	933	1.845	2.345	2.430	140,6	201,5	260,5
urbano 1	9.788	9.537	8.403	10.131	13.418	15.733	103,5	140,7	187,2
urbano 2	5.610	4.815	3.864	7.749	10.113	10.511	138,1	210,0	272,0
jugovzhodna Slovenija	22.875	21.372	18.223	25.835	34.368	38.681	112,9	160,8	212,3

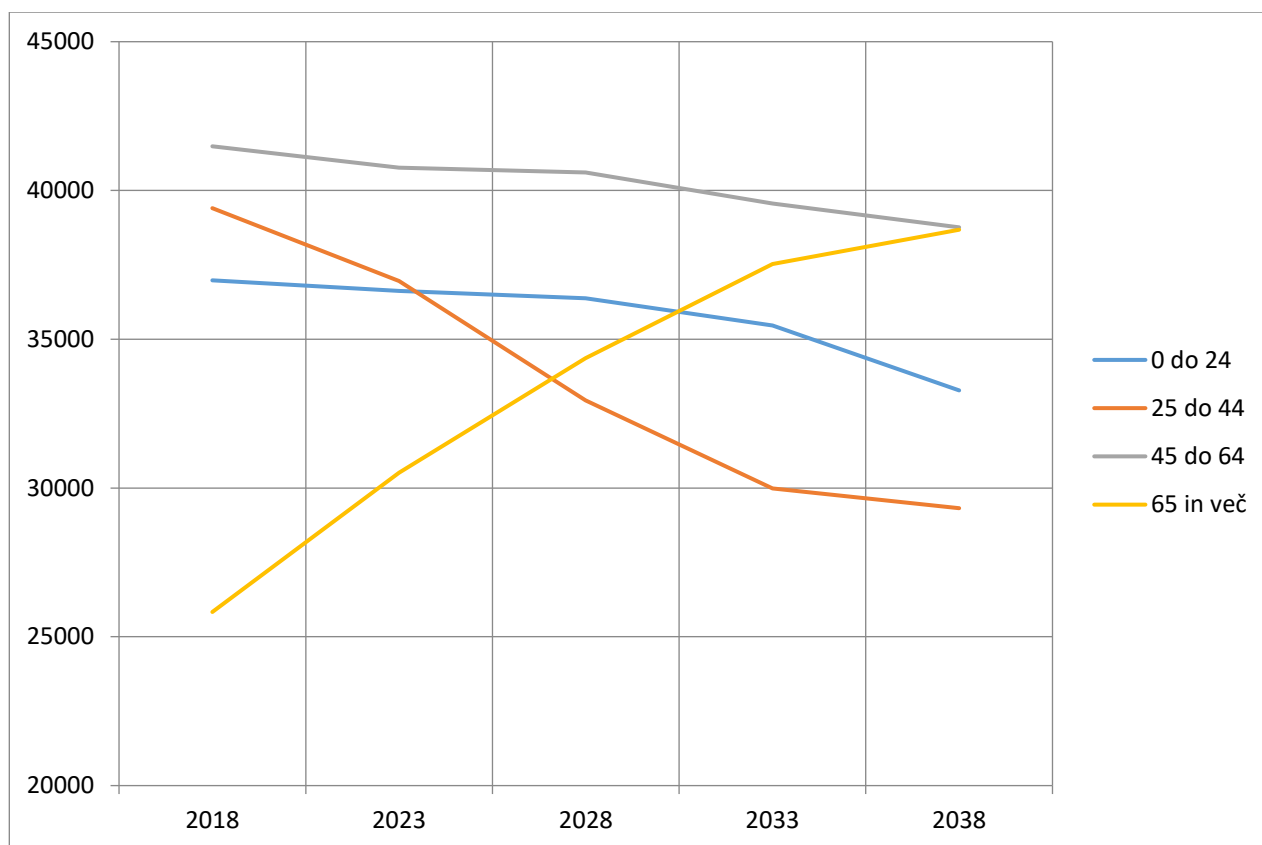
Preglednica 73: Število in indeks rasti žensk v starosti 20 do 39 let po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih statistične regije jugovzhodna Slovenija (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	4.661	3911	3.790	83,9	81,3
ruralno 2	973	737	708	75,7	72,8
urbano 1	7.251	6.108	6.356	84,2	87,7
urbano 2	4.412	3.296	3.052	74,7	69,2
jugovzhodna Slovenija	17.297	14.052	13.906	81,2	80,4

Preglednica 74: Število in indeks rasti aktivnega kontingenta prebivalstva (stari 25 do 64 let) po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih statistične regije jugovzhodna Slovenija (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	21.189	19.853	18.615	93,7	87,9
ruralno 2	4.886	4.076	3.549	83,4	72,6
urbano 1	33.033	31.358	29.859	94,9	90,4
urbano 2	21.783	18.269	16.060	83,9	73,7
jugovzhodna Slovenija	80.891	73.556	68.083	90,9	84,2

Slika 58: Spremembe številčnosti velikih starostnih skupin prebivalstva po rezultatih osnovne projekcije 2018/2038 za statistično regijo jugovzhodna Slovenija (SiStat 2019).

Preglednica 75: SWOT analiza za statistično regijo jugovzhodna Slovenija.

SWOT analiza: jugovzhodna Slovenija	
prednosti	višja rodnost kot v večini regij podpovprečen indeks starosti po projekciji
slabosti	zmerno upadanje števila prebivalcev po projekciji močno odseljevanje v druge slovenske občine podpovprečen delež aktivnega kontingenta po projekciji
priložnosti	možnost prilagajanja stavbnega fonda novim dejavnostim
nevarnosti	razpršena urbanizacija podeželskih območij velike razlike demografskih trendov v regiji obsežna redko poseljena območja pojavljanje območij z odmiranjem prebivalstva območja z demografskimi problemi na obmejnih območjih območja z demografskimi problemi hribovitih in goratih območij propadanje kulturne pokrajine

7.8 Osrednjeslovenska statistična regija

Osrednjeslovenska statistična regija je leta 2018 vključevala 25 občin s skupno 26 % slovenskega prebivalstva in 11,5 % površine države. Vse občine so uvrščene v demografsko homogeni območji ruralno 1 in urbano 1, za vse občine je bilo značilno naraščanje števila prebivalcev v obdobju 2008/2017. Statistična regija vključuje 10 urbanih občin vključno z Ljubljano in 15 podeželskih občin, ki so vse v neposredni sosesčini bodisi z Ljubljano ali manjšimi mestnimi in zaposlitvenimi središči statistične regije (preglednica 76).

Preglednica 76: Občine v osrednjeslovenski statistični regiji po demografsko homogenih območjih.

ruralno 1	Borovnica (5), Brezovica (8), Dobropolje (20), Dobrova - Polhov Gradec (21), Dol pri Ljubljani (22), Ig (37), Lukovica (68), Moravče (77), Škofljica (123), Velike Lašče (134), Vodice (138), Horjul (162), Komenda (164), Šmartno pri Litiji (194), Log - Dragomer (208)
ruralno 2	0
urbano 1	Domžale (23), Grosuplje (32), Ivančna Gorica (39), Kamnik (43), Ljubljana (61), Logatec (64), Medvode (71), Mengeš (72), Vrhnika (140), Trzin (186)
urbano 2	0

Demografsko homogeno območje urbano 1 je leta 2018 zajemalo 60 % površine, kar 83 % prebivalstva in dobro polovico naselij statistične regije. Ruralna območja imajo gostoto poselitve 95, urbana pa 325 prebivalcev na km², kar je druga največja gostota med vsemi demografsko homogenimi območji Slovenije (preglednica 77).

Preglednica 77: Osnovne poselitvene značilnosti demografsko homogenih območij v osrednjeslovenski statistični regiji leta 2018 (SiStat 2019).

	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	gostota poselitve 2018
	km ²	število	število	število	%	%	%	%	prebivalcev/km ²
ruralno 1	962,9	15	448	91.442	41,3	60,0	48,6	17,0	95
ruralno 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
urbano 1	1.371	10	474	445.158	58,7	40,0	51,4	83,0	325
urbano 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
osrednjeslovenska statistična regija	2.333,9	25	922	536.600	100	100	100	100	230

Osrednjeslovenska statistična regija bo po rezultatih osnovne projekcije od leta 2018 do 2038 prebivalstveno narasla za 8,1 %, kar je najvišji porast med vsemi statističnimi regijami (preglednica 78). Vzrok je predvsem v močnem priseljevanju, letna vrednost neto selitev v regijo je 5,2 osebi na 1000 prebivalcev, priseljevanje je krepkejšo samo v obalno-kraški statistični regiji. Za območje urbano 1 je značilno tudi krepko priseljevanje iz

tujine. Občine tipa ruralno 1 bodo v tem obdobju prebivalstveno naraščale še hitreje, v celotnem obdobju za 18,3 %, kar bo najvišja vrednost med vsemi demografsko homogenimi območji Sloveniji. Vzrok rasti je povezan predvsem s selitvami iz mest v sosednje ali bližnje podeželske občine. Porast na območjih urbano 1 bo znašal 5,9 %, kar bo največ med vsemi demografsko homogenimi območji tipa urbano 1 v Sloveniji. Pozitiven selitveni neto regije je posledica predvsem medobčinskih selitev in priseljevanja iz držav z območja nekdanje Jugoslavije. Selitve z gospodarsko razvitimi državami kažejo obratno sliko. V obdobju 2008/2017 je znašal povprečni negativni selitveni neto okrog 1000 oseb ali -1,9 na 1000 prebivalcev. Rodnost v osrednjeslovenski statistični regiji za obdobje 2008 do 2017 je znašala 53,8 živorojenih na 1000 žensk v starosti 15 do 44 let, kar je več kot je povprečje za Slovenijo – 52.

Preglednica 78: Gibanje (2008 do 2018, podatki SUIStat 2019) in napoved gibanja (osnovna projekcija 2018–2038) števila prebivalcev po demografsko homogenih območjih osrednjeslovenske statistične regije.

	prebivalci 2008	prebivalci 2018	prebivalci 2023	prebivalci 2028	prebivalci 2033	prebivalci 2038	indeks rasti 2008/201 8	indeks rasti 2018/202 8	indeks rasti 2018/203 8
ruralno 1	79.205	91.442	96.573	100.828	104.602	108.212	115,4	110,3	118,3
ruralno 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
urbano 1	414.735	445.158	458.093	466.048	470.137	471.622	107,3	104,7	105,9
urbano 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
osrednjeslovenska statistična regija	493.940	536.600	554.666	566.876	574.739	579.834	108,6	105,6	108,1

Zaradi prenizke rodnosti za obnovo generacij se bo prebivalstvo staralo, zaradi priseljevanja počasneje kot drugje v Sloveniji. Indeks starosti se bo s 114 leta 2018 dvignil na 192 leta 2038, kar bo najnižja vrednost med vsemi statističnimi regijami. Najnižji porast indeksa starosti je mogoče pričakovati v občinah tipa ruralno 1, kjer bo leta 2038 dosegel vrednost 154 (preglednica 79). Delež starih 65 in več let v skupnem prebivalstvu bo narasel z 18 na 25 %, delež starih 0 do 24 let pa upadel z 26 na 24 % (slika 59). Zaradi priseljevanja bo za samo 5 % upadlo število žensk v starosti 20 do 39 let (preglednica 80). Priseljevanje bo zaustavljalo upadanje številčnosti aktivnega kontingenta prebivalstva (25 do 64 let) in staranje delovne sile. Aktivni kontingent se bo od leta 2018 do 2038 znižal s 298.000 na 297.400 oseb. Delež starejših aktivnih (45 do 64 let) od vseh aktivnih bo v istem obdobju narasel s 51 na 57 % (preglednica 81).

Preglednica 79: Število mladih in starih ter indeks starosti po rezultatih osnovne projekcije za demografsko homogena območja osrednjeslovenske statistične regije (SiStat 2019).

	0 do 14 2018	0 do 14 2028	0 do 14 2038	65 in več 2018	65 in več 2028	65 in več 2038	indeks starosti 2018	indeks starosti 2028	indeks starosti 2038
ruralno 1	16.626	15.915	16.311	15.406	20.532	25.120	92,7	129,0	154,0
ruralno 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
urbano 1	69.969	66.899	59.734	82.898	104.257	120.520	118,5	155,8	201,8
urbano 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
osrednjeslovenska statistična regija	86.595	82.814	76.045	98.304	124.789	145.640	113,5	150,7	191,5

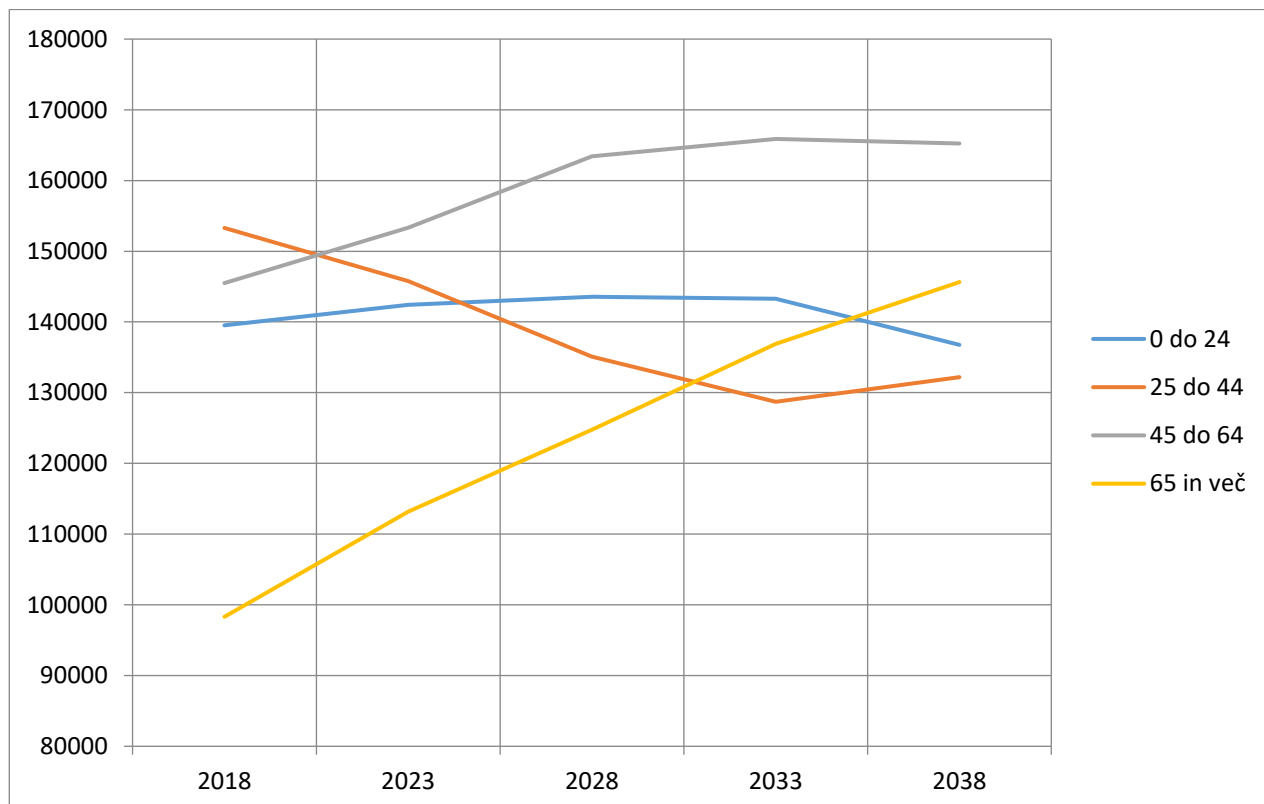
Preglednica 80: Število in indeks rasti žensk v starosti 20 do 39 let po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih osrednjeslovenske statistične regije (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	11.319	11.347	13.176	100,2	116,4
ruralno 2	0	0	0	0	0
urbano 1	56.698	49.352	51.397	87,0	90,7
urbano 2	0	0	0	0	0
osrednjeslovenska statistična regija	68.017	60.699	64.573	89,2	94,9

Preglednica 81: Število in indeks rasti aktivnega kontingenta prebivalstva (stari 25 do 64 let) po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih osrednjeslovenske statistične regije (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	49.881	52.330	55.116	104,9	110,5
ruralno 2	0	0	0	0	0
urbano 1	248.907	246.195	242.316	98,9	97,4
urbano 2	0	0	0	0	0
osrednjeslovenska statistična regija	298.788	298.525	297.432	99,9	99,5

Slika 59: Spremembe številčnosti velikih starostnih skupin prebivalstva po rezultatih osnovne projekcije 2018/2038 za osrednjeslovensko statistično regijo (SiStat 2019).

Preglednica 82: SWOT analiza za osrednjeslovensko statistično regijo.

SWOT analiza: osrednjeslovenska statistična regija	
prednosti	rast števila prebivalcev po projekciji močno priseljevanje iz drugih slovenskih občin pozitiven selitveni netopodpovprečen indeks starosti po projekciji nadpovprečen delež aktivnega kontingenta po projekciji
slabosti	odseljevanje v gospodarsko razvite države
priložnosti	povečan delež mlajšega prebivalstva rastoča poklicna usposobljenost prebivalstva
nevarnosti	razpršena urbanizacija podeželskih območij konflikt med poselitvijo in drugimi rabami prostora

7.9 Gorenjska statistična regija

Gorenjska statistična regija je leta 2018 vključevala 18 občin s skupno 9,9 % slovenskega prebivalstva in 10,5 % površine države. Občine demografsko homogenega območja ruralno 1 so najbolj zgoščene v južnem delu statistične regije, v okolici Kranja in Škofje loke. V tipu ruralno 2 so predvsem občine v višjih nadmorskih višinah in v alpskih dolinah. V območje urbano 1 sodijo občine Kranj, Škofja Loka, Radovljica in Šenčur. V tip urbano 2 sodijo občine na severu statistične regije – Jesenice, Bled in Tržič, ter občini Škofjeloškega hribovja – Železniki in Žiri (preglednica 83).

Preglednica 83: Občine v gorenjski statistični regiji po demografsko homogenih območjih.

ruralno 1	Cerklje na Gorenjskem (12), Gorenja vas - Poljane (27), Naklo (82), Preddvor (95), Žirovnica (192)
ruralno 2	Bohinj (4), Kranjska Gora (53), Jezersko (163), Gorje (207)
urbano 1	Kranj (52), Radovljica (102), Šenčur (117), Škofja Loka (122)
urbano 2	Bled (3), Jesenice (41), Tržič (131), Železniki (146), Žiri (147)

Območji z rastočim številom prebivalcev skupaj zajemata 40 % površine regije, 66 % njenega prebivalstva in 67 % naselij. Območji z upadajočim številom prebivalstva sta po površini večji a redkeje poseljeni (54 prebivalcev na km²), saj zajemata večji del hribovitega in goratega sveta. Šest občin regije sodi med obmejna problemska območja, pet od teh leži na severu statistične regije (preglednica 84).

Preglednica 84: Osnovne poselitvene značilnosti demografsko homogenih območij v gorenjski statistični regiji leta 2018 (SiStat 2019).

	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	gostota poselitve 2018
	km ²	število	število	število	%	%	%	%	prebivalc ev/km ²
ruralno 1	389,2	5	140	28.707	18,2	27,8	29,9	14,1	74
ruralno 2	775	4	48	13.825	36,3	22,2	10,3	6,8	18
urbano 1	455,9	4	175	106.532	21,3	22,2	37,4	52,2	234
urbano 2	516,4	5	105	55.215	24,2	27,8	22,4	27,0	107
gorenjska statistična regija	2.136,5	18	468	204.279	100	100	100	100	96

Gorenjska statistična regija bo po rezultatih osnovne projekcije od leta 2018 do 2038 izgubila 7 % prebivalstva, kar je nekaj več kot celotna država (3,3 %). Nazadovanje skupnega števila prebivalcev je mogoče pričakovati predvsem po letu 2028. Najmočnejše nazadovanje je po projekciji mogoče pričakovati na območjih urbano 2 in ruralno 2 – v obeh primerih okrog 15 %. Območje ruralno 1 se bo po osnovni projekciji do leta 2038 zaradi priseljevanja prebivalstveno povečalo za 5,5 %, območje urbano 1 pa bo upadlo za skoraj 5 %, deloma zaradi selitev iz mest v okoliške podeželske občine (preglednica 85). Negativen trend rasti celotnega prebivalstva statistične regije je mogoče pripisati značilnostim selitev. Priseljevanje v občine tipa urbano 1 v obdobju 2008 do 2017 je bilo zelo skromno, nasprotno pa je zelo močno odseljevanje iz občin tipa urbano 2 – letni neto selitev je znašal - 4,3. Rodnost v statistični regiji je v primerjavi s slovenskim povprečkom razmeroma visoka – v obdobju 2008 do 2017 je 1000 žensk v starosti 15 do 44 let rodilo 53,8 otrok.

Preglednica 85: Gibanje (2008 do 2018, podatki SiStat 2019) in napoved gibanja (osnovna projekcija 2018–2038) števila prebivalcev po demografsko homogenih območjih gorenjske statistične regije.

	prebivalci 2008	prebivalci 2018	prebivalci 2023	prebivalci 2028	prebivalci 2033	prebivalci 2038	indeks rasti 2008/2018	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	26.592	28.707	29.341	29.760	30.056	30.283	108,0	103,7	105,5
ruralno 2	14.306	13.825	13.542	13.109	12.568	11.960	96,6	94,8	86,5
urbano 1	103.096	106.532	106.806	105.735	103.833	101.543	103,3	99,3	95,3
urbano 2	57.260	55.215	53.754	51.666	49.143	46.353	96,4	93,6	84,0
gorenjska statistična regija	201.254	204.279	203.443	200.270	195.600	190.139	101,5	98,0	93,1

Zaradi prenizke rodnosti in prevlade odselitev nad priselitvami se bo prebivalstvo staralo, indeks starosti se bo s 123 leta 2018 dvignil na 225 na koncu projekcijskega obdobja leta 2038. Najvišjo vrednost indeksa starosti v gorenjski statistični regiji leta 2038 je mogoče pričakovati na območju ruralno 2 – 289 in urbano 2 – 273 (preglednica 86). Delež starih 65 in več let v skupnem prebivalstvu bo narasel z 20 na 28 %, delež starih 0 do 24 let pa upadel s 26 na 23 % (slika 60). Za 20 % bo upadlo število žensk v starosti 20 do 39 let (preglednica

87). Posledici prenizke rodnosti in odseljavanja bosta tudi upadanje številčnosti aktivnega kontingenta prebivalstva (25 do 64 let) in staranje delovne sile. Aktivni kontingent se bo od leta 2018 do 2038 znižal s 112.100 na 93.000 oseb. Delež starejših aktivnih (45 do 64 let) od vseh aktivnih se bo v istem obdobju narasel z 51 % na 57 % (preglednica 88).

Preglednica 86: Število mladih in starih ter indeks starosti po rezultatih osnovne projekcije za demografsko homogena območja gorenjske statistične regije (SiStat 2019).

	0 do 14 2018	0 do 14 2028	0 do 14 2038	65 in več 2018	65 in več 2028	65 in več 2038	indeks starosti 2018	indeks starosti 2028	indeks starosti 2038
ruralno 1	5.052	4.703	4.620	5.191	6.246	7.390	102,8	132,8	160,0
ruralno 2	1.917	1.650	1.336	3.291	3.800	3.854	171,7	230,3	288,5
urbano 1	17.232	15.004	12.587	20.311	25.003	27.837	117,9	166,6	221,2
urbano 2	8.210	6.872	5.307	11.091	13.810	14.508	135,1	201,0	273,4
gorenjska statistična regija	32.411	28.229	23.850	39.884	48.859	53.589	123,1	173,1	224,7

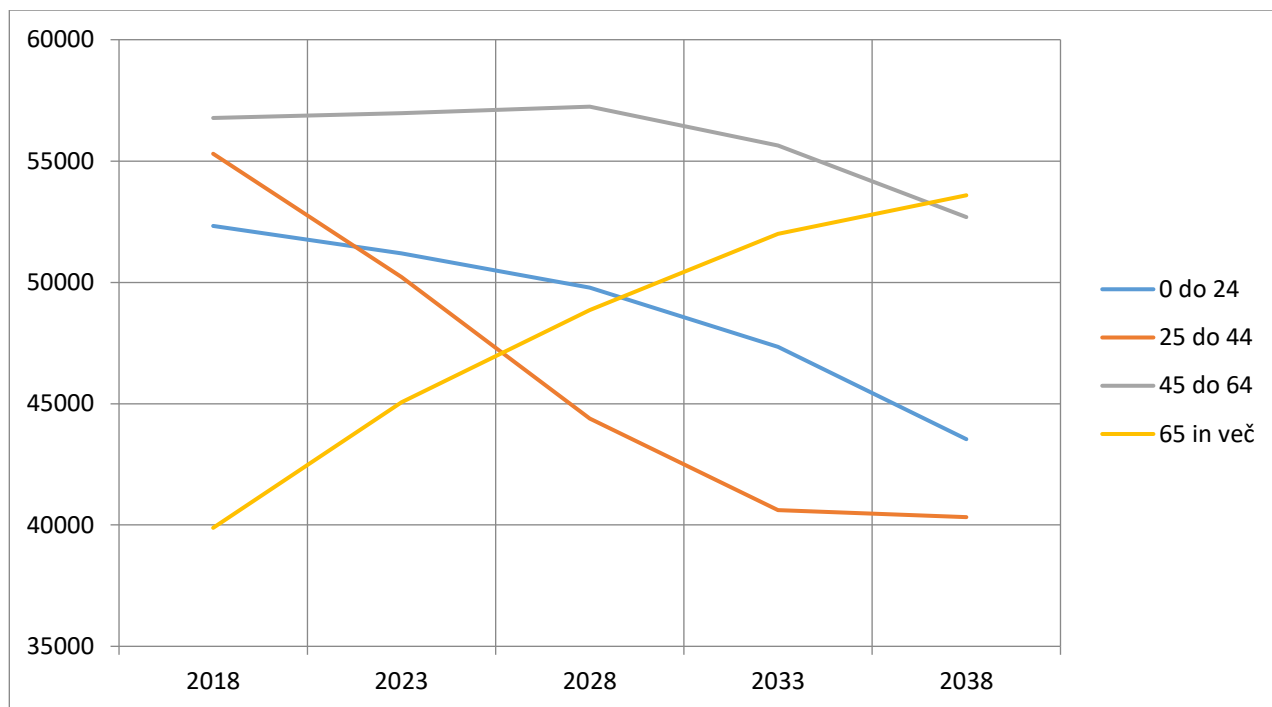
Preglednica 87: Število in indeks rasti žensk v starosti 20 do 39 let po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih gorenjske statistične regije (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	3.440	3.320	3.531	96,5	102,6
ruralno 2	1.462	1.131	1.031	77,4	70,5
urbano 1	12.862	10.243	10.453	79,6	81,3
urbano 2	6.452	4.736	4.192	73,4	65,0
gorenjska statistična regija	24.216	19.430	19.207	80,2	79,3

Preglednica 88: Število in indeks rasti aktivnega kontingenta prebivalstva (stari 25 do 64 let) po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih gorenjske statistične regije (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	15.219	15.307	15.006	100,6	98,6
ruralno 2	7.411	6.385	5.625	86,2	75,9
urbano 1	58.794	54.204	50.472	92,2	85,8
urbano 2	30.646	25.735	21.910	84,0	71,5
gorenjska statistična regija	112.070	101.631	93.013	90,7	83,0

Slika 60: Spremembe številčnosti velikih starostnih skupin prebivalstva po rezultatih osnovne projekcije 2018/2038 za gorenjsko statistično regijo (SiStat 2019).

Preglednica 89: SWOT analiza za gorenjsko statistično regijo.

SWOT analiza: gorenjska statistična regija	
prednosti	višja rodnost kot v večini regij podpovprečen indeks starosti po projekciji
slabosti	zmerno upadanje števila prebivalcev po projekciji odseljevanje v druge slovenske občine podpovprečen delež aktivnega kontingenta po projekciji
priložnosti	možnost prilagajanja stavbnega fonda novim dejavnostim
nevarnosti	razpršena urbanizacija podeželskih območij območja z demografskimi problemi hribovitih in goratih območij konflikt med poselitvijo in drugimi rabami prostora

7.10 Primorsko-notranjska statistična regija

Primorsko-notranjska statistična regija je leta 2018 vključevala 6 občin s skupno 2,6 % slovenskega prebivalstva in 7,2 % površine države. Vključuje vse štiri tipe demografsko homogenih območij, ki pa so zastopani samo z eno ali dvema občinama. Občine z naraščanjem prebivalstva so na severu, občine z upadanjem pa na jugu in vzhodu statistične regije (preglednica 90).

Preglednica 90: Občine v primorsko-notranjski statistični regiji po demografsko homogenih območjih.

ruralno 1	Pivka (91)
ruralno 2	Loška dolina (65), Bloke (150)
urbano 1	Cerknica (13), Postojna (94)
urbano 2	Ilirska Bistrica (38)

Tako območje z rastočim kot padajočim številom prebivalcev zavzemata po polovici površine statistične regije. Na območjih z rastočim številom prebivalcev skupaj živi 64 % prebivalstva, predvsem v obeh občinah tipa urbano 1 – Cerknici in Postojni. Primorsko-notranjska statistična regija je najredkeje poseljena od vseh regij v Sloveniji. Razen Cerknice in Blok vse preostale občine sodijo k slovenskemu obmejnemu problemskemu območju (preglednica 91).

Preglednica 91: Osnovne poselitvene značilnosti demografsko homogenih območij v primorsko-notranjski statistični regiji leta 2018 (SiStat 2019).

	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	gostota poselitve 2018
	km ²	število	število	število	%	%	%	%	prebivalc ev/km ²
ruralno 1	223,3	1	29	6.097	15,3	16,7	11,0	11,6	27
ruralno 2	241,9	2	66	5.310	16,6	33,3	25,0	10,1	22
urbano 1	510,9	2	105	27.836	35,1	33,3	39,8	52,8	54
urbano 2	480	1	64	13.458	33,0	16,7	24,2	25,5	28
primorsko-notranjska statistična regija	1.456,1	6	264	52.701	100	100	100	100	36

Primorsko-notranjska statistična regija bo po rezultatih osnovne projekcije od leta 2018 do 2038 izgubila 4 % prebivalstva, kar je nekaj več kot celotna država (3,3 %). Nazadovanje skupnega števila prebivalcev je mogoče pričakovati že po letu 2023. Znotraj regije so v demografskih procesih precejšnje razlike. Tako bo območje urbano 1 tako zaradi za slovenske razmere visoke rodnosti – 55,1 živorojenih na 1000 žensk v starosti 15 do 44 let – kot tudi zaradi močnega priseljevanja – 4,1 osebe na 1000 prebivalcev – do leta 2038 prebivalstveno naraslo za 4,8 %. Če se bodo demografski trendi iz desetletja 2008 do 2017 nadaljevali, bosta občini Cerknica in Postojna med najhitreje rastočimi urbanimi občinami v Sloveniji. Nasprotno bodo občine območij ruralno 2 in urbano 2 v projekcijskem obdobju izgubili po približno 15 % prebivalstva. Tudi občina Pivka iz tipa ruralno 1 bo zaradi šibkega odseljevanja in podpovprečne rodnosti do leta 2038 izgubila 10 %

prebivalstva (preglednica 92). Obmejni del primorsko-notranjske statistične regije sodi med bolj demografsko ogrožene predele Slovenije.

Preglednica 92: Gibanje (2008 do 2018, podatki SiStat 2019) in napoved gibanja (osnovna projekcija 2018–2038) števila prebivalcev po demografsko homogenih območjih primorsko-notranjske statistične regije.

	prebivalci 2008	prebivalci 2018	prebivalci 2023	prebivalci 2028	prebivalci 2033	prebivalci 2038	indeks rasti 2008/2018	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	6.066	6.097	6.056	5.932	5.735	5.498	100,5	97,3	90,2
ruralno 2	5.547	5.310	5.198	5.022	4.821	4.601	95,7	94,6	86,6
urbano 1	26.360	27.836	28.509	28.877	29.057	29.176	105,6	103,7	104,8
urbano 2	14.110	13.458	13.123	12.609	11.989	11.309	95,4	93,7	84,0
primorsko-notranjska statistična regija	52.083	52.701	52.886	52.440	51.602	50.584	101,2	99,5	96,0

Zaradi prenizke rodnosti se bo prebivalstvo staralo, indeks starosti se bo s 131 leta 2018 dvignil na 238 na koncu projekcijskega obdobja leta 2038. Najvišjo vrednost indeksa starosti leta 2038 je mogoče pričakovati na območju urbano 2 (Občina Ilirska Bistrica) – 344 (preglednica 93). Delež starih 65 in več let v skupnem prebivalstvu bo narasel z 20 na 29 %, delež starih 0 do 24 let pa upadel s 24 na 22 % (slika 61). Za 14 % bo upadlo število žensk v starosti 20 do 39 let (preglednica 94). Posledici prenizke rodnosti bosta tudi upadanje številčnosti aktivnega kontingenta prebivalstva (25 do 64 let) in staranje delovne sile. Aktivni kontingent se bo od leta 2018 do 2038 znižal z 29.400 na 24.900 oseb. Delež starejših aktivnih (45 do 64 let) od vseh aktivnih bo v istem obdobju narasel z 52 % na 58 % (preglednica 95).

Preglednica 93: Število mladih in starih ter indeks starosti po rezultatih osnovne projekcije za demografsko homogena območja primorsko-notranjske statistične regije (SiStat 2019).

	0 do 14 2018	0 do 14 2028	0 do 14 2038	65 in več 2018	65 in več 2028	65 in več 2038	indeks starosti 2018	indeks starosti 2028	indeks starosti 2038
ruralno 1	940	774	586	1.175	1.515	1.628	125,0	195,7	277,8
ruralno 2	782	627	528	1.134	1.325	1.431	145,0	211,3	271,0
urbano 1	4.544	4.216	3.859	5.178	6.726	7.622	114,0	159,5	197,5
urbano 2	1.804	1.500	1.106	3.083	3.725	3.802	170,9	248,3	343,8
primorsko-notranjska statistična regija	8.070	7.117	6.079	10.570	13.291	14.483	131,0	186,8	238,2

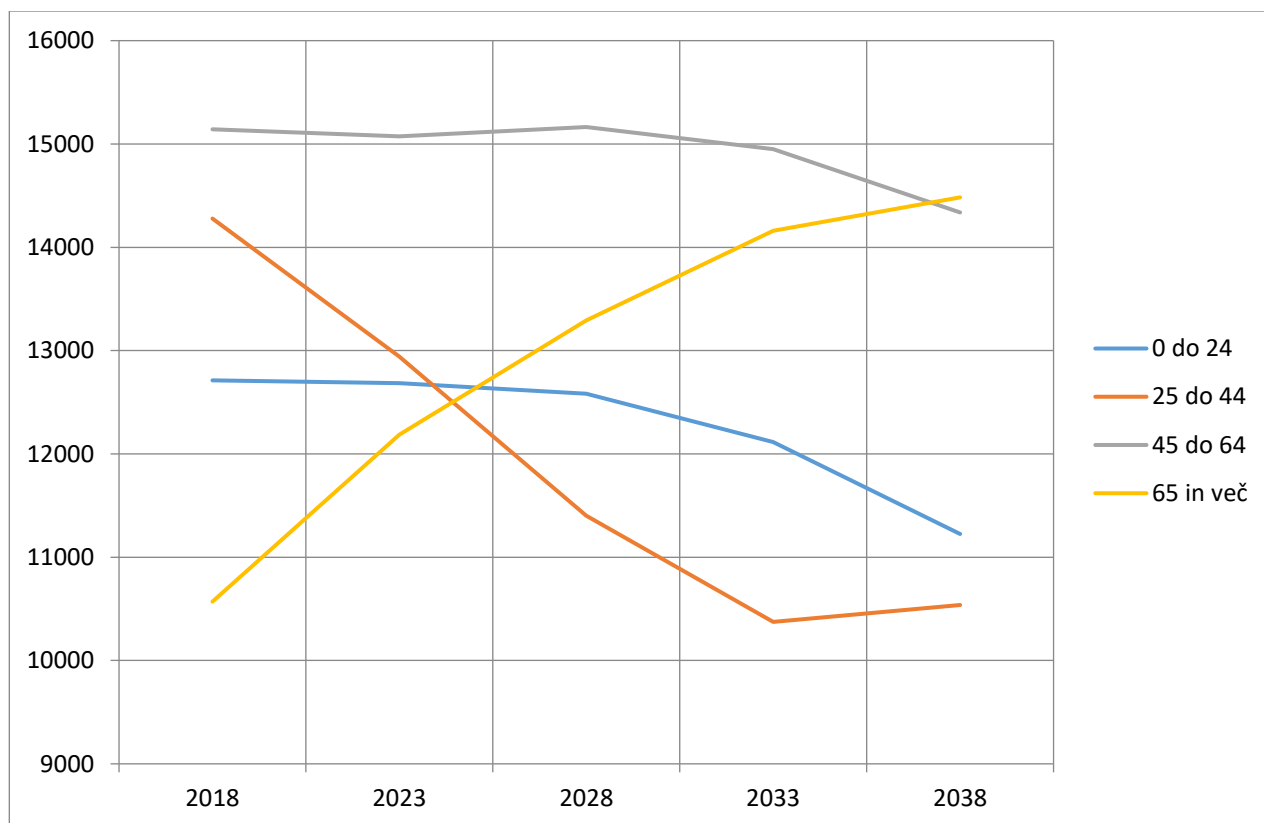
Preglednica 94: Število in indeks rasti žensk v starosti 20 do 39 let po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih primorsko-notranjske statistične regije (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	710	502	480	70,7	67,6
ruralno 2	543	457	405	84,2	74,6
urbano 1	3.317	2.912	3.272	87,8	98,6
urbano 2	1.439	1.005	1.014	69,8	70,5
primorsko-notranjska statistična regija	6.009	4.876	5.171	81,1	86,1

Preglednica 95: Število in indeks rasti aktivnega kontingenta prebivalstva (stari 25 do 64 let) po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih primorsko-notranjske statistične regije (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	3.404	3.018	2.736	88,7	80,4
ruralno 2	2.859	2.532	2.216	88,6	77,5
urbano 1	15.615	14.784	14.594	94,7	93,5
urbano 2	7.541	6.231	5.330	82,6	70,7
primorsko-notranjska statistična regija	29.419	26.565	24.876	90,3	84,6

Slika 61: Spremembe številčnosti velikih starostnih skupin prebivalstva po rezultatih osnovne projekcije 2018/2038 za primorsko-notranjsko statistično regijo (SiStat 2019).

Preglednica 96: SWOT analiza za primorsko-notranjsko statistično regijo.

SWOT analiza: primorsko-notranjska statistična regija	
prednosti	pozitiven selitveni neto s tujinovišja rodnost kot v večini regij
slabosti	zmerno upadanje števila prebivalcev po projekciji zmerno odseljevanje v druge slovenske občine nadpovprečen indeks starosti po projekciji podpovprečen delež aktivnega kontingenta po projekciji
priložnosti	prilagoditev lokalnih dejavnosti povečanemu deležu starejših povečan delež mlajšega prebivalstva rastoča poklicna usposobljenost prebivalstva
nevarnosti	velike razlike demografskih trendov v regiji obsežna redko poseljena območja pojavljanje območij z odmiranjem prebivalstva območja z demografskimi problemi na obmejnih območjih območja z demografskimi problemi hribovitih in goratih območij propadanje kulturne krajine

7.11 Goriška statistična regija

Goriška statistična regija je leta 2018 vključevala 13 občin s skupno 5,7 % slovenskega prebivalstva in 11,5 % površine države. V demografsko homogeno območje tipa urbano 1 sodi samo Občina Ajdovščina. Vse druge urbane občine skupaj z Novo Gorico so v desetletju 2008 do 2017 izgubljale prebivalstvo. V tip ruralno 1 sodita samo občini Vipava in Renče - Vogrsko. Vse druge podeželske občine sodijo v tip ruralno 2, vse razen Občine Miren – Kostanjevica na Krasu ležijo v srednjem in zgornjem Posočju (preglednica 97).

Preglednica 97: Občine v goriški statistični regiji po demografsko homogenih območjih.

ruralno 1	Vipava (136), Renče - Vogrsko (201)
ruralno 2	Bovec (6), Brda (7), Cerklje (14), Kanal (44), Kobarid (46), Miren - Kostanjevica (75)
urbano 1	Ajdovščina (1)
urbano 2	Idrija (36), Nova Gorica (84), Tolmin (128), Šempeter - Vrtojba (183)

Območji z rastočim številom prebivalcev skupaj zajemata samo dobrih 16 % površine regije, 25 % njenega prebivalstva in 18 % naselij. Statistična regija sodi med največje, zaradi goratosti in hribovitosti osrednjega in severnega dela pa tudi med najredkeje poseljene. Razen občin Nova Gorica, Šempeter - Vrtojba in Idrija so vse preostale del obmejnih problemskih območij (preglednica 98).

Preglednica 98: Osnovne poselitvene značilnosti demografsko homogenih območij v goriški statistični regiji leta 2018 (SiStat 2019).

	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	gostota poselitve 2018
	km ²	število	število	število	%	%	%	%	prebivalc ev/km ²
ruralno 1	136,9	2	26	10.005	5,9	15,4	6,5	8,5	73
ruralno 2	972,7	6	171	27.790	41,8	46,2	43,0	23,5	29
urbano 1	245,2	1	45	19.306	10,5	7,7	11,3	16,3	79
urbano 2	970,3	4	156	61.245	41,7	30,8	39,2	51,8	63
goriška statistična regija	2.325,1	13	398	118.346	100	100	100	100	51

Goriška statistična regija bo po rezultatih osnovne projekcije od leta 2018 do 2038 izgubila 11,3 % prebivalstva, s čemer sodi poleg pomurske, koroške in zasavske med regije z najbolj negativnimi demografskimi razvojnimi trendi. Nazadovanje skupnega števila prebivalcev je mogoče pričakovati predvsem po letu 2023. Najslabše razmere v prihodnje bodo na območju ruralno 2, ki bo ob nadaljevanju trendov do leta 2038 izgubilo skoraj 19 % prebivalstva. Območje ima v primerjavi s Slovenijo pa tudi s preostalim delom statistične regije zelo nizko rodno – 46 živorojenih na 1000 žensk v starosti 15 do 44 let na leto – in visoko negativen selitveni neto – -3,4 na 1000 prebivalcev letno. Za ostala območja statistične regije je v bodoče mogoče pričakovati, da bodo demografski trendi zmernejši s stagnacijo ali nižjo stopnjo upadanja v razvoju prebivalstva (preglednica 99). Občine srednjega in zgornjega Posočja sodijo med demografsko problematične dele Slovenije.

Preglednica 99: Gibanje (2008 do 2018, podatki SiStat 2019) in napoved gibanja (osnovna projekcija 2018–2038) števila prebivalcev po demografsko homogenih območjih goriške statistične regije.

	prebivalci 2008	prebivalci 2018	prebivalci 2023	prebivalci 2028	prebivalci 2033	prebivalci 2038	indeks rasti 2008/2018	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	9.694	10.005	10.147	10.194	10.168	10.104	103,2	101,9	101,0
ruralno 2	29.351	27.790	26.854	25.604	24.135	22.554	94,7	92,1	81,2
urbano 1	18.705	19.306	19.312	19.067	18.659	18.173	103,2	98,8	94,1
urbano 2	62.579	61.245	60.200	58.506	56.409	54.084	97,9	95,5	88,3
goriška statistična regija	120.329	118.346	116.513	113.371	109.371	104.915	98,4	95,8	88,7

Zaradi prenizke rodno in prevlade odselitve nad priselitvami se bo prebivalstvo staralo, indeks starosti se bo s 148 leta 2018 dvignil na 264 na koncu projekcijskega obdobja leta 2038. Najvišjo vrednost indeksa starosti v goriški statistični regiji leta 2038 je mogoče pričakovati na območju ruralno 2 – 360 (preglednica 100). Delež starih 65 in več let v skupnem prebivalstvu bo narasel z 22 na 31 %, delež starih 0 do 24 let pa upadel s 24 na 22 % (slika 62). Za 22 % bo upadlo število žensk v starosti 20 do 39 let (preglednica 101). Posledici prenizke rodno in odseljavanja bosta tudi upadanje številčnosti aktivnega kontingenta prebivalstva (25 do 64 let) in staranje delovne sile. Aktivni kontingent se bo od leta 2018 do 2038 znižal s 65.000 na 49.800 oseb. Delež starejših aktivnih (45 do 64 let) od vseh aktivnih se bo v istem obdobju narasel z 53 % na 58 % (preglednica 102).

Preglednica 100: Število mladih in starih ter indeks starosti po rezultatih osnovne projekcije za demografsko homogena območja goriške statistične regije (SiStat 2019).

	0 do 14 2018	0 do 14 2028	0 do 14 2038	65 in več 2018	65 in več 2028	65 in več 2038	indeks starosti 2018	indeks starosti 2028	indeks starosti 2038
ruralno 1	1.545	1.464	1.322	2.074	2.495	2.752	134,2	170,4	208,2
ruralno 2	3.798	2.957	2.136	6.066	7.454	7.693	159,7	252,1	360,2
urbano 1	3.259	2.950	2.478	3.630	4.567	4.980	111,4	154,8	201,0
urbano 2	8.699	7.489	6.356	13.814	16.244	17.049	158,8	216,9	268,2
goriška statistična regija	17.301	14.860	12.292	25.584	30.760	32.474	147,9	207,0	264,2

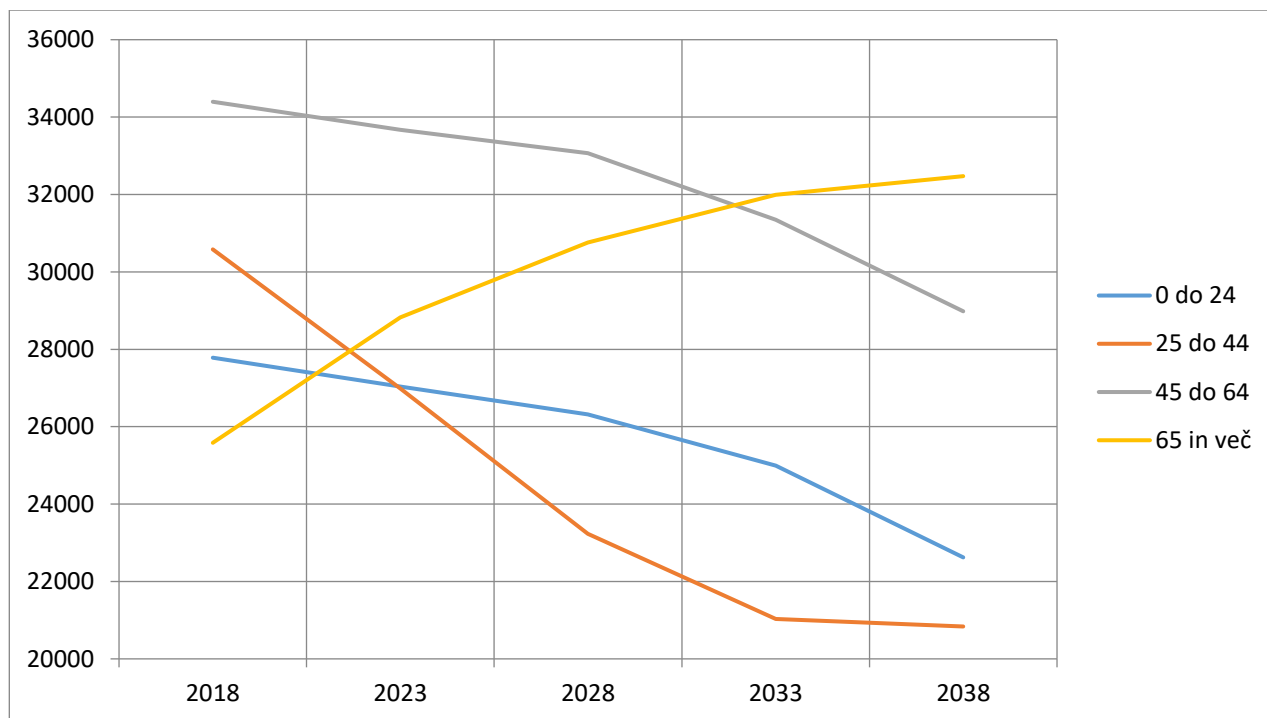
Preglednica 101: Število in indeks rasti žensk v starosti 20 do 39 let po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih goriške statistične regije (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	1.152	1.016	1.090	88,2	94,6
ruralno 2	3.056	2.107	1.923	68,9	62,9
urbano 1	2.237	1.779	1.781	79,5	79,6
urbano 2	6.428	5.158	5.228	80,2	81,3
goriška statistična regija	12.873	10.060	10.022	78,1	77,9

Preglednica 102: Število in indeks rasti aktivnega kontingenta prebivalstva (stari 25 do 64 let) po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih goriške statistične regije (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	5.464	5.179	4.976	94,8	91,1
ruralno 2	15.522	12.718	10.687	81,9	68,9
urbano 1	10.634	9.424	8.680	88,6	81,6
urbano 2	33.359	28.974	25.476	86,9	76,4
goriška statistična regija	64.979	56.295	49.819	86,6	76,7

Slika 62: Spremembe številčnosti velikih starostnih skupin prebivalstva po rezultatih osnovne projekcije 2018/2038 za goriško statistično regijo (SiStat 2019).

Preglednica 103: SWOT analiza za goriško statistično regijo.

SWOT analiza: goriška statistična regija	
prednosti	pozitiven selitveni neto s tujinovišja rodnot kot v večini regij, vendar velike razlike znotraj regije
slabosti	močno upadanje števila prebivalcev po projekciji močno odseljevanje v druge slovenske občine nadpovprečen indeks starosti po projekciji podpovprečen delež aktivnega kontingenta po projekciji
priložnosti	prilagoditev lokalnih dejavnosti povečanemu deležu starejših
nevarnosti	razpršena urbanizacija podeželskih območij velike razlike demografskih trendov v regiji obsežna redko poseljena območja pojavljanje območij z odmiranjem prebivalstva območja z demografskimi problemi na obmejnih območjih območja z demografskimi problemi hribovitih in goratih območij propadanje kulturne pokrajine

7.12 Obalno-kraška statistična regija

Obalno-kraška statistična regija je leta 2018 vključevala 8 občin s skupno 5,5 % slovenskega prebivalstva in 5,1 % površine države. Zajema štiri občine na Krasu in štiri občine Obale ali slovenskega dela Istre. V obdobju 2008 do 2017 je velik del regije prebivalstveno naraščal in sodi v demografsko homogeni območji urbano 1 in ruralno 1. V območje ruralno 2 spada samo kraška Občina Komen (preglednica 104).

Preglednica 104: Občine v obalno-kraški statistični regiji po demografsko homogenih območjih.

ruralno 1	Divača (19), Hrpelje - Kozina (35)
ruralno 2	Komen (49)
urbano 1	Izola/Isola (40), Koper/Capodistria (50), Piran/Pirano (90), Sežana (111), Ankaran/Ancarano (213)
urbano 2	0

Območji z rastočim številom prebivalcev skupaj zajemata 90 % površine regije, 97 % njenega prebivalstva in 88 % naselij. Gosto naseljeno je samo območje urbano 1, v preostanku statistične regije je prebivalstvena gostota nizka, pod 40 prebivalcev na km². Vse štiri kraške občine v regiji so del obmejnega problemskega območja (preglednica 105).

Preglednica 105: Osnovne poselitvene značilnosti demografsko homogenih območij v obalno-kraški statistični regiji leta 2018 (SiStat 2019).

	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	površina	občine	naselja	prebivalci 2018	gostota poselitve 2018
	km ²	število	število	število	%	%	%	%	prebivalcev/km ²
ruralno 1	339,9	2	70	8.527	32,5	25,0	23,8	7,5	25
ruralno 2	102,7	1	35	3.564	9,8	12,5	11,9	3,1	35
urbano 1	601,8	5	189	101.612	57,6	62,5	64,3	89,4	169
urbano 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
obalno-kraška statistična regija	1.044,4	8	294	113.703	100	100	100	100	109

Obalno-kraška statistična regija bo po rezultatih osnovne projekcije od leta 2018 do 2038 narasla za 2,5 % prebivalstva in bo poleg osrednjeslovenske statistične regije edina, ki prebivalstva ne bo izgubljala. Po rezultatih projekcije bo prebivalstvo naraščalo do leta 2028, kasneje pa bo stagniralo in med leti 2033 in 2038 rahlo upadlo. To velja za območji urbano 1 in ruralno 1, območje ruralno 2 bo prebivalstvo začelo izgubljati takoj po letu 2018, vendar bo upadanje zmerno (preglednica 106). Obalno-kraška regija je območje najintenzivnejšega priseljevanja v Sloveniji, tako iz drugih slovenskih občin kot iz tujine. Srednja letna neto vrednost selitev v obdobju 2008 do 2017 je znašala 5,7 oseb na 1000 prebivalcev. Istočasno pa je za regijo značilna tudi zelo nizka rodnost, še posebej v obalnih občinah, kar bo tudi v prihodnje omejevalo dinamičnejši razvoj prebivalstva. Srednja letna vrednost je znašala 48 živorojenih na 1000 žensk v starosti 15 do 44.

Preglednica 106: Gibanje (2008 do 2018, podatki SiStat 2019) in napoved gibanja (osnovna projekcija 2018–2038) števila prebivalcev po demografsko homogenih območjih obalno-kraške statistične regije.

	prebivalci 2008	prebivalci 2018	prebivalci 2023	prebivalci 2028	prebivalci 2033	prebivalci 2038	indeks rasti 2008/2018	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	8.033	8.527	8.750	8.824	8.807	8.756	106,1	103,5	102,7
ruralno 2	3.570	3.564	3.513	3.411	3.275	3.120	99,8	95,7	87,5
urbano 1	96.325	101.612	103.924	104.922	105.051	104.684	105,5	103,3	103,0
urbano 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
obalno-kraška statistična regija	107.905	113.703	116.187	117.157	117.133	116.560	105,4	103,0	102,5

Zaradi nizke rodnosti se bo prebivalstvo staralo, indeks starosti se bo s 148 leta 2018 dvignil na 265 na koncu projekcijskega obdobja leta 2038 (preglednica 107). Delež starih 65 in več let v skupnem prebivalstvu bo narasel z 21 na 29 %, delež starih 0 do 24 let pa upadel s 22 na 20 % (slika 63). Za 6 % bo upadlo število žensk v starosti 20 do 39 let (preglednica 108). Posledici prenizke rodnosti bosta tudi upadanje številčnosti aktivnega kontingenta prebivalstva (25 do 64 let) in staranje delovne sile, vendar manj intenzivno kot v večini ostalih statističnih regij. Aktivni kontingent se bo od leta 2018 do 2038 znižal s 65.200 na 58.900 oseb. Delež starejših aktivnih (45 do 64 let) od vseh aktivnih se bo v istem obdobju narasel z 52 % na 58 % (preglednica 109).

Preglednica 107: Število mladih in starih ter indeks starosti po rezultatih osnovne projekcije za demografsko homogena območja obalno-kraške statistične regije (SiStat 2019).

	0 do 14 2018	0 do 14 2028	0 do 14 2038	65 in več 2018	65 in več 2028	65 in več 2038	indeks starosti 2018	indeks starosti 2028	indeks starosti 2038
ruralno 1	1.195	1.148	978	1.644	2.262	2.569	137,6	197,0	262,7
ruralno 2	492	392	305	746	968	1.054	151,6	246,9	345,6
urbano 1	14.220	12.830	11.497	21.181	27.642	30.271	149,0	215,4	263,3
urbano 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
obalno-kraška statistična regija	15.907	14.370	12.780	23.571	30.872	33.894	148,2	214,8	265,2

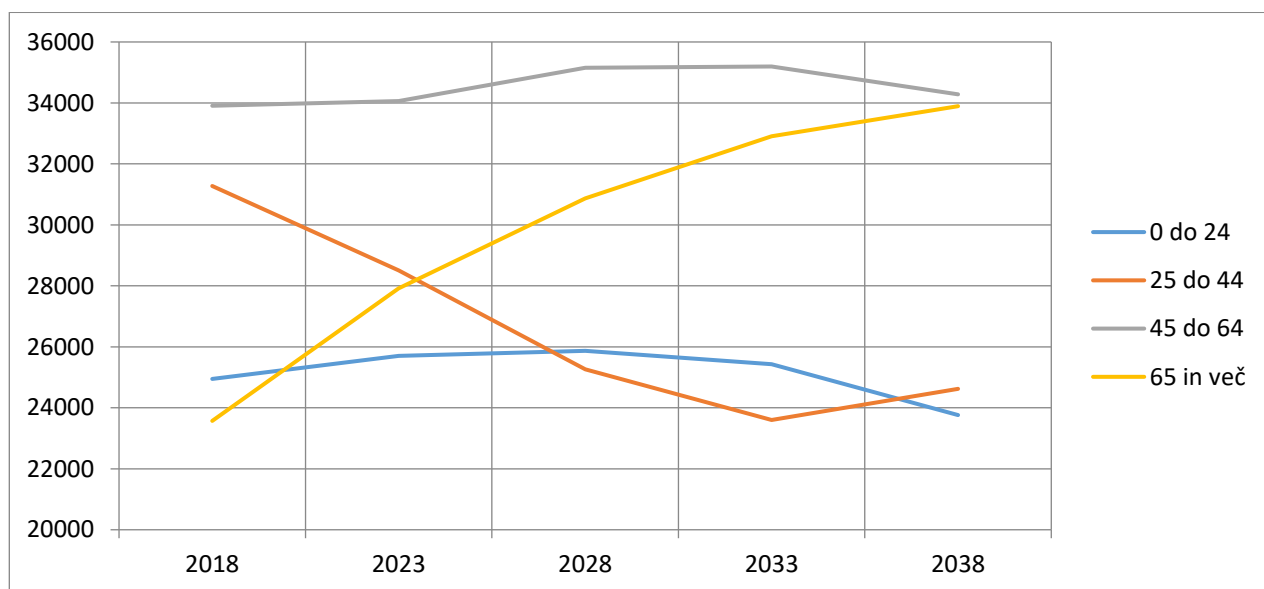
Preglednica 108: Število in indeks rasti žensk v starosti 20 do 39 let po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih obalno-kraške statistične regije (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	993	761	873	76,6	87,9
ruralno 2	361	259	256	71,7	70,9
urbano 1	11.745	9.990	11.174	85,1	95,1
urbano 2	0	0	0	0	0
obalno-kraška statistična regija	13.099	11.010	12.303	84,1	93,9

Preglednica 109: Število in indeks rasti aktivnega kontingenta prebivalstva (stari 25 do 64 let) po rezultatih osnovne projekcije po demografsko homogenih območjih obalno-kraške statistične regije (SiStat 2019).

	2018	2028	2038	indeks rasti 2018/2028	indeks rasti 2018/2038
ruralno 1	5.044	4.583	4.327	90,9	85,8
ruralno 2	2.030	1.717	1.481	84,6	73,0
urbano 1	58.110	54.116	53.096	93,1	91,4
urbano 2	0	0	0	0	0
obalno-kraška statistična regija	65.184	60.416	58.904	92,7	90,4

Slika 63: Spremembe številčnosti velikih starostnih skupin prebivalstva po rezultatih osnovne projekcije 2018/2038 za obalno-kraško statistično regijo (SiStat 2019).

Preglednica 110: SWOT analiza za obalno-kraško statistično regijo.

SWOT analiza: obalno-kraška statistična regija	
prednosti	rast števila prebivalcev po projekciji močno priseljevanje iz drugih slovenskih občin pozitiven selitveni neto s tujino nadpovprečen delež aktivnega kontingenta po projekciji
slabosti	nižja rodnost kot v večini regij nadpovprečen indeks starosti po projekciji
priložnosti	prilagoditev lokalnih dejavnosti povečanemu deležu starejših povečan delež mlajšega prebivalstva rastoča poklicna usposobljenost prebivalstva
nevarnosti	razpršena urbanizacija podeželskih območij konflikt med poselitvijo in drugimi rabami prostora propadanje kulturne pokrajine v podeželskih območjih

7.13 Študija primera: Razvojni problemi in priložnosti Koroške regije z vidika demografskih sprememb (Rozman 2019)

Kot kažejo rezultati projekcije do leta 2038, koroška statistična regija ob zasavski in pomurski statistični regiji kaže najslabše rezultate. Predviden je upad števila prebivalcev za več kot 10 % (povprečje v regiji 15 %, slabše projekcija ima le pomurska regija). Delež žensk v rodni dobi (20–39 let) se bo do leta 2038 zmanjšal za več kot 31 %, kar je največje zmanjšanje med vsemi regijami v Sloveniji.

V starostni skupini 0–14 let je pričakovan upad prebivalstva v vseh občinah med 28 in 37 %, kjer koroška statistična regija zaostaja samo za zasavsko statistično regijo. Še slabša je napoved za starostno skupino 15–24 let, kjer koroška skupaj z zasavsko statistično regijo zaseda zadnje mesto v Sloveniji in predvideva več kot 12 % zmanjšanje prebivalstva. Ti podatki so precej zaskrbljujoči, saj v regiji takšen trend zaznan že daljše časovno obdobje. Projekcije kažejo, da bi v Pomurju in na Koroškem število starejših od 64 let za trikrat preseglo število otrok.

Koroška se v obdobju 2014–2020 po razvitosti uvršča na 8. mesto med 12 slovenskimi regijami in prav tako na 8. mesto po indeksu razvojne blaginje, kjer dosega 88,3 indeksnih točk glede na povprečje Slovenije. Najvišji indeks razvojne blaginje imata osrednjeslovenska (151,1) in gorenjska statistična regija (136,6), najnižjega pa posavska (64,9) in pomurska statistična regija (57,9). Osrednji izziv koroške statistične regije je, kako zmanjšati zaostajanje v razvoju za drugimi slovenskimi regijami, se hitreje približevati stopnji razvoja sosednje obmejne regije in povprečni razvitosti na ravni EU (Pečar 2017). Koroška je kot obmejna regija razvojno še posebej izpostavljena, kar se zadnja leta kaže tako v upadanju števila prebivalcev kot hitrejšem staranju prebivalstva od slovenskega povprečja. Demografske spremembe s hitrim staranjem prebivalstva v regiji bodo v prihodnje vplivale na trg dela, zmanjšanje deleža delovno aktivnih, povečanje potrebe po skrbi za starejše, na zdravstvo ...

Infrastruktura predstavlja osnovo za delovanje države, regije, občine, podjetja ... V nadaljevanju predstavljamo konkurenčnost in gospodarsko moč regije, na katero je delno vplivala tudi ne-izgradnja 3. razvojne osi in slabo stanje ostalih državnih cest ter železniške infrastrukture. Bruto domači proizvod (BDP) na prebivalca za koroško statistično regijo v letu 2017 je bil 16.561 € oziroma 79,6 % slovenskega povprečja (20.815 €). Enako razmerje je tudi v letu 2003, kar pomeni, da se regija v 14 letih ni slovenskemu povprečju približala niti za odstotek. Zaskrbljujoč je podatek, da je Koroška leta 2012 izkazovala veliko večji zaostanek za najrazvitejšo slovensko regijo kot leta 2000. Tega leta je bila namreč razlika 43 indeksnih točk, leta 2011 že 52 indeksnih točk ter v letu 2012 61 indeksnih točk. Primerjava s slovenskim BDP-jem pokaže, da je bila razlika leta 2003 2300 € na prebivalca, leta 2013 je dosegla 3500 €, leta 2017 pa že 4250 € (SURS 2019). Razloge za obstoječe stanje lahko iščemo tudi v problemih podjetij in prevoznikov, kot posledica slabe dostopnosti regije in slabega stanja obstoječe prometne infrastrukture (Rozman 2015):

- zamude ob dostavah materiala (uvoz / izvoz): 30–60 min;
- oteženo privabljanje visoko izobražene delovne sile izven regije: najmanj 60 minut vožnje predstavlja oviro pri odločitvi potencialnih kandidatov;
- uničevanje podvozij tovornih vozil in avtobusov: nadpovprečno pogosto menjavanje iztrošenih sklopov podvozja;
- slab ugled ob obisku potencialnih tujih investorjev: slabo stanje prometne infrastrukture, ki je osnova za nemoteno delovanje gospodarstva zmanjšuje privlačnost poslovnega okolja.

Koroška regija je ob izrazitih varčevalnih ukrepih v zadnjih letih postala žrtev centralizacije in ne decentralizacije, kot je predvidela Strategija prostorskega razvoja Slovenije (Strategija ... 2004). Po definiciji pomeni decentralizacija prenos oblasti na nižjo teritorialno raven upravljanja, saj s tem približamo in pohitrimo postopke državljanom, na določenem teritoriju pa povečamo avtonomijo. Ukinjanje regijskih ustanov je razlog za izgubo vsaj ene pomembne ustanove ali njenega sedeža. Vsaka izguba regijsko pomembne ustanove pomeni tudi izgubo določenega števila delovnih mest, ki so praviloma višje dodane vrednosti. Od leta 2008 je bilo ukinjenih osem pomembnih regijskih izpostav (Grobelnik in Verhovnik 2016):

- Poveljstvo pehotnega polka Slovenske vojske Otiški vrh, vojašnica Bukovje;
- Carinski urad Dravograd;
- Veterinarska uprava RS, Območna enota Dravograd;
- Policijska uprava Slovenj Gradec;
- Regijski center za obveščanje Slovenj Gradec;
- Uprava za obrambo Slovenj Gradec;
- Organizacijska enota NLB za področje gospodarstva Slovenj Gradec;
- Uprava RS za javna plačila, urad Radlje ob Dravi.

Koroška je edina statistična regija v Sloveniji, ki nima neposrednega dostopa do avtoceste oziroma hitre ceste. Je tudi edina regija v Sloveniji, kjer je dostop do avtoceste oziroma hitre ceste v tujini hitrejši kot do avtoceste v Sloveniji. Prav tako se v neposredni bližini državne meje z Avstrijo načrtuje hitra železnica (Koralm), ki bo dokončana do leta 2025 in bo povezovala Gradec s Celovcem. Iz središča Koroške je povprečen čas vožnje do avstrijske avtoceste A2 najmanj 30 minut, medtem ko do slovenske avtoceste A1 (Štajerska avtocesta) najmanj 1 uro. Med večjimi mesti je časovno najbližji Celovec (45 min), sledijo mu Maribor (60 min), Gradec (80 min) in Ljubljana (100 min). Čas vožnje se lahko zaradi počasnega tovornega prometa in obnovitvenih del na cesti tudi zelo poveča. Do največjih odstopanj lahko prihaja predvsem v smeri avtoceste A1 (Rozman 2015).

Delovna mobilnost izven regije je največja v Ljubljano, sledita Velenje in Maribor. Med manj pomembnimi zaposlitvenimi središči lahko omenimo še Celje. V Ljubljano dnevno migrirajo predvsem prebivalci iz zahodnega dela koroške statistične regije (Mežiška in Mislinjska dolina), medtem ko v Maribor migrirajo prebivalci vzhodnega dela regije. V Velenje prebivalci dnevno migrirajo večji del le iz občin Mislinja in Slovenj Gradec. V letih med 2014 in 2018 je zaznati trend povečevanja dnevne mobilnosti predvsem v smeri Celja (57 %), Velenja (40 %), Maribora (31 %) in Ljubljane (20 %) (SURs 2019). Za prebivalce koroške statistične regije je tako z vidika dnevne mobilnosti še vedno najpomembnejša prometna povezava z Ljubljano, kljub temu, da je po trenutnih povezavah oddaljena več kot 100 minut. Odseljevanje delovnih migrantov v Ljubljano je v primeru nadaljnjega poslabšanja prometnih povezav logičen trend v bližnji prihodnosti. Obstaja bojazen, da bo se zaradi slabih prometnih povezav z Ljubljano vedno več prebivalcev odločilo za preselitev v osrednjeslovensko in savinjsko statistično regijo. Regija bo tako postopoma lahko izgubila del visoko izobraženega kadra.

Regionalna razvojna agencija za Koroško regijo je v projektu Trans-borders leta 2018 raziskovala delovno mobilnost med slovensko in avstrijsko Koroško. Po ocenah razvojne agencije je bilo v letu 2017 uradno zaposlenih v Avstriji okoli 2000 delavcev iz koroške regije. Ta številka ne vključuje sezonskega in skritega dela (Zajc in sodelavci 2019). Za oceno števila slovenskih učencev in študentov na avstrijskem Koroškem so bili opravljeni intervjuji z ravnatelji izobraževalnih ustanov na avstrijskem Koroškem. Po zbranih podatkih se je nekaj manj kot 390 dijakov in študentov iz Slovenije v šolskem letu 2017/2018 izobraževalo na avstrijskem Koroškem. 62 dijakov in najmanj 17 študentov je bilo s slovenske Koroške (Zajc in Ruprecht 2018).

Podatki Statističnega urada Republike Slovenije kažejo, da se je med letoma 2008 in 2017 iz koroške statistične regije izselilo 3000 prebivalcev več, kot se jih je priselilo, kar predstavlja skoraj 5 % zmanjšanje prebivalstva. Najbolj negativen selitveni prirast je regija zabeležila leta 2013. Največ prebivalcev se je izselilo v osrednjeslovensko in podravsko statistično regijo, sledijo jima savinjska, obalno-kraška in pomurska statistična regija. Skrb vzbujajoč je tudi podatek o staranju prebivalstva, ki strmo narašča in je nad slovenskim povprečjem. Še leta 2008 je bila koroška statistična regija 8 indeksnih točk pod slovenskim povprečjem, leta 2017 se je indeks starosti prebivalstva dvignil na vrednost, ki je 5 indeksnih točk nad povprečjem. Negativen selitveni prirast tako lahko pripišemo predvsem odseljevanju mladih, ki so z iskanjem primerne zaposlitve izven regije zaradi slabe dostopnosti regije primorani v izselitev v druge regije (SURs 2019). Posebej resni podatki prihajajo iz mladinskega sektorja, gre za populacijo med 15 in 29 let. Število mladih na Koroškem se je v zadnjih 25 letih znižalo za 36,8 %. Mladi so kot osnovno jedro napredka in razvoja z novimi in svežimi idejami še posebej pomemben člen pri kreiranju razvoja. Večji del mladih odide na študij v večja regijska središča, kot sta Maribor ali Ljubljana. Da ne prihaja do »bega možganov«, je pomembno, da lokalne skupnosti

in tudi država poskrbi za ustrezna delovna mesta, potencial in razvoj v regiji. Tudi gospodarska situacija v regiji ni najboljša, saj primanjkuje delovnih mest, posebej tistih, ki zahtevajo visoko stopnjo izobrazbe (Grobelnik in Verhovnik 2016).

8 PREDLOG UKREPOV ZA IZBOLJŠANJE DEMOGRAFSKE SLIKE

Iz širokega nabora dostopne literature na svetovnem spletu je razvidno, da se na svetu srečujemo z dvema vrstama demografskih problemov: na eni strani z visoko rodnostjo in smrtnostjo v deželah tretjega sveta, na drugi z nizko rodnostjo in smrtnostjo v tako imenovanem razvitem svetu, kar vse vpliva na spremembe v velikosti, prostorski porazdelitvi in v starostni strukturi prebivalstva ne le v posamezni državi, temveč globalno na celem svetu. Razlike med manj in bolj razvitimi državami sveta so prisotne tudi v demografskih politikah. Kljub temu lahko v večini držav najdemo ukrepe demografske politike, ki se nanašajo na sorodne demografske izzive (UN 2018):

- spremembe v strukturi prebivalstva,
- prostorska razporeditev prebivalstva,
- staranje prebivalstva,
- zmanjševanje rodnosti,
- varna spolnost in načrtovanje družine,
- odseljevanje in (nelegalno) priseljevanje,
- integracija priseljencev (proti diskriminaciji in nelegalnemu zaposlovanju priseljencev),
- podpora manjšin in nacionalnih skupnosti (diaspor) v drugih državah.

Iz dostopne literature in že izdelanih študij za Slovenijo je prav tako razvidno, da smo se današnjih demografskih problemov zavedali in jih napovedali že od 1970ih let dalje (na primer Klemenčič 1976). Geografi (Klemenčič 1976; Jakoš 1996; Ravbar 1995; 2000; Plut 1998; Černe 1999) so opozarjali na pretirano zgoščanje v večjih mestih in ob avtocestnem križu ter praznjenje obsežnih obmejnih in hribovitih predelov. Jakoš (1996) je na podlagi projekcij predvidel, da se bodo negativni demografski trendi začeli tudi v mestnih središčih in celo širših mestnih aglomeracijah, študija Zupančiča (2001) pa je na primer že za leto 2020 napovedovala, da bo v Sloveniji manj kot 2 mio prebivalcev z zelo visokim deležem starejših od 65 let. K problemom nizke rodnosti so se v zadnjih letih pridružile še težave s povečanim številom političnih in ekonomskih migrantov iz držav, v katerih je prebivalstvo bodisi zaradi vojnih stanj, bodisi zaradi slabega oziroma nerazvitega gospodarskega stanja primorano k iskanju boljših pogojev za življenje v drugih državah (in drugih kontinentih).

Demografske politike so v preteklosti prav tako bolj poudarjale družbeno kot individualno obravnavo demografskih sprememb in izzivov, čeprav sprejete politike močno vplivajo tudi na odločitve posameznikov. Številne geografske študije poudarjajo štiri značilnosti družbenih sprememb (prirejeno po: Findlay in Borgegard 1995): 1) politika mora obravnavati ustrezne ukrepe za ublažitev socialnih, ekonomskih in političnih napetosti, ki nastajajo v trenutnih družbenih in ekonomskih razmerah, 2) razviti je treba občutljivejše modele demografskega vedenja, pri čemer se demografska politika ne sme osredotočati izključno na rodnost in načrtovanje družine, temveč mora prebivalcem zagotavljati kakovostne razmere za življenje in delo, 3) migracijski pritiski iz revnih v bogate države so se povečali, zato je treba v državni politiki obravnavati tudi mednarodne selitve in 4) ljudje se hitro prilagodijo novim političnim ukrepom in jih učinkovito uporabljajo v svojem življenju, zato so politike uspešne le, če vključujejo ustrezne raziskave vrednot in vedenja oseb, ki jih politika najbolj prizadene.

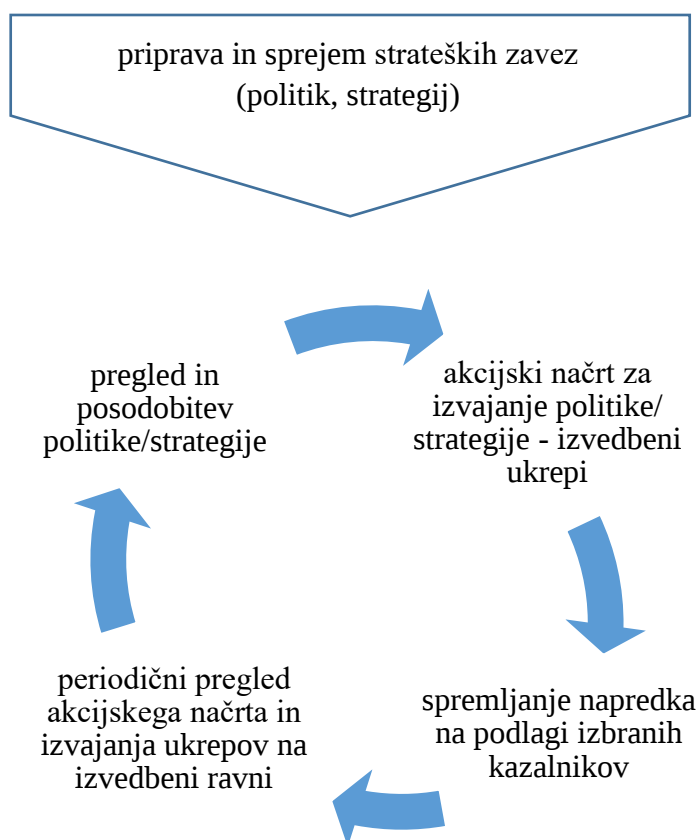
V predlogu ukrepov za izboljšanje demografske slike v Sloveniji vključujemo vsa štiri navedena področja, hkrati pa jih razvrščamo v dve skupini glede na izvajanje:

- a) Sistemske ukrepe in instrumente, ki se praviloma sprejmejo na državni ravni ter veljajo na območju celotne države. Pri tem je pomembno, da država demografska vprašanja prepozna kot pomembna in jih vključi v svoje strateške dokumente ter vgradi v cilje resornih politik. S tem zagotovi stabilen okvir za nadaljnje sprejemanje ustrezne zakonodaje kot podporo izvajanju sprejetih politik.

Zakonodajni okvir običajno nudi pogoje za oblikovanje ostalih sistemskih ukrepov (na primer finančni, tehnični, prostorski ukrepi), ki omogočajo črpanje sredstev ne le iz nacionalnih, temveč tudi evropskih finančnih skladov (na primer Evropski socialni sklad).

Kljub temu je treba opozoriti, da sistemski ukrepi ne morejo v celoti rešiti obravnavne problematike, temveč predstavljajo nujen okvir in spodbudo za vključevanje vseh ključnih deležnikov k aktivnemu reševanju zastavljenih izzivov. V kolikor sistemski ukrepi niso vzpostavljeni, pomeni, da v družbi problematika ni zaznana ali se družba od nastalega pojava v družbi in prostoru (okolju) distancira (Lampič in sodelavci 2017). Hkrati morajo biti sistemski ukrepi oblikovani tako, da so usmerjeni v zagotavljanje javnega interesa in vzpostavljajo redni cikel spremljanja izvajanja strateških zavez ter izvedbenih ukrepov v okviru akcijskih načrtov (slika 64). Finančne aktivnosti sistemskih ukrepov pa morajo biti oblikovane v smeri izenačevanja pogojev za reševanje demografske problematike na celotnem ozemlju države. Pri tem morajo sistemski ukrepi odgovoriti predvsem na ključne izzive stanja in trendov (projekcij) demografskega razvoja.

Slika 64: Spremljanje izvajanja strateških zavez za spodbujanje demografskega razvoja (lastni prikaz).

Kot navaja Kavaš (2019, 62), svetovalna hiša PwC izpostavlja naslednje globalne megatrende: »*tehnološki preboji (avtomatizacija, umetna inteligenca, robotika); demografske spremembe (spremembe v velikosti, prostorski porazdelitvi in v starostni strukturi prebivalstva); hitro urbanizacijo (hitra rast mest, mesta kot vir delovnih mest); spremembe v porazdelitvi gospodarske moči (hitra rast nekaterih držav, zaradi erozije srednjega razreda, dohodkovne neenakosti in izgube delovnih mest ter avtomatizacije povečano tveganje socialnih nemirov v razvitih državah) in pomanjkanje naravnih virov in podnebne spremembe (alternativni*

viri energije, prestrukturiranje energetike, novi koncepti razvoja proizvodov, ponovna uporaba)«. Čeprav vpliv teh megatrendov v Sloveniji niso posebej raziskani (Kavaš 2019), nedvomno vplivajo tudi na prepoznane demografske spremembe tako na državni kot regionalni in lokalni ravni:

- prebivalstvo je v zadnjih desetih letih narastlo v 34 urbanih (ki obsegajo skoraj $\frac{1}{4}$ slovenskega prebivalstva) in 61 ruralnih (14,02 % prebivalstva) občinah,
- edino v osrednjeslovenski statistični regiji prebivalstvo raste v vseh občinah,
- upad prebivalstva v vseh občinah beležijo v koroški, pomurski in posavski statistični regiji,
- prebivalstvo narašča predvsem v naseljih vzdolž avtocestnega križa,
- urbane občine z rastočim številom prebivalstva so najrazvitejše, vendar pa v njih stopnja nezaposlenosti kljub temu ni najnižja v državi,
- urbane občine s padajočim številom prebivalstva imajo najvišji indeks starosti in negativna naravni in selitveni prirast,
- ruralne občine z rastočim številom prebivalstva imajo podpovprečen indeks starosti, večanje števila prebivalcev pa gre na račun priselitev,
- ruralne občine s padajočim številom prebivalstva zavzemajo največji delež (redko poseljenega) slovenskega ozemlja s šibko gospodarsko strukturo in več kot $\frac{1}{4}$ praznih stanovanj,
- demografske projekcije do leta 2038 kažejo, da se bo trend po občinah nadaljeval, predvsem pa se bo spremenila starostna struktura prebivalstva ob zvišanem indeksu starosti in močno zmanjšanjem deležu mladih,
- vseh 29 občin s povprečno dostopnostjo več kot 45 minut do priključka na AC ali HC je v demografsko-naselbinskem tipu s padajočim številom prebivalcev,
- kar 31 občin, kjer je povprečni dostopni čas do priključka na AC ali HC v občini (od hišne številke z vsaj enim prebivalcem) manjši od 15 minut, je prav tako v demografsko-naselbinskem tipu s padajočim številom prebivalcev,
- izgradnja načrtovane trase 3. razvojne osi bo popravila dostopnost do priključka na AC ali HC, ne moremo pa še predvideti njenih pozitivnih učinkov na demografsko sliko,
- storitve splošnega pomena so v Sloveniji zaenkrat še dovolj dobro dostopne, zato njihovega vpliva na demografsko sliko ne moremo dokazati niti v pozitivnem niti negativnem smislu,
- podobno ne moremo vzpostaviti povezave med različnimi tipi gospodarskega profila in demografsko-naselbinskim tipom občin,
- kljub krepitvi nekaterih funkcionalnih urbanih območij (Brežice–Krško–Sevnica, Slovenj Gradec–Ravne na Koroškem–Dravograd), jih še vedno uvrščamo v demografsko-naselbinski tip s padajočim številom prebivalstva,
- rast indeks delovne mobilnosti v obdobju 2007–2017 v občinah s padajočim številom prebivalcev kaže na dva možna pojavi: da se zmanjšuje kontingent delovno aktivnih prebivalcev v občini ali pa se v občini krepi gospodarstvo in se posledično poveča delovna mobilnost iz bližnjih občin,
- na območju občin v demografsko-naselbinskih tipih s padajočim številom prebivalcev praviloma niso izražene potrebe po dodatnih stanovanjih,
- razen obalno-kraških občin je pretežni del obmejnega območja uvrščen v demografsko-naselbinski tip s padajočim številom prebivalcev,
- v gorskih območjih (območje Alpske konvencije) prevladujejo območja s padajočim številom prebivalstva, le na meji območja Alpske konvencije in notranjostjo države je prisoten tudi demografsko-naselbinski tip z naraščajočim prebivalstvom.

b) Ciljno usmerjene aktivnosti in podporni ukrepi (neformalne spodbude in ukrepi za prepoznavanje demografske problematike na vseh ravneh (državna, regionalna in lokalna), kot so:

- razviti in promovirati konkretne aktivnosti, ciljno usmerjene na posamezne skupine prebivalstva (na primer štipendijske sheme, zagotavljanje stanovanj za mlade, povečana skrb za starejše, zagotavljanje delovnih mest),
- predvidene aktivnosti vključiti v prostorsko načrtovanje tako na strateški kot izvedbeni ravni, še posebej z razmeščanjem dejavnosti v prostor na regionalni (strateške odločitve) in lokalni (načrtovanje rabe prostora) ravni, zagotavljanjem visoke kakovosti bivanja, spodbujanjem trajnostne mobilnosti ...,
- neformalne oblike spodbujanja zavedanja in reševanja demografske problematike, kamor sodi tudi prenos znanja, ozaveščanje javnosti, tehnična podpora ...,
- predvideti izdelavo dodatnih raziskav in strokovnih podlag glede na različne razvojne dejavnike prostora, družbe in gospodarstva.

Nabor možnih sistemskih in podpornih ukrepov za spodbujanje demografskega razvoja smo naredili na podlagi pregleda tuje dostopne literature, analize stanja in trendov ter oblikovanih demografskih projekcij in jih razvrstili glede na:

- doseganje zastavljenih ciljev (na primer izboljšana dostopnost do stanovanj, višja kakovost bivanja, boljše plačana delovna mesta ...),
- ravni izvajanja (državni, regionalni, lokalni ukrepi),
- nosilce izvajanja (različni resorji, programi, drugi deležniki),
- način izvedbe (mehki in trdi ukrepi), ter tudi
- pričakovan časovni učinek (kratkoročne, dolgoročne, hipne, postopne).

Predvsem pa je treba poudariti, da se morajo vsi sprejeti ukrepi izvajati s (horizontalnim) sodelovanjem različnih resorjev, saj v praksi nismo zasledili posebne politike ali zakona, ki bi bil ciljno usmerjen samo v problematiko demografskega razvoja (tudi v drugih državah, UN 2018). Morda še najbližje temu so strateški dokumenti razvoja mest (na primer Dunaj: STEP 2025 2014; Stockholm: Stockholm City Plan 2018; London: The London Plan 2016), ki pa vendarle demografske spremembe in izzive obravnavajo kot del celovitih (prostorskih) razvojnih odločitev. To pomeni, da gre za interdisciplinarno dejavnost, ki je odvisna od usklajenega delovanja številnih resorjev (preglednica 111).

Preglednica 111: Razvrstitev možnih ukrepov in podpornih orodij za spodbujanje demografskega razvoja po vsebinskih področjih in pristojnih sektorjih.

RAZVRSTITEV PO PODROČJIH	UKREPI IN ORODJA	RESOR, PRISTOJEN ZA IZVAJANJE SPREJETIH UKREPOV
ZAKONODAJNI UKREPI	- strateške usmeritve in zaveze - področna zakonodaja - podzakonski predpisi - strokovni dokumenti in zaveze	- MZIŠ - MDDSZEM - MGRT - MKGP - ostali "razvojni" resorji

RAZVRSTITEV PO PODROČJIH	UKREPI IN ORODJA	RESOR, PRISTOJEN ZA IZVAJANJE SPREJETIH UKREPOV
PROSTORSKO PLANSKI UKREPI	- cilji in ukrepi za spodbujanje demografskega razvoja morajo biti vgrajeni v prostorske dokumente na vseh ravneh - demografska analiza in projekcije so obvezna strokovna podlaga v postopku priprave prostorskih dokumentov na državni in regionalni ravni - glede na demografske analize na regionalni ravni je treba pripraviti tudi analize stanja v prostoru na področju delovnih mest, razpoložljivih stanovanj in stavbnega fonda, dostopnosti do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena, ki morajo postati del prikaza stanja v prostoru za pripravo občinskih prostorskih aktov - v skladu s strateškimi zavezami se spremlja tako demografske kazalnike (preglednica 112) kot kazalnike dohodka, revščine in socialne izključenosti, kazalnik blaginje, ki jih spremlja Statistični urad RS, in se rezultate vključi v strokovne podlage za pripravo prostorskih dokumentov	- MOP - MKGP - Stanovanjski sklad RS - drugi »prostorsko relevantni« resorji
FINANČNI UKREPI IN INSTRUMENTI	- črpanje evropskih sredstev - regijske finančne sheme (štipendijske, pomoč mladim družinam ...) - finančni skladi za podporo aktivne demografske politike - ustrezni krediti za nakup prvega stanovanja - ukrepi zemljiške politike	- SVRK - MF - DURS - Stanovanjski sklad RS
PODPORNI UKREPI	- spremljanje stanja in merjenje učinkov sprejetih ukrepov na (med)sektorski ravni - komuniciranje z deležniki, informiranje, izobraževanje, osveščanje, strokovne službe - podpora raziskovalni dejavnosti, primeri dobrih praks na državni, regionalni in lokalni ravni - promocija različnih finančnih in drugih spodbud v širši javnosti	- MZIŠ - MDDSZEM - MOP - SURS - službe (Vlade RS in resorjev) za stike z javnostjo

8.1 Zakonodajni ukrepi

Država in resorji morajo v svojih dokumentih (na primer Strategija razvoja Slovenije do 2030 (2017) in Strategija prostorskega razvoja Slovenije do 2050 (2019)) sprejeti zaveze, s katerimi bodo spodbujali demografski razvoj prostorsko uravnoteženo na celotnem ozemlju države. Pomemben je tudi (vertikalni) prenos zavez v področne zakonodaje in njihova medsebojna (horizontalna) usklajenost. Nabor potrebnih zakonodajnih ukrepov smo razdelili v tri vsebinske sklope:

- Ureditev gospodarskih in družbenih razmer:
 - dobro plačana delovna mesta v vseh sektorjih zaposlitve in na vseh stopnjah zahtevnosti z ustrezno prostorsko distribucijo (decentralizacija delovnih mest tudi izven večjih urbanih centrov, alternativni modeli zaposlovanja (Kostanjšek in Marot 2019)),
 - prostorsko (vezano na delovna mesta) in cenovno dostopna in kakovostna stanovanja za vse generacije, s prednostno usmeritvijo zagotavljanja stanovanj za mlade in s posebno skrbjo za prebivalce v tretjem življenjskem obdobju,
 - ohraniti ter nadgraditi ukrepe in že pridobljene pravice, ki spodbujajo mlade k odločitvi za rojstvo otroka (porodniški dopust, dodatki in ugodnosti za velike družine, spodbude za mlade družine ...),
 - posebno pozornost nameniti potrebam ranljivih družbenih skupin (otroci, ženske, starejši, osebe z oviranostmi) in narodnostnih manjšin,
 - zmanjševanje socialne izključenosti in zmanjševanje stopnje kriminala.
- Zagotoviti kakovostno okolje za delo in bivanje:
 - kakovostno bivalno okolje z mešano rabo prostora, ki omogoča izvajanje trajnostne, pametne in aktivne osebne mobilnosti, predvsem pa zmanjševanje potreb po delovnih migracijah,
 - urejen in dostopen javni potniški promet s poudarkom na železniškem prometu in alternativnih oblikah javnega prevoza (prevozi na klic, souporaba vozil ...),
 - dobra digitalna povezanost tudi v slabše dostopnih podeželskih, gorskih in obmejnih območjih,
 - še naprej zagotavljati kakovostne in dostopne storitve socialne infrastrukture, ki vključuje tako storitve splošnega kot storitve splošnega gospodarskega pomena s posebnim poudarkom na oddaljenih podeželskih, gorskih in obmejnih območjih, kjer je treba zagotoviti tudi vsakodnevno osnovno preskrbo prebivalstva; predvsem pa ohraniti:
 - visoko kakovost izobraževalnega sistema na vseh ravneh, vključno s predšolsko vzgojo,
 - prostorsko dostopno mrežo javnega zdravstvenega sistema na vseh ravneh,
 - dostopno mrežo vseh ostali storitev splošnega pomena (tudi s prostorsko reorganizacijo in digitalizacijo storitev).
- Opremljen odnos do priseljevanja:
 - podpirati slovenske manjšine in slovenske skupnosti v drugih državah ter spodbujati vračanje mlajših generacij v matično domovino,
 - izvajati pozitivne ukrepe za sprejem/integracijo migrantov,
 - izvajati nadzor nad delodajalci proti nezakonitemu zaposlovanju in izkoriščanju migrantov.

8.2 Prostorsko planski ukrepi

Prostorski ukrepi za spodbujanja demografskega razvoja morajo biti usklajeni s strateškimi razvojnimi dokumenti, predvsem pa s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije (2004) in Prostorskim redom Slovenije (2004), pri čemer je treba upoštevati tudi predlog prenovljene Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 (2019). Še zlasti je treba med prostorskimi ukrepi izpostaviti tiste, ki najbolj vplivajo na prostorsko razporeditev prebivalstva in kakovostne pogoje za delo in bivanje:

- usmerjanje prostorske razporeditve prebivalstva z načrtovanjem poselitve, storitev splošnega in storitev splošnega gospodarskega pomena,
- zgoščanje poselitve v centralnih naseljih na vseh ravneh in navezava na javni potniški promet,
- krepitev centralnih naselij od lokalne do nacionalne ravni z decentralizacijo javnih služb ter alternativnimi (inovativnimi) oblikami zaposlovanja (delo od doma, storitve na poziv, prostorska reorganizacija z digitalizacija storitev osnovne oskrbe ...)
- zagotavljanje enake ali kakovostnejše ravni storitev splošnega in storitev splošnega gospodarskega pomena, ob spremenjenih organizacijskih oblikah in teritorialni organiziranosti,
- prilagajanje urbanističnih normativov novim potrebam in razmeram v mestih in drugih naseljih (stanovanja, javni prostor, prometne ureditve, prilagoditve za posebne skupine prebivalcev, kot so otroci, starejši, gibalno ovirani ...),
- v manjših vaških središčih, posebno v oddaljenih podeželskih, obmejnih in gorskih območjih je treba zagotoviti storitve osnovne oskrbe (mreže socialnega podjetništva, tudi alternativno preko spleta) (Kostanjšek in Marot 2019),
- večjim vasem je treba ponovno vzpostaviti središčno vlogo, pri čemer se predlaga tudi ponovna raba primerne stavbe, ki bi za potrebe lokalnega prebivalstva združevala več storitev (Kostanjšek in Marot 2019),
- načrtovanje mešane rabe prostora v urbanih in drugih naseljih s ciljem zmanjševanja potreb po mobilnosti in ohranjanja vitalnosti mestnih središč, ki se pogosto praznijo zaradi selitve trgovskih centrov ter kulturnih prizorišč na obrobje mesta (Kostanjšek in Marot 2019),
- načrtovanje ustrezne razmestitve gospodarskih in poslovnih con z vidika delovne sile, dostopnosti in opremljenosti s storitvami splošnega gospodarskega pomena,
- načrtovanje ustreznih stanovanj in ureditev odprtega (javnega) prostora (Global Age ... 2007), površin za različne skupine prebivalcev (poudarek na stanovanjih za mlade družine in varovanih stanovanjih za starejše in osebe z oviranostmi) in kakovostnega življenjskega okolja vključno z odprtimi javnimi površinami in zeleno infrastrukturo,
- izboljšanje javnega potniškega prometa, predvsem z razvojem železnice,
- uvajanje trajnostnih oblik pametne osebne mobilnosti, kot so sopotništvo, prevozi na klic, deljenje prevoznih sredstev (*car sharing*, *car pooling*) ter prilagoditev prometnih površin za potrebe trajnostne mobilnosti, kot so pešpoti in kolesarske povezave) (Demšar Mitrovič in sodelavci 2019).

8.3 Finančni ukrepi

Finančne ukrepe lahko razvrstimo v stimulatívno in destimulatívno skupino, pri čemer ti lahko spodbujajo ali zavirajo demografski razvoj na določnem območju. Sistemsko se finančni viri lahko zagotavljajo iz:

- evropskih sredstev,
- državnega proračuna,
- občinskega proračuna.

Prav tako je mogoče ustanoviti ustrezne finančne sklade, ki spodbujajo mlade pa tudi druge generacije k odločitvam glede kraja dela in/ali nastanitve:

- ustanovitev skladov za izvajanje predkupne pravice občin z namenom gradnje neprofitnih in vzdrževanih stanovanj,
- vzpostaviti ukrepe za prenovo in sanacijo objektov tako v mestih kot na podeželju, kjer lastniki niso zainteresirani ali niso znani (pravica občine do ukrepanja; Klančičar Schneider 2014)
- izvajanje zemljiške politike (spodbude in dajatve) za sprostitev in večjo dostopnost do stanovanj in drugih nepremičnin, tudi nezazidanih gradbenih parcel,
- spodbude za investitorje, da gradijo tudi na tržno manj zanimivih lokacijah (v povezavi z razvojem delovnih mest),
- sredstva za prenovo stavbnega fonda (tudi funkcionalno, energetska neustrezna stanovanja),
- povečana dostopnost do stanovanj za socialno šibkejške skupine preko delujočega stanovanjskega sklada,
- organizirane oblike zadružništva in mrež socialnega podjetništva,
- štipendijske sheme oziroma druge oblike (so)financiranja študija,
- spodbude za vračanje visoko izobraženega kadra, ki je na delu v tujini, v Slovenijo,
- spodbude za vračanje mlajših generacij izseljencev v matično državo,
- ohranitev dosedanjih finančnih in drugih ukrepov za mlade matere, družine, velike družine ...,
- financiranje različnih shem za enakovredno vključevanje ranljivejših skupin, manjšin in tujcev v družbo,
- prilagoditev družinske politike potrebam mlajših generacij v skladu z individualnimi in družbenimi pričakovanji (Boljka in sodelavci 2017).

8.4 Podporni ukrepi in promocijske aktivnosti

V preglednici 111 so navedeni možni podporni ukrepi in promocijske aktivnosti na področju spodbujanja demografskega razvoja, med katerimi želimo izpostaviti predvsem:

- Spremljanje stanja sprememb in procesov v prostorski razporeditvi in strukturah prebivalstva in merjenje učinkov sprejetih ukrepov, ki bodo omogočili izvajanje celotnega cikla sprejetih strateških zavez (slika 64).
- Ustrezne raziskave in podatkovno podporo kot podporo prvim trem sklopom, med katere uvrščamo širše gospodarske, družbene in prostorske/okoljske raziskave:
 - o sistematična analiza »megatrendov« in njihovega vpliva na razvoj Slovenije na državni, regionalni in lokalni ravni (Kavaš 2019),
 - o sociološke študije o potrebah in odnosu mlajših generacij do migracij (tudi lastnih), lokacije bivanja, lokacije delovnega mesta, rodnosti, družine, ...,
 - o podrobnejše strokovne podlage na regionalni ravni, med različnimi skupinami prebivalstva in za različna območja, posebej oddaljena podeželska, gorska in obmejna območja (npr. razvojne možnosti območja, prostorski potenciali, ranljivost na spremembe eksogenih dejavnikov),
 - o preveriti opuščanje posameznih naselij in objektov z vidika smotrnega in trajnostnega prostorskega razvoja ob upoštevanju lastništva, krajinskih in regionalnih značilnosti,
 - o zagotoviti ustrezno podporo statističnih podatkov na podrobnejših prostorskih ravneh (občina, naselje).

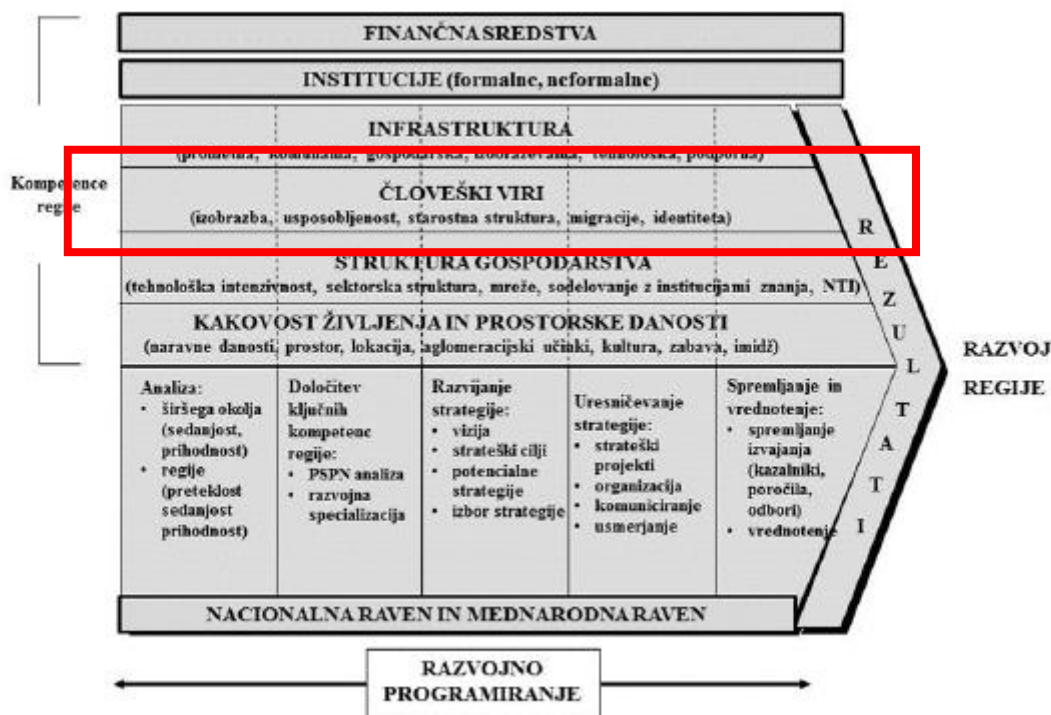
9 SMERNICE ZA PRIPRAVO STROKOVNIH PODLAG S PODROČJA DEMOGRAFIJE ZA PRIPRAVO REGIONALNIH PROSTORSKIH PLANOV

V prejšnjem poglavju se nismo osredotočili le na ukrepe za spodbujanje demografskega razvoja, ki so v domeni ministrstva, pristojnega za prostor, temveč smo podali širšo sliko potrebnih ukrepov, ki le na podlagi usklajenega (interdisciplinarnega) delovanja resorjev in zagotavljanja sinergijskih učinkov lahko zagotavljajo tako kratkoročen kot dolgoročen učinek v smeri izboljšanja demografskega stanja v Sloveniji. Namen tega poglavja pa je podati smernice za pripravo strokovnih podlag s področja demografije za pripravo regionalnih prostorskih planov (v nadaljevanju RPP po Zakonu o urejanju ... 2017). Gre torej za usmeritve v pristojnosti Ministrstva za okolje in prostor, ki z vidika trajnostnega prostorskega razvoja omogočajo skladen regionalen razvoj tudi na področju demografije.

9.1 Izhodišča za pripravo regionalnih prostorskih planov

Osnova za pripravo regionalnih prostorskih planov je Zakon urejanju prostora (2017), ki z vsebinskega vidika v drugem oddelku opredeljuje namen in vsebino RPP (70. člen) in njihovo razmerje z regionalnimi razvojnimi programi (71. člen). Kot smo ugotovili že v projektu Model povezovanja prostorskega in razvojnega načrtovanja na regionalni ravni (Nared in sodelavci 2019b), je za posamezno regijo zelo pomembno, na kakšni razvojni stopnji je sama in na kakšni razvojni stopnji so sosednje regije, saj je njihov medsebojni vpliv zelo velik. Pri tem imajo poleg naravnih danosti in grajenega okolja eno najpomembnejših vlog tako imenovani človeški viri oziroma število, prostorska razporeditev in struktura prebivalstva. Za pripravo RPP so tako strokovne podlage, s katerimi analiziramo stanje in razvojne možnosti regije, ključnega pomena. Med njimi so demografske študije ene najpomembnejših, saj opredeljujejo stanje in trende na področju prebivalstva kot izhodišče za načrtovanje dejavnosti na določenem območju/regiji (slika 65).

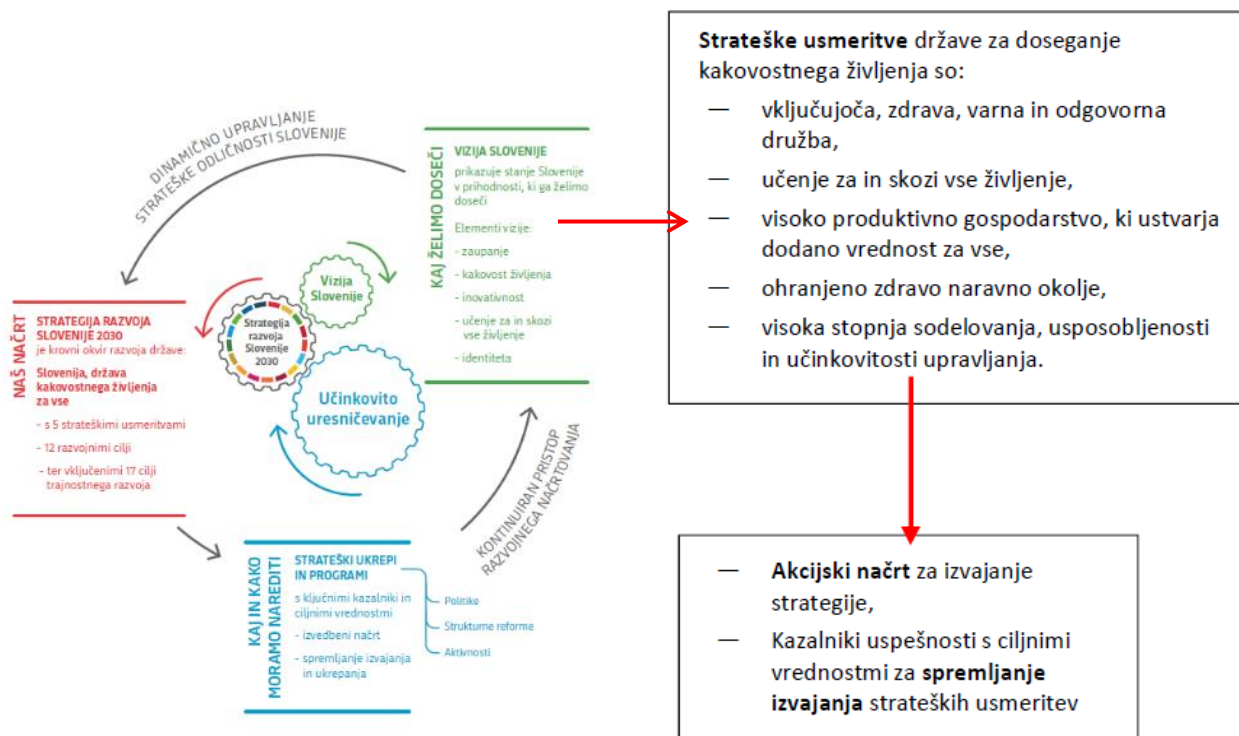
Slika 65: Vloga človeških virov oziroma strukture prebivalstva v shemi kompetenc (teritorialnega) razvoja regij (Kavaš 2014).

Priprava RPP mora tako kot vsi ostali prostorski akti izhajati iz nadrejenih dokumentov. Za načrtovanje nadaljnjega gospodarskega in prostorskega razvoja je krovna Strategija razvoja Slovenije do 2030 (2017), ki

jo dopolnjujejo strateški dokumenti na področju urejanja prostora: veljavna Strategija prostorskega razvoja Slovenije (2004) in Prostorski red Slovenije (2004) ter Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2050 (2019), ki je še v pripravi. Kljub temu je smiselno upoštevati v izhodiščih za pripravo RPP Strategijo prostorskega razvoja Slovenije 2050 v pripravi, saj prinaša nove strateške usmeritve za prostorski razvoj države, regije in lokalnih skupnosti. Vsi ti dokumenti že vsebujejo k trajnostnemu razvoju usmerjene strateške cilje, poleg tega pa še akcijske programe za njihovo izvajanje in kazalnike za spremljanje doseganja ciljev (slika 66). Z vidika priprave RPP je treba strateške dokumente upoštevati v vseh točkah, ki kakorkoli naslavlajo demografska vprašanja in jih vključiti v izhodišča za pripravo strokovnih podlag s področja demografije za RPP.

Slika 66: Model razvojnega načrtovanja s strateškimi usmeritvami za doseganje kakovostnega življenja za vse (Strategija razvoja Slovenije 2030 2017).

Pomembna izhodišča za pripravo RPP podaja tudi zakonodaja na področju regionalnega razvoja (MGRT 2019). Razumemo jo kot ključni povezovalni člen med prostorskim in razvojnim načrtovanjem na regionalni ravni, saj vključuje mnoge pomembne finančne instrumente za usklajen razvoj regij.

Poleg navedenih je treba pri pripravi RPP upoštevati tudi drugo sektorsko zakonodajo, ki s svojimi cilji in usmeritvami vplivajo na demografsko sliko (na primer Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za zdravje).

9.2 Podrobnejše smernice za pripravo strokovnih podlag na področju demografije za regionalne prostorske plane

Rezultati izvedene raziskave kažejo velike razlike v demografski sliki po regijah (poglavje 7). Poleg splošnih smernic iz nadrejenih razvojnih, prostorskih in drugih sektorskih dokumentov je zato za pripravo RPP nujno treba upoštevati stanje, trende in projekcije demografskega razvoja po posamezni statistični regiji. S tem namenom je treba za strokovne podlage za pripravo RPP:

- na ravni statistične regije preveriti demografsko homogena območja, ki jih sestavljajo občine istega demografsko-naselbinskega tipa: ruralne in urbane občine z naraščajočim oziroma padajočim

- prebivalstvom za obdobje zadnjih desetih let (v tej raziskavi je narejena analiza za obdobje 2008/2017),
- redno spremljati stanja po izbranih kazalnikih (na vsakih 5 let oziroma ob novelaciji RPP; preglednica 112).

Preglednica 112: Predlog nabora kazalnikov za spremljanje demografskega stanja po demografsko homogenih območjih v posamezni statistični regiji.

kazalnik	izračun vrednosti kazalnika po občinah in po demografsko homogenih območjih v statistični regiji
število prebivalcev po petletnih starostnih skupinah in skupaj	število na posamezno leto, prikaz v časovni vrsti
gostota poselitve	število prebivalcev/km ²
izobrazbena struktura	delež prebivalcev, starih 15 ali več let, s terciarno izobrazbo
naravno gibanje	naravni prirastek v obdobju desetih let (povprečje)
gibanje števila prebivalcev za zadnjih 10 let in primerjava z napovedjo gibanja števila prebivalcev za obdobje (20 letne projekcije) po demografsko homogenih območjih	indeks rasti števila prebivalstva za zadnjih 10 let in po projekcijah prebivalstva
število mladih in starih ter indeks starosti	število prebivalcev v starostnih skupinah od 0–14 in 65 in več let ter razmerje med prebivalci starejšimi od 64 let in mlajšimi od 15 let
število in indeks rasti števila žensk v starosti 20–39 let	število žensk in indeks rasti v desetletnih obdobjih
število in indeks rasti aktivnega kontingenta prebivalstva v starosti 25–64 let	število aktivnih prebivalcev ter indeks rasti v desetletnih obdobjih
selitveno gibanje	selitveni prirastek v obdobju desetih let
dnevne delovne migracije	število dnevnih migrantov iz in v statistično regijo

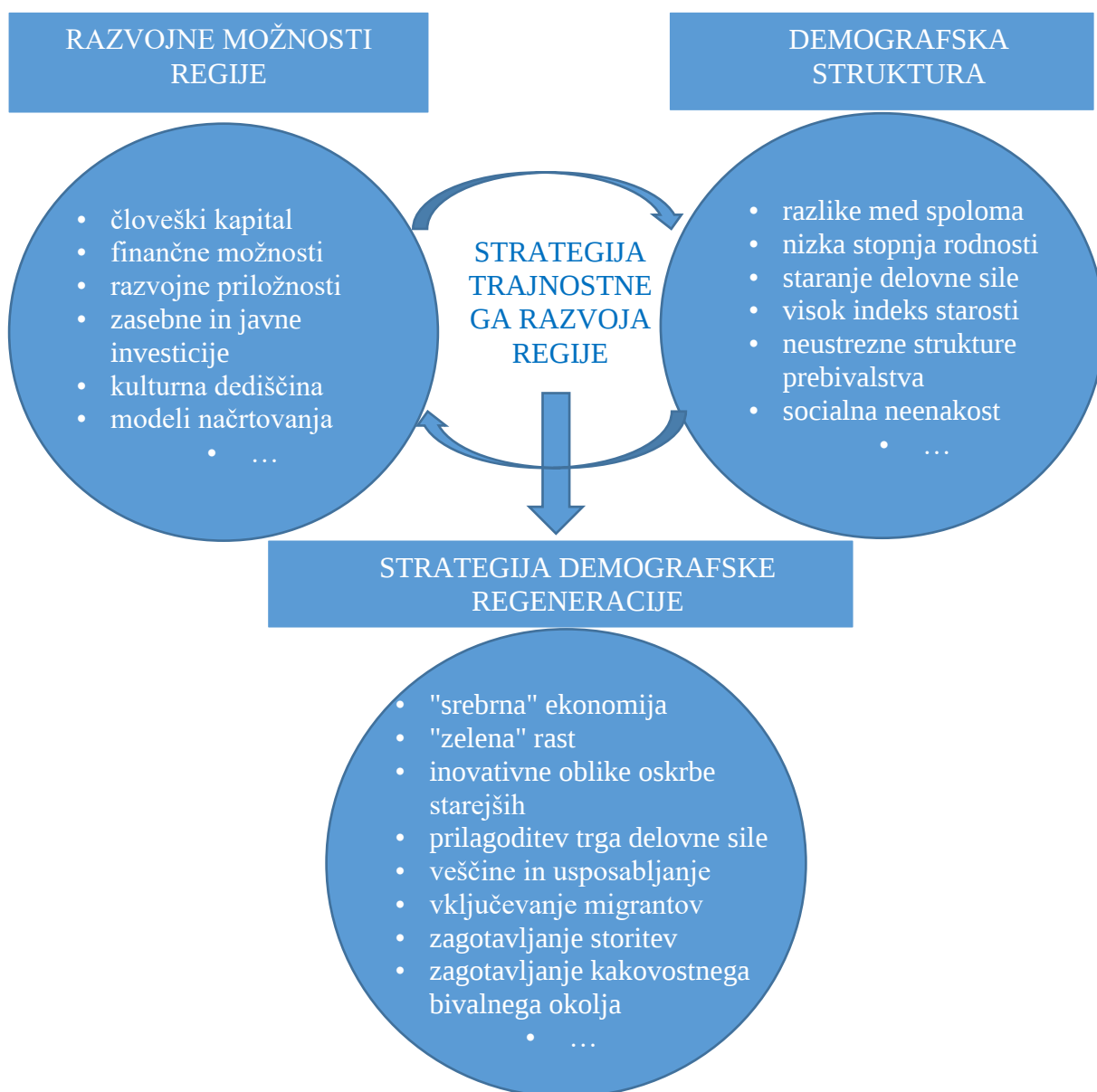
Predlagani kazalniki bodo služili za opis stanja prebivalstva za posamezno statistično regijo, vendar pa podatki sami po sebi še ne povedo vzrokov za nastalo situacijo, niti ne nudijo predlogov za oblikovanje ukrepov za izboljšanje stanja na področju demografije (OECD 2019). Kljub temu pa skupaj z analizami na drugih področjih (na primer poselitve, infrastruktura, gospodarski razvoj) predstavljajo (problemska) izhodišča za oblikovanje ciljev regionalnega razvoja ter ukrepov za njihovo izvajanje. Strokovne podlage za pripravo RPP morajo zato vsebovati tudi:

- spremljanje učinkov predhodno izvedenih ukrepov na regionalni ravni na področjih, ki imajo vpliv na ali so posledica demografske slike:
 - o preučiti opremljenost centralnih naselij s storitvami splošnega in splošnega gospodarskega pomena, na podlaga katerih je mogoče predvideti potencialne spremembe omrežja naselij ali načina organiziranosti storitev splošnega pomena,
 - o preučiti gospodarski razvoj regionalnih središč z vidika delovnih mest in zaposlovanja glede na demografsko sliko v regiji z namenom ugotoviti potrebe po prestrukturiranju ali razvoju novih delovnih mest,

- preučiti oskrbo s stanovanji glede na prednostno izrabo obstoječega stavbnega fonda in revitalizacijo degradiranih območij v posameznih demografsko homogenih območij,
- preučiti ukrepe za spodbujanje trajnostne mobilnosti, ki je/bo prilagojena demografski strukturi,
- preučiti posebne ukrepe za posamezne skupine prebivalcev (otroci, mladi, starejši, ranljive skupine ...) - odpravljanje arhitekturnih ovir, medgeneracijski centri, nove oblike oskrbe, socialno podjetništvo ...,
- preučiti oskrbo starejših (domovi ostarelih, varovana stanovanja, negovalne bolnišnice).

Na podlagi preveritve demografske slike v statistični regiji in izvedenih analiz razvojnih možnosti na različnih področjih, je treba oblikovati strategijo in ukrepe za trajnostni (prostorski) razvoj regije.

Slika 67: Dinamika demografskih sprememb in regionalnega gospodarstva (povzeto in prilagojeno po OECD 2019).

10 RAZPRAVA IN SKLEP

Slovenija se podobno kot številne druge razvite države sooča s problemom staranja prebivalstva in depopulacije posameznih območij. To je posledica različnih demografskih procesov, kot so zviševanje starosti ob rojstvu prvega otroka, manjše število žensk v rodni dobi, število otrok, ki ne zagotavlja normalne reprodukcije, pa tudi ostalih družbenih, ekonomskih in prostorskih procesov, kot so na primer deagrarizacija, centralizacija države in delovnih mest, selitve v kraje z delovnimi mesti ... Neenakomerna razporeditev delovnih mest povzroča obsežno dnevno mobilnost, ki je v številnih primerih prešla v stalno naselitev v posameznih razvitejših zgostitvenih območjih (Azinović in sodelavci 2019).

Čeprav so številni avtorji (Klemenčič 1976; Jakoš 1996; Ravbar 1995; 2000; Plut 1998; Černe 1999) v preteklosti opozarjali na pasti zgoščanja prebivalcev v ravninskih predelih, se je trend zgoščanja prebivalcev nadaljeval predvsem v osrednjeslovenski statistični regiji. Na ravni celotne Slovenije živi dobrih 57 % prebivalcev v območjih zgoščanja, kjer število prebivalcev narašča, na drugi strani pa območja praznjenja obsegajo dobrih 57 % površine. Ravbar (2000) je še na prelomu stoletja območja praznjenja ocenjeval na polovico državnega teritorija, torej se je v zadnjih dvajsetih letih praznjenje območij še razširilo (Nared in sodelavci 2019a). Pri tem so bila socialni eroziji najbolj izpostavljena odročna, v številnih primerih obmejna območja (Nared 2002). Klemenčič (1976) že sredi sedemdesetih let preteklega stoletja govori o štirih tipih demografsko ogroženih območij, ki so odraz povojnega prebivalstvenega razvoja, zaznamovanega z masovnim izseljevanjem podeželskega prebivalstva v mesta. Največjo škodo so utrpela obsežna obmejna, hribovita in kraška območja, katerim je pod vplivom izseljevanja močno pešala demografska moč. Ker so se ta območja hitro širila, je Jakoš že konec osemdesetih let preteklega stoletja zapisal, da je demografsko ogrožena vsa Slovenija, saj ta ob rodnosti, ki jo je takrat imela, ne bi mogla vzdrževati doseženega števila prebivalcev (Jakoš 1989; Azinović in sodelavci 2019).

Tako obsežna območja praznjenja so zaskrbljujoča, še zlasti ob dejstvu, da so to tako podeželska kot urbana območja. V prvih namreč lahko prihaja do nadaljnjega praznjenja in degradacije kulturne pokrajine, v urbanih območjih pa je upadanje števila prebivalcev pogosto povezano tudi s slabšo gospodarsko sliko in številnimi negativnimi socialnimi trendi.

Slika 3 jasno pritrjuje Jakošu (Jakoš 1996), da je demografski razvoj močno odvisen od gospodarskih razmer. V ospredje stopa zlasti okolica Ljubljane, ki postaja vse močnejše zaposlitveno središče, pomemben vpliv na razporejanje prebivalcev pa ima tudi avtocestni križ, ki je močan dejavnik usmerjanja poselitve. Praperjeva (1993) je glede tega opozarjala, da bi bilo oblikovanje razvojnih osi ob cestnem križu z vidika prostorskega razvoja lahko katastrofalno, saj bi prispevalo k nadaljevanju depopulacije in slabšanju demografske strukture obmejnih območij, kopičenju prebivalstva, dejavnosti, ekoloških problemov v obremenjenih osrednjih predelih Slovenije, in neizkoriščenosti potencialov obsežnih območij države. Njena predvidevanja so se, kot kaže, uresničila, pri čemer pa je manj izrazit vpliv avtocest v vzhodni Sloveniji, deloma zaradi njihove razmeroma pozne izgradnje, deloma pa verjetno tudi zaradi šibkejših gospodarske in zaposlitvene vloge Maribora (Nared in sodelavci 2019a).

Po mnenju Pluta (1998) je zgoščanje v razvojnih žariščih sicer kratkoročno uspešnejše, že srednjeročno pa povzroča narodnogospodarsko škodljive prevelike regionalne razlike, prebivalstveno in ekonomsko izgubo obmejnih območij ter regij s staro industrijsko sestavo, zato morajo biti skladnejši gospodarski, socialni in demografski razvoj temelj prostorskih politik.

Za oba tipa občin, kjer število prebivalcev narašča, je značilno, da gre za propulzivna mesta in njihovo suburbano okolico. Medtem ko se urbane občine z naraščajočim številom prebivalcev prebivalstveno krepijo zlasti na račun naravnega prirasta, je krepitev ruralnih občin z rastočim

številom prebivalcev predvsem posledica priseljevanja. Obe skupini imata podpovprečen indeks starosti, najnižjega ravno ruralne občine z rastočim številom prebivalcev, kar potrjuje tezo Kerblerja (2015), da so razlike v staranju prebivalstva v različnih območjih Slovenije zlasti posledica selitev (Nared in sodelavci 2019a).

Kot kaže primerjava obeh skupin, so ruralne občine z rastočim številom prebivalcev gospodarsko precej šibkejše in posledično močno odvisne od bližnjih zaposlitvenih središč. Uspešnost suburbanih območij tako ni posledica njihovega gospodarskega uspeha, temveč bolj prelivanja dobrobiti rastočega gospodarstva glavnih zaposlitvenih središč v območja, od kjer se vozijo njihovi zaposleni (Nared 2007). Če pogledamo primer Ljubljane (Rus 2017), se je ta z vidika delovnih mest med letoma 2004 in 2014 okrepila za okoli 19.000 delovnih mest, medtem ko se je število zaposlenih, ki bivajo in delajo v Mestni občini Ljubljana, v istem obdobju zmanjšalo za več kot 5000. Sklepamo lahko, da se delovna mesta še nadalje koncentrirajo v najpomembnejših središčih ter da še ne sledijo izraziteje selitvam delovne sile. Podobno smo zaznali tudi pri analizi opremljenosti središč s storitvami splošnega pomena, kjer smo največjo podopremljenost, to je razkorak med številom prebivalcev in razpoložljivimi storitvami splošnega pomena, zaznali prav v hitro rastočih suburbanih naseljih (Nared in sodelavci 2017; Nared 2018; Nared in sodelavci 2019a).

Velike razlike med tipoma z rastočim številom prebivalcev so v večini gospodarskih kazalnikov (višina plač, dodana vrednost na zaposlenega, bruto osnova za dohodnino, število podjetij in bruto investicije v osnovna sredstva), v oči pa bodejo tudi razmeroma velike razlike v izobrazbeni strukturi. Že Ravbar (2000), sicer na ravni naselij, ugotavlja, da so deleži prebivalstva z visoko in višjo izobrazbo v mestih in urbaniziranih naseljih tudi do 5-krat višji od tistih v podeželskem tipu, kar je verjetno posledica dejstva, da mesta izstopajo z ugodnejšimi storitvenimi, izobraževalnimi, oskrbnimi, prometnimi razmerami, možnostmi za opravljanje pristočasnih dejavnosti, zaposlitvenimi in stanovanjskimi razmerami (Krevs 1999). Zlasti razlike v stopnji izobrazbe imajo lahko dolgoročne posledice, saj je izobrazba dobrina, ki ponuja pozitivne zunanje učinke za posameznika in družbo kot celoto. Bolj izobrazena delovna sila proizvaja večji domači proizvod, omogoča večjo prilagodljivost tehnološkim spremembam in z večjo zaposlenostjo praviloma manjše stroške za različne oblike socialne pomoči (Stanovnik 1995; Nared in sodelavci 2019a).

Ob pregledu kazalnikov za oba tipa občin, ki se jima število prebivalcev zmanjšuje, lahko praktično v celoti pritrdimo Jakošu (1996), ki je že v devetdesetih letih preteklega stoletja kot demografsko ogrožena opredelil obmejna in težje dostopna območja, obenem pa na podlagi projekcij predvidel, da se bodo negativni demografski trendi začeli tudi v mestnih središčih in celo širših mestnih aglomeracijah. Do te stopnje je že prišlo, saj demografsko nazaduje kar nekaj večjih slovenskih mest (Maribor, Celje, Ptuj, Velenje, Murska Sobota in Nova Gorica). Ugotavlja tudi, da so sicer demografski kazalniki podobni, da pa sta si oba tipa občin z zmanjševanjem števila prebivalcev v ekonomskem smislu vendarle zelo različna. Urbane občine so namreč še vedno razmeroma pomembna zaposlitvena središča, medtem ko so obsežna ruralna območja v gospodarskem smislu izjemno šibka (Nared in sodelavci 2019a).

Do podobnih ugotovitev glede praznjenja obmejnih in težje dostopnih območij je v preteklosti prišlo več avtorjev (Plut 1993; Gosar 1993 in 1995; Pečar 1999), pri čemer nekateri še upajo na preobrnitev trendov ob preudarnih naložbah, razvoju drobnega gospodarstva in turizma (Plut 1989; Premzl in Pšunder 1993), Jakoš (1989) pa že izpostavi, da razvojne naložbe v demografsko ogrožena območja nimajo smisla, saj tam ni več prebivalcev, ki bi bili naložbe sposobni izkoristiti in oplemenititi (Nared in sodelavci 2019a). Žal se Jakoševa ugotovitev vse bolj potrjuje, saj izvedene demografske projekcije na različnih prostorskih ravneh kažejo na vse bolj zaostrene razmere tako z vidika upadanja števila prebivalcev kot staranja prebivalstva in poslabševanja demografske strukture.

Izhajajoč iz preteklih študij lahko ugotovimo, da so avtorji opozarjali, da bosta nizka rodnost in praznjenje posameznih območij privedla do nezavidljivega stanja, a politika navkljub Zakonu o spodbujanju razvoja demografsko ogroženih območij v Republiki Sloveniji (veljal je med letoma 1990 in 1999; Nared 2004) očitno ni imela moči ali želje, da bi negativne trende zaustavila. Ker se, kot ugotavlja Jakoš (1992), negativni demografski procesi v vsej svoji moči odrazijo šele na dolgi rok, vzroki za sedanje zaskrbljujoče projekcije o staranju in usihanju prebivalstva v velikem delu Slovenije izhajajo že iz nekaj desetletij nazaj. Tako danes težko razmišljamo o revitalizaciji teh območij, temveč mora iti razmislek v smeri, kako zagotoviti dostojno življenje tam živečim prebivalcem in kako koristno uporabiti vse več praznih stavb (Nared in sodelavci 2019a).

Zavedajoč se prihajajočih demografskih sprememb, zlasti staranja prebivalstva in zmanjševanja segmenta delovno aktivnega prebivalstva, je treba temu ustrezno prilagoditi tudi gospodarski ustroj in socialno oskrbo. Zmanjševanje števila delovno sposobnih bo namreč že v naslednjem desetletju postalo omejitveni dejavnik za gospodarsko rast (UMAR 2016; Kavaš 2019), staranje prebivalstva pa bo imelo občutne posledice tudi za socialo in zdravstveno varstvo, slej ko prej pa se bo odrazilo tudi v zmanjšanju naložb v infrastrukturo zaradi krčenja proračunskih sredstev (Ilc Lavrič 2004; Nared in sodelavci 2019a).

Kot kažejo demografske projekcije v poglavju 7 in kot ugotavljajo posamezni ekonomisti (Kavaš 2019), bo demografski vidik izredno pomemben z vidika medregionalnih razlik, kar bo imelo pomembne posledice za nadaljni gospodarski razvoj in za spodbujanje skladnega regionalnega razvoja. Bolj kot »kako« bo v ospredje stopalo vprašanje, »kje« je upravičeno pričakovati ugodnejši demografski razvoj, v izogib naložbam v neperspektivna območja. Vseeno se je treba zavedati, da je treba tudi na območjih praznjenja poskrbeti za preskrbo in čim kakovostnejše življenje tamkajšnjih prebivalcev.

Vendar pa se je pri iskanju ustreznih prijemov na področju gospodarskega, socialnega, regionalnega in prostorskega razvoja treba zavedati, da so demografske spremembe zelo kompleksen proces s številnimi vzročno-posledičnimi povezavami s številnimi drugimi procesi in pojavi. V tej luči smo osvetlili demografsko-naselbinske tipe z več različnih vidikov, in sicer naravnih razmer, prometne dostopnosti, oskrbe s storitvami splošnega pomena, potreb po stanovanjih ter gospodarske strukture, delovnih mest in dnevne mobilnosti prebivalcev.

Z vidika naravno-geografskih razmer lahko hitro ugotovimo, da so območja hitrejšega demografskega praznjenja gorska in obmejna območja. Demografsko-naselbinski tip s padajočim številom prebivalcev se praviloma pojavlja v obmejnih območjih (79 od 112 občin), na severu in severozahodu Slovenije pa hkrati tudi v gorskih območjih (v ožjem pomenu opredelitve gorskih območij). Po širši opredelitvi gorskih območij (Lampič in sodelavci 2017) pa se med gorska območja uvrščajo tudi celotna zasavska statistična regija, kočevsko-snežniško območje, Kozjansko, to je območja, ki so tudi v demografsko-naselbinskem tipu s padajočim številom prebivalcev.

Z vidika dostopnosti ugotavljamo, da so vsa območja, ki so oddaljena več kot 45 minut od priključkov na AC in HC, v demografsko-naselbinskem tipu s padajočim številom prebivalcev. Vendar je le na podlagi tega neupravičeno sklepati, da je slaba prometna dostopnost vzrok za neugodne demografske trende. Pretežni del območja severovzhodne Slovenije (podravska statistična regija in pomurska statistična regija) ima dobro dostopnost do AC priključkov in priključkov do HC, pa je večina občin v tem območju razvrščena v demografsko-naselbinski tip s padajočim številom prebivalcev. Avtocesta A5 (Maribor–Lendava) je bila izgrajena leta 2008, zato lahko predpostavimo, da učinki te infrastrukture na demografska gibanja še niso zaznani, bodo pa ti tudi predvidoma šibkejši zaradi razmeroma šibke gospodarske moči Maribora, verjetno pa tudi zaradi slabše splošne demografske slike. Hkrati opazamo, da bo 3. razvojna os potekala čez območja z negativnimi

demografskimi trendi in bistveno izboljšala prometno dostopnost skoraj vseh koroških občin in Občine Črnomelj, kar ima lahko podobne učinke kot na primer ob dolenjskem kraku avtoceste (Nared 2007), kjer je izgradnja AC spodbudila živahen demografski in gospodarski razvoj. Glede na to, da je pretežni del občin, ki mejijo na avtocesto, ali so v njeni neposredni bližini, uvrščenih v demografsko-naselbinski tip z naraščajočim številom prebivalcev, kljub nekoliko slabši izkušnji s pomurskim krakom lahko sklepamo, da je dobra prometna dostopnost do priključkov na AC in HC pomembna za priselitve in naraščanje števila prebivalcev, gotovo pa ni edini kriterij. Čeprav Rozman (2015) zaradi zamud v dostavah materiala, oteženega privabljanja delavcev iz drugih regij, uničevanja vozil, slabega ugleda in posledično manjše privlačnosti poslovnega okolja pripisuje odsotnosti tretje razvojne osi velik vpliv na demografski in gospodarski razvoj Koroške, izgradnja tretje osi ne bo odpravila vseh težav, prav tako tudi ni pričakovati velikih sprememb čez noč.

Podobno Rozman (2019) kot problem za Koroško izpostavlja ukinjanje regionalnih izpostav posameznih državnih služb, kar ima gotovo vpliv na zmanjšanje števila kakovostnih delovnih mest, se pa sicer storitve splošnega pomena (zdravstvena oskrba, osnovno šolstvo, domovi starejših občanov) ne kažejo kot pomemben dejavnik, ki vpliva na demografski razvoj. Ugotavljamo, da država s svojimi storitvami zagotavlja razmeroma enakomerno oskrbo prebivalcev na celotnem območju države (šolstvo, zdravstvo). Celo več, kot izhaja iz študije o dostopnosti do storitev splošnega pomena v Sloveniji (Nared in sodelavci 2016; Nared, Bole in Ciglič 2016; Nared in sodelavci 2017; Nared in Razpotnik Visković 2017; Nared 2018), kjer so avtorji primerjali opremljenost s storitvami in število prebivalcev v posameznem središču, so nadopremljeni predvsem kraji v obmejnih in redkeje naseljenih območjih, ki jih zaznamujejo negativni demografski trendi, na drugi strani pa so podopremljena suburbana zaledja večjih mest, ki se povečini uvrščajo med ruralne občine z naraščajočim številom prebivalcev. Kljub nadopremljenosti redkeje poseljenih in obmejnih območij pa velja opozoriti, da je treba dostopnost do storitev splošnega pomena ohraniti, četudi se na nekaterih (na primer odmaknjenih območjih) število prebivalcev manjša. Hkrati opozarjamo, da smo upoštevali le dostopnost do storitev splošnega pomena, ne pa tudi zmogljivosti storitev (na primer v šolah, bolnišnicah, raven zdravstvene oskrbe ...), ki pa lahko v obrobni predelih zaostajajo za potrebami prebivalcev. Kakorkoli, demografske spremembe predstavljajo izziv tudi za opremljenost s storitvami splošnega pomena. Naraščanje deleža starejših bo namreč še povečalo povpraševanje po socialnih in zdravstvenih storitvah ter prostih sobah v domovih za ostarele, kjer pa že sedaj na prosto mesto čaka prek 11.000 oseb (Pregled ... 2019). Oskrba starejših se bo zagotovo morala okrepiti, pričakujemo pa lahko tudi spremenjene potrebe po različnih storitvah (Nared in sodelavci 2017; Nared 2018; Marot in Kolarič 2019; Čer nič Mali in Marot 2019; Kostanjšek in Marot 2019).

Tako kot pri zdravstveni oskrbi se tudi pri osnovnem izobraževanju ne kaže povezava med padanjem števila prebivalcev in dostopnostjo do osnovnega izobraževanja. Pomurska in posavska statistična regija sta v celoti v vsaj 15 minutnem intervalu dostopnosti do osnovnega izobraževanja, pa imata obe negativne demografske trende. Na drugi strani pa ugotavljamo visoko stopnjo povezanosti med demografsko-naselbinskim tipom in stopnjo izobraženosti prebivalcev, kjer z višjo stopnjo izobrazbe prednjačijo predvsem mesta (Nared in sodelavci 2019a). To je verjetno predvsem posledica lokacije kakovostnejših in na znanju temelječih delovnih mest, ki so značilna za večja urbana središča.

Delovna mesta so pretežno locirana v mestih, kjer število delovnih mest presega število delovnoaktivnega prebivalstva in to ne glede na to, ali v mestu število prebivalcev pada ali narašča. Se pa z vidika delovnih mest kaže zlasti velika odvisnost ruralnih občin z naraščanjem števila prebivalcev od bližnjih zaposlitvenih središč. Če je na eni strani močna povezanost med posameznim demografsko-naselbinskim tipom in številom delovnih mest, ki jih občine v posameznem tipu ponujajo, pa težko govorimo o povezavi med demografsko-naselbinskimi tipi in gospodarskim profilom občin. Opazimo le, da je trend močnejšega naraščanja proizvodnega gospodarstva v obdobju

2000–2013 zaznan zlasti na območjih z negativnim demografskim stanjem, in sicer v občinah Šalovci, Odranci, Dobrovnik in Hodoš (v pomurski statistični regiji) in Markovcih (v podravski statistični regiji).

Zanimivo sliko daje tudi analiza Azinovića in sodelavcev (2019), ki na ravni posameznih naselij v Mestni občini Koper ugotavljajo, da se večina zaposlenih z območij demografskega praznjenja (83 %) na delo vozi v večja naselja, kot sta Koper in Izola. Ti sta centralni naselji svojih občin, zato je ponudba delovnih mest velika. Le 17 % anketirancev se na delo vozi v druga naselja. Prav pomanjkanje delovnih mest je po mnenju anketirancev najpogostejši razlog za izseljevanje, k temu pa dodatno prispevajo še boljše življenjske razmere v večjih mestnih središčih (trgovine, izobraževalne ustanove, rekreacijske površine ...), slabši infrastruktura in prometna dostopnost ... (Azinović in sodelavci 2019).

Potrebe po stanovanjih v precejšnji meri sledijo zgoščanju prebivalcev, pri čemer poleg območij, kjer število prebivalcev hitreje narašča, potrebo po novih stanovanjih izkazujejo tudi sicer demografsko nazadujoče urbane občine s presežkom delovnih mest (Krško, Velenje, Slovenj Gradec, Zagorje ob Savi, Celje in Maribor; PROSO 2016).

Po projekciji prebivalstva za celotno obdobje 2018 do 2038 bi se število prebivalcev povečalo samo v osrednjeslovenski in obalno-kraški statistični regiji, močno pa bi upadlo v pomurski, zasavski, koroški in goriški statistični regiji. Prebivalstvo bi se najbolj postaralo v pomurski, zasavski, koroški in podravski statistični regiji. V Pomurju in na Koroškem bi število starejših od 64 let za trikrat preseglo število otrok. Prebivalstvo bo mlajše od slovenskega povprečja samo v osrednjeslovenski in gorenjski statistični regiji ter v statistični regiji jugovzhodna Slovenija. Obalno-kraška statistična regija bi ohranila razmeroma visoko vrednost indeksa starosti, ki je za regijo značilna že vsa zadnja desetletja.

Močnejše upadanje števila mlajšega prebivalstva v starosti 0 do 24 je mogoče pričakovati v najbolj depopulacijskih regijah in v obalno-kraški statistični regiji. Podobno velja tudi za starostni kontingent mlajše delovne sile (25 do 44 let), v obalno-kraški statistični regiji pa bodo ta upad kompenzirale priselitve. Starostni kontingent med 45 in 64 leti med projekcijskimi obdobji številčno najmanj niha, saj ne zajema generacij z najnižjim številom rojenih. Delež starih 65 let in več bo narasel povsod, najbolj pa v pomurski, koroški, zasavski, podravski in goriški statistični regiji, kjer bo presegel 30 % od celotnega prebivalstva. Od ostalih statističnih regij odstopa osrednjeslovenska, po projekciji bo delež starejšega v skupnem predstavljal okrog 25 %.

Na podlagi analiz smo opredelili demografsko najbolj ogrožena območja, ki so:

- pomurska statistična regija vključuje vse pomurske občine vključno z Mestno občino Murska Sobota,
- območje Haloze – Ormož vključuje sedem haloških občin (Makole, Žetale, Majšperk, Podlehnik, Videm, Cirkulane in Zavrč) ter tri občine na območju upravne enote Ormož (Sveti Tomaž, Ormož in Središče ob Dravi); izdelan je bil poseben projekcijski izračun.
- koroška statistična regija vključuje vse koroške občine vključno z Mestno občino Slovenj Gradec,
- Zasavje vključuje urbane občine Zagorje ob Savi, Trbovlje in Hrastnik,
- kočevsko-belokranjsko območje vključuje večino občin zahodnega in južnega dela statistične regije jugovzhodna Slovenija vzdolž državne meje s Hrvaško – Sodražica, Loški Potok, Osilnica, Kostel, Kočevje, Semič, Črnomelj in Metlika,

- območje SZ Gorenjske obsega gorate občine Kranjska Gora, Jesenice, Gorje, Bled in Bohinj; izdelan je bil poseben projekcijski izračun.,
- obmejno območje primorsko-notranjske regije vključuje občine Pivka, Ilirska Bistrica, Loška dolina in Bloke,
- območje zgornje in srednje Posočje vključuje gorate in hribovite občine Kanal, Tolmin, Kobarid, Bovec in Cerklje; izdelan je bil poseben projekcijski izračun..

Našteta območja zajemajo dobro tretjino površine Slovenije in slovenskih občin, dobro četrtino slovenskih naselij in petino slovenskega prebivalstva leta 2018. Gostota poselitve z izjemo Zasavja ali Pomurja znaša dve tretjini slovenskega povprečja ali manj, najredkeje poseljena so območja v Posočju in na jugu Slovenije vzdolž meje s Hrvaško. Velik del površine je gorate ali hribovite, z izjemo Zasavja so območja obmejna. Tako opredeljena demografsko najbolj ogrožena območja zajemajo 74 občin, 54 od teh spada med obmejna problemska območja.

Zlasti zaskrbljujoče je, da med problemske spada kar sedem od enajstih mestnih občin Slovenije, ki bodo po projekciji 2018/2038 izgubile več kot 5 % prebivalstva.

Na področju demografskega razvoja deli Slovenija usodo razvitejših evropskih držav: prebivalstvo je doseglo svoj zenit in se hitro stara, njegovo obnavljanje je odvisno od migracij, projekcije pa napovedujejo hitro zaostrovanje razmer s perečimi posledicami na številnih področjih.

Demografske analize kažejo na nadaljevanje zgoščanja prebivalcev v osrednjeslovenski statistični regiji in ob večjem delu avtocestnega križa ter na upad števila prebivalcev v posameznih mestih in obsežnih obmejnih območjih. S tem se v prostorskem in strukturnem smislu uresničujejo napovedi izpred desetletij, ko so avtorji začeli opozarjati na demografsko ogroženost Slovenije in pričakovane prostorske posledice demografskih sprememb. Žal opozorila stroke niso naletela na plodna tla in posledice vse bolj trkajo na vrata. Da bi preprečili negativne učinke demografskih sprememb smo prepozni, potrebni pa so sistematični ukrepi, da jih ublažimo.

11 VIRI IN LITERATURA

ALLEA 2014: Mastering Demographic Change in Europe. Austrian Academy of Sciences, Finnish Academy of Science and Letters, German National Academy of Sciences Leopoldina, Polish Academy of Sciences, Royal Danish Academy of Sciences and Letters, Royal Society, Royal Swedish Academy of Sciences, Swiss Academies of Arts and Sciences. Medmrežje: <https://allea.org/academies-issue-recommendations-on-mastering-demographic-change-in-europe/> (11. 11. 2019).

Amran, G., Bélanger, A., Conte, A., Gailey, N., Ghio, D., Grapsa, E., Jensen, K., Loichinger, E., Marois, G., Muttarak, R., Potančoková, M., Sabourin, P., Stonawski, M. 2019: Demographic Scenarios for the EU - Migration, Population and Education. Luxembourg. DOI: <https://doi.org/10.2760/590301>

Antrop, M. 2004: Landscape Change and the Urbanization Process in Europe. *Landscape and Urban Planning* 67-1-4. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0169-2046\(03\)00026-4](https://doi.org/10.1016/S0169-2046(03)00026-4)

Azinovič, L., Babič, M. A., Dolenc, Ž., Kenda, L., Kožuh, K., Krasti, R., Nedoh, M., Praček, P., Špeh, K., Vaš, D. Nared, J. 2019: Praznjenje naselij v zaledju Kopra: vzroki in možne rešitve. Demografske spremembe in regionalni razvoj. Ljubljana.

Bevc M., Uršič S. 2013: Selitve kot razvojni dejavnik Slovenije in njenih regij. Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana.

Bevc, M., Zupančič, J., Lukšič-Hacin, M. 2004: Migracijska politika in problem bega možganov.

- Raziskovalna naloga. Inštitut za ekonomska raziskovanja, Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.
- Black, R., Bennett, S. R. G., Thomas, S. M., Beddington, J. R. 2011: Migration as Adaptation. *Nature* 478. DOI: <https://doi.org/10.1038/478477a>
- Bökemann, D. 1982: *Theorie der Raumplanung: Regionalwissenschaftliche Grundlagen für die Stadt-, Regional- und Landesplanung*. München, Wien.
- Bole, D., Nared, J. 2009: Contemporary development issues in the Alps. *Regions : quarterly magazine of the Regional Studies Association* Winter 2010, no. 280.
- Bole, D., Nared, J., Zorn, M. 2016: Small urban centers in the Alps and their development issues. *Sustainable development in mountain regions : Southeastern Europe*. Cham.
- Boljka, U., Narat, T., Petrič, G., Ramović, S., Topolovec, N., Krmelj, M. 2017: Primerjalna analiza dobrih praks za dvig rodnosti v mednarodni perspektivi. Končno poročilo. Inštitut RS za socialno varstvo. Ljubljana.
- Breznik, J., Brezovar, Ž., Ocvirk, N., Špilej, N., Zidar, M., 2019: Dostopnost zelenih površin za starejše občane v majhnih mestih Slovenije. Poročilo projekta. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo. Ljubljana.
- Brown, O. 2008: *Migration and Climate Change*. International Organization for Migration Geneva. Medmrežje: https://www.ipcc.ch/apps/njlite/srex/njlite_download.php?id=5866 (11. 11. 2019).
- Cappelen, A., Castellacci, F., Fagerberg, J., Verspagen, B. 2003: The Impact of EU Regional Support on Growth and Convergence in the European Union. *Journal of Common Market Studies* 41-4. DOI: <https://doi.org/10.1111/1468-5965.00438>
- Champion, A. G. 2001: A Changing Demographic Regime and Evolving Poly Centric Urban Regions: Consequences for the Size, Composition and Distribution of City Populations. *Urban Studies* 38-4.
- Ciscar, J.-C., Iglesias, A., Feyen, L., Szabo, L., Van Regemorter, D., Amelung, B., Nicholls, R., Watkiss, P., Christensen, O. B., Dankers, R., Garrote, L., Goodess, C. M., Hunt, A., Moreno, A., Richards, J., Soria, A. 2011: Physical and Economic Consequences of Climate Change in Europe. *Proceedings of the National Academy of Sciences* 108-7. DOI: <https://doi.org/10.1073/pnas.1011612108>
- Coombes, M. 2014: From city-region concept to boundaries for governance: The English case. *Urban Studies* 51-11.
- Coombes, M. G., Dixon, J. S., Goddard, J. B., Openshaw, S., Taylor, P. J. 1979: Daily urban systems in Britain: from theory to practice. *Environment and Planning A* 11-5.
- Černe, A. 1999: *Questions of Regional Development in Slovenia*. Dela 14. Ljubljana.
- Černe, A., Gulič, P. 1999: Prostorska politika države. *Urbani izziv*, 10-1. Ljubljana.
- Černič Istenič, M. 2010: Chapter 6 Studying fertility behavior of farm population as a contribution to understanding overall low fertility trends: The case of Slovenia. *From Community to Consumption: New and Classical Themes in Rural Sociological Research*. Bingley.
- Černič Istenič, M., Kveder, A. 2008: Urban-Rural Life Setting as the Explanatory Factor of Differences in Fertility Behaviour in Slovenia. *Informatica* 32.
- Černič Mali, B., Marot, N. 2019: Izzivi zagotavljanja storitev splošnega pomena za starejše v težje dostopnih podeželskih območjih: Primer Idrijsko-Cerkljanskega. *Demografske spremembe in regionalni razvoj*. Ljubljana.
- Demografske spremembe ter njihove ekonomske in socialne posledice. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, maj 2016.
- Demšar Mitrovič, P., Žaucer, T., Križman Miklavčič, J., Lupše, I., Benčina, M. 2019: Mobilnost starejših kot izziv v starajoči se družbi. *Demografske spremembe in regionalni razvoj*. Ljubljana.
- Drobne, S. 2003: *Modelling Accessibility Fields in Slovene Municipalities*. SOR '03 proceedings. Ljubljana.
- Drobne, S. 2012: Izračun povprečne dostopnosti do najbližjega priključka na avtocesto ali hitro cesto po občinah Republike Slovenije v letu 2011. Projektna naloga. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo. Ljubljana.

Drobne, S. 2014: Izračun povprečne dostopnosti do najbližjega priključka na avtocesto ali hitro cesto po občinah Republike Slovenije v letu 2013. Projektna naloga. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo. Ljubljana.

Drobne, S. 2016: Izračun povprečne dostopnosti do najbližjega priključka na avtocesto ali hitro cesto po občinah Republike Slovenije v letu 2015. Projektna naloga. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo. Ljubljana.

Drobne, S., Bogataj, M. 2005: Korekcija (časovne) razdalje v postopku modeliranja dostopnosti v rastrskem GIS-u. Informatika kot temelj povezovanja: zbornik posvetovanja. Ljubljana.

Drobne, S., Konjar, M., Lisec, A., Pichler Milanović, N., Zavodnik Lamovšek, A. 2010: Functional Regions Defined by Urban centres of (Inter)National Importance: case of Slovenia. Real Corp 2010: proceedings of 15th International Conference on Urban Planning, Regional Development and Information Society, May 18–20, 2010. Wien. Medmrežje: http://conference.corp.at/archive/CORP2010_153.pdf (18. 11. 2015).

Drobne, S., Paliska, D. 2015: Average transport accessibility of the Slovenian municipalities to the nearest motorway or expressway access point = Povprečna prometna dostopnost občin Slovenije do najbližjega priključka avtoceste ali hitre ceste. Geodetski vestnik 59-3. Ljubljana.

Drobne, S., Paliska, D., Fabjan, D. 2004: Rastrski pristop dvostopenjskega modeliranja dostopnosti v GIS-u. Geografski informacijski sistemi v Sloveniji 2003–2004. Ljubljana.

Drozg, V. 2005: Koncepti policentrične ureditve Slovenije. Dela 24. DOI: <https://doi.org/10.4312/dela.24.147-158>

DVK. Medmrežje: https://volitve.gov.si/lv2014/udelezba/obcine_naziv.html (11. 11. 2019).

ESPON 1.1.1. 2005. Potentials for polycentric development in Europe. Luxembourg. Medmrežje: https://www.espon.eu/export/sites/default/Documents/Projects/ESPON2006Projects/ThematicProjects/Polycentricity/fr-1.1.1_revised-full.pdf (14. 3. 2016).

ESPON 1.1.2 2004. Urban-rural relations in Europe. Final report. Luxembourg. Medmrežje: https://www.espon.eu/export/sites/default/Documents/Projects/ESPON2006Projects/ThematicProjects/UrbanRural/fr-1.1.2_revised-full_31-03-05.pdf (14. 3. 2016).

ESPON 1.4.3 2007. Study on urban function. Final Report. IGEAT – Institut de Gestion de l'Environnement et d'Aménagement du Territoire, Université Libre de Bruxelles (Lead Partner). Brussels. Medmrežje: http://www.espon.eu/export/sites/default/Documents/Projects/ESPON2006Projects/StudiesScientificSupportProjects/UrbanFunctions/fr-1.4.3_April2007-final.pdf (25. 2. 2016).

ESPON Town 2014. Medmrežje: <https://esdp-network.net/research-collaborations/projects/espon-town> (25. 2. 2016).

EUROSTAT 2017: People in the EU – statistics on demographic changes. Medmrežje: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/People_in_the_EU_-_statistics_on_demographic_changes (23. 9. 2019).

EUROSTAT POPULATION PROJECTIONS 2019 - EUROPO2019 (2018/2100). Medmrežje: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=proj_18np&lang=en (1. 9. 2019).

Findlay, A. M., Borgreard, L. E. 1995: Demography, destiny and population policies, Applied Geography 15-3.

Fox, J., Klüsener, S., Myrskylä, M. 2019: Is a Positive Relationship Between Fertility and Economic Development Emerging at the Sub-National Regional Level? Theoretical Considerations and Evidence from Europe“. European Journal of Population 35-3. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10680-018-9485-1>

Global age – friendly Cities: A guide. 2007. World Health Organization, Pariz.

Gloersen, E., Bausch, T., Hurel, H., Pfefferkorn, W., Dal Fiore, F., Ratti, C., Zavodnik Lamovšek, A. 2012: Razvoj strategije za območje Alp. Medmrežje: http://www.alpine-space.org/2007-2013/fileadmin/media/Downloads_in_about_the_programme/SDP_Final_Report_Slovenian.pdf (11. 11. 2019).

Gosar, A. 1993: Sodobni pogled na prekomerno sodelovanje na območju italijansko-avstrijsko-slovenske

tromeje. Dela 10. Ljubljana.

Gosar, A. 1995: Nekatere sodobne socialnogeografske značilnosti prebivalstvene sestave Slovenije s posebnim ozirom na medregionalne selitve. Regionalni vidiki demografske politike Slovenije. Ljubljana.

Gosar, L. 1980a: Demografske projekcije v prostorskem planiranju. Urbanistični inštitut Slovenije, Ljubljana.

Gosar, L. 1980b: Analitične projekcije prebivalstva. Geografski vestnik 52.

Grobelnik, A., Verhovnik, A. 2016: Hočmo cesto. Koroška in 3. razvojna os – analiza stanja v regiji. Ravne na Koroškem.

Gulič, P. 1991: Vloga in pomen naravnih dejavnikov pri regionalnem razvoju in regionalizaciji Slovenije. Regionalni razvoj in regionalizacija, analiza stanja in predlogi za spremembe (1991–1993) I. faza. Ljubljana.

Haase, D., Seppelt, R., Haase, A. 2007: Land Use Impacts of Demographic Change – Lessons from Eastern German Urban Regions. Use of Landscape Sciences for the Assessment of Environmental Security. Dordrecht. DOI: https://doi.org/10.1007/978-1-4020-6594-1_19

Harris, B. 2017: These mega-trends are shaping the future of Europe. World Economic Forum. 2017. <https://www.weforum.org/agenda/2017/10/the-demographics-that-are-changing-europe/> (11. 11. 2019).

Ilc – Lavrič, R. 2004: Partnerstvo med javnim in zasebnim sektorjem – nova perspektiva v regionalnem razvoju. Zbornik VI. slovenskih regionalnih dnevvov. Ljubljana.

Jakoš, A. 1989: Od demografsko ogroženih območij do demografske ogroženosti Slovenije. Urbani izziv 10. Ljubljana.

Jakoš, A. 1992: Demografski potencial države Slovenije. Nacionalna strategija prostorskega razvoja Slovenije. Postojna.

Jakoš, A. 1996: Projekcije prebivalstva/Analize in projekcije demografskega razvoja v Sloveniji do leta 2020 po občinah za potrebe prostorskega plana. Ljubljana.

Jakoš, A. 2009: Načrtovanje, demografija in Slovenija. Urbani izziv 20-1. Ljubljana.

Josipovič, D. 2004: Dejavniki rodnostnega obnašanja v Sloveniji. Ljubljana.

Kalwij, A. 2010: The impact of family policy expenditure on fertility in western Europe. Demography 47-2. DOI: <https://doi.org/10.1353/dem.0.0104>

Kavaš, D. 2014: Regionalna politika v Sloveniji po vključitvi v Evropsko unijo. Doktorska disertacija, Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani. Ljubljana.

Kavaš, D. 2019. Ocena vpliva demografskih in tehnoloških trendov na slovenski trg dela na nacionalni in regionalni ravni. Demografske spremembe in regionalni razvoj. Ljubljana.

Kerbler, B. 2015: Population aging in Slovenia: A spatial perspective. Acta geographica Slovenica 55-2. Ljubljana. DOI: <http://dx.doi.org/10.3986/AGS.1885>

Klančičar Schneider, K. 2014: Problemska analiza prenove degradiranih industrijskih območij na primeru občine Trbovlje Magistrsko delo, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani. Ljubljana.

Klemenčič, V. 1971: Prostorska diferenciacija Slovenije po selitveni mobilnosti prebivalstva. Geografski zbornik 12. Ljubljana.

Klemenčič, V. 1972: Geografija prebivalstva. Geografski vestnik 44. Ljubljana.

Klemenčič, V. 1976: Regionalno demografski razvoj Slovenije. III. faza. Inštitut za geografijo Univerze v Ljubljani. Ljubljana.

Klemenčič, V. 1978: Grenzregionen und nationale minderheiten. Socialno-geografski problemi obmejnih in obmejnih območij. Geographica Slovenica 8.

Klugman, J. 2009: Overcoming Barriers: Human Mobility and Development. Human Development Report 2009. Houndmills.

Kolar, M., 2018: Analiza potencialov in okolja Pliberk/Bleiburg – Prevalje. ÖBB Infrastruktur AG. Dunaj.

Kostanjšek, B., Marot, N. 2019: Trendi oskrbe z osnovnimi dobrinami na težje dostopnih območjih in predlogi alternativnih rešitev na primeru Idrijsko-Cerkljanskega. Demografske spremembe in regionalni razvoj. Ljubljana.

Košćak, M. 1992: Možnosti razvoja slovenskega podeželja. Nacionalna strategija prostorskega razvoja Slovenije. Postojna.

Kovaćić, M., Perpar, A., Gosar, L. 2002: Členitev podeželja v Sloveniji. *Sodobno kmetijstvo* 35-2.

Kovaćić, M., Gosar, L., Fabijan, R., Perpar, A. 2000: Razvojno – tipološka členitev podeželja v Republiki Sloveniji. Inštitut za agrarno ekonomiko. Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani.

Kožuh Novak, M., Obersnel Kveder, D., Černić Istenić, M., Šircelj, M., Vehovar, V. 1998: Rodnostno vedenje Slovencev. Ljubljana.

Krevs, M. 1999: Glavne razlike v življenjski ravni med slovenskimi mestnimi, obmestnimi in podeželskimi območji. *Dela* 14. Ljubljana.

Kuković, S. 2018: Coping with Demographic Challenges: Case of Slovenian Local Communities. *Journal of Comparative Politics* 11/2. Ljubljana.

Kulu, H. 2013: Why Do Fertility Levels Vary between Urban and Rural Areas? *Regional Studies* 47-6.

Lampić, B., Cigale, D., Kušar, S., Potoćnik Slavić, I., Foški, M., Zavodnik Lamovšek, A., Barborić, B., Meža, S., Radovan, D. 2017b: Celovita metodologija za popis in analizo degradiranih obmoćij, izvedba pilotnega popisa in vzpostavitev ažurnega registra. Konćno poroćilo. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani, Geodetski inštitut Slovenije. Ljubljana.

Lampić, B., Cigale, D., Kušar, S., Potoćnik Slavić, I., Zupanćić, J. 2017: Gorska in obmejna obmoćja. Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave SPRS 2050. Zaključno poroćilo. Ministrstvo za okolje in prostor RS, Ljubljana.

Leo, C., Anderson, K. 2006: Being Realistic about Urban Growth. *Journal of Urban Affairs* 28-2. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.0735-2166.2006.00266.x>

Lesthaeghe, R. 2010: The Unfolding Story of the Second Demographic Transition. *Population and Development Review* 36-2. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2010.00328.x>

Lisec, A., Drobne, S., Konjar, M., Zavodnik Lamovšek, A. 2010: Modeliranje funkcionalnih obmoćij slovenskih urbanih središč. *Geografski informacijski sistemi v Sloveniji 2009–2010*. Ljubljana.

Maier, J. 1987: Entwicklungspolitik für pheriperie Räume – eine Auseinandersetzung zwischen regionaler Abhängigkeit und regionaler Selbstverwirklichung. *Dela* 5. Ljubljana.

Malaćić, J. 1985: *Sodobno obnavljanje prebivalstva in delovne sile*. Ljubljana.

Malaćić, J. 2006: *Demografija : teorija, analiza, metode in modeli*. Ljubljana.

Marot, N., Kolarić, Š. 2019: Integracija kot upravljavski model zagotavljanja storitev splošnega pomena v spremenjenih demografskih razmerah. *Demografske spremembe in regionalni razvoj*. Ljubljana.

Martí-Henneberg, J. 2005: Empirical Evidence of Regional Population Concentration in Europe, 1870-2000. *Population, Space and Place* 11-4. DOI: <https://doi.org/10.1002/psp.373>

Martinez Fernandez, C., Kubo, N., Noya, A., Weyman, T. 2012: Demographic Change and Local Development: Shrinkage, Regeneration and Social Dynamics. Pariz. DOI: <https://dx.doi.org/10.1787/9789264180468-en>

Marzelli, S., Linzmeyer, F. 2015: Transnational Needs of Sustainable Spatial Development in the Alps: Results from an Analysis of Policy Documents. *Acta geographica Slovenica* 55-2.

McLeman, R., Smit, B. 2006: Migration as an Adaptation to Climate Change. *Climatic Change* 76-1–2. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10584-005-9000-7>

MGRT 2019. Regionalni razvoj, zakonodaja. Ljubljana. Medmrežje: <https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-gospodarski-razvoj-in-tehnologijo/zakonodaja/> (23. 9. 2019).

Nared, J. 2002: Razvitost slovenskih obćin in nadaljnje razvojne perspektive. *Geografski vestnik* 74-2.

Ljubljana.

Nared, J. 2004: Prostorski učinki zakona o spodbujanju razvoja demografsko ogroženih območij v Republiki Sloveniji. IB revija 38-1-2. Ljubljana.

Nared, J. 2007: Prostorski vplivi slovenske regionalne politike. Ljubljana.

Nared, J. 2018: Local self-government reforms in Slovenia : discourse on centrality and peripherality. Nature, tourism and ethnicity as drivers of (de)marginalization : insights to marginality from perspective of sustainability and development. Cham.

Nared, J., Bole, D., Breg Valjavec, M., Ciglič, R., Černič Istenič, M., Goluža, M., Kozina, J., Lapuh, L., Razpotnik Visković, N., Repolusk, P., Rus, P., Tiran, J. 2016: Policentrično omrežje središč in dostopnost prebivalstva do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena. Končno poročilo. Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU. Ljubljana.

Nared, J., Bole, D., Breg Valjavec, M., Ciglič, R., Goluža, M., Kozina, J., Razpotnik Visković, N., Repolusk, P., Rus, P., Tiran, J., Černič Istenič, M. 2017: Centralna naselja v Sloveniji leta 2016. Acta geographica Slovenica, 57-2. Ljubljana. DOI: <http://dx.doi.org/10.3986/AGS.4606>.

Nared, J., Bole, D., Ciglič, R. 2016: Določanje stičnih naselij za vrednotenje opremljenosti naselij s storitvami splošnega in splošnega gospodarskega pomena. Prostorski podatki. GIS v Sloveniji 13. Ljubljana.

Nared, J., Hudoklin, J., Kavaš, D., Zavodnik Lamovšek, A. 2019b: Povezovanje prostorskega in razvojnega načrtovanja na regionalni ravni. Ljubljana.

Nared, J., Repolusk, P., Ercegović, J., Korenč, V., Krušec, K., Turnšek, V. 2019a: Socialnoekonomske značilnosti demografskih tipov slovenskih občin in njihov prihodnji demografski razvoj. Demografske spremembe in regionalni razvoj. Ljubljana.

Nared, J., Razpotnik Visković, N. 2016: Somestja v Sloveniji. Geografski vestnik 88-2. Ljubljana. DOI: <http://dx.doi.org/10.3986/GV88203>

Neyer, G. 2003: Family Policies and Low Fertility in Western Europe. Max Planck Institute for Demographic Research. Medmrežje: <http://hdl.handle.net/10086/14394> (11. 11. 2019).

Nimwegen, N. 2013: Population change in Europe: turning challenges into opportunities. Genus 69-1.

OECD 2013a: Defining regions and functional urban areas, in OECD Regions at a Glance 2013. Paris. Medmrežje: <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/0413091ec047.pdf?expires=1483631701&id=id&accname=guest&checksum=9A09618268764E73FBE39C1F21BD378B> (6. 1. 2017).

OECD 2013b: Definition of functional urban areas (FUA) for the OECD metropolitan database. Paris. Medmrežje: <https://www.oecd.org/gov/regional-policy/Definition-of-Functional-Urban-Areas-for-the-OECD-metropolitan-database.pdf> (6. 1. 2017).

OECD 2015: Demography - Elderly Population - OECD Data. OECD Data. Paris. Medmrežje: <http://data.oecd.org/pop/elderly-population.htm> (11. 11. 2019).

OECD 2018: International Migration Outlook 2018 - Slovenia. OECD ILibrary. Paris. DOI: https://doi.org/10.1787/migr_outlook-2018-39-en

OECD 2019: Country cases reports. Medmrežje: <https://www.oecd.org/cfe/leed/demographicchange.htm> (23. 9. 2019).

OECD 2019: Society at a Glance 2019: OECD Social Indicators. Paris. Medmrežje: https://www.oecd-ilibrary.org/deliver/soc_glance-2019-en.pdf?itemId=%2Fcontent%2Fpublication%2Fsoc_glance-2019-en&mimeType=pdf (11. 11. 2019).

ÖIR 2006: Metropolitan Networking in CenSE backed by North-South Rail Corridors. Final Report of the Pilot Projects. Österreichisches Institut für Raumplanung. Wien/Vienna.

Pečar, J. 1999: Bela knjiga o regionalnem razvoju Slovenije. IB revija, 33-2-3. Ljubljana.

Pečar, J. 2014: Obmejna problemska območja 2017. Strokovne podlage UMAR. Ljubljana.

Pečar, J. 2017: Kako živimo v regijah. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, Ljubljana.

- Pečar, J. 2018: Indeks razvojne ogroženosti regij, 2014 – 2020, metodologija izračuna. Delovni zvezek 27-4. Ljubljana.
- Pichler Milanović, N., Cigale, D., Krevs, M., Gostinčar, P., Černe, A., Zavodnik Lamovšek, A., Žaucer, T., Sitar, M., Drozg, V., Pečar, J. 2008: Strategy for a Regional Polycentric Urban System in Central-Eastern Europe Economic Integrating Zone. RePUS project, Final report. University of Ljubljana, Faculty of Arts. Ljubljana.
- Piry, I. 2006: Vpliv programov predpristopne pomoči EU na razvoj obmejnih območij Slovenije v obdobju 1994–2004, Dela 25. Ljubljana.
- Plut, D. 1989: Onesnaženje in prostorski razvoj Slovenije. Dela 6. Ljubljana.
- Plut, D. 1993: Regionalni razvoj Slovenije v luči uravnoteženo trajnega, sonaravnega razvoja. Dela 10. Ljubljana.
- Plut, D. 1998: Slovenija in sonaravna regionalna evropska politika. Regionalizem v Sloveniji. Ljubljana.
- Plut, D. 2004: Okoljske razsežnosti Strategije gospodarskega razvoja Slovenije (2001–2006). Geografski vestnik 76-1. Ljubljana.
- Pogačar, P., Kušar, S., Cof, A., Černe, B., Zenkovič, N. 2016: Opredelitev in določitev prednostnih območij za stanovanjsko oskrbo – PROSO. Ministrstvo za okolje in prostor. Ljubljana.
- Pogačar, P., Kušar, S., Cof, A., Černe, B., Zenkovič, N. 2016: Opredelitev in določitev prednostnih območij za stanovanjsko oskrbo – PROSO. Ljubljana. Medmrežje: http://mop.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/studije/PROSO_koncno_porocilo.pdf (12. 12. 2019).
- Pogačnik, A., Sitar, M., Lavrač, I., Kobal, J., Peterlin, M., Zavodnik Lamovšek, A., Drobne, S., Žaucer, T., Konjar, M., Trobec, B., Soss, K., Pichler-Milanović, N. 2010: Analiza razvojnih virov in scenarijev za modeliranje funkcionalnih regij. Projektna naloga, poročilo četrte faze. Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo. Ljubljana.
- Poročilo o staranju 2015 – povzetek. Ministrstvo za finance Republike Slovenije. Ljubljana.
- POS 2018: Informacija o Poročilu o staranju 2018 – povzetek s poudarkom na Sloveniji. RS Ministrstvo za finance. Medmrežje: http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/tekgib/Informacija_o_Porocilo_o_staranju_2018_povzetek_s_pudarkom_na_Sloveniji.pdf (11. 11. 2019).
- Praper, S. 1993: Ponudba in povpraševanje po prostoru na ravni regij. Regionalni razvoj in regionalizacija Slovenije: analiza stanja in predlogi za spremembe – 3. faza. Ljubljana.
- Pregled prošenj in prostih mest v domovih za starejše in posebnih socialno varstvenih zavodih. 2019. Medmrežje: <https://servis.ssz-slo.si/porocilo.pdf> (9. 11. 2019).
- Premzl, V., Pšunder, M. 1993: Filozofija, metodologija in vizija razvoja podeželja. Dela 10. Ljubljana.
- Program razvoja podeželja RS za obdobje 2014–2020. 2014. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Medmrežje: https://www.program-podezelja.si/images/SPLETNA_STRAN_PRP_NOVA/Novice/2018/Programme_2014SI06RDNP001_7_1_sl.pdf (11. 11. 2019).
- Prostorski red Slovenije. Ministrstvo za okolje in prostor. Ljubljana, 2004.
- Ravbar, M. 1995: Zasnova poselitve v luči regionalnega razvoja Slovenije. IB revija 29-11-12. Ljubljana.
- Ravbar, M. 1997: Slovene cities and suburbs in transformation. Geografski zbornik 37. Ljubljana.
- Ravbar, M. 1999: General Characteristics of Border Areas in Slovenia. Geographica Slovenica 31. Ljubljana.
- Ravbar, M. 2000: Regionalni razvoj slovenskih pokrajin. Geographica Slovenica 33. Ljubljana.
- Ravbar, M. 2002: Sodobne težnje v razvoju prebivalstva in delovnih mest: pot k sonaravnemu in decentraliziranemu usmerjanju poselitve v Sloveniji? IB revija 36, Ljubljana.
- Ravbar, M. 2014: Ekonomskogeografsko vrednotenje potencialov slovenskih občin. Urbani izziv 2014-4. Ljubljana.

- Ravbar, M., Vrišer, I., Plut, D., Šircelj, M., Cigale D. 2000: Omrežje naselij in prostorski razvoj Slovenije. Inštitut za geografijo. Ljubljana. Medmrežje: http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostorski_razvoj/prostor2020/2_2_dokument.pdf (12. 11. 2019).
- Regions 2020. Bruselj, 2008.
- Reher, D. S. 1998: Family Ties in Western Europe: Persistent Contrasts. Population and Development Review 24-2. DOI: <https://doi.org/10.2307/2807972>
- Rozman, U. 2015: Strategija razvoja glavnega prometnega omrežja na Koroškem. Dravograd.
- Rozman, U. 2019: Razvojni problemi in priložnosti koroške statistične regije z vidika demografskih sprememb. Demografske spremembe in regionalni razvoj. Ljubljana
- RS MF 2017: Country Fiche on Pension for the Republic of Slovenia. Medmrežje: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/final_country_fiche_si.pdf (12. 11. 2019).
- Rus, P. 2017: Razmerja med funkcijskimi in upravnimi mejami v managementu. Doktorska disertacija, Univerza na Primorskem, Fakulteta za management. Koper.
- Rus, P., Razpotnik Visković, N., Nared, J. 2013: Upravljanje območij z vidika sprememb funkcijskih zaledij centralnih krajev: primer Gorenjske. Gorenjska v obdobju globalizacije. Bled.
- Sambt, J. 2005: Dolgoročne projekcije izdatkov za zdravstvo in dolgotrajno oskrbo s pomočjo metode generacijskih računov. IB revija 3/2005. UMAR.
- Sambt, J. 2017: Demografska slika Slovenije. Strokovni posvet Rodnost v Sloveniji Ljubljana, 22. 6. 2017.
- SiStat 2019. Medmrežje: <http://www.stat.si/statweb> (7. 5. 2019).
- Slovenija pred demografskimi izzivi 21. stoletja : zbornik 11. mednarodne multikonference Informacijska družba - IS 2008, 13.-14. oktober 2008. Ljubljana.
- Stanovnik, T. 1995: Izobrazba, dohodek in socialnoekonomski status prebivalcev Slovenije. IB revija 29-8-9. Ljubljana.
- STEP 2025. Urban Development Plan Vienna. Vienna City Council. Vienna City Administration, Municipal Department 18 – Urban Development and Planning. Vienna, 2014.
- Sterlacchini, A. 2008: R&D, Higher Education and Regional Growth: Uneven Linkages among European Regions. Research Policy 37-6–7. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.respol.2008.04.009>
- Stockholm City Plan. City Planning Administration. Stockholm, 2018.
- Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2050. Osutek. Ministrstvo za okolje in prostor. Ljubljana, 2019.
- Strategija prostorskega razvoja Slovenije. Ministrstvo za okolje in prostor. Ljubljana, 2004.
- Strategija razvoja Slovenije do 2030. Vlada Republike Slovenije. Ljubljana, 2017.
- SURS 2010: Standardni klasifikaciji dejavnosti 2008. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana. <https://www.stat.si/doc/pub/skd.pdf> (13. 3. 2019).
- SURS 2017a: Projekcije 2015. Medmrežje: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/6584> (20. 9. 2019)
- SURS 2017b: Metodološko pojasnilo, delovne migracije. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana. Medmrežje: <https://www.stat.si/statweb/File/DocSysFile/8147> (13. 3. 2019).
- SURS 2018a: Pričakovana življenska soba - podatki za Slovenijo. 2018. Medmrežje: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/8187> (12. 11. 2019).
- SURS 2018b: Rojeni in umrli - podatki o stopnji rodnosti. 2018. Medmrežje: <https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/17/95> (12. 11. 2019).
- SURS 2018c: Dnevna mobilnost potnikov, Slovenija 2019. Medmrežje: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7596> (26. 9. 2019).
- SURS 2018c: STAGE. Medmrežje: <http://gis.stat.si/> (6. 6. 2019).

- SURS 2019: Število in sestava prebivalstva. 2019. Medmrežje: <https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/17/104> (12. 11. 2019).
- Šarec, A. 2004: Petnajststrediščna Slovenija? Policentrični razvoj in regionalizacija Slovenije. Urbani izziv 15-1. DOI; <https://doi.org/10.5379/urbani-izziv-2004-15-01-004>
- Šircelj, M. 1998: Demografski razvoj Slovenije. IB revija 32. Ljubljana.
- Šircelj, V. 2006: Rodnost v Sloveniji od 18. do 21. stoletja. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana.
- The London Plan. Mayor of London. London, 2016.
- UMAR 2016: Demografske spremembe ter njihove ekonomske in socialne posledic. Ljubljana.
- UMAR 2017: Strategija dolgožive družbe. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj ter Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Medmrežje: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/Strategija_dolgozive_druzbe/UMAR_SDD.pdf (12. 11. 2019).
- UN 2018: World Population Policies 2015: Highlghits (ST/ESA/SER.A/373), United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Divison. New York.
- Uredba o določitvi obmejnih problemskih območij. Uradni list Republike Slovenije 22/2011, 97/2012, 24/2015 in 35/2017. Ljubljana.
- Uredba o prostorskem redu Slovenije. Uradni list Republike Slovenije 122/2004, 33/2007 – ZPNačrt in 61/2017 – ZUreP-2. Ljubljana.
- Vertot, N. 2009: Prebivalstvo Slovenije danes in jutri, 2008-2060 : projekcije prebivalstva EUROPOP2008 za Slovenijo. Statistični urad Republike Slovenije.
- Vertot, N. 2010: Starejše prebivalstvo v Sloveniji. Statistični urad Republike Slovenije. Ljubljana.
- Vrišer, I. 1978: Slovensko urbano omrežje in policentrični razvoj. Zbornik II. Slovensko-slovaškega geografskega simpozija. Maribor.
- Wiechmann, T. 2008: Errors Expected — Aligning Urban Strategy with Demographic Uncertainty in Shrinking Cities. International Planning Studies 13-4. DOI: <https://doi.org/10.1080/13563470802519097>
- Wolf, D. A., Amirkhanyan, A. A. 2010: Demographic Change and Its Public Sector Consequences. Public Administration Review (Special Issue) 70. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2010.02242.x>
- Zajc, P., Gabrovec, M., Pipan, P., Ruprecht, A. 2019: Čezmejna dnevna mobilnost v Koroški regiji. Demografske spremembe in regionalni razvoj. Ljubljana.
- Zajc, P., Ruprecht, A., 2018. Regional action plan for improving crossborder public transport Carinthia – Koroška. RRA Koroška, Dravograd.
- Zakon o spodbujanju razvoja demografsko ogroženih območij v Republiki Sloveniji. Uradni list Republike Slovenije 48/1990. Ljubljana.
- Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja – ZSRR-2. Uradni list Republike Slovenije 20/2011, 57/2012, 46/2016. Ljubljana.
- Zakon o urejanju prostora (ZUreP-2). Uradni list Republike Slovenije 61/2017. Ljubljana.
- Zavodnik Lamovšek, A., Drobne, S. 2017: Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050, Sklop 1, Funkcionalna urbana območja, Strokovne podlage za Strategijo prostorskega razvoja 2050, Končno poročilo, Ljubljana: Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo.
- Zavodnik Lamovšek, A., Vidmar, K., Drobne, S. 2016: Gibanje gospodarskega profila na lokalni ravni : študija primera Slovenije 2000-2013 = Dynamics of the economic profile at the local level : the case study of Slovenia in 2000-2013. Geodetski vestnik 60-3. Ljubljana.
- Zupančič, J. (ur.) 2001: Družba in prostorski razvoj Slovenije. MOP, Urad za prostorsko planiranje, Inštitut za geografijo. Ljubljana.